

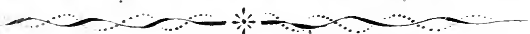
21

Lehnhardt Sam: metz: Pesten.

QUARAMBOLE!

KEDV-CSAPONGÁSOK.

FÁŸ ANDRÁSTÓL

Első Kötet

1824.

PESTEN

FÜSKÚTI LANDERER LAJOSNÁL.

LIBRARY
FEB 19 1971
UNIVERSITY OF TORONTO

Érzelgés és Világ folyása
eredeti
Történet, Levelekben.

---

j
ſ
l
j
g
a
k
ti
cſ
rá
mi
ſet
me
De
rán
mé
a' h
ven
azo

1.

Báró Zsóczáy Jósef Gróf Nyarády Gusztávhoz. Pestről.

Ollyan az ember édes Gusztim, mint a' hazai plánta; szivesen ver gyökeret az édes a' csendes honban, 's őtet nem mozdíthatod, hogy apró hajszál-gyökerkéi közzűl valamellyikét ne sértsd. Néhány héttől-ólta különös kedvtelésből csak Utazásokat olvasok. Ha látom, hogy Cook a' Vénusnak nap elótt való elmenetelét három esztendőkig, ugyan annyi 's több ezer mértföldnyi csapongások közt leste; Mungo Park Afrika egy folyóját, láthatárt vesztő pusztákon bolyongva, ezer veszélyek közt visgálgatta; számtalan Anglus, Hollandus, kényből vagy kalmári szeszből világokat jár-be; nem lehet nem mosolygnom azt a' szorgalmat és épekedést, mellyel az én jó Atyám 's az egész ház engem Pestre — harmadnapos útra készítgettek. Hetektől-ólta csattogtak az ajtók, siető lábak kopogtak a' lépcsőkön, herőcze- pogácsa- kalács-sütésre ropogtak a' kemenczék, varráson mosáson görbedeztek a' szobalyányok, 's minden cselédség kettőztetett figyelemmel keresett munkát körűltem. Hát még az úti-eleség, mellyel Európából bízvást kiútazhattam vólna! De nézd, indúlásomat előzött estve a' végvacsoránál Atyám az üres tányérra szegzé könnyes szemét, egy darabig némán mélázott villájával, majd a' lágyúlás tördelt hangjával Atyai intéseit raká szívemre — mosolygásom ekkor hálás bánattá olvadt azon áldott Szüle eránt, kinek lágy gondoskodása

csak a' szeretet tárgyát félti a' nélkűl hogy a' veszélyt fontolgatná. Álmatlan forgottam ágyamban egész éjjel 's másnap a' zokogó Öreg' karjai 's könnyező cselédség áldásai közzűl ellágyúlva ragadám-ki magamat. Hajts! kiálték a' kocsisnak, 's a' hintó sebes ringása és haladása segite elfojtani tolakodó könnyeim. — A' bánatot csalni kell, vagy mint kelletlen vendéget ne ültesd-le, ne kinálgasd, ne mulattasd, 's búcsú-vétlen hágy-el. Cselédeimmel beszéllgetést kezdék, faragatlan tréfáikat táplálgatám 's enyelgéseikbe vegyitém magamat, 's fél óra múlva a' régi víg Jósi lettem, ki kaczag a' hol lehet.

Mennél tovább haladtam Szentpétertől, annál inkább foglalatoskodtatott Pest és Concipistaságom. Enyelgő húmorom rózsa színbe tűntette előmbe esmeretlen jövendőmet. Pesten sok az ember, sok ember közt sok a' bohó, lesz hát nevetni való! ezt gondolám, 's a' tavasz éltető enyhében csak hamar felvidúltam 's víg lettem a' vigadó pacsirtával. — Utazásomról csak annyit írhatok néked, hogy német Fogadósoknál ügyes pénzhalászást, magyaroknál ügyetlen jószívűséget találtam.

Harmadnapra beértem Szelére Anyám testvéréhez Zsámboky Lőrinczhez, hol fülcsendítő kopóugatás közt hajtaték-be az Udvarba. Szíves de néminémű feszitő udvarisággal fogadott az öreg, 's karon fogva ebédlőjébe vezetett. Ősök czimerei és szarvas szarvak függöttek annak falain 's amazokkal az első fertály órában meg kelle esmerkednem. Más fertályban a' kopók' virtusaikat eresztének mustrára, mellyeknek magasztalásaikban az öreg és fia Misi, ki épen jegyben jár, Nimródi hévvel vetélkedtek. Palkó legényem a' Lantosra talált lepakolása közben hágni; a' kényes eb visitott, 's volt mit hallani ügyetlenségéért. Az ebet így szólla ránczolt szemöldökkel Lő-

rincz Bátyám, úgy kell nézni mint a' Donatiók' előfáját: de kivált a' kopó becsülést érdemel, mert a' vadászat, mellynek ő a' lelke, még az ő Előkor vitézi gyakorlása.

Furcsa dolog az a' kevélység édes Gusztim! de hány nemes tetteinknek nem kútfeje az? Hírünknek, nevünknek, Törzsökünknek gondos óvása a' szenytől, gyakori zabla a' féktelenség és alacsonyodások ellen. Ott hol más nemesebb tollak gyengén rúgnak a' szívbe vissza, gyakran a' kevélység gyúlaszt hérósi lángot az emberi mejbe 's szűli a' világ csudálta tetteket!

Az asztalnál sokra gyűltünk. Ritkán van az a' ház vendég nélkűl, hol őtet Aszszony nem fesziti, a' konyhában pedig jó szakács főz. Jó kedvre derűlénk, 's magam is sok Osöm bóldog nyugvásáért üríték poharat, a' kinek soha hírét se hállám; 's ezzel nem kevéssé rukkoltam az Öreg kegyében elő, a' ki fia öszvekelésére 's vadászatokra szívesen meghívott.

Másnap' estve felé megszemléltem Buda hegyeit, 's nem sokára úgy állottak előttem a' két Város sűrű tornyai, mint a' tele butelliák a' terített asztalon. Tolongó füst-oszlopok emelkedtek körűltök, zsibaj, majd lármásabb csörtetés hangza felém a' mint feléjek közelítettem. Némább 's merűltebb levék mennél közelébb jövék. Ez hát az a' Város, gondolám magamban, mellyből tudomány, udvariság 's mesterségek ízlései áradnak a' Hazára — itt libegnek a' Thémis fontjai — a' Kereskedés' mágnese ide vonja a' kincset — ah! de Hazám' hány reményadó fia nem hullatja itt el élte rózsája' leveleit, úgy hogy sokszor csak a' kóró kerül haza! — Ezek vóltak édes Gusztim futó gondolatjaim, 's tisztelet, de borzadás közt is hajtaték-be a' vámfa alatt.

Lőrincz Bátyám gazdag ebédjét vállaim közt érzém egész Szelétől fogva, 's borzongatás veve-

elő; de hála a' Pesti roszsz kövezetnek! a' kocsi keményebb rázása, melly egygyik szegletből a' másikba veto, meggyógyíta egészen, 's jó kedvel szálltam-be a' fejér Hajóhoz, honnan a' Várost és népét czirkálgattam.

Be jól esett már egyszer kireppennem fészkemből! Hidd-el édes Gusztim elvadúl elfajzik az ember a' falusi magányban, a' hoszszas távolban az emberektől. Elveszti lelki erejét, szeszét mint az állott puskapor, 's lelke tehetségei zsibbadoznak, mint a' hoszszas veszteg ülésben a' tagok.

Én itt víg órákat remény lek édes Gusztim! Tudod, hogy víg vér-mérsékletem ha rózsát reményl, a' töviseket mellőzni segít. Tudósítlak mint ígérém mindenről; elvárom én is leveledet: csak hogy az ó! ah! Istenem! felkiáltásokat 's a' gyász hangzatokat hagyd-ki belőllök.

2.

Ugyan az, ugyan ahhoz, 's onnan.

Édes Gusztim! Hobbéz kis világa zsibong itt Pesten körűltem. Itt láthadd melly hatalmas melly egyedűl való két rúgó toll az emberi társaságban az öröm-vadászat és haszonlesés. Nagy Város a' Zsíbpiacza mind kettőnek. Örömet 's hasznot kapkodni egymás elől, az itt az élet' problemája; de a' nyájas udvariság melly csínos palástot ád reája! Más zsebéből a' magáéba édesgetni a' kincset, köz igyekezet itten; de a' törvény kezessége 's szent korláti békés nyugalmat 's bátor óltalmat nyújtnak a' birtokosnak! Ez a' két rúgó ember-maszszákat hempelyegtet szüntelen Pest' útzáin, örök korholást okoz köztök 's elmét élesítve szűli az élet-édesítő mesterségeket. A' láttatás' vágya, a' fénylés' dühe itt számtalan bohókat szűlnek, 's ezeknek sokféle álorczájik mulattatják

a' bölcset. Én itt éltetőmben vagyok édes Gusztim, 's mindenütt a' hol kaczagni lehet.

Az órám' üvege az úton eltöre. Tudod, hogy Városon az óra gyakran szükségben segítő barát. Ha kedvetlen látogatást tészsz vagy fogadsz, néhány perczek múlva órát rántasz, 's figyelmes képpel az időt nézed. Ezen csekély pantomime azt jelenti, hogy fontos dolgod van 's jelt ád az oszlásra. Ezen barátomat tehát üvegeltetni mentem.

Már ajtajánál valék az órásnak, a' mint egy hintó sebessen felém csörtetett. Hirtelen félre ugrottam; de szökésemre nagy csördűlés esett hátam megett, 's im hónallyam alatt lévő botommal az órás ablakos ajtaját úgy bétalálám lökni, hogy az üveg darabok szinte pattogtak széllyel.

Bocsánat! kiálték benyitván az Orás ajtaját, 's zavarodásomban kiejtém, kezem alól botomat. Nyájasan hajlott érte az Orás egy mintegy 18 esztendős Lyánkája ugyan akkor, midőn én is hirtelen érte görbedék, 's fejeink olly erővel ütközének-öszve, hogy mind a' ketten hátra tántorodánk. A' kedves Lyánka kaczagott, az öreg Orás mosolygva kiáltott: falkásan jár a' baj! nékem pedig zavarodásom a' legfelsőbb pólczra hágott. Leültem pirúlva mint egy kipiszszegetett Színjátszó, de a' nyájas öreg, míg a' Lyánka, kit Üvegesért menni kértem, megjöve, lelkes nyájassággal hoza magamhoz. Képzelj egy vonszó nyájas képet 's Guidói szép főt, tisztest mint a' télé a' három munkás év-szakasz után; az arczokon pedig némely gyenge vonásait a' szenvedésnek, mellyeket egy nagy lélek győztes vidámsága nyájasan enyhitett.

A' Lyánka megjöve az Üvegessel, 's míg ez dolgozott, amaz védangyalként takargatá öreg Attyát, az egy kevéssé beszólgáló szellő ellen, mellyet már elébb is teve. Atyám sokat szenved egy időtől-ólta az áltfázásokban, így szólla féltő

gondal tekintve az öregre, ki ápolónéját nyájasan simogatá. Barometrumra, Kalendáriomra nincs szükségem édes Julcsám, mondá az Orás enyelgve, testemben hordom őket. A' Lyánka lágyúlva hajla csókolni kezeit. — Kifizetém a' kárt, de e' kis háznéptől nem válhaték - meg. Bévárám míg üvegem elkészült 's örűltem hogy egy más kis hibája is találkozott órámnak.

Julcsa félre űlt 's varrást vett elő. Most tekinték elsőben figyelmesbb szemmel reá. A' kép nem vala festői szépség, de pár nefelejcs nagy szemek, szőkés 's izléssel font hajfürtök, gyenge pír a' tej-fejér arczokon, kis rózsa-ajkak 's Nimfai könnyű súgár termet vonszóvá tevék a' Lyánkát. Keveset vegyűle 's inkábbára csak késztetésünkre beszédünk közzé, néha meglátogattak ha beszélltem szép szemei, de Attyán gondosan pihentek-meg azok.

Az öreg perczenként nyíltabb leve 's vevém észre mint nevekede bizalma hozzám. Szó közt emlité, hogy a' háznál három szobás osztály lenne kiadandó. Kibérlém azt 's egy pár óra múlva egy fedél alá szállottam a' szőke kedves alakkal.

Azólta tudám-meg édes Gusztim, hogy az öreget bánat érlelé vénségre. Egy barátja elhódítá kedvelt nőjét. Ez férjét 's leánykáját, minekutánna vagyonjokat is pompaűzésével megrongálta, hitetlenűl elhagyá, 's majd viszont elhagyatva hala-el. Uzsorás keményszívűséggel szedték-el a' Hitelezők a' szegény Orás' mindenét 's a' tehetősből koldús leve. A' csalatott, csüggedést számkivető nagy lélekkel hordja búját, 's Socrateszként mosolyg a' bürök kehely felett. Vidám lelke csak akkor borong, ha barátságát kéred vagy ajánlod a' magadét, vagy az embereket emeled előtte. Szúrós észrevételek spéklik akkor szavait. Csak az nevezheti, úgy mond, az embert barát-

jánák, a' kihez, nagy Úr lévén, nem korholódhatik az emberiség roszszabb óldala. — Szűk mestersége 's a' lyánka pénzes varrásai szegényen táplálják kettejeket.

Most Stanczi húgomat keresém fel, kit három évek ólta, miólta Pesten a' Nevelőné' kezén van, nem láttam. Repeső örömmel rohana a' kedves lélek ölelésemre; meglépett örömmel szorítottam én is szívemhez 's nem győztem megtelni szemlélésével, mint leve a' gyermekből serdűlő hajadon, 's mint folyt-el a' telő gömbölyeg tagokon bája az ártatlan virúló kornak. Egynehány hónapra béfejezi tanúlását, azután haza küldöm jó Atyám ápolására.

3.

Gróf Nyarády Gusztáv Báró Zsóczay Jósefhez. Kazinczról.

Édes Jósim! kihólt azólta nékem Kazincz és Szentpéter tája miólta az téged elvesztett. Az éledő természet se képes enyhítni feléd epedésemet. A' tavasz első enyhének, az érkező gólyának fecskének tudod mint örűltem mindég, mint egy kedves várt vendég érkeztének; az első kíkircsnek, ibolyának, mint egy Anya csecsemője zsengés petyegésének. O most miólta elhagyál a' szép természet puszta nékem, 's a' most fejledező tavasz kietlen! — Öreg Orásodat ha sorsa csapása nem mentené, kárhoztatnám a' barátság' sértéséért. Jóltévő mankóját ragadja az ki a' koldús hónallya alól, a' ki az emberiségtől a' barátságot elbőlcseli. Kivált ifjúságunk barátját, kinek szerelme vérünkbe forra, szeretjük a' sírig mint egy kedves tájékot és helyet, mellyhez édes óráink köttettek. Az ifjúság rózsás korában, a' vér bájos hevében egygyütt leélt 's már elreppent ártat-

lan örömek' emlékezete szakadhatatlan szálakkal szövi e' szerelmet éltünk' fonalai közzé!

Az atya-tisztelő Julcsa nékem igen tetszik, inkább mint Városod' magasztalása. Térj hozzánk vissza édes Jósim! ne zörögd-el élted hólt falak között. Nézd — a' munkás természet mint fon, sző, köt, teremt körűltem; a' nagy világban szüntelen új kis világokat alkot 's csudáltatja magát. Körűltem, alattam, és felettem munkálkodik. Ti városon gyáván mímelitek őtet 's fenn láttok a' néha szerencsés próbával! Nékünk a' természet ön kezeiből nyújtja adományit; ti meghamisítjátok azokat! Minket egygyűgyű fiait szűk körű vágyainkal kielégít, míg titeket a' fény szomja örök szűkölésre kárhoztat 's vonva tartja arczotokon a' kétszín' feszítő álorczáját. Nékünk a' természet adja ártatlan örömeinket, ti pénzen vásároltok örömet, 's így az élet' legszebb örömei mennek nálatok veszendőbe, azok, mellyeknek a' közlés ád fűszert és becset. Előli ezeket Városon az önzés, mellynélfogva kiki személykéje örömeire sugorgat, 's maga a' zajgó nép közt világa magának. — Haszonlesés nálatok a' barátság mértéke, 's külső környűlmények' fontolgatása határoz házasságot. Nagy Város az emberi gyengeségek' zsibpiaczcza, hol az etiquette', az utólsó módi megszegése, egy tartozó látogatás' elmulasztása több a' vétekénél, 's az ember' környűlményei több mint az ember maga. Hol a' pénz a' rény' bélyegét nyomja sok vétkekre; udvariság 's világ' tónja okos minát adnak sok bohóságokra. Hol a' világosodás csak vakító czifrázat a' roszsz épűleten 's a' hitvány udvariság az egyenes szív' pótolékja!

A' falun ön magára szorúlva 's lelkébe szállva érzi létét az ember 's czéljának megfelelni törelő. Titeket czél nélkűl ragad a' nap, sodor a' jelen örvénye! Ti az örökkévalót a' béfoghatatlant csak szorúlt bóltozatok alatt imádhatjátok;

én végetlen bóltja alatt minden fűszálban és féregben lelem és tisztelem őtet. Majd fénynyilazó borúlatokban járdal felettem 's félni tanít, majd a' természet jóltevő jelenéseiben hálaltatja irgalmát 's szeretni ösztönöz.

Térj viszsza hozzánk édes Jósim! veled élve még egyszer olly bájolók lennének nékem a' természet' kecsei. Én Bártfára készűlök e' tavasz' végével 's alig várom hogy indúlhassak. Élj boldogúl, 's szerető Gusztidat viszont szeresd!

4.

Ti érzelgők a' Világ' bábjátékszínén, mellyhez víg rollék illenek, igazán szomorújátékosok vagytok, 's a' dolgoknak soha a' verős, mindég az árnyékos óldalait veszitek. Te azon búsúlsz hogy a' csont kártya-pénz nem arany. Nem az e' a' hibás a' ki azt annak nézi? — Midőn Városi barátom, ki elébb Emlék-könyvében nézi-meg ha barátom e'? 's ki épen tegnap foszta-meg a' kártyaasztalnál, ma szivesen szorongatja kezemet, 's míg az útzán barátságát esküszi mindenfelé tekintget csak reám nem, vagy őltözetemet czirkálgatja; Lyányom, ki olvasztó szavakkal fogad hűséget nékem, minden reggel új új szerelmes levelkékbe csavargatja hajfürtjeit: falba verjem e' fejem, hogy ez így van? Nem! édes Gusztim! a' mennyit kapok annyit adok viszsza. Igy minden indúlatokat az öröm érzést kivéve elhagyok nyom nélkűl szívem felett simúlni, míg ti azt a' falun szünetlen marczongjátok.

Néktek egyszerű éltetek csak napok váltogatása, 's munkáitok, mellyekbe az unalom hatalmas pauzákat tol közbe, csak arra czéloz hogy az éhenhalástól menekedjetek. Körötök szűk mint egy Marqueuré ki egész nap negyvennyólczig számlálgat. Mi pedig áltenyelgjük napjainkat mint egy

könnyű lepke a' virágok hegyein végig leng. — Az udvariság fényszínt ád örömeinknek. Ha az elmenő gondolat nélkül alázatos szolgámnak nevezi magát, a' henye nap-tolvaj hogy borra valót csaljon, pelyhet szed ruhámról, mellyet épen most keféltették; a' Kalmár minekutánna tetemesen meghúzott, nyájasan egy szippantat tobákkal kínál; a' fiakker, napos-inas, lámpás-gyerek mindúntalan kalapot emelnek előttem 's nagyságolnak; a' kóldús mint egy kitanúlt mimicus külömbféle helyhetést vesz, hogy irgalomra bírhasson — szóllj: azon törődjek e' hogy ezek nem engem magamat, hanem a' földi bálványt — a' bancótartómba szorúlt Mammont illetik? 's ne örüljek inkább, hogy e' semmi olly csillaggá teremti csekély személyem, melly körűl embermaszszák mint drabantok forognak?

A' bohót kaczagjuk; mi mulattatóbb ennél? a' vétket minden álorczáskodásaiban esmérni tanúljuk: 's mi hasznosabb e' tudománynál? Ez esméret oktat kitérni előlle, 's nem lenni zsákmányává a' leg első szerencsétlen indúlatnak. Ritka vétek ollyan mint a' veres köntösű politzia, melly meszsze vereslésével korán megintse a' ludast hogy takarodjon!

De történeteimre térek. Tudom édes Gusztim úgy se térítjük-meg egymást soha. Vérünk külön mérséklettel hempelyg, de szívünk öszveszver míg dobogni meg nem szűn.

Rossíni Tankrédját adák 's én a' bemenetelnél a' Theatrum előtt megállék. Egy hetyke Uracs délczeg paripát tánczoltatott az útzán, 's megpillantván hogy egy közelablakban egy angyali lyánka könyököl, egy Szabó előtt a' szegleten megállott. Beszéllt vele, de szemei a' lyánka felé kémlelődtek, 's hogy annak figyelmét magára vonja, hirtelen megforditja lovát, sarkantyút ád néki, a' ló szökik, 's a' szeles vígyázat-

lan lovagló egy szegény napszámost halomba tapostat. Orczámba szökött e' méltatlanságra a' vér, a' lovagló után iramodtam, a' ki mintha semmi sem esett volna, folyvást courbettirozott lován, 's majd hirtelen elvágtatott a' tódúlt 's kárhoztató nép szeme elől. Boszszúsan 's zavart hevűléssel térék viszsza, 's meg nem állhatám, hogy ki ne fakadjak. Hűljön kedves Ur! így szólla hozzám egy nemes tekintetű Huszártiszt, a' kivel a' szegény eltaposottat életre ocsúdtattuk, nevét a' szelesnek megtudhatjuk a' Szabónál 's Pesten csak reá akadunk. Helyes! mondám 's besiettünk a' Szabóhoz. Ki volt az a' lovas Ur? kiáltánk mind ketten egyszerre. Leleszi Pénzváltó fia, felelt az 's lakására utasíta bennünket. Hólnap szóllok vele mondám. Én is felele a' Tiszt, tehát ha úgy tetszik nyólcz órára nála termünk, 's elváltunk egymástól.

A' rendelt időn öszvetalálkozánk a' Pénzváltó kapujában, 's egygyütt hágtunk fel hozzá a' lépcsőkön. Az Ur tegnap, így szóllítám-meg a' mint szobájába léptünk, egy szegényt feltapostatott; mint nemes lelkűtől szánakozást a' szerencsétlen eránt, mint Gavallértól baküttése helyrehozását vártuk. Egygyikét sem tevé az Ur. Mi azon nyomorúltnak, ki most ágyban fekvő nevében vagyunk itt. Elhallgaték 's lesém az Ifjú arczán a' változó színeket. Bátor szívet 's makacságot erőlköde elébb a' gyáva; majd látván eltökéllésünket mentegetni kezdé hibáját. Nem tágítánk rajta 's a' mint végre arra unszolánk hogy a' megvívásra köztünk 's fegyver neme közt válaszszon, nagy lelkűleg gondoskoda szelessége áldozatjáról, 's adakozása megfelezé kivánságunkat. Igy legjobb vólt tennünk mondá a' Tiszt, a' mint az Ifjútól kijövénk. Ez egy gazdag Pénzváltó fia, kinek egy Nagy Ur adóssa, ennek sok más

Nagy Úr attyafia van, 's így más úton nem sokra mentünk vólna.

Megszorítá kezemet a' Huszár Tiszt, én is viszszonozám szorítását, 's érzém hogy szíveink rokonok, 's ezen eset egymáshoz vontá azokat.

5.

Ugyan az, ugyan ahhoz, Pestről.

Egy Anglus közepette Londonnak 30 esztendeig remetéskedett, im én is édes Gusztim Pest falai között pásztori arany kort élek. Orásomnál tartok kosztot, 's ha az asztalnál az egész emberiséget élesen öszveszurdáltuk, én Julcsájára ő reám pillantva poharat kapunk, iszunk a' barátságért szerelemért 's mindenért a' mit épen gúnyolánk. Julcsa tisztogat szobáimban, bíztos szorgalommal jár ki 's be azokban, körűltem seper, rakosgat, motoz gömbölyeg karjaival, fordúlásaiban tagjai érnek hozzám, 's lehellete orczámon fúvalgat gyakran; de az ártatlanság szép bizalma nem hágy soha tilos lángot gyúlni keblemben, csak testvéri hévvel melegíti azt a' kedves lyánka eránt. Víg nyájassággal köszön-be jó reggelével reggel, 's enyelgve búcsúzik jó éjtzakájával estve; néha unszolásomra bíztosan nyújt ajkat, 's szemei édesen legelnek rajtam; én pedig boldog álmodozások közt szúnnyadok el, 's új kis örömekre ébredek. Ha dolgaim menni 's mulatni késztetnek, úgy érzem magamat, mint a' ki valamit otthon felejtett, sietek haza mihelyt tehetem, hol nyájas szemek, mosolygó arcz, 's néha hoszszas kimaradásomért gyenge szemrehányások várnak. Szerelem e' ez, édes Gusztim? — Tán csak barátság' lágy érzése! akármi, de édes és bóldogító. Bár mit tarts te a' Városiak felől, virít köztök is a' szerelem; ámbár rendszerint a' Városi Ifjú

nem képzeli lángja tárgyát mint ti puszta tündér léleknek, hanem hézakot ád néki, 's e' hézakba a' testesített angyal mellé többnyire pénzt, rangot 's vagyonkát is gondol; 's nincs e' igazsága testes világban és életben testiképen gondolkodni? — Társalkodásom Julcsával, ez ártatlan lélekkel, naponként bájosabb, 's hidd-el ha Kisaszszony vólna, könnyen veszélyben foroghatnék, hogy szabadságomat nála az óltár előtt hagyjam. —

Én egész Városivá levék. Ha a' legújabb módi szerint öltözve, botommal mélázva vagy hetykén fütyőlgetve a' Hét Elector előtt kevélyen állani, az elmenő fejérnépet mustrálgatni, vagy a' Kávéházakban ásítozni, vagy a' hídnál, az itt számos dologtalan szájtátókkal ácsorogni látnál; ha szemlélnéd mint tudom a' pénz-nemügyelést mutatni, a' Nagy Urat, haza' fontos emberét játszani — gondolnád e', hogy én azon Falusi Jósid vagyok, a' ki veled 's a' gerliczével Szentpéteren vagy Kazinczon versent turbékoltam. Hidd-el itt vagyok, nem ott vóltam helyemen. De szívem mindég a' régi marad 's a' Világ' tónja és módi maszlagába nem harap az soha!

6.

Ugyan az, ugyan ahhoz Pestről.

Igazán a' tudományok, mesterségek lobogó égi fáklyák az alvilág' homályában, lámpa-tornyok az élet szélveszes tengerén! Mi bóldogítók lennének ők, ha az ember, ki midőn egy kezével épít rendszerínt a' másikkal ront, őket sokszor külömb tekintetekből merő kémlelődőkké 's haszonvehetetlenekké nem tennék!

Egy reggel kedvetlen és homályos boszszúval ébredtem-fel. Hitelezőket, Kontókat nem vártam, mellyek a' nagy Városokban roszsz ked-

vet szoktak okozni, kártyán nem vesztettem; nem csuda hát hogy árnyékos húmoromat a' tegnapi rétesre 's a' reá öntött Vilányira tolám. E' hiedelemben valék, míg nem a' Physica, ez áldott tudomány, reáútasított igazi okára kedvetlenségemnek. Reá találtam, mihelyt felkelvén, szememet az ablakon kivethettem.

Apró sűrű köd essöt hordott a' szél, 's vele ablakomat verdeste. Nedves párázatok sűrítették az allevegőt 's a' szél csattogó játékot űzött a' ki akasztott mester-czímekkel. Egy szóval csúf idő vólt, hogy egy anya-gyilkos csak illy időt választhatna fekete tettének. Aha! gondolám magamban, itt a' bibe! Levegő-oszlop nyom minden testet, 's most tehát nehéz levegő-oszlop fekszik inszövedékemen is. A' nedvek, vér, ínnedv (ha ugyan meg van ezen utólsó az emberben) szabad keringések akadoz 's a' mint Malebranche és Leibnicz a' testnek a' lélekkel való szövetkezése titkát felfeszegették — kedvem 's lelkem ezért borong.

De jó Malebranche és Leibnicz miért sántikál ezen szövetségbeli titkotok az erkölcsi világra nézve? 's nem gyengélkedik a' test mindenkor a' lélek erőtlenségeiben? Hány Uracs, a' kinek agy velői inait vastag tudatlanság, vak babona, 's előítéletek ködei nyomják, járdall Herculesi testel, elhitt hetykeséggel osztogat tanácsokat, világot ámit 's hívatalokban csillog? Hány czudar 's gyáva lelkűnek, kinek szíve táját alacson vétkek 's dühös indúlatok' göz-oszlopai nyomkodják, fénylik bőre kövérségtől 's duzzadoznak tagjai egésségtől? Miért van ez jó Malebranche? Miért van ez jó Leibnicz?!

Ez vala édes Gusztim, kémlelődő része Physicai észrevételemnek, de haszonra kivánván azt vonni, illy fogadást tevék magamban: minthogy az idő testedet, tested lelkedet nyomja, illyenkor haragosabb, boszszúsabb, türetlenebb 's méltat-

lanabb vagy mások eránt; tehát ma inkább mint mászszor vígyázz, hogy ne sérts senkit, 's phlegmád ki ne zavarja semmi kedvetlen eset. — Nézd Gusztim, illy isteni fáklya a' tudomány ha benne nem száraz terminológia koholással, nem vélemények alkotásaival kivánunk csak szemet vakítani.

Fogám ernyőmet, 's e' szent fogadással menék-ki Stanczi húgomat meglátogatni. O de be gyarló az ember! Ollyan ő többnyire a' maga fogadásaival mint a' roszsz Hajó-kormányos, ki zsébeben hordja ugyan a' Compaszt 's hajója orrában a' vasmacskákat, de azokat felejti a' szükség idején használni, 's az első sziklán törést szenved, vagy fövenytorláson akad!

Mélyen eresztém ernyőmet fejem felibe, és sieték, mert a' kavargó szél gyakran ernyőm alá csapkodta az essőt. Quarambole! kiálta egyszerre egy szemközt jövő kis Uracska, 's ernyőink olly erővel ütköztek öszve a' közös sietésben, hogy mind ketten hátrahökkenénk. Engedelmet kérek, kiáltánk egyszérre, 's ki akarván egymásnak térni hirtelen mind ketten ugyan azon óldalra szökénk. Ujjolag öszve ütköztek ernyőink, 's én a' más óldalra ugrottam, de a' kis Ur is ugyan azt tevé, 's harmadszor is öszveütődtünk. Teringettét! kiálték tüzesedve, mert már ernyőm lyukat kapott, maradjon helyben az Ur! Az én kövér Uracskám kaczagott, hogy szinte rázódott belé. Az Ur marad, felele furcsa parancsolással, én vagyok az öregebb! Elszégyenlém magamat, eszembe ötle fogadásom 's mosolygva nyújtám kezemet az én Uracskámnak. Maradok, mondám szelíden, tessék elmenni. El, felele szemembe tekintvén, de elébb meg kell esmérkednünk; a' kit megkedvellek, nem szoktam azt egy látásra hagyni. Be vont egy Kávéházba, 's a' fröstök felett nyájas füszerrel el beszéllé, Leleszi szeles lovaglásától ólta

mellyet az ablakból szemlélt, mint vágyott testvére háza népével egygyütt ismérni. Ő kaczagni szeretett, én segíték néki, ő a' nevetséges óldalaikat kutatta a' dolgoknak, kutattam vele egygyütt én is; elméskedtünk, kaczagtunk 's a' vonszalom bájos titka közel hozta szíveinket — szerettük egymást 's barátságot ajánlva váltunk meg a' nélkűl, hogy egymás környűlményeiről valamit tudtunk, vagy csak egymás nevét tudakoztuk vólna.

Más nap dél után szép napfényre derűlvén az idő, őtet a' hídnál a' Vám-szedő mellett űlve találtam. Sterne és Pope Serházakban tanúlgatták az ember-esméretet, én itt tanúlom, szólla hozzám fordúlva, 's annyira is mentem már benne, hogy ma lehetnék Vámszedő. Lássa az Úr: a' hasa-eresztetteket nem szóllítnám-meg, mert azok a' dolgozó rendhez bizonyosan nem tartoznak, valamint a' kiaszottakat sem, mert az aszályt hozó vétkek rendszerint a' főbb ranguaké. A' sáppadtak szabadon mehetnének, mert Uraké ez a' szín. De a' vastag lábikrájú 's piros arczú fizetne, mert ő paraszt munkás. A' nagyon sietőt meg állítanám, mert a' munkás parasztnak becses az idő, de a' henyén sétálgató Uracskák Úri rendhez tartoznak, kik nem sietnek a' menésben, ha csak szép fejérszemély nem megy előttök, kit meg kell előzniek. — Egy darabig próbalgatám én is, kitől vennék vámot kitől nem, 's már meglehetősen okék kis kövér mesterem után, a' mint Szanczi húgomat a' Nevelőnéjével a' hídon jönni láttam.

Eleibe indúltam 's őzi könnyűséggel szöke elömbe a' Lyánka, de gondolhatod millyen szemet nyiték, a' mint csókomtól egyenest az én kis kövér emberem ölelésére ugrott, 's édes Nagy Bátsim! szókkal ajkat nyújtott néki. Gyanúsan tekintének egymásra. Az Úr esmeri ezt a' lyánkát?

kérdénk egyszerre egymást. Nekem testvérem, mondám váró hangon, 's az én emberem egyszerre olly lobbal és hévvel szoríta karjai közzé, hogy a' Pesten úgy is számos ácsorgók körűltünk már méhrajként csoportozni kezdének. Jósi! édes lelkem Öcsém, te vagy az én Zsóczay Laczimnak, ifjúságom barátjának, kedves atyámfiának gyermeke? az én lelkem Öcsém? ezt kiáltá 's újra meg újra öszveölelt, rokonok vóltunk hidd-el míg nem is tudtam ki vagy. Ládd e' édes Stanczim, a' mái világban szóra se méltóztatják az emberek egymást míg neveikkel kölcsönösen meg nem esmérkednek., hogy a' név határozhassa-el, mennyít ér maga az ember, 's kiki tiszteletét szeretetét ahhoz mérhesse. Mi szerettük egymást, míg azt nem tudtuk is, hogy Anyáink mind kettőnknek Zsámboky lyányok vóltak. Én Mendey Nagy Bátyád vagyok édes Jósim, 's most a' vérség még szorosabban kössön-öszve bennünket! — Régen nem vóltál nálunk kis lyány! szólla arczcsípéssel Stanczihoz, legalább tudósíthattál vólna hogy Bátyád megérkezett. A' Lyánka tanúlásival, munkáival mentegeté magát, 's én is mentségről gondolkozék, hogy a' Rékasy Septemvírné született Mendey Aszszonyság 's Nagy Néném házához szólló levelek most is a' ládámban hevernek. Igaz okát feledékenységemnek csak meg nem vallhattam úgy e' édes Gusztim, mert alig ha — Julcsának a' kedves órás lyánkának nem kellene róla felelni.

Karon fogott bennünket Mendey Bátyám, 's fel vezetett Testvéréhez a' Tanácsosnéhoz. Épen benyitni akaránk a' Szála' ajtaját, a' mint szemközt őtle velünk egy lyánka — egy lyánka barátom, kiért egy Tróját halomba dönteni nem volna kár. Stanczit szívesen szorítá magához, felém pedig szembetűnő zavarodással hajtotta meg magát, —

Itt hozom vitézedet édes Lottim! szólla gondolatlan egyenességgel Mendey Bátya, 's a' lyánka elpirúlt, mint egy szép napot igérő hajnal; mert édes Jósim, folytatá csalfasággal, az én Lottim is látta ezen ablakból mint szíveskedtél a' szegény eltaposott paraszt körűl, 's egy szép ifjúban a' könyörűlet egy érzékeny lyánkánál jól rúgtat! Most vetélkedénk Lottival a' pirúlásban, de szerencsénkre Jusztinka Néne egy, koros hajadonka kisegített zavarodásunkból. O épen most lépett ki csevegő ölebektől kísértetve az óldalszobából. Ezen csevegés, a' Néne és Bátya csíkatásai, reánk nézve igen jóltévő intermezzót tsináltak. Megesmértettünk egymással. Te vóltál hát az az Ifjú édes Jósim, szólla arczám simogatva; én egészen roszszúl levék, látván a' szegény paraszt szerencsétlenségét. Szelíd nyájassággal fogadott a' Tanácsosné is. Estvére megmarasztattunk; Lotti Klavírt játszott, 's hódító hangjával követte azt. Én elébb csupa fűl valék, majd édes Gusztim — mi tagadás benne — elváláskor csupa szív. Bóldogabb vala estvém a' Hallóénál!

Leírjam e' néked ezt az egész jeles Házat? hol minden tag más más úton megyen, még is ezen útak a' szerelem bájos erejénél olly szépen egygyé folynak! Ha látnád Jusztinkát számos apró gyengeségeivel, mint űl ölében nagy czirmos macskája 's csevegő madarai között, 's az egész világot rostálgatja, de nem a' megszóllás veszedelmes rostájával mellyen rendszerint a' búzaszem is ált' pereg, se nem a' rágalmazás kétszínű részvételével 's kárvágyó újság-lesésével, hanem csak unalom szűlte fecsegéssel, melly mellett a' balóldalban igaz emberszerető szív dobog. Ha látnád mint kémlelődnek apró tengeri-nyúl szemecskéi széllyel, 's fűrész hangzatja mint mustrálja minden mozdulatját az eleven vérű Lottinak — konkolyt hintő roszsz léleknek itélnéd. De édes

Gusztim, ha esmérni kezdenéd mint én, mint nem hágy egy nyomorúltat is segély, egy csüggedttet is vigasztalás, egy derekat sem tisztelet, 's egy atyafit is forró szeretet nélkűl; ha látnád mint éled, ha kedves Lottijának a' hódolás temjénez, mint éjetlenkedik ha a' ház valamellyike beteg — ha mindennapos tanúja lennél mennyit szenved szegényke a' Bátya gyalúlatlan tréfáitól, Lotti pedig ártatlan 's nem tiszteletlen pajzánsággal mint ingerli újság-vágyását, 's mint tördeli tövisseit leczkéinek — azonnal észrevennéd, hogy ő nem zörgő roszsz váz a' háznál, hanem bíztos bútor, mint egy kakukos fal-óra, a' mellyhez szokott házi gazda akkor nem alhat jó ízűn, mikor az eláll.

Mendey Bátya — egy szerecsen ajakú, forradásos képű, mint egy vízjárta hegyóldal, alacson kövér, mintegy negyvenöt éves embercse. Árván hagyatott koponyáját kurta paróka fedi, fogait egykor elefánt hordozá; de még is a' mostoha képnek, a' pár eleven fekete szemek, a' szüntelen vídám lelket követő test' gyors mozdúlati, az arczokon lebegő egyenesség szíves mosolygása olly kellemes valamit kőlcsönöznek, melly szívet nyit és von. Ő kaczag de nem gúnyol, enyelgő de nem könyelméjű, pajzánkodik de nem sért, szeszélye senkit és semmit nem kíméll, de a' neheztelésig nem üldözi a' tárgyat. Kéjét leli abban, hogy valakit egyenességével ártatlan pirúlásba hozzon, 's ettől Jusztinka Néne sem ment; ámbár őtet azon hálás érzésből, hogy himlőzésében szívesen dajkálta, inkább kíméllí mint tenné külömben.

Rékasy Septemvírné született Mendey leány, egy szelíd, nyájas, kevés beszédű tisztes asszonyság, kinek szelíd tekintetére szívek nyílnak, 's tisztelettel vegyes szeretet az önkényes adó, mellyel minden kiesméri adózik néki.

Jaj de Lotti festéséhez mint kezdjek jó Gusztim! szemeim szikráznak, szívem dobog, 's kezemben a' toll reszket, mint egy áhítozó kártyás kezében a' kártya midőn ba-bankot mond. Ha egy pár kedves ne-felejts szemecskék felibe egy szépen hajlott ívet, a' csiga-szín szácskában két sor alabást fogat, a' nyílt homlokon lebegő szőkés fürtöket, az arczokon az egészség 's szépség tejét és kárminját a' sugár termet bájos gömbölyegségein a' habzó kellemeket gondolod magadnak, még csak azon szívet ígéző kedves borítékról lesz gyenge képzeted, melly egy mindég vídám angyali lelket fedez. O nem vadászsza az őrömet 's vígságok után nem esdek, de a' magát ajánló őrömet szívesen fogadja, 's lelke mindenkor nyitva áll néki. A' nap foglalatossági között szívesen enyelg, kaczag, tánczol, mulat, mulattat, vígad, 's míg lehet erős lelke vív az el nem kerűlhető kedvetlenségekkel. Szóllj Gusztim, ki ne vágyna illy élet-társra, kivel bátran nézhetne a' jövendő a' bizonytalan sors' szemébe?

De most elég Lottiról ennyi! Félek, hogy még sokat fogsz olvasni róla, mert a' nap első és vég gondolatja nálam, már is — Lotti!

7.

Ugyan az, ugyan ahhoz. Pestről.

Ollyan vagyok én most édes Gusztim, mint az a' hamu szín estvéli lepke, melly addig repked gondatlanúl az égő gyertya körűl, míg szárnypergelten nem pottyan-alá. Mindennapos vagyok a' Tanácsosnénál, látom Lottinál mint fejlenek új új tökélletességek előmbe, mint varázsol vidám lelke minden helyet a' hol járdall Elysiummá, mint éleszt, kevélyít minden tekintete, a' kire azt veti. Ah Guszti én igen veszélyes játéknál

ülök, 's tudja az Isten mint üt ki! Hogy szívet ne veszítsek mi óvhat-meg? hogy kapjak mást helyette mi nyújthat reményt?

Mint a' nap súgárzatiban szállongnak a' milliárd porzatok, úgy repkednek az imádók Lotti kellemei körűl. Némellyek ugyan a' legelső szellő fúvallatra is eltünnének; de némellyikével mint vívjak-meg — kiváltegygyel édes Gusztim, kitől nem rettegnem vakmerő elhittség lenne. Maga az érdem benne vetélkedőm. 'S gondold-el ki ez? — Zárosy Mihály — ugyan azon Huszár Kapitány a' kivel egygyütt Leleszire ijjesztettünk. Ötet az egész Ház tiszteli, 's Lotti különös űgyeléssel jelelgeti-ki az imádó rajok közzűl. Velem néha majd a' bíztosságig enyelgő, majd tartózkodó, 's míg a' hiú önszeretet reményt önt keblembe, a' Lotti bájainak eleven érzése gyakran csüggedésbe ejti azt. Akármi lesz belőlle jó Gusztim, én már horgon vagyok; ámbár a' szerelem szót olly későn fogom kiejteni számon a' mint csak lehet, 's rejtem ha ugyan hagyja magát rejteni. Mert egy imádóktól övedzett lyánka, nem könnyen sodorhatna e' magamat is a' pórság közzé, erre pedig édes Gusztim megvallom szúrna a' büszkeség. Viszszalépnem, érzem, már lehetetlen. A' szerelem nyíl; könnyen becsuszszan a' szívbe, de ha kirántni törsz, halálos sebet szakít.

Épen nála valék a' mint a' czipős számára czipőket hoza. Felpróbálá azokat. Ó Gusztim, már magok e' piczin lábacskák képesek egy egész cynismust halomba dönteni. Hát ha a' táncz sorain bájosan le lebegni látnád őket, mint én a' tegnapi házi tánczban, melly Mendey Báttya neve napján adatott.

László napját előzött estve Mendey László Nagy Bátya meglepettetett. Lotti Grand-Sonátákat adott a' Fortepiánon, Zárosy Kapitány Szólókat a' Flatraveren 's némellyekben követte Lottit.

Én a' ki eddig csekély hegedűlésbeli talentomom dugaszban tartom, merő fül levék. Merő fül? mintha egy szerelmes ifjú játszó lyánkájánál lehetne csak az. Szem is valék édes Gusztim, vagy tán mind az öt érzékek részt vettek, mert csupa érzéssé olvadék. Mint lebegtek a' szép kezek a' Klavír kúlcsazatján 's bájoló hangokat nyomkodtak rajta; érző szép lelke mint adá-ki az erőt, a' lágyat, az olvasztót! Hidd-el Gusztim egy lyánkánál ki a' muzsikát a' középszerűségen felyűl vitte, játszása szívet fest, 's olly tűkör, mellyben sok vonásait láthatod érzelmeinek. Elvégzé Lotti 's ömlött reá a' dícséret; én — elandalodásomban elfelejtém a' tömjént. Hagyjátok őtet, szólla a' Bátya csalfán, a' mint ezért kurholtattam; Jósi Öcsém némasága kiáltó taps. Bizonyosan, szóllék zavarodva 's megcsókolám kezét Lottinak — A' szép kezet csókolod e' édes Öcsém, vagy azt a' melly olly szépen veri a' Klavírt? — Mind a' kettőt édes Bátyám! felelék, 's pirulásomban nem merék a' lyánkára pillantni.

Most Bárány András — egy szüntelen Maecenás-vadászaton kószáló Versgyártó álla elő, 's jelentő torok-köszörűléssel olvasá-fel idvezlő versét. Mindnyájunkat mosolygásra késztete ezen váltott poétai gyermek; de Mendey Bátya épen a' rázódásig kaczagott rajta. Különös! így szólla a' felolvasás után, hogy az emberi legszebb találmányokon valóságos átok fekszik. Illyenek az ércz olvasztás, puskapor, America felfedezése 's a' t. Lám szegény Cadmus és Evander csak 24 betűket találtak-fel, 's ím még is mennyi lomot nem írunk olvasunk általok! Bárány Úr mint a' vízbe haló kapkod, minden versében a' Músákat szóllítgatja segédűl, tengeri vészt, hegyni habokat, tört árboczfát ír-le bennek, pedig tudom tengert se látott soha, 's olvasóji közzűl is ritka. — Hát azok a' sok pogány Isten nevek mit keresnek a' ma-

gyar László napi idvezlésben? Ollyanok a' mint én látom, némelly Poetáink mint egy ide való roszsz házfestő, a' ki mindég Chínai és Américai fákat madarakat festeget a' szobákban; minthogy azokat egygyikünk se látván szemére nem vethetjük hogy nem találta őket. A' Mú'sák invocátiója, kedves Bárány Úr, a' sok mythologiai agg nevezetek, czifra szavak érthetetlensége, a' dagály 's némellyeknél a' bor hevűlése épen ollyan jelenségei az igaz poetai tűznek, mint a' nagy bajusz, Atilla-bekecs, sarkantyú, 's más Nemzet' kissebbítgetése az igaz Magyar szívnek. — Ezeket vállveregetve 's szelíd évődessel ejté a' Bátya. Bárány meghajtá magát, 's nyájasan nyelé-el a' nyájasan adott de elég keserű pilulákat; mert Mendey Bátya Banco-tartójához nyúlván, egy kis szájjavító édességet szemele-ki belőlle 's markába nyomá a' Pseudo-Vátesnek.

Jaj de nékem ki édesíti-meg keserűségemet! Hallám mint folyának-öszve a' két játszók hangjaik, látám mint mosolyga Lotti javallást a' helyes Flautázónak, melly gondosan forgatá Zárosy a' kóták leveleit a' Klavír-verőnének, melly vígyázó figyelemmel ügyele ez minden szavára amannak, 's mindnyájunkat mellőzni látszatott miatta! És még is kénytelen vagyok becsűlni nemes vetélkedőmet! bizonyosan szeretném is — ó mint szeretném édes Gusztim, — ha őtet Lotti nem szeretné.

Víg tánczal rekesztének az estvét 's a' Bátya tánczra forgatá Jusztinkát. Az ő enyelgéseik, kik velem gyakran ingerlék Lottit, új remény szikrákat lövellének borongott lelkembe. De én itt is elásám talentomom édes Gusztim, 's bár tudod hiúságom 's azt melly szívesen 's jól tánczolok, változásomat tettetém, 's kimentődém a' táncz alól. Nem! jövendőbélim ne lábam 's kezem ügyes-

ségét szeresse bennem. Tsak hiú lyánkánál veszthetek az által, 's az efféle vesztés — nyereség!

8.

Gróf Nyarády Gusztáv Báró Zsoczaihoz, Bártfáról.

Bártfán vagyok édes Jósim, a' vígság vadászatján. A' tavasz éledése, dagadó keblemben epedő érzelmeket vágyakat támaszt — nem férek-meg velek magamban 's ömlenem kell. Ám hullongjon őszszel a' haldokló levél magános ösvényemre, midőn a' természet enyészte a' köz enyészet képzetével borong lelkemben, 's érzelmimet viszsza sugorítván mejjembe, Fakírként bolyongok egyedűl — de most a' tavasz élesztő párája érzelemközlésre ingerl 's ember-zsibaj közzé kell vegyűlnöm. Igy — mi hangzhatna inkább lelkemmel öszve mint egy népes érczes ferdő? hol kiki örömet vadászni mulat 's az otthoni gond, baj, bú közzűl ,kiragadt szívet a' nyájas vígságnak nyitogatja. O Jósim, itt csak a' te híjjoddal vagyok! A' természet itt a' bájolásig szép, 's őtet élni, nem mesterkélni mint a' Városokban, gyűlt itt egy nyájas embermaszsza egy rakásba; a' barátság, szerelem, ártatlan vígság, egy szóval az emberiség' bóldogító érzései czikáznak itt a' természet ölén, 's csak az öröm sima óldalai, nem haszonlesés szálkásságai korholódnak egymáshoz.

Én különösen, inkább mint a' többi vendég, természet fia vagyok itt is. Egy fenyves dombról melly nem meszsze lakásomtól domborodott, legel lelkem a' természet legszebb tüneményein. Innen lesem hajnalban a' hasadó nap' elölángját, innen alkonykor a' lemenőnek utó-bíborát, 's már megtelve a' szép természettel fogadom a' gyűlöngő vendégek nyájas idvezléseiket. A' két szomszéd és atyafias Nemzet barátságra forrad itt az öröm

zászlója alatt, 's a' vígság' lelke éleszt, bájol itt mindent. De ne véld, hogy az öröm elzárja a' nyomorgó emberiség fohászait szívem elől; esmer 's áld Bártfa szegénye már is. Az idegen könnyek szárasztása mindég isteni marad előttem a' halandó' örömei között. Ragadd-ki magad hozzám, édes Jósim, ki nélkül szívem itt is szűkölg, Városod' nehéz gőze közzűl, 's repűlj Gusztid karjai közzé; úgy néki veled nem lenne táj e' főldön több mint Bártfa!

Jósi, Jósi, most lihegem inkább mint mászszor tanácsodat is, 's eped baráti kebledbe ömleni tele szívem. Nem érzett hév szorong balóldalomban, nyugtalan 's búsongó lettem. Szánj vagy vigasztalj! bár bajomat nem mondhatnám.

Egy estve, midőn már a' társaság lakjába takarodott, szokásom szerint dombomra menék fel, 's annak óldalában gondolatokba merűlve szokott ülőmön űlék. Az est' csendje a' nappali robaj után, titkos fátylot vont a' tájra 's magam felejtésébe ringatott. Azomban egy sohajtás közel megettem ejtve, magamhoz ébresztett — hátra fordúlok — 's egy fekete gyászba öltözött aszszonyság űl felém háttal a' domb ellen ormán, 's mint az est' homályában sejthetém, szemeiből könnyeket töről. Felszökék ültemből 's a' bánatos felé indúlék, ki mozdúlásomra színtúgy fészkelődni kezde. Aszszonyom! így szóllítám-meg, téged, ha nem csalatkozom, sohajtni hallálak elébb? Szavaimra kendőjére borúlva zokogott, 's darabig nem felelt semmit; végre nemetűl: megengedj Uram, így szólla, ha pihentedet zavartam; a' szerencsétlen sorsa az, hogy míg maga az élet unalmával küszd, másnak öröm-leélését se hagyja zavaratlan.

Csalódol Aszszonyom, felelék, nem méltó örömre, ki más bajára érzéketlen, nem érdemes víg órákra a' szerencse azon kényeztetje, ki más segélyére túnya, félvén ne hogy idegen üröm-

csepp fecskennyen öröm-kelyhébe. Nyiss szívet Aszszonyom, fogadom rokon szívre találsz nálam.

Fejet emele az Aszszony, 's derültebb leve pillantatja, mint a' napé a' ködös felhők ritkúltával. Ritka madár vagy Uram itt, hol minden csak az örömet hajhászsza, 's mi kötne idegen bajhoz téged ott, hol minden ön baját feledni erölköd. De rajtam részvétel, tanács, szánakozás nem is segíthetnek, 's tőled, kit most látok először, vakmerőség lenne kívánnom többet.

Indúlni készúle a' dombról. Hévvel ragadám-meg jobbját. Nem Aszszonyom! kiáltám tüzesen, olly ifjú ajánl benne n segélyt, kinek szíve, esze, erszénye nyitva mentésedre. Nyiss szívet, mondom, rokon szívre találsz nálam.

Megállott, 's fontolgatni látszott szavamat. Ám legyen! szólla végre meggyőzetve, nemes szándéknak nemes szív a' kútfeje, 's ha bajom orvosolhatatlan marad is, nem veszthetek így nálad kitárkozásommal semmit.

Leülénk, 's most láthatám arczát először. Nem vala fiatal, 's bár a' bánatnak nyomai látszatának rajta, vonásai nem valának kellemetlenek.

„Én a' Német Birodalomból származtam, így kezdé szavait, honnan férjemmel, ki az öreg Gróf Volkonszkynál Udvari Tiszt vala, ezen Grófot Varsó mellett fekvő jószágaiba követtem. Szorgalom, öszvehúzott háztartásunk, 's a' Gróf nagy lelkű kegyessége, megszaporiták néhány évek alatt vagyonkánkat, 's bóldogúl éltünk, a' mint a' halál — e' gyilkos hol örömre, felóldó hol bánatra talál, férjemet tőlem, 's két gyermekemtől attyokat kiragadá. Résztvéve töre enyhítni búnkat az öreg Gróf, 's az idő a' köz Orvos segité nemes lelkét, a' mint egy szélütés szörnyű rémültünkre e' gyámolunkat is sírba dönté. Elhagyatva állék most árváimmal az idegen főldön, 's nem vala ki-

re vetnem reményes szemeket az ifjú Grófon kívűl, kit a' gyász-posta után kétkedő szívvel várék külső Országokból haza. Megtért, de nem tetszett semmi mozdúlatja. Sok gondja, szorgalma vólt a' jószág ált'vételére, kevés jó Attya' eltakarítására, 's még kevesebb az aggott szólgák jutalmazására. Nem sokára gyötrőbb aggodalom szállott szívemre. A' csapongó Gróf megpillantá lyányomat, 's mint kopó az ártatlan vad nyomát nyomozá mindúntalan. Rézs ügyelésem tékoz ajándékokkal, a' lyánka szívét csapodár szavakkal, bíztatásokkal vítta a' gyáva; de nálam az anyai szíven, Nínámmal az ártatlanság sík paizsán, incselei lesiklottak. Néhányszor megújjitá próbáit, 's 's mindenkor siker nélkűl. Most dühé vála búja indúlatja 's nem türheté tovább a' feszítő álorczát. Egy estve benyitván ajtómat: Schmidtné Aszszonyom! így szóllíta-meg olly arczal mellytől viszszaborzadék, hogy nekem Nínája tetszik reménylem nem titok előtte, hogy ellenzi nem csudálom, mert még nem vala időm egy gondos anyát megnyugtatható ajánlást tenni. Im itt ezer forint esztendei Penzióról szólló kötelezésem az Özvegy, 's ugyan annyi a' Nina számára, ha egymásba únnánk, mellytől részemről nem tartok. Van e' még tovább ellenvetése bóldogságom ellen? Vagy kevesli a' Summákat? szólljon, Gróf Volkonszky nem fillérező.

Nagyságos Uram! felelék 's megeredének könnyeim, leányom becsülete nem eladó. Az olly kincs mellynek zavaros a' kútfeje, gyalázatot viszen-ki az útzára, büntető szív-kopogást viszenbe a' rejtek szobába. Leányomat, kit bóldognak 's bóldogítni neveltem, egy hevenyén gyúlt, futólag kötött, 's bizonytalan határú lángnak áldozzam fel?

Menykőbe! tán csak nem kívánja Schmidtné Aszszonyom, hogy leányát elvegyem?

Nem Nagyságos Uram! mondék megcsókolván a' szilaj ifjú kezét, csak azt kérem hagyja Nínámat nyugalmában, 's ne fordítsa rajtunk kegyes Attya jótéleit átkokká.

Atyám jótéteit? kérdé kétes mosolygással, mellyel a' boszszú mérgét elfojtván, közömbséget színele, jó hogy eszembe hozá az Aszszony (egy csomó irovànyt vonván-ki zsebéből) Itten semmi nyomát nem látom bóldogúlt férje Schmidt Úr számadásainak, azomban szegény Atyám Jegyző könyveiben bizonyos Summákra akadok, mellyeket Schmidt Úr' kezére bíza. De reménylem meg lesznek Schmidtné Aszszonyomnál az Atyám Absolútionálissai vagy Nyugtatói? Úgy e'? — nem?

„Egészen megmeresztett ijjedtemben ezen czudar' alacson lelke. Egészen ellátám pór plánja szövedékit. Nagysás Uram! felelék magamhoz térve, a' megbóldogúlt Gróf Úr megbízta vólt férjemet, kiben soha sem lehetett oka kétkedni, általa nyújtott sok szűkölködőnek segélyt, általa fordított hasznos kilátásokra summákat, mellyekről sem adott sem vett Nyugtatókat.

Jó, jó, édes Schmidtné Aszszonyom, csak az a' fontos környűlmény ne szúrná a' Világ szemét, hogy szegény Schmidt Úr mint az újom jöve az Atyámhoz, szolgálatja ha cseppentett is, de bizony nem csorgathatott, 's még is csak úgy hallom, hogy Özvegyének szépen van mit aprítni a' tejbe.

Elnémúltam, nyelvem szívem elfojtá e' méltatlan gyanú.

'S tehát csak nincsen semmi Absolútionális semmi Nyugtató az Atyámtól kezei között?

Épen semmi, Nagyságos Uram!

Úgy kár, bizony nagy kár előhordogatni azokat a' czukrozott mondáskákat. Román-Irónak kell eladni őket; mert a' szájban szépen hangzanak ugyan, de a' szívben nem kelő pénzek. Hól-

nap reggelig időt hagyok megfontolni, ha jobb lesz e' a' kóldus boton rénykedni, mint egy nagy szívű Gróf kegye mellett kényt élni.

„Ezzel elhagyott. Iszonyú vala a' következett éj reánk nézve. Mi leányommal könnyekben feredtünk, fiam ifjúi lobbanásokkal koholt boszszúkat a' Gróf ellen, 's álmatlan virrada reánk a' reggel. Le nem festhetem a' Gróf dühét a' mint ma ismét tegnapi vonatkozásomban eltökéllve talált. Kirohant szobámból, 's nem sokára törvény eleibe parancsoltattunk. Az Uradalmi Ügyész hoszszú vádját 's keresetét ellenünk benyújtotta, 's hogy ne terheljelek Uram hoszszas perbeli elő·adásokkal, a' Gróf tekintete 's gyámoltalanságunk elveszteté velünk ügyünket. Irgalom nélkűl szedetett-el mindenünk, kótyavetyére szállott sok évi sajnos keresetünk, 's a' rajtunk valókban utasítattunk-ki a' könyörűletlen Gróf Udvarából. Balsorsom még egy csapással tetézte esetem. A' fiam, ki komoran 's boszszút koholva lépdele mellettünk, éjjel viszsza tére a' Gróf Udvarába, 's vívásra hívta-ki ezt. Gúnyolva kaczagta-ki a' nemes érzelmű de nem nemes születésű Ifjat, 's ez magát felejtve rohant üldözőnknek, annak karján egy könnyű sebet ejtett. Tömlöczbe vettetett a' gondolatlan 's csak alig menekedhete egy jó akaró cseléd által segéllt szökésével emez undok' boszszújától. De tette még inkább ellenünk hegyzé azt. Béllyegző Levelek, üldözők, küldettek utánnunk 's tovább nem lehete maradásunk Lengyel Országban. Bártfára sieténk azon reménnyel, hogy az ide gyűlendő nemes lelkű Magyar Uraságoknál fiam fiú, én leány nevelői hivatalt fogunk szerezhetni.

„Ah! de balsorsom halálos döfését ide halasztotta Bártfára. Sűrűbben kezdé ekkor az Aszszony zokogását. Fiam, a' szilaj hevű éretlen ifjú, az inség bújára és nyomására a' kártya asz-

talhoz férkeze itten, eleinte nyeregete szűken, 's ingert kapa többhöz. Nem sokára romlást hoza e' maszlag reánk. Megfordúlt a' szerencse, 's míg sajditnám az ifjú bukkását, mindenét elveszté, 's minthogy a' vétek ritka prédát ereszt az első lépcsőről viszsza, elorozá vagyonunk egyetlen egy 's nagy gondal rejtegetett maradványát, egy gazdag nyak-kötőt 's óltsón zálogba veté azt. Ez vólt gyámoltalanságunk utólsó inségére tartogatott kincsünk. Most kóldús vagyok, 's fiam! — fiam, a' bün ocsmány ösvényén!"

Elnémúla fájdalmában az Aszszony, 's kétség közt tördelé kezeit. Bíztatám 's érkező leányával, ki mintegy jóltévő tündér ápolá keseredett annyát, megnyugasztalánk végre. O Jósim, Jósim! millyen egy lyánka ez! nem láttad — minek fessem hát néked a' nem festhetőt.? Szép, mint az essőzött nyári éj után a' kelő nap; a' szép lélek súgárzati ígéznek az arcz 's termet báj vonásain. Érzem — ha a' világon minden ki szeretett elhagyna, ha üldözés insége, számkivetés mocska alatt bújdoklanék, 's e' lyánka törlené nyájas kezével lankadásom verejtékit, reményt — életet — sőt kényt varázslanának angyali szavai csüggedező lelkembe, 's hiszed e' hogy nem cserélnék a' főld semmi bóldogával, hogy nyúgodt mosolygással zörgetném rabságom lánczait is. E' lyánka kezén bátran állnék a' roskadó Mindenség' düledéki felett!

Magad ált látod, hogy nem hagyhatám süllyedni e' háznépet, melly óránként kapcsolóbb 's biztosabb leve hozzám, 's hol rény vala a' jelszó minden mozdúlatban. Nem is vélik, hogy gazdag vagyok, mert csillogás, dicsekvés, tudod nem sajátom, 's egy inas minden cselédségem. Első gondom vala kiváltni a' nyak-kötőt, melly öt száz forintba vala elzálogítva. Gazdag egy darab. Nem képzelheted az anya 's lyány örömét

és hála-kifakadásaikat e' kincsek viszszanyertén. Sok vonakodás után fogadák-el tőlem, de csak mint adósságot, melly letörlendő lesz mihelyt sorsok javúlása módot nyújtánd benne.

Most az Ifjat vevém leczke alá. Épen a' Pháró-Banknál űlt; háta megé álltam 's láttam hogy a' szerencse épen nincs 'soldjában. Megvártam az oszlást 's külön vettem őtet. Barátom! így szóllítám-meg 's forrón szorítám magamhoz, szerencsés valék megesmérni szüléit, 's kit Schmidtné Aszszonyság szűlt, nevelt, Nina testvérének nevez, nem süllyedhet-el annak lelke az ifjúi hév' bukkásaiban. Kérem az Ur barátságát, nyílt szívét 's ím az enyím cserébe. Kezemet nyújtám. Az ifjú lesütött szemmel álla egy darabig némán, végre: esmeri az Ur környűlményeinket? ezt kérdé fojtott hangon.

Egészen Uram! A' nyak-kötő kíváltva már annya kezei között van, 's mi bóldog lennék ha fiát is megadhatnám a' bús Szülének. Engedjen-meg az Ur! egy játékos úgy űl a' vétkek minden ágazatin, mint egy pók szövedéke fonalainak közepette. Milliom bűn szálak tartják azt fogva 's szívében nem engednek semmi nemes érzést, semmi szent feltételt sarjadzani. Esküdt ellensége ő az emberiségnek, 's ennek kárán, romlásán, vérén, bóldogúlni, minden iparkodása. Üres pengések ennek a' barátság, 's szerelem szent nevezetei, hólt ennek a' természet, 's az emberi társaság csak pénz-bánya néki. Ugy ragadozni, fosztani, hogy a' törvény ne lássa, 's még erő, bátorság, vitézség se kellessen hozzá, ez minden vágya, incsele. 'S egy illy nemes Ifjú illy keresetre tudná magát adhatni?

O Jósim! be édes érzés megtéríteni a' tévedőt! Zokogva borúlt az ifjú mejjemre, 's forrón esküdt, hogy kártyát nem veénd, míg él, kezébe.

De most ismét ránczba borúla az ifjú homloka, 's kétség űlt tekintetében. Szívemre tevém jobbját: Barátok vagyunk, mondám beszínlő nyájassággal, nyiltságot várok — mi a' baj?

Uram! felele vontatva, nem vagyok érdemes becsülésedre; Sturz Sidónak háromszáz forintal tartozom már, mellyet a' kártya vitt-el. Ezt le kell nyernem, vagy el vagyok veszve.

Gondolhatod édes Jósim, hogy illy summácska ember-mentésre csekélység vólt előttem. Kezébe nyomám a' pénzt az Ifjúnak, 's azon jelenést, mellyel nyakamba, annya', testvére' karjai közzé bocsánatot esdekve rohant, majd köszönt, majd jobbúlást esküdt — a' Szüle pedig és testvér öröm-villogó szemekkel bocsátották-meg a' szeretett tévedőnek — míg mindnyája engem mint egy felsőbb Valóságot, köz boldogsága alkotójának nevezgetett, — ezt csak érezni lehet, mert festhetetlen! O melly mennyei kényeket nyújthatna a' kincs a' gazdagnak, ha azt keresni, ha azt elfogadni tudná, akarná, 's a' hiúság álörömeit a' valódiaktól mindenkor külön választhatni, már ifjonta formálódna szíve!

Az Ifjat már el is küldtem Solymosi Barátunknak, ki tudtomra Számtartót keresett. Hálától eltelve ölelt-meg, a' mint ajánló Levelem a' kis úti kőltséggel kezébe nyomám.

Elyziumi órákat élek itt édes Jósim! e' nemes háznép kebelében, mellyhez mintegy tartozom már, 's mellyhez a' zajos társaságok 's vígság robajjia közzűl ki ki lopom magamat. O mi gazdag a' pótlék ezeknek híjjokért, midőn az anya bíztos nyájassággal, Nína igéző vonszódással, 's ha nem csal reményem, szép szemén epedező szerelemmel fogadnak. Kár hogy a' Ferdő Vendégei közzé nem bírom lecsalni őket. Nem! úgymond Schmidtné, szegénység 's alázott sors nem vétkek ugyan, de az érzékeny szenvedőt a'

pompa 's fényűzés közepette feszítik, mint egy régi módijú vagy fóltos köntös mindenfelé gúnyt 's kinevettetést gyaníttat a' finom eszmélésű tulajdonossal.

Utólsó leveled boszszontott. Jósi, Jósi! 's képes lehetél néhány nap alatt, az Orás - lyánkát, az ártatlanságában önkéntlen is hozzád tapadót egy lyányért elhagyni, kiről, hogy sértőt ne ejtsek róla, csak annyit tudsz még, hogy szép lába, táncza van, szép újjakkal szaladoz a' fortepiánon 's ki Uniform után futos? Vagy nem ille, Báró Zsóczay Ősei közzé a' pólgár Orás - lyánka? O Jósi! be csekély pótlék az Ős-negéd egy elszalasztott szerelem' bóldogságáért! O melly ritka a' velünk annyira rokon szív, hogy bennünk önnünket szeretvén, szívesen legyen kész velünk tűrni, szenvedni kínt, alázást, gyalázatot, csak azért, — mert velünk tűrni, szenvedni is kény — bóldogság! — Én Jósím, érzem keblemben az erőt befoghatni vinni a' Gróf Nyarády Törzsökbe Nínámat, ha minden Ősöm lehúll is Ebédlőmben szegéről; az élő rokonság pedig, mind pestises rekesz gyanánt kerűli is házam táját. De látom Városon a' ti szerelmetek csak mulatság vadászása, 's hevetek tárgyait ledéren változtatgatjátok, mint Szabótok, köntöse' szabásait. Isten hozzád! Még is szeretlek!

9.

Báró Zsóczay Gróf Nyarádyhoz.

Megengedj édes Gusztim a' bánatos szívnek, ha a' barátéval versent nem tombolhat. Ködbe borúl minden idegen öröm a' bú marczongásakor, mint szép kilátású 's fekvésű tájék nem vonsz a' zúz 's ködesső kedvetlen burokja alól!

Látom ti érzelgők lépni nem szerettek, szüntelen a' szélső lépcsőkön ugráltok, 's csak mint

lelkek repkedve járdaltok a' valódi Világ felett ; ép' ezért nem esmeritek azt, buktok, csalattok mindúntalan, 's mig holmi csekélységre, mint a' légy után kapkodó oroszlán, nagy szájat nyittok, mellőzitek a' becses örömet. Ugy venni a' világot a' mint van, 's tőle, nemesebb önnünk' sérelme nélkűl, annyi örömet lesni-el a' mennyit lehet — ez az élet okos maximája. Ti szűlitek a bút, örömeitek pedig csak vászonba szőtt virágok.

A' mit édes Gusztim, leveled végén az Orás lyánkáról és Nínádról írsz — mind az érzelgés szökdelése. Lehetnek, nem kétlem, a' szerelem bóldog mámorának olly perczei, órái, napjai, sőt évei, mellyekben a' velünk született, nőtt belénk forrott, sőt Századokon ált' az emberi nemet sarczolt elő-ítéleteket, mint hitvány eltördelt veszszőket, vethetjük imádott tárgyunk lába elébe. O de melly ritka az illy tárgy, melly ez áldozatot megérdemelje, 's ne bánassa-meg elébb-utóbb velünk hirtelenkedésünket, 's mi kezességed jó Gusztim, hogy Julcsa, Nína illyenek? Sok lyánka játsza az ártatlanságot, mert főkötő alá segít soknál az csak esmeretlenség a' Világgal és vétkeivel, többeknél bűn-inger' hijánya; ó mi kevésnél habtördelő szikla a' folyam' közepette 's fej, szív' aczél paissa a' szédítés incselei ellen! 'S ha amazokért tevéd áldozatod, el vagy vesztve. Felkél most a' lesben állott rágalom és irígység ellened; 's a' leg erősbb lélek, leg bátrabb szív is, melly csudákkal, gonosz lelkekkel vólna megvívni kész, csekély és gyenge megbírni a' mosolygó gúnyt, a' rágalom' színlett szánakodásait, 's néma szemrehányásokat, mellyeket barátnál, ellenségnél minden tekintetben, mozdúlatban, suttogásban gyanít. A' megrögzött 's százados tiszteletű elő-ítéletre ön az idő nyomta a' maga nemesitő pecsétjét, 's kivált az Ös-negéd 's Tör-

zsöki kevélység édes Gusztim, ollyan mint egy makacs gyermek, kit röv'd időre álomba ringathatsz ugyan, de annál pihentebb erővel pajzánkodik felébredtekor.

Julcsa nékem kedves vólt 's lészen mindenkor mint testvérem, mint barátném, kivel a' napok perczekké olvadnak-le, 's kivel egy becsületes Polgárt, Udvari-tisztet, 's Mívest óhajtnék szerencsésnek látni. De hogy én vegyem-el édes Gusztim, nem vala sem szívemben sem fejemben elvégezve. Megvallom, hogy ha úgy akarod, egy Báró Zsóczaynéban többet kívánok meg, mint azt, hogy ne legyen roszsz, 's ne épen ostoba. A' Házasok közt a' gyakori egymásért-pirúlás a' társaságokban, elébb nem becsűlést, majd hidegséget, végre boszszús gyűlőlést okoz. Osztán a' rang, születés, édes Gusztim, történet javai ugyan, de még is javak, valamint a' pénz; de a' ki ezt ledéren elszórja, nem olly ostobának mondanád e', mint a' ki czudaron imádja?

Megütközöl, hogy Lottimban a' szépséget magasztalom? De az Ádám' fiai édes Gusztim csak szép testben keresik a' szép lelket, 's hajlékony szíveik, ha nincs is, sejtik azt benne; a' csúnya bár rény-lakta lyánkát hidegen mellőzik, mint nyárban a' kályhát. Szóllj nem igazoljuk e' a' virtust, ha csúnya lyánkánál nem találjuk, hogy illy kellemetlen quártélyt megvetett, 's ha találjuk, nem kivántuk e' mint szükséges pótlékot meg benne? Köztünk maradjon a' szó jó Gusztim! — még Nínádban sem látok eddig egyebet, miért rukkolhatna-be a' Gróf Nyarády Törzsökbe, mint azt, hogy szépnek látod, írod és érezed. Szeretjük mi Világ fiai is a' nemes érzelmű lelket; de mint szegény antropomorphisták kedves tagboritékot adunk néki, mint aestheticusok kármint cseppentünk a' szemvakító fejérre, egy pár ragyogó ablakcsát és súgár ívet alkotunk felibe 's

mint philosophusok tudván, hogy hézag nélkűl semmi test nem lehet, ezen hézagba, szép borítékú Szép lelkünk mellé — pénzt, rangot, befolyást kívánunk 's ekkor osztán édes Gusztim — az óltárhoz vele! Nevezd ezt Convenienznek, gyengeségnek, nem bánom; de a' világ így van, 's egygyes bohónak akarni e' részben a' Világot eszére hozni ollyan, mint a' ki egy szalmaszállal akarna gátot vetni a' ragadó folyónak.

Uniform után futos? — Nem Gusztim, azt nem teszi; de ah irígy bánattal sejtem, hogy nem idegen Zárosytól, 's a' mi leg több még a' rágalom szűlő féltés sem kárhoztathatja velem választását. Egy Huszár Kapitány, kinek termetén deliség 's férjfias erő lebeg, homlokán egy vágás bátorságot, villogó szemében a' tűz szerelem hevet tolmácsol, egy szóval ki Hector 's Adonis egy alakban, ki jó Házból eredvén, születése rényeit örökölte annak hibái nélkűl, ki jól lovagol, szépen tánczol, bájolva fújja a' Flatravért — szóllj, mi lehet több czím a' szeretésre? Ki is érdemlene több kegyet a' fejér-néptől mint a' katona, ki Hazájáért tűr, szenved, vérzik, hal — míg mi mások a' kályha mellett olvasgatjuk tetteit? 'S mi tetszhetne inkább, mint a' katonai nemes negéd hetykeség nélkűl, a' férjfias lélek emberiséggel pározva 's makacs bátorság a' szelid szerelemmel egybe-olvadva? Hidd-el Guszti, Vénus nem felejtkezett-meg magáról, midőn Mársal hálóba hagyta keríttetni magát!

Tegnap épen egy büszke szürkén lovagolt el a' Kapitány a' Lotti ablaka alatt. Fújt, kapált, tánczólt a' kevély mén, 's melly bíztosan ült ülője rajta! Keserű érzés kele szívemre a' mint az ablak megnyílván, Lotti angyali nyájassággal inte köszöntést a' had' fiának. Búsan sompolygék-el leshelyemről.

Esmersz Guszti, hogy a' fej-csüggesztés sopánkodás, ott hol bú gond gubbaszt szívemen, nem tulajdonom, 's illyenkor nem szoktam be várni, hogy feseljen a' csomó, — rendszerint mettzem azt. Bizonytalan sors kínzóbb a' szerencsétlennél, gondolám magamban, dűlni kell dolgomnak. Papírost kapék, — nyírék — egy szerelmem jelentő levelkéhez fogék, 's kínosan kezdém rágni tollamat. De mond meg Gusztim, ugyan miért tanúlki az ember annyi Oskolát — 's egy szerelmes levelkét nem képes öszveraggatni? — Az éles elme tompára butúl rajta, 's a' veszélyekre vakmerő szív kopog alatta! Pedig csak egy lyánkának, sokszor egy libácska lyánkának menénd kezébe. Kezemben forgatám papírosomat: te lész hát titoknokom, barátom, így sohajték szorúlt mejjel; tudom fontosabb rollét nem játszál Nagy Ösödtől a' kender magtól egész a' papírosig való leszármazásaidban, bár mint ruha is fontos titkokat rejthettél: de most egy ember sorsa bóldogsága fekvénd rajtad! Ezt szóllván, az íráshoz fogtam; de elébb megírtam vólna egy tuczet halálos itéletet, mint czédulámat Lottihoz. Majd hidegek, majd igen lángolók, majd félénkek, majd vakmerők levének előttem kifejezései, 's százszor változtaték a' mindég hibáson. Elkészűle végre — be hajtám, lepecsétlém — de csalán nőjjön annak a' sírján a' ki a' Franczia Addreszt legelébb kezdte Hazánkban, Mademoiselle helyett Madame-t írtam, 's újra ott valék a' hol vóltam. Le másolám morogva még egyszer levelkémet 's új meg új rostálgatások után ismét készen valék. Gyertyát vivék le gyújtani a' konyhába, 's az alatt mintha gonosz lélek ingerkedne velem, a' Julcsa macskája, mellyet szobámba szoktattam, fel ugrott asztalomra, 's porzatlan hagyott írásomat motozó lábaival végig törlötte.

Fogcsikorgatva téptem széllyel a' papírost, 's felhagytam a' levelezéssel.

Lehetnek homályos újj-intések az ember sorsában, így élesztém-fel csüggedésemet; hát ha a' láng érzés' varázsló szavai, a' szerelem ömledezése íhlelt ajkaidról bájolóbbak leéndnek a' lyánka előtt hólt levelelnél? — Sieték egyenesen Lottihoz eltökéllve még ma próbát tenni kijelentésemmel. Szív-dobogva nyitám-meg most az ezerszer nyitott ajtót, 's beléptemmel vakmerőbbnek tetsze vakmerőségem.

Isten hozott Öcsém! kiált előmbe Mendey Bátya, tudod adósod vagyok a' Sakkon; jer üssünk egygyet! Meg fogá kezemet, 's székre erőltete az ostábla mellé.

Szívesebben tánczol a' tyúkszemes lábú mint én sakkoztam. Szórt elmével a' Bástyámmal ugrottam, a' Lovaggal futottam, a' futómmal pedig fejér 's fekete táblákon keresztül törtem. Ma nem vagy helyeden! szóllt végre a' Bátya 's feleresztett, de már akkor vizitet kaptak az aszszonyok, 's a' napot elvesztettem.

Hoszszabb leve éjem, mint mídőn Jupiter Alcmenével mulatozott. Ma válik el sorsom, gondolám, felcsinosítám magamat, 's ki menék a' Duna mellé be tanúlni ejténdő szavaimat. Ebédre a' Septemvírhez vóltam híva. — Nézd Gusztim, melly babonás a' szerencsét-kereső, a' vadász, útas, hadbamenő, és kivált a' szerelmes, ki olly gondatlanúl, olly vakmerőn teszi koczkára szívét 's élte szerencséjét. Figyelve tarték számot, pap, katona, zsidó, gazdag, szegény akad e' ma velem szembe? mi állat jön leg elébb elömbe? 's mi madár repül-el felettem? El nem eresztték mellettem egy koldúst is alamizsna nélkül, mert értem könyörögni fogadta, 's mi nagy szükségem vala most réa! Számláltam az órát, fertályt, perczeket, 's mindúntalan rángatám zseb-

órámat. Be hoszszú az út a' sietőnek, az idő a' kétkedő várónak! Végre közelíte a' dél 's a' Rékasy házhoz menék. Számos vólt itt a' Vendég 's köztök Zárosy Kapitány is. Víg vólt a' társaság, csak mi ketten Zárosyval valánk komolyok 's a' féltés rézs figyelmével lesénk egymás mozdúlatit. Lotti velem enyelgő a' Kapitánnyal nyájás becsűlő vala, 's bár az ő némelykori pillantatja, és a' Mendey Bátya nyilvános pártfogása, reményt lővelltek is szívembe, mindazáltal a' köz tisztelet, mellyel Zárosy az egész Háznál bírt méltán nyugtalanított.

Délután muzsika 's játékok mulattatták a' vendégeket. A' cselédség kioszlott 's Lotti egy óldalszobában álló játszó-asztalkáért szökött. Utánna ugrottam mint ille, ált' venni a' külömben nem nehéz terhet; ezt akára tenni Zárosy is, de már megelőzém, 's hihető, hogy ne láttasson féltő lenni, viszsza-tére. Most, vagy soha sem! gondolám magamban, minek mászni oda a' hova ugorhatok, egy két szó is megválaszthatja mint állok nála. Lotti! édes Lottim, szóllék lobbal és hévvel feleljen egy kerdésemre angyal! Tán sejté czélom a' pajzán vagy hideg, vérláng terűle szép árczaira: mászszor! mászszor édes Bátsim! felelt siettetve 's a' kis asztalkához kapott. Ő vonta, én tartóztattam, 's e' tréfás villongásban úgy réa találtuk az asztalka lábát tenni a' Jusztinka' utánnunk futott kutyácskája lábára, hogy ez szinte a' siketítésig kezde visítani. Vége vala szerelmes esdeklésemnek, berohana egyszerre az egész tarsaság, 's vala mit hallgatnunk mind kettőnknek Jusztinkától ügyetlenségünkért.

Azólta Lotti szemlátomást kerül velem egyedűl lenni. E' roszsz jel Guszti, de egészen kell tudnom szerencsétlenségemet. Hiszed vagy sem, igazán érzem, hogy bóldogtalan leéndek e' lyánka bírása nélkűl. En szívesen vagyok bohó, 's

kaczagok a' hol kaczagni valót találok, de a' szerelem érzem, nem hagyja magát leenyelegni a' szívről.

Csókollak; meg-engedj, hogy Nínádat még nem kedvelhetem. Szép plánomat hajtotta füstbe, 's meg nem engedhetek ezért néki, míg nem látom, hogy téged igazán bóldoggá tett. Vigyázz Gusztim! te szívesen érzelegsz, 's a' ki érzeleg mi könnyen csalódhatik! Ez pedig melly sajnosan esne nékem, ki számodra mennyet készítettem. Isten hozzád! leg közelébbi levelem meg viszi néked: nékem is élet e' vagy halál?

10.

Rékasy Lotti Zárosy Marihoz. Pestről.

Késŏn veszed feleletem édes Marim; ne vedd barátságom hidegűltének. Nem akarálak levelemben csupa szokott nyugtatásokkal szeretetem felől úntatni; azt tudom úgy se kétled. A' vagyok 's maradok én neked édesem a' mi Kassán a' Madámnál valék, az én kedves Marim' szíve fele. Pongyolán font kötelek azok, mellyeket a' Városi zaj 's nagy-Világ' elfoglalása szét téphet. Oka késésemnek a' vólt, hogy tudhass valamit Házunk felől 's felőllem.

Sok szép órákat köszönŏk Bátyádnak a' Kapitánynak. Ŏtet naponként jobban kell esmérni, hogy naponként nőjjön a' tisztelet eránta. Engem kivált szüntelen új új hálákra kőtelezget. Könyveket jelel-ki számomra, mellyek szép izlése tanúi; új új muzsikai darabokat hordogat, mellyeket klavirom mellett flótán követ, 's mulattatásai szint olly kedvesek mint oktatók. Igazán mindnyájan tiszteljük és becsüljük; Jusztinka Nénémnek pedig épen kedveltje, ki attyafiát, melly nála nagy nevezet, nem nézi többre nála.

Leveled egygyik czikkelye szálka vólt szívemben és fejemben. Figyelőbb lettem azólta, 's aggódom édes Marim, hogy a' mit Bátyád' leveléből sejtél, igaz lehet. O mi kény, de egyszersmind mi kinzó helyhetés Marim' Báttyától szerettetni, kinek érdemei külömb lyánkát érdemlenének nálam, de kinek lángoló hajlandóságát legfellyebb a' barátság langy érzelmével viszszánozhatom! Mint véletlen ború az útast, mint ár' rohanása a' nyájat, lepi meg a' szerelem az őrzetlen, a' bíztos nyugalmú szívet; 's mint gondolatink' repkedései nincsenek, szint úgy nincs hatalmunkban sem időt szabni lángunk lobbanásának, sem tárgyat választni annak! A' te barátságod 's tisztelésem vonnak a' derék Kapitány felé — az akaratos szív félre sugall; 's mi kétes következésű lehetne így áldozatom, mellyet Bátyád érdemének tennem nem vólna nehéz. Ne neheztelj édes Marim tehetetlen barátnédra; mentheti őtet az, mellyet szívemre tett kézzel esküdhetek, hogy ez a' nemes lelkű Kapitányt a' hiúság gyáva fogásival nem ámítgatta soha. Hidd el édes Marim, el némúl egy jó érzésű lyánkánál a' hiúság, el a' hitvány hódolás - halászások, szem - ellenében a' valódi érdemnek!

Szánod Bátyádat édes Marim? nem jobban nálam, ah a' ki magam is talán szánni való vagyok! De van még dugaszban egy kedves reményem az ő számára. Feledy Suscsi, épen az, a' ki egyszer a' Ránki fürdőben a' rózsa szín Marcellinben úgy meg tetsze néked, 's ki Attya Testvérénél Budán tartózkodik, fülig szerelmes belé. Pirúlva, hebegve vallá-meg ezt nékem, minekutánna ellesé, hogy nem tarthat vívótársnétól bennem. A' lyánka, emlékezhetsz, szép mint a' kelő nap, erkölcse tiszta mint egy harmat-csepp a' fűlevelén, gazdag, jó törzsökű 's vídám mint a' bűn nem szennyezte ártatlanság. Kezességemre el fo-

gadhadd édes Marim Sógornédnak. Majd meglátom szerencsésebb kerítő leszek e' mint szerető?

Jaj de Mari, édes Marim, mínt kezdjek megirásához annak, a' mit mint barátné kivánhatsz tudni tőlem. Nem kellene lyánnak lenned, ha nem sejtnéd, hogy a' Kapitányt nem ok nélkűl mellőzöm. Egy érző lyánka, ha van módja, nem könnyen hagyja szálló nélkűl szíve kamaráját. Ah de Marim, még magam is titok vagyok magamnak, rejtélyes homály borong lelkemben, küszdök, kétkedek, vívok, fejem győz, de meggyőzetik szívem, 's e' habzásban nem jöhetek tökéllethez.

Halld csak! — E' tavaszon, egy estve, a' Játékszínre néző ablakunkra könyöklénk Jusztinkával. Leleszi Banquier' szeles fia, egygyik repkedő imádóim közzűl, szilaj lovát fitogatá alattunk, 's a' gyáva véle egy szegény parasztot elgázoltata. Egy nemes szívű, tört vólna jóvá tenni hibáját, de ez a' pór sarkantyúba kapta lovát 's elnyargalt az átkozó nép elől. Gyakran többe kerűl magunkénak esmérni egy bakütést, mint egy vétket. Egy ifjú sebtében ki vált a' sokaság közzűl 's utánna iramlott Leleszinek, hihető hogy számadásra vonja, de ez mint mondám elinalt. Megtére tehát sietve a' paraszthoz, dörgölé ocsúdtatá őtet, a' szomszéd patikába futa 's megviszsza az élesztő szerekkel, 's a' magához térőt egy cseléddel, mint hallám, a' magáéval beemeli a' szomszéd házhoz. O ha láttad vólna Marim, melly nemes tűzzel 's maga körűl mindenről elfelejtkezve tevé ezeket! vélted vólna: testvér ápolja testvérét, vagy barát kedves barátját. Csekélység! mondhatnád; de édes Marim, Pesten kéne laknod, hogy tudhatnád melly maga-megtagadása kellessen ahhoz, hogy egy Gavallér, vagy a' mint már ma szoktuk a' szót venni, egy csinos öltözetű ember, az útzán, csoportozott nép kö-

zepette, parasztal ön kezecskéivel bajlakodjon, ne gondoljon a' finforitott gúnyokkal, a' noble mosolygásokkal 's ruháját a' paraszt szenytől szagtól ne féltse. Télben, ha köntöseibe pakolódott Gavallérkánk, könnyebben kap alamizsnát a' kóldús egy kép-szobortól mint ő tőle — mert terhes, hoszszas, kínos bajlakodás a' megállás, kesztyű-lerántás, kigombolkodás, zsebbenyúlás 's a' t. Hát a' hol még becses személyét le kell száz szemek bámúltára alázni? Illy becses nagy Városban a' henye nyugalom, 's így félti kiki drága személyét, ne hogy az öröm elvadúljon attól, vagy csak pillantatokra is elreppenjen tőle: épen mint a' galambász kikerűlve forog legeléző kedves galambjai körűl, hogy fel ne riassza, fel ne zúdítsa őket. — László bátya épen akkor érkeze szobánkba, midőn Bátyád a' Kapitány kézen fogá az ifjat, 's véle elébb a' szabóhoz, kivel Leleszi lóhátról beszéllt, 's onnan be a' Városba megindúlának. Vólt mit hallanunk László Bátyámtól a' mint az ifjat dícsérénk. Jó, jó Lottikám! mondá csalfa mosolygással; vitézed, jót állok róla, nem kártyás, nem uzsorás, nem csábító, nem bűn zsóldossa, mert ezekből kiszokott halni az emberiség; de a' láng szemedben 's arczodon midőn dícséred, csak valld-meg, nem csak a' jó hanem a' szép ífjat is illeti? Érzém pirulásom még lángolóbb leve 's nem felelhettem, mert ah Marim, az ifjú igazán szép vólt, hogy egy ideált festőnek űlhetett vólna! — A' Bátya lement 's pénzt vitt a' szegény parasztnak. Bátyád pedig az ífjúval, mint későbben hallám, szép summát csikaráanak-ki pótlékúl a' hitvány Leleszitől, számára. E' napságtól ólta édes Marim, ha még szívemnek nem is, de képzetemnek bizonnyal az ífjú tőlté-ki üregeit. Magános óráimban rajta keringe gondolatom, 's óriási képe mellett törpékké zsugorodtak minden esmerős

ifjaké. Dobogó szívvel vártam Bátyád látogatását, hogy tőle bizonyost értsek felőlle. Eljött, de az ífjú magasztalásán kívűl, melly olaj vala tüzemre, nem tudott róla mondani semmit. Végre egy délután, Isten tudja hol szedte vette László Bátya elő vitézemet, betoppan vele, 's a' kis Zsóczay Stanczival hozzánk. Döbbenésem eléllítá lélekzetemet, 's a' Bátya szokott kirukkolásai nevelték zavarodásomat: Szerencse, hogy a' kedves Stanczi ölelése 's nyájaskodásom véle időt hagyának öszveszednem magamat.

Gondold el édes Marim, az Ifjú — Zsóczay Jósi, Báró Zsóczay László fia Szent Péterről, a' kis Stanczi testvére, kinek Annya Nagy Anyámmal egy testvér vala. Képzelheted melly jól fogadtatott házunknál ezen atyafi, ki már mint idegen bírta szíveinket. Szüléim és Jusztinka nem telhettek-meg véle; László Bátya pedig annyira szeme világának választá, hogy majd félteni késztet. Lotti, így szólla első vizitje után Zsóczainak újj-fenyegetve hozzám, mintha látnám, hogy e' Vitéz kezére fog kerűlni a' Vár, melly eddig a' Komáromi Szüzként figét mutatott a' vívóknak; de lelkem Húgom kérlek ne légy bohó, ne várj sok ostromót, soká ne capitulálgass! Boszszontott a' pajzán Bátya tréfája, tán azért, hogy jóslását magam is sejtém, 's feltevém magamban csak azért is védni szívemet a' míg lehet.

Ah édes Marim, minden védelmeim csak rángatódzásai valának a' horgon akadt halnak! Mindennapos leve Zsóczay nálunk, 's az ő enyelgő de nem szeles vígsága, ártatlan 's elmés evődései, kész elméje, lelke minden tárgynak, dolognak, történetnek a' nyájasabb 's kellemesebb óldalát venni, a' vétket a' bohó óldaláról tekinteni, de azomban semmi tiszteletest semmi nemest nem gúnyolni, nem kissebbíteni — az ő jóért, szépért lángoló lelke, könyörűlő szíve a' hol se-

gítni, engesztelhetetlen a'hol méltatlanságot boszszúlni kell — ó ezék 's több jeles tulajdonságai az Ifjúnak elvesztették velem magamat elébb, mint véltem vólna. Különös édes Marim, hogy a' hiúságnak, melly leg több fonalait szövi a' szerelemnek, vonszódásomban csekély a' rolléja. Zsóczay az igaz, szépen mulattat a' társaságokban, mert mint a' Bátya mondja, ki nem egyvelgest szórja dícséreteit, csak paróka, pápaszem 's homály-pókhálózta arcz híjjával van, hogy Doctor Facultatum lehessen, 's minden megvallja felőlle hogy olvasott Ifjú 's módja szép; de nem tánczol, musikát a' forgó orgonán 's pípa potyogtatáson kivűl nem tud, nem fest, nem versel 's több efféléк, 's a' bálban, hol örömest fitogtatná a' lyánka Pastor-fidóját az én Zsóczaim épen ollyan, mint tudod, Jessenius Professor vólt Kassán, ki mindég morgott, kurholt bennünket, ha ugrosva, trillázva szökdeltünk-el ablaka alatt.

Hát ő érez e' erántam? azt kérded édes Marim. Tudj' a' jó Isten! Ezer jelenségekből gyanítom, hogy érez, 's csak egy — egy hoz kétkedésbe, egy miá rettegek, hogy csak időt tőlt nálam, hogy nyájaskodásai játék, 's a' szeretés nála is csak napi rend, mint a' játékszínbe menés. Egy öreg Orásnál van szállva, kinek egy kellemes lyánkája van, 's kikkel ő — mint maga hévvel emlegeti — csak nem egy háznépet formál. Egygyütt esznek, órákat tőltnek egygyütt, a' lyánka főz, mos, tisztogat néki, 's mint szobalyányom nyomozgatja, alig ha csupa pénzért teszi ezt. O hogy is lakhatna véle egy fedél alatt, hogy szíve ne fészkelődne! — Ez az édes Marim, a' mi sok estvémtől sok hajnalomtól álmot lopdos, 's hőséget hágy agyamban és szívemben. Ha akarva az Oráslyánra lejtem a' beszédet, várom, hogy hebegni, pirúlni fog, vagy egy tagú szókkal utasit-el: korántsem! hévvel kezd dicséretéhez ma-

gának és Attyának, 's míg arcza, szeme nyugalmából szíve nyugalmát örvendve sejtem, aggódtat azon vonszalom, melly a' magasztalásokból kifáradni nem hagyja, azon hév, mellyel a' lyánka tiszta erkőlcsét, szívét dícséri.

Nézd Marim! nem állhatám tovább szívem zajját, felfogatám szobalyányommal régen pihenő asztali óránkat, 's az Öreghez vitetém utánnam. O be megadám az árát kiváncsiságomnak. Új gyanút, bút, boszszút vívék szívemben haza. Az Öreg egy áltszenvedett de nem szennyezett élet' vonszó vonásait hordja képén, 's az agg kor kevés ezüst szin hajszálat hagyogatott tisztes koponyáján. Szeretném tudni az óra híbáját! mondám, hogy tovább mulathassak nála, 's szét-bontásához kezdett. A' leánya széket nyújta alám, 's ismét munkájához űle. Ah édes Marim! szebb ő mint gondolám, 's van valami benne, melly vonsz. Beszédet kezdék vele. Nyájasan folytatá azt 's ha nem tellyes kimiveltség csillog is szavaiban, de szép eleven józan ész szövi gondolatjait, 's mi könnyű vólna egy Zsóczainak azt megadni néki, a' mit egy Bárónéban kivánunk a' nagy-Világban!

Hizelgést ejték az Öregnek a' leányáról, a' mint az kifordúla. Kénnyel tőlt szemeket vete munkájáról útánna. Jó lélek! mondá atyai beszédességgel, 's most egy kevéssé pallérozódik is. Egy ifjú Báró van házunknál szállva, kinek sokat köszönhet, 's most hallhattad vólna jó Marim Zsóczay dicséretét, a' millyet temetésekor is nehezen fog megnyerni. O mint szereti, tiszteli e' kisháznép őtet!

Már indúlóba valék kifelé, a' mint a' Feledyék cselédje szemembe öttlött. Izennem kelle Feledy Suscsinak a' hólnapi muzsika felől, 's hogy ne hibázhasson a' cseléd, téntát 's papírost kértem az Órástól. Hozz fiam a' Bárótól, kiálta ez a' leányának, vagy még jobb lesz Kisaszszony-

kám, méltóztasson felsétálni. Úgy se szokott a' Báró késő estvénél elébb haza jönni, 's tudom ha jönne se neheztelne; ott mindent készen talál. — Gondold-el zavarodásomat! Vágytam látni mint lakik; de haboztam illik e' nem e'? végre rövid tusám után, szeles eltökélléslel megragadám a' Julcsa kezét, 's felszökék vele a' lépcsőkön, O Mari, be édes levegőt venni azon szobában, mellyben a' szeretett tárgy lakik! Szobáiban néhány szép mívű festmény, 's ízléssel választott de nem pompás bútorok kellemes csínosságot alkottak. Kinyitá Julcsa a' hálószobáját is, 's gondold-el mint döbbent - meg szívem a' mint ellenébe nyoszolyájának magamat festményben függeni megpillantám. Mosolygó pajzánsággal szemlélte Julcsa zavarodásomat, majd reám majd a' festményre pillantgatott mint a' ki hasonlítgat. Jól van találva Lotti Kisaszszony! mondá szelíd évődéssel, én, mihelyt belépett a' Kisaszszonyka, azonnal reá esmértem a' képről. Fülemig érzém szökni pirulásomat, a' világért nem bírtam vólna egy kérdést tenni a' lyánkának a' kép és Zsóczay felől. Szorúlni kezde lélekzetem mint egy Bánya - aknában, 's szüntelen a' Zsóczay lábkopogását hallám. Siettem ki felé, mintha lángba borúlt vólna a' ház utánnam. O Mari, ha ott ért vólna, mi lenne belőllem? Ha leányi eszméletem nem szenvedne is, de mit tettem vólna előtte meglepett lángoló szívemmel?

Levittük az író szereket, 's ott írtam - meg czédulámat. Mit irtam benne azt a' jó Isten tudja! Láng dúlt agyamban és szívemben. Most búcsúztam. Pá édes Julcsám! mondám már nem titkolódzva 's megöleltem a' lyánkát. Kapkodó hévvel viszszánozta, ő csókomat 's azt majd orczámra, majd kezemre nyomdosta. O be szívesen tudnám szeretni e' jó lyánkát, ha Zsóczay nem állana tűzfal gyanánt közöttünk!

Hát a' Báró Úrnak ne mondhassak izenetet? kérdé bátortalan sipegéssel. Köszöntöm édes Julcsám! felelék zavarom titkolva, 's haza siettem, mint a' ki Jóbi postát kap otthonról, nem köszönve köszöntgető esmerőseimnek.

O kedves Marim! od' adnám az idei Farsangot, bár melly örömest tánczolok, elviselnék egy hónapi sáppadást orczámon, ha tudhatnám mint 's miért jöve képfestményem a' Zsóczay falára? — hogy esmeri nevemet Julcsa, 's a' festményt? De mit tünődök ezen? a' féltés nem tehette őtet szint úgy újság-vágyóvá mint engem teve? — 's hol mulat Zsóczay többet mint nálunk? Ah! több tövisset vivék szívemben haza, mint oda vittem. Isten hozzád édes Marim! tán nyugottabb szívvel írom jövő levelem hozzád. Bátyádért engedj-meg még egyszer Lottidnak, 's az Istenért ne tudja ő mit írtam néked. A' büszke férjfiak nehezen szívelik, 's hamar hiúknak kurholnak bennünket, ha szerelmeiket ellessük, míg ők nem méltatnak azt tudtunkra adni. Isten hozzád!

11.

Gróf Nyarády Gusztáv Báró Zsóczay Jósefhez Bártfáról.

Édes Jósim! Elyzíumi érzelmemnek csak az a' híjja, hogy te is bóldog légy mint én!

Én bóldog, bóldog vagyok mint egy halandó lehet leg szebb vágyai tellyesedése pontján! Az én Nínám szeret! O mi kény-özön fekszik ennek érzetében! Szívem mint a' duzzadt patak, alig bírja árjait. Oriási lelkem ált' ölelné a' Világot. Mi csekélynek tünik lelkem elébe minden dolog, melly szerelmemen kívül fekszik, minden kincs, rang, öszveköttetés! — szánhatónak minden ki nem szeret és szerettetik, 's a' szerelem varázs vesz-

szeje alatt mint nyílik az öröm minden léptem előtt!

Kellemes tavaszi est vala. Nína könyvel kezében — a' Klopstock Messiássával — bolyonga velem az árnyas erdőben, melly Bártfát keríti. Beszéllgetésbe merűlénk a' lélek halhatatlanságáról. O ha hallhattad vólna édes Jósim, melly elragadtatással, melly szíves meggyőződéssel fejtette-ki a' lyánka a' maga érzeményeit! ész szív egygyütt beszélltek szavaiban. — Most egy bokor mellett hajlánk-el. Egy fülmilécske kirezzent belőlle. A' bokorba pillantott Nína 's meglátta a' szegény madárka fészkét tele tojásokkal. Aggódva repdesett körűlte az anya. Ah siessünk-el innen! mondá szánakozva Nína, szegény állatnak mi kínos szorongásokat okozánk. Igy van az a' Világban édes madarkám, monda nyájasan, egynek kénye hányszor nem kínja a' másiknak? Jöjj viszsza kis állat! — Félre vona a' jó lélek 's nem bírhatám, hogy arra menjünk viszsza. O Jósim, a' ki az állat eránt szíves és szánó, vad érzelmek nem fészkelhetnek annak szívében!

Egy terepély fa alá heveredénk; csend vala körűltünk, csak az erdő madarai bíztos csevegések 's a' fák lassú susogása szakaszták azt andalítva félbe. O be szép a' természet édes Nínám! szóllék elragadtatással, be bóldogtalan a' Város lakója! — Ah szép! igen szép, felel Nína, annak, a' kinek a' Nagy-Világ lármáihoz nem szokott lelke nem úntató egyszerű hólt testnek nézi azt! — Hát még a' bóldog szerelmesnek? mondám hevesen, kinél minden érzelem ált 's viszsza pattan mint nap-sugár a' tükörben, 's kétszer érzi azt. O az öröm kölcsönös bóldogító érzelmei a' természet ölén születnek, nőnek, serdűlnek, érnek, tiszta nemes fiai a' tiszta nemes anyának! Nína! sipegém ellágyúlva 's kezembe ragadám kezét, nem lehetnénk mi illy bóldogok? — Pír

futotta-el a' lyánka szép arczait, lesütötte szemeit, majd a' szerelem epedésével vetvén azokat reám: édes Grófom! felele, egy szegény árva lyánka, kinek úgy szóllván se Hazája se lakja, ki most is bújdoklik 's szükűlne a' mindennapiban, ha egy nemes szívre nem akadt vólna — szerencsés ha nyájas barátságot nyerhet és nyújthat — a' szerelem bóldogabbnak való. A' szerelem nem kényes plánta ugyan, ki áll minden éghajlatot; de az inség zordon abroncsa alatt törpére sugorg, mint Grönland fái és emberei. — Nína kifogásokat keres látom, mondám fájdalmasan, úgy e' más bóldogabb bírja szívét? — Nem, kedves Grófom! szívem eddig még nem érzett soha! — Enyím se, mondám, 's te vagy első angyali lyánka, ki lángra gyújtá azt, bóldog ő, ha viszszánozod lángomat, örökre bóldogtalan ha megvetsz! — Gróf Ur! nemes lelke nem hágy gyanúskodnom, hogy tán csak játékot űz velem; de elfelejteni látszik, hogy köztünk nagy, ált' törhetetlen közfal — a' rang, sors' közfala fekszik. Egy szegény bújdokló lyánka 's egy gazdag Gróf! — 'S ha nem Gróf — ha szegény, ha veled egy sorsú vólna Nína? mit akkor? — Kellemes zavarban habozott egy kevéssé a' kedves lyánka: akkor — úgy — mondá végre hebegve, már akkor — csak azért 's annak vágynék élni, kit már nemes lelke 's hálám örökre tisztelettel kötöttek forró szívemhez! Kendőjébe borította, ez édes kifakadásra, könnybe borúlt szemeit, 's én — százszor bóldog, bóldogabb a' koszorúzást nyert hiú Pòétánál, részegedve szorítottam a' lyánkát karom közzé.

Nem tért az ó és új Világ semmi hódítója a' hadból büszkébb érzelemmel haza, mint én lépdeltem most, szerette lyánkám karjain. Azólta, az ártatlan szerelem bóldog enyelgésein, napjaim repűlnek. Ritka vagyok most a' Ferdő társasá-

gaiban. Nínám háza tája nékem a' Világ. Ó be kielégítő érzelem a' szerelemé édes Jósim! nem hágy több vágyat a' szívben, mint azt hogy örökké tartson e' bóldogság!

Schmidtné nem könnyen hajlott szerelmünkhöz, de lángoló esdekléseinknek, könnyeinknek, bóldogságainknak nem állhata ellent.

Kétkedéseidet, mosolyognom kell édes Jósim. Ha csalódom e'? O Jósim, ti a' nagy-Világ mázos vétkeit, csínjeit, csaljait tán jobban esmeritek mint mi falusiak, mert köztök bolyongtok, 's a' gyakor csalódás gyanúsokká, résekké tesz benneteket; de a' szív fejléseit, az érzelem ömledezéseit, a' tiszta szerelem hímezetlen jelenségeit — meg engedj Jósim, jobban értjük mi; az már a' mi osztályunkba vág. Gyanúskodtok ti a' leélés pontján is, mert az illés' gyáva szempontjai szövik ritka fonalú szerelmetek. Nálunk szív élelme, szív szüksége ez. Fattyú óldal-sarjadék a' ti érzeménytek -- le törhedd azt 's folyvást él a' plánta, sudár közép növés a' miénk — törd-le ezt 's tőből kiszárad növevényed!

Nem Jósim! vagy a' természet minden nyomatja hamis az emberi szíven, szavon, tetten arczon és szemen, vagy — Nínám angyal. Ha látnád mint tapad hozzám, 's mint értem-érezés minden lehellete! Mint lesi vágyaimat, mi bóldog ha nékem valamit köthet, varrhat, munkálhat, 's mi megelégedett ha munkája nékem tetszik! Ha látnál órákig egymás mellett űlni bennünket, kénytelte szemeinkel egymáson, néha beszéllgetve az öszveérezés bóldogításairól, néha ártatlan csókot váltva, 's hallnád e' mellett a' lyánka édes szavait, fogadásait 's forró eskeit, magad elesmernéd, hogy csak a' baráti gondoskodás bigygyesztett gyanút 's aggodalmat eréntam szívedre!

Be sok szóba, kérésbe kerűl, míg vele csekély ajándékaimat elfogadtathatom, 's rendszerint segédűl kell vennem az annyát. Sugorgva élnek édes Jósim, mondhatnám szegényűl, 's még is a' legfínomabb fogásokkal kell élnem, hogy pénzt játszhassak kezekhez. Csak egy vonást még Nínámról édes Jósim!

Egy reggel bíztos édelgés közt űlünk Nínával, a' mint Koreczky, egy drága míváros, a' szobába berohan. Szórt haja, bomlott vonásai, 's meredező tekintete, rémülést döbbente az aszszonyokba. Aszszonyom! így szóll a' kétség hevével Schmidtnéhez, én oda vagyok! Az estve míg a' vacsoránál mulattam, oda lent mindenemből kilopattam. Ugy maradtam a' mint lát az Aszszony, e' néhány darab rézpénzel a' zsebemben. Valami gazember kifeszítette szobám ablak-vasait, 's bőrládám, mellyben drágaságaim 's pénzecském álla, fenekénél kihasgatta. Mit tegyek pénz nélkűl ez idegen Országban? kihez folyamodjak? Az Aszszony hazámbeli, esméri mint állok Lembergben. Nemes szívét vólt módom az öreg Gróf Volkonszky Udvarában megesmérnem. Bízom, nem veti-meg szerencsétlen esetű hazafiát, 's meg emberel kétszáz forintig, a' mivel hazamehessek 's szállásom kifizethessem?

Kedves Koreczky Úr! Felele Schmidtné, bizalma valóban hizelkedő; van szerencsém olly óldalról esmérni, hogy pénzem eránt legkissebb aggódásban se lennék soha. De egy az, hogy magam is kóldussá tétettvén az ifjú Gróf által, innettova a' mindennapit sem tudom mint szűkölöm-ki, más pedig, hogy engem a' Lengyel föld nem fog látni többé.

Az utóbbi nem vólna baj, mondá Koreczky mert Miskólczon Archély Nagy Kereskedő assignátámat kifizetné; de ha nincs — róla nem tehetünk! Ugy haza kell kóldúlnom magamat! Ezt

olly hangon ejté, hogy a' követ is megindította vólna.

Azt nem teszi az Úr! kiálta nemes hévvel Nína, 's egy Smaragd gyűrűt, mellyet e' napokban, ugyan Koreczkytól vettem vólt számára, Koreczkyre tolá. Tudom megengedi az én kedves Grófom, szólla felém nyújtva kezét, 's könny rezgett szemében. Úgy is van már több emlékeztetőm kegyességéből; 's osztán nem szükség nékem emlékeztető soha az én Gusztávomra. Ezen szavait egy olvasztó tekintettel követé édes Jósim, mellyre egy Trónt nem nagyoltam vólna érte elvetni.

Vonakodott elvenni a' gyűrűt Koreczky. Nem, úgy nem fogadom-el a' Kisaszszonykától. Hanem a' Gróf Ő Nagysága azt száz húsz forinton vette tőlem, annyiról adok Váltót Archélihez.

Hagyjuk kedves Úr! mondám, a' gyűrű maradjon Ninánál. Én szerencsésnek fogom magamat tartani, ha az Úrnak a' kívánt Summával szólgálhatok. Archélit én jól esmérem Miskólczon, 's ha nem esmerném is, mi Magyarok többet adunk az emberre, mint az írkafirkájára. Légyen az Úr délután négy óra felé otthon.

Elmentem szállására a' rendelt időre; látám a' kifeszített vasakat, 's feneketlen ládát a' szobában, mellyben a' szegény kárvallott borongó képpel űlt. Kezébe olvasám a' két száz forintot, 's ő váltót ada róla Archélihez. Forrón szorította kezemet az Istenadta ajakához, 's hálás áldásokat szórt reám. Örűltem e' történetnek, mert emberrel tevék jól, 's osztán Nínám szép characteréből egy új drága kő ragyogott szemembe.

Én mint barátod édes Jósim, csak azt kívánom, hogy légy Lottiddal minél elébb olly bóldog mint én Nínámmal vagyok!

12.

Báró Zsóczay Jósef, Gróf Nyarády Gusztávhoz, Pestről.

Még bizonyosabbnak kell lennem édes Gusztim, bóldogságod felől mint vagyok, hogy annak veled egygyütt tomboljak, 's mi tagadás — egy kevéssé szoknom is kell belé. Fent játszol — 's hát ha buksz? De ha nem veszélyes is játékod, te jó Gusztim érzelegsz; pedig egy érzelgőnek vágyain, indúlatin, érzeményin épitni annyi, mint mártiusi hóhoz szánat készíteni. Én megvallom nem vagyok aggódás nélkűl erántad; adja Isten, hogy jóra üssön-ki minden!

Az én sorsom fonala édes Gusztim úgy bebontakozott, hogy a' jó Isten tudja mikor látjuk kifejtődését.

Nézd! Egy estve kedvetlenűl térék szállásomra viszsza. Julcsa titokzó mosolygással tipege körűltem, 's csak kérdésem lesni látszatott, hogy kirukkoljon titkával. Találja Nagysád, kifakada végre, ki vólt ma dél után nála? Sort menék minden barátimon esmerőseimen, mert kit is vélhettem vólna mást? Évődve rázta fejét a' pajkos leány, 's végre édes bámúlásomra a' Lotti nevét említé. Édes Julcsám, mondám kétkedve, esmeri e' Lotti Kisaszszonyt? — Hiszen a' Képe a' háló szobában a' meg-szóllalásig van találva, 's osztán csak látni kellett őtet, midőn a' Nagysád szobáiba lépett, szét nézett, kivált midőn a' Képfestményt megpillantotta. Ollyan lett egyszerre mint az ég ha szélhez készűl. Nem titkolta maga is utóllyára, midőn nevén szóllítám. Köszöntést is hagyott Nagysádnak nálam. Igaz hogy ezt magam csaltam-ki tőle, de láttam hogy tenné ha

merné. — Nyakon kapám a' kedves hírmondót, 's majd kiszökve magamból szorítám magamhoz. Százszor kelle még ez estve, Lotti minden szavát mozdúlatját elő beszéllnie, 's bóldog érzelemmel, remény 's kény-szőtte álmodozásokkal menék nyoszolyámba.

'S még is más nap Lottit az első pillantatokban zavarban, utóbb még hidegebbnek lelém erántam mint eddig. Feszűltebb leve társalkodásunk, 's ő húzódóbb tőlem. Szemérem ez? leányi eszmélet? hogy látogatásával szívét elárúltattva véli? vagy valódi hidegség? Én az utóbbitól félek, mert a' Kapitánnyal újjal fogható öszveérezések. Bú borongott lelkemben. Egy ablakba támaszkodtam 's kinéztem az épen szomorgó természetbe. Fergeteg verdeste az ablakot, fergeteg dúlt keblemben is.

Nem hittem Guszti, hogy a' mindég bohó, szívesen kaczagó Jósid valaha így meg tudjon akadni. Látom én — ollyan a' szerelem mint a' bor, kedvtelése szerint teremt a' vígból szomorút, a' szomorúból vígat, bölcset az ostobából 's a' bőlcsből butát. Azt mondják orvosaink, hogy minden hét esztendőben új vért nyernek ereink. Nékem Gusztim vagy most telik a' hetedik esztendőm, vagy a' szerelem hét esztendővel ér fel, mert vérem folyása hidd-el nem a' régi. De nem! nem hagyok magamon kifogni! Ha nem bírok a' búval elfutok előlle. Tegnap azt tanácslá Rékasy Septemvír, hogy Bécsben magam szorgalmaztassam a' Concipistaságot. Épen jól esik. Megyek! vagy felejtek a' Residenczia zajja közt, vagy egészen feledtetem a' távolban. Mind a' kettő jobb reám nézve, mint sínleni e' kétkedésben. Isten hozzád!

13.

Gróf Nyarády Gusztáv, Báró Zsóczay Jósefhez. Bártfáról.

Hová rejtezzek édes Jósim? hová a' bú, szégyen, hová mások 's magam elől? O ki — ki a' zordon havasokra — ki a' pusztákra, hol ember nem bolyong, hol vadak falják egymást, hol nyilvános erőszak dúl az erőtlenen, szükség és éhség dühösködik a' prédán! O hadd felejtsem nálok az embereket, kik a' szín, árúlás, hitszegés kinzó szereivel, mint tanúlt hóhérok kínozzák egymást, 's a' leg szentebb érzelmekkel mint csontpénzel játszanak!

Látom édes Barátom, hogy az örömek éltünkön, csak fényes szegek a' gyászszal be vont koporsón, 's éltében csak az bóldog, kinek fájdalmai, kínjai között leghoszszabb pauzák fekszenek! Mi öröm is érhetne-meg az emberek között? eldúlják azt egymástól, mint pajzán írígy gyermekek egymás játszó-szereit!

O Jósim Jósim, agyam ég 's dühős kín fúr keblemben! Pór kezek dúlták-el tündér ideáljaim 's le rogytam velek magam is. Elpattant azon láncz, melly az emberiséghez kötött, borzasztó magányba taszíttattam; éjlepte üreg reng körültem, 's lelkem melly égett az emberekért, embergyűlöléssel küszd most.

O ha te nem volnál még édes Jósim, kétségbe esnék az emberek felől. Vagy elállsz te is tőlem, hogy intésed nem követtem? hogy nevetség 's gúny tárgyává lettem? O nem! te tudom nem, ha az egész Világ el is! — Olvasd esetem édes Jósim; örűlök, hogy szégyenem égő orczámon nem láthatod.

Mindgyárt a' Koreczky esete után maszkos bál készült Bártfán. Nem hagytam nyugtot Nínának, hogy jönne el velem. Vonogatódzott, kifogásokat keresett, végre azzal mentette magát, hogy illő ruhája nincsen. Siettem a' Szabóhoz; egy nap alatt kész lett a' ruha, 's a' bál estvéjén érte mentem. O mi szép vólt a' gyáva! melly ízléssel ült rajta minden darab, 's mint nevelte mindegygyik a' maga tagja kecseit! Le nem vehettem szememet róla, 's negéddel dagadt keblem, hogy e' lyánka az enyím. Hát még ha tánczolni, ha mint szellő a' vetés' tetején, lelebegni láttad vólna a' táncz-sorokon! O Jósi, bizony menthető vólt Gusztid, mert szép, szép vólt a' bűvösné szinte az igézésig! A' táncz után karomra öltve vigan zajgottam vele a' bál-nép között, kevélykedve látám mint követék a' férjfi szemek lépteit, mint csüggödtek a' Fejérnép írigy tekintetei termetén! O be bóldognak érzém magamat én balgatag! én vakított! Most a' Credenczbe vívém frissítőre. Barvaroist parancsoltam számunkra. Egy Úr megállott maszk levéve felettünk, 's kémlelte Nínát, kíről a' tánc közt se vehette le szemét. Felfuvalkodásomban lemaszkolásra bírtam Nínát, hogy írigyeltessek. Késett az ital 's elugrottam sürgetni azt. Mikorra megtértem, Nínát falevélként reszketve, 's olly változásban találtam, hogy karomon alig vihetém-ki a' szabadra. Nína, édes Nínám, szóllék a' részvét szorgalmával, mi baja? az Istenért mi lelte? — Ah haza! csak haza! édes Gusztávom, sipegé bádgyatt hangon, 's mikorra haza értem vele, hideg 's forróság váltogatták egymást rajta. Magamon kívűl futék az Orvosért, 's ennek szorgalma által nem sokára enyhűltebb leve a' lyánka változása: csak hogy minden ajtónyílásra rezzent, mint a' ki rémektől ijjedez.

Édes Grófom, így szóllita-meg az Orvos elmentével, fojtott hangon Schmidtné, hálátlanság lenne tőlünk, nyomorúságunkat a' Gróf sorsához kötni, 's idegen inséget fonogatni örömei közzé, mellyeket születése, rangja 's tehetsége nyújtnak, nemes szíve pedig valóban megérdemel. Nékünk válnunk kell egymástól, de nagy lelke emlékezetét magunkal viszszük, 's a' sírig szívünkben fogjuk hordozni. — Szemem, szám eláll. — Aszszonyom, mondám csudálkozva, mi adta elő magát, melly illy hirtelen feltételt lövelltet belétek? Vagy nem vagyok érdemes bizalmatokra? Zokogva borúlt mejjemre Nína, könnyezve kapá-meg kezemet az annya: nincs ó nincs titkunk Gusztávunk előtt, ha emberölés feküdne is szívünkön! 'S elbeszéllé Nína, hogy azon Úr ki felettünk álla a' Credenczben, a' Gróf Volkonszky Titoknokja vala, czudar mint Ura, 's ennek véletlen megpillantása okozá ijjedését 's hirtelen változását. Most már sietnünk kell innén, mondá, a' hová szemünk viszen, mert a' Gróf ritkán hagyja meszsze Titoknokját, kivel a' bűn egy testé egy lélekké kötötte; a' Gróf boszszújától pedig ki a' Bátyám tettét nem könnyen felejti, 's kinek Nemzetsége nagy tekintetű és hatalmú csak a' szőkés menthet-meg egy pár gyámoltalan, tehetetlen fejérszemélyt.

Nem, Nínám! kiáltám lobogó szemekkel, gyámol nélkűl nem vagytok, Magyar Gróf létemre tán csak tudlak védni Országomban egy dühös Lengyel erőszakjai ellen? Innen egy tapodtat sem mozdúltok!

De most belépett Koreczky. Aszszonyom! így szóllott, nekem alkalmatosságom akadt Lemberg felé a' Volkonszky Társzekereivel, én hajnalban indúlok. Búcsút jöttem tőled venni 's nagy lelkű Grófomtól.

Istenem! felsikóltának az Aszszonyok, hát már itt a' társzekerek? Meg értvén, hogy hólnap estvére várják a' Grófot, új sírás, ájúldozás, 's kétség fogta el őket; nem használtak bíztatásaim, 's minekutánna Koreczky is úgy festé le előttem Volkonszkit mint egy vakmerő 's kérlelhetetlen csudát, ki elől legtanácsosbb kitérni, elhatároztam hogy Kassára vigyem őket. Koreczky a' kocsifogadást magára válalta, 's érte ment.

Azomban az Aszszonyok mind a' ketten azon esdekeltek, hogy maradjak Bártfán. Hirtelen eltűnésem a' ferdőből, így szóllának, szemet fog szúrni; rajtok ne tünődjek, úgy mint a' kiknek nagyobb jótét lenne az, ha általam megtudhatnák, el halt e' Volkonszky boszszú - lihegése vagy sem? Erre azonban nem bírhatának, mert hogy hagytam vólna őket kíséretlen magokba útazni. De ím — legényem egy levelet hoza be hozzám, mellyet ez éjjel hozott egy lovas. Nagy Bátyám az Oberster kér benne, hogy számára szobákat béreljek, 's hólnapra teszi érkezését. Ezen levél egész szándékom megváltoztatta. Az Oberstert, kinek tudod örökösse vagyok, 's ki mint gyermekét szeret, be kelle várnom. Az Aszszonyokkal e' szerint nem mehettem, 's most egy részént örűltem, hogy menniek kell Bártfáról, mert Nagy Bátyámtól, kinek kevélységét esmered, megvallom tartottam egy keveset.

De kit küldjek hát velek? Palkómat három héttől ólta a' hideg lelte, 's úgy nézett ki mint egy váz; jó szél elfutta vólna. Míg ezen tusakodom, elérkezik Koreczky a' fogadott kocsival 's megértvén tünődésem: Nagyságos Uram, így szóll rezgő hangon, engem idegent esméretlent úgy lekötött Nagysád nemes lelke, hogy azt csak a' halál feledtetheti velem. Egy két nappal elébb vagy utóbb érnem haza, csekélység előttem. Számos itt a' Lengyelség, esmeretségem köztök mint

árosnak széles, 's alkalmatosságom akadhat akár-mikor. Én elkísérem az aszszonyokat Kassára.

Ellágyúlva szorítottam magamhoz, 's egy malom-kő esett-le szívemről. Egy pár levelet adtam jó Barátimhoz Kassára, útra, quártélyfogadásra költséget kezébe, felpakoltattam az aszszonyok holmiját, velek küldém Kufferem is, hogy könnyebb szerrel repűlhessek majd utánnok, 's könny, csók, ölelés közt emelém őket a' kocsiba, minekutánna több ízben felfogadtatták velem, hogy mihelyt az Oberstertől szabadúlhatok, utánnok rándúlok.

Ember! ember! te angyal és ördög egy alak alatt! hová tűn kebledből az isteni szikra, midőn szerelmet, barátságot elárúlni készűlsz 's czudarúl hitet szegsz?

A' napot Oberster Bátyám hagyásaival tőltém el, más nap pedig sietek megtudni elérkezett e' Volkonszky. Vágytam a' fájós fogára tapintani ezen kényes Lengyelnek. Jártam, keltem, tudakozódtam a' Lengyelektől, senki sem esméré Volkonszkyt. Épen egy árnyas útba akartam kanyarodni, a' mint Volkonszky Titoknokja, ugyan az, ki a' Credenczbe Nínát reműlésbe hozta, kocsijából leugorván, egyenesen felém tartott.

Nagyságos Uram! így szólla, engedjen meg bátorságomnak: Nagysád kűldé Kassára a' Schmidt háznépet?

Én! mondám hidegen, 's parancsoló helyzetbe tevém magam.

Ha bátorkodnám kérdezni: mi öszveköttetésben van Nagysád ezen háznéppel?

Hallja az Úr, Gróf Nyarády senkinek számadással nem tartozik, 's ha az Úr Grófja effélét kivánna tőlem, reménylem fogja tudni, Gavallérok mint számolnak egymással.

Engedjen-meg Nagysád, látom hitetlenűl meg van csalatva. Nagysád azt véli, hogy egy

tiport nemes szívű háznépnek nyújtja pártfogását, holott csalásból élő pór hitetők élnek vissza nemes lelkével. Első próbám az, hogy a' gazak nem Kassára, hanem egyenesen Duklának mentek.

Menykő csattant-le mellettem, de magamhoz térvén: Uram! mondám, vonaglón ragadván-meg a' Titoknok kezét, ha az Ur ördög lehetne, 's csak rágalmazna —

Akkor Nagysás Uram, itt a' tölt pistoly, felele 's kezembe tolá azt, lőjjön vele főbe, mint egy dühödött ebet. De most menjünk, mert minden perczem számolva van, 's engem kábúltat kocsijába tola. Hajtattunk, hogy a' töltés kavicsa szintúgy pergett belé.

Le nem írhatom néked édes Jósim állapotomat a' kocsiban. Kétkedés a' Titoknokba, a' Schmidt házba, boszszúforralás, ha Volkonszky üldözései sanyargatnák Nínát és annyát, dűh Koreczky ellen, ha ne talán ő késztette vólna Varsó felé a' szegény aszszonyokat; mind ezek felváltva dúltak keblemben, 's végre kábúlt nemgondolás 's hidegség borítá azt el.

'S hol a' háznép? kérdém a' Titoknokot.

A' Duklai úton Jasliskán be van fogva. Érez e' eléggé hideg vért Nagysád, hallani ezen semmire kellők igaz történeteket? Én már tudom önkényes vallásaikból, mellyeket a' Kerűlet' Bíztosa előtt tettek, mint ámították-el Nagysádat. A' mi még hibázik Nagysád czáfjai ki fogják pótolhatni. Jobb tőlem értse előre 's készűljön a' szemtelenségekhez, mint véletlen lobbanjon a' boszszú lángja szívében.

Megengedém, hogy beszélljen. Nem untatlak azokkal, mellyeket szavai alatt érzettem, csak röviden adom-elő a' történetet.

Koreczkynek igazi neve Rechner, 's Schmidtné felesége, Nína pedig leánya néki, mind a'

hárman egy vándorló Játékszín személyei. Míg Rechnerné kecsei el nem húllottak, maga hálózta, Ura felügyelése alatt a' szíveket, majd nyíló rózsaként serdűlő Nínájának engedé által a' hódítás mezejét. Első ki lépre akadt, Hórn, egy fiatal, szép, gazdag 's független Pécsi polgár vala, ki illy sok óldalról víván a' Nína fortélyai ellen, annyiban győzött, hogy szívét 's majd kezét a' lyánnak megnyerte, de meggyőzetett más részről a' jámbor; mert szép jószágát korán hitelezők nyelték-el, ifjúi szépségét pedig a' féltés maró férge dúlta-fel. Mint szokott lenni az efféle gyáván kötött házasságokban: elébb az aszszonynál hűlt-el a' szerelem heve, majd a' férjnél lépe a' hasztalan féltés, epedés helyébe hideg gyűlőlség; 's ezen utóbbi, elébb hogy élhessen és feledhessen, továbbá szokásból és kedvtelésből kártyás 's felesége kerítője leve. Amabba felesége' attyától, ebben annyától híven segíttetett. Gondold-el édes Jósim, ezen Hórn — azon ifjú vala, kit én gyarló, 300 forintal a' kártyától váltottam-meg!-

Számosan levének áldozatjai a' Nína feslett hiúságának, mert a' test bájos szépségét, a' játékszín' csábítása, az észmíveltség, játszi elme, táncz 's hódító ügyesség segítették, 's nem sokára Olmücz, Brünn, Posony, Kassa' ifja mind lábainál hevert. Szép Bórné vala köz nevezete, 's az ajándékok, mellyeknek adójik szerencsések valának ha elfogadtattak, többre teltek mint egy drága míváros portékái; minthogy az imádók a' fortélyos aszszony kiszámolt irgalmait 's tettetett csókjait gazdag kincs-fecsérlésekkel fizetgették. Gazdagok lehettek vólna régen, ha a' vagyon a' könnyen kereső pulyát állhatná, vagy szert tartani tudna az illyen; de a' mint jött, úgy elment. Már a' Felsőségnél naponként sűrűbbek levének a' panaszok 's feladások Bórné mejjesztései ellen; sok atya a' maga fiát, sok aszszony a' maga fér-

jét, sok lyánka a' maga jövendőbelijét látta lánczolva a' Bórné győzelem-szekeréhez, de hathatós pártfogások 's a' közönség kedvezése még mindég védfal gyanánt szolgáltak néki, míg nem az ifjú Gróf Grasberg, Nagy-Báttyától, ki a' Ministeriumnál van, útazni küldettvén, Posonyba, hol ekkor a' Rechner társasága mulatott, megérkezett. Kikémlelte Bórn a' gazdag Gavallért, barátságába fúrta magát, melly az aszszony élesztése által csak hamar forró leve külsejére, színes mind két részről belsejére nézve. A' horgon akadt Gróf az aszszonyt, Bórn a' Gróf erszénnyét óhajtá, 's mind kettőnek tellyes reménye vala czéljához. Grasberg tékozlott, ajándékokkal segítette ostromait, 's minden lépte a' Bórné kegyébe sokba került néki. Sokáig nem szúrt szemet a' Ministernél az ífjú gyakori pénz kóldulása 's aprónként sokáig fosztogathatta vólna még őtet a' Rechner nemzetség, ha, mint szokott esni a' Kalmároknál, kik kicsinyelvén jól ment aprós kereskedéseket, nagyba vágnak 's elbukknak, ez is egyszerre nagyot rántani nem vágyott vólna a' körűl hálózott Grófon. El sült plánja; czudar csalással majd húsz ezer forintig fosztotta-meg többnyire drágaságokban, mellyek szép szín alatt az aszszony gondviselésére bízattak, 's mint gondolhatni, eltagadtattak. Most már szemei nyíltak a' kímélletlen felébresztett Ifjúnak, Bécsbe siet a' Nagy-Báttyához, térdre bukkva előtte megvallja tévelygéseit, 's megcsalattatását. A' Minister parancsolatot eszközölki az Udvartól a' Rechner háznép elfogására; de míg a' Titoknokja vele Posonyba tér, ez kémjei által sejti a' veszélyt, egy éjjel eltűnik, 's egyenesen Muszka Lengyel Országnak siet. Bártfán míg egy, némely adósságok bészedése végett hátra maradt Czinkos után várakozik, engem hálózbe, kit adakozásaimról gazdagnak, érzelgői hajlandóságomról pedig könnyű prédának azonnal

elesmér, 's ha bőr-ládámmal még néhány mértföldet haladhat-be a' széleken, néhány ezer forintig kifürdet.

„A' Grasberg Minister Titoknokja én vagyok; folytatá szavait úti-társam. A' Volkonszky név kőltött. Mindgyárt Posonyban nyomokba akadtam Rechneréknek azon szekér után, melly őket vitte, 's szerencsésen nyomoztam némely csavargások után egész Bártfáig. Itt befutottam a' Ferdő Vendégeit, néztem Jegyzékeiket, de a' Schmidt és Koreczky nevek alatt embereimet köztök nem gyaníthattam. Hanem egy estve megpillantottam a' játszó asztalnál Bórnt; vetettem hozzá, mert pénzt vívén Posonyba az ifjú Grófnak, több napokon vóltam vele. De Schmidt neve, Koreczkyvel minden fejérszemély nélkűl való lakása, ismét kétkedésbe hoztak, mind addig, míg egy Koreczky által eladatott gyűrűbe az ifjú Gróf vagyonára nem esmértem. Most ezen vén gazembert is, Bórnal egygyütt szemen tartatám, 's az ifjú Gróf inassa, ki velem van, azonnal rájok esmért. Hanem az aszszonyoknak nem akadhattam nyomokba mind addig, míg a' Grasberg legényével, ki egykor a' Magyar Gárdistáknál szólgált, a' Nagysád Palkója barátságba esvén, ez szó közt a' Nína, mint Nagysád kedvese leírásából gyanakodni kezdett. Addig sompolyga velem lakása körűl, míg csak ugyan megbizonyosodánk, 's főkép a' bál után nem vala többé semmi kétségem, hogy jó helyen járok. Más nap azonnal rendelést tettem a' Bártfai Tanácsnál ezen Csalók elfogatások eránt, mindazáltal a' Nagysád tekintete lehető kímélésével, úgymint a' kinek nemes charactere felől csak egy a' vélemény az egész Ferdő vendégénél; de az alatt a' háznép elinalt, 's csak egy fertály órát késvén, elszalasztottam vólna őket Jasliskáról, hol épen ebédjeket végezték."

Elértünk Jasliskára. Zavart érzelmekkel szálltam-le a' kocsiról. Isten hozta édes Grófom! kiálta hahotázva Nína, Isten hozta! kiált az Annya, mind ketten szemtelenűl vigyorgó szemekkel, mellyektől viszsza borzadtam. Az én kártyás Ifjam, kit régen Solymosy Barátunknál véltem, hideg közömbséggel űlt egy széken, Koreczky a' pípájával motozott. — Legelébb is ezen Vallatást méltóztasson Nagysád olvasni, szólla a' Biztos hozzám, 's kezembe vevém az írást. Zajlottak az indúlatok bennem, 's reszketett az irovány kezemben, a' mint olvasám. Ah Jósim, egy szóig igaz vólt a' Titoknok előadása! Láttam az elfogadtató Parancsot, láttam az ifjú Gróf levelezéseit Bórnéval, 's a' nem keveset érő drágaságokat. Olvastam vallásaikból egész folyamatját, rendjét ámíttatásomnak és kifosztatásomnak. Ah! de a' mi szívemet szétzúzta, a' mi még most is kétes álom gyanánt tűn lelkem elébe, az vólt, hogy Nína és annya nem átallák azt vallani, hogy ajándékaim, sőt kufferemben is némelly becsesbb portékák, egyenesen a' Nína festletségeinek 's nemtelen kedvezéseinek jutalmazásai tőlem, hogy Bórnt és Koreczkyt mint kerítőimet segítém pénzemmel. Düh és boszszú forrt bennem. Négy szemre vevém a' leányt.

Nína! kiáltám fojtott hangon, vallhattad ezt a' mi itt írva van?

'S mit tegyek? felele bátor szemtelenséggel. Valamit csak meg kell mentenünk. A' Grasberg ajándékaiból nehezen szabadítunk-meg valamit, legalább a' Grófé́ból maradjon. Ne búsúljon a' Gróf, a' Kuffert testvéresen felezni fogjuk.

Borzadtam 's elsüllyedt lelkem szégyenemben, meggondolván, hogy valaha illy gyáva imádtatta magát velem, ki a' gyalázatot semminek tekinti, 's csak a' kincs a' pénz czudar lelkének valami.

Nína! felkiáltottam olly hangal, melly sziklát repeszthetne, 's ez a' hálás érzés jótétimért?

Soha se számolgassa azokat az újjain, édes Grófom. Elég unalmat nyeltem értek. Nincs a' sohajtozó érzelgőnél egyszerűbb állat a' világon, egy mívelt eszű fejér személyre nézve. A' mellett, hogy úntat, még arra is késztet, hogy kopott livréjét hordozzuk, 's mi is turbékolni tanúljunk. Szerencse, hogy hajló 's gyanútlan szíveknél fogva könnyen mejjeszthetők, 's erre számoltam én is. Jobbat most nem tehet a' Gróf, mintha jó képet mutat a' veszteséghez, 's ezt tanácslom is. Ezzel ott hagyott, 's én szédelgve tántorogtam-ki a' többekhez.

Igazán váz 's fertelem a' test szépsége, ha czudar lélek nyomatja dúl az arcz vonásain. Hová leve az angyali Nína, az imádott? iszonyodtam tőle mint egy éjféli kísértettől!

O Jósim, Jósim! hogy mer tükörbe pillantani az illy gaz? hogy nem réműl ön magától viszsza? Hogy mer valaha egyedűl maradni lelkeesméretével? O képzem mint bújkál, remeg, ha ég dörög, ha villám csattog!

Munkálnom kelle, hogy a' Kerűlet törvényszéke eleibe ne kerűljön a' dolog, 's holmim bírói zár alá. Többet nyomott ezen gaz háznép szemtelensége ellen Nemzetségem tekintete 's jó nevem, mint czáfjaim, mellyeknek bebizonyítására, sem időm sem tanúim közel nem vóltak. Kufferemet még is viszsza mentettem, de nagy részét a' kicsikart ajándékoknak 's pénznek csak ugyan oda vesztém. Vigasztalásom vala mindazáltal, hogy characterembe nem kétkede senki.

Kifejtődtem közzűlök, de szégyent, boszszút, poklot víve lelkemben, tértem Bártfára viszsza. A' mint közelgeték a' Ferdőhöz, a' kocsi szegletbe vonám magamat, 's kendőt tarték a' képemen, mint a' kinek orra vére foly. Azt véltem,

hogy már a' gyermekek is petyegik esetem, 's homlokomon olvasható a' gyalázat, mellybe gondatlan szívem taszított.

Oberster Bátyám már hallotta egy részét történetemnek, 's most egészen el kelle azt neki beszéllnem. Gondolhatod, melly kín vala e' nékem! mint remegő, csínt tett gyermek, úgy álltam lesütött szemmel ezen egyenes szívű katona előtt. — Édes Öcsém, kérdé szelíden a' mint szavaim végzém, mint egy mennyidbe került ez a' bohóság? — Három ezer forintomba legalább. — Szép pénz; de ha oksz róla édes Öcsém, ne szánd. Magyar vagy, károdon kelle tanúlnod. Mindég féltettelek az érzelgés veszélyeitől. Ollyanok az érzelgők e' világban édes Gusztim, mint azon Generálok, kik szép csata-plánokat raknak papírosra, 's azokat a' mezőn majd mindég elvesztik. Nínádról jövendőre példát vehetsz, hogy a' ki sokat érzeleg 's érzelmeit fitogtatja, festegeti, rendszerint keveset érez, és színeskedő; szintúgy mint ritkán túdós az, a' ki sokat vítatgat 's poltron, a' ki vasgyúrónak árúlgatja magát.

Hólnap után Kaziniczra térek viszsza, 's onnan Atyádnak is lészek tiszteletére. Ah ne szóllj senkinek mint jártam, édes Jósim! Tán embernek se merek ezen túl szemébe nézni. Isten hozzád!

14.

Báró Zsóczay, Gróf Nyarádyhoz. Pestről.

Haza érkeztemmel Bécsből, asztalomon lelém leveled 's benne Jerémiási siralmidat. Megengedj édes Gusztim, hogy Románodon Ugocsai Jancsival, ki most az Atyám Számtartója lévén, Stanczi húgomért van ide le, egygyet kaczagtunk; ezt csupa baráti szeretetből tettük. Ha kedves betegünk keserű orvosságot nyelt, ám húzza ő a'

száját öszve tőle, de mi mosolyogjuk, 's az orvosság hasznos munkálódásának előre örűlünk. Nem puhára estél az igaz édes Gusztim, de lássuk mit vesztettél? A' gazdag Gróf Nyarády, kire egynéhány örökség néz, szegényebb leve három ezer forintal, 's gazdagabb egy pár tanúsággal, mellyekre Gusztim nagy szükséged vólt, 's mellyeket Nagy-Bátyád olly szépen ada elődbe. Se baj édes Gusztim! Örök nyárban fecskeként nem élhetünk! Ritkán az ég felhő nélkűl, ritkán a' lég szellő nélkűl, ritkán a' szív bánat nélkűl! Kis bánat hidd-el appetitórium a' követő örömhez. A' gúnyt mellőzd, nevesd, 's elhamvad magába. Az vessen rád követ, a' kinek soha éltében nem vóltak, nincsenek, vagy nem lesznek bohó órái, napjai, évei. Nékem kedves Gusztim, más okom is van örűlni történeteden; de nem jó addig bóltot nyitni, míg a' vevő nem kér reá, mert könnyen azt vélhetné, hogy únt portékát akarunk reá tolni.

Most leg jobban tennéd, ha hozzám lerándúlnál Pestre, vagy hívatalt vállalnál; ír lenne ez sebedre, 's a' Haza is venné hasznodat. Te készűlve vagy reá, 's Nemzetséged öszveköttetései szélesek, fontosok. A' ki nagyra születvén túnyán hever, hasonló a' jegenye fához, melly magasra vonúlván-fel, sem árnyékot nem nyújt a' Vándornak, sem gyümőlcsöt a' Gazdának.

Néhány héti odamulatásom után, ismét itt vagyok édes Gusztim. Bécs keveset gyógyított rajtam, régi sebhedt szívemmel tértem viszsza. Pedig mint vont a' honvágy 's édes remények haza, mint éledtem midőn Posony körűl ismét Hazám szellői lengették homlokom fürtjeit; még is Pesten mindent csak úgy találtam a' mint elhagytam vólt. Lotti a' régi szíves hozzám, de Zárosyhoz is az, 's sorsom még is a' bizonytalanság fonalán függ. Megérkezésem napján, a' mint a' Re-

kasyék ajtaját benyitám, Lotti öröm-sikóltása, heve idvezlésének, láng az arczain 's szép szemein, édesen leptek-meg; de egy pár óra múlva a' régi útra tértünk ismét, 's bár mint török is végsőt merni, nem haladhatok.

Irígy tündérnek kell ingerkedni velem édes Gusztim! Néhány naptól ólta a' hó már szánat bír, 's szán-mulatságot határozánk. Úgy végzénk, hogy czédulákat húzzunk a' társnékra, 's Mendey Bátya vólt a' felűgyelő. A' sors, vagy Bátya kedvezése akarta e'? én a' Lotti nevét vonám-ki. Mind ketten elpirúlánk, 's Lotti kifogásokat teve a' Bátya csintalankodása ellen. Vonakodva űle-fel szánomra, 's szorúlt mejjel én melléje, de erősen eltökéllve le nem szállani addig, míg vég koczkát nem vetettem.

Maró hideg fagylalgatta páráinkat, de a' légkör derűlt vala. Tisztán látszottak a' meszsze tárgyak, erőtlen napfény csillogott a' hó tetején, 's a' szán talp alatt nyiszogott az út; a' leg szebb téli nap vala, melly elől csak súllyos bú zárhatta vólna el a' szívet. Megnyílt az enyím, meg a' Lottié is, 's kedvderűlve vegyítének zajunkat a' több szánkázók robajja közzé. Palotáig menénk. Ott a' fogadóban, fenékkel ég felé fordítánk néhány palaczkot, Dámáink kávéztak, 's vitt sűteményt ettek, kocsisaink pedig borral szorítgatták-ki magokból a' hideget. Még derűltebb leve a' társaság kedve, 's újjongva indúlánk viszsza. Bájoló vólt az estve. Buda Vára, 's Városa tornyai és hegy-sora, kies pompában állottak előttünk az alkony bíborában. O be kellemes egy nap Lotikám! kiáltám elragadtatva, kivált reám nézve; 's megragadám kezét. Nem voná viszsza. Hát ha még Lottikám is megosztná megelégedésem! De mi nehezen határozá-el magát szánazó társnémnak! Olly únt e' személyem előtte, Lottim édes Lottim? Könnybe lábbadó szemmel ejtém szem-

rehányásomat. Ellágyúlt szemet vete reám a' lyánka, megszorítá alig érezhetőleg kezemet, 's felelni akart — a' mint Kocsisunkat a' manó, bor-hevűlésében, az útról egy határdombra viszi, 's engem szép reményemmel ki, a' szegény Lottit pedig reám a' hóba dönii. Hallottam az utánnunk jött szánból a' Jusztinka sikóltozásait. Felkaptam hirtelen, és siettem Lottit a' szánba viszszaemelni. Jusztinkát és a' Szüléket megnyugtattam, hogy semmi bajunk sem esett; a' Kocsist, kit szétzúzni nem szántam vólna, megfeddém, 's kaczagva, mint szoktuk a' bajt ha nem veszéllyel mene át rajtunk, ballagánk haza felé. De Lottival nem szóllhaték többet szívem dolgáról, mert cseléd álla hátunk megett a' szánon, kit Jusztinka rendele oda, ügyelni borködös kocsisunkra és szánunkra.

Haza érvén, szállásomra menék altalöltözködni, mert nedves valék a' dűléstől. A' mint Rékasyékhez víszszamentem, a' siető szobaleány akadt velem a' grádicson szembe. Hová, hová olly sebbel Nánikám? kérdém. — Gyertyáért, a'Kisaszszony roszszúl lett. Mint a' ki korbacs előtt szalad, úgy törék-fel 's be a' szobába. Setét vólt, 's csak lassú nyögdelést hallék az ágyról. Roszszúl van angyalkám? kiáltám maganon kívűl, megragadám kezét, s csókjaimmal borítám. Istenem ennek én vagyok az oka! — Megnyíla az ajtó, 's Lotti égő gyertyával mosolygva lép be. — Hát semmi baja Lottikám? kiáltám örvendő bámúlással. — Nékem semmi, de Jusztinka Néninek rajtam ijjedése megártott. — Már most tán viszsza is húzod szíves szánakodásod, úgy e' édes Jósim? szólla bádgyatt mosolygással Jusztinka; ha láttad vólna Lottim mit nem tett, majd megette kezemet. Bizony szerencsés egy beteg lennél édes Lottim, könnyezetlen látom nem halnál-el. Pirúltam, de pirúlt Lotti is, olvadó 's olvasztó szemet vete reám bóldog-

ra, 's most hegyre nőtt reményem, de leolvadt ismét mint tavaszi hó, mihelyt Zárosyt látám körűlte.

Hogy nem érzéketlen eránta m, sok jel bíztat, de hát mit akar a' Kapitánnyal? Fél fél szívet szánt egygyikünknek? Ugy nem esmeri a' Férjfiakat. Elébb alkuszik-meg két nyalánk vereb egy búza szemen, mint két férjfi egy lyánka birtokán. Habzik közöttünk? Vagy a' Kapitány a' választott, én csak az atyafi, a' víg kedvű mulattató? — Ládd Guszti, a' szánkázáskor, hogy Zárosynak nem juthata, nem nyugodt, míg Feledy Julcsát, leg jobb barátnéját nem keríté mellé. Mit akar vele? Mit jelentnek azok a' szem-jelek, titkos intések, mellyeket Lotti ezen lyánkával gyakran váltogat? vagy tán Zárosyt kívánja általa tűzvíz próbára tenni? Ugy kell lenni, mert a' lyánka hogy mindent elkövet, a' mivel a' Kapitány szívét megfoghassa, az kézzel fogható.

O de ennél még kínosabb felfedezés gyötör édes Gusztim, 's azólta reményem csügged, és csüggeszt; bádgyattan vonszom magamat mint beteg, 's tulajdonom a' jó kedv hagyogat, mint méh az anyátlan köpűt. Az Atyám, mint mondám, be kűldte Stanczi húgomért a' lovait, és Számtartóját Ugocsayt. Sok izenetet, köszöntést 's levelet hozott ez otthonról, 's ezeket általadni siettem a' Rékasy házhoz. Nem találtam senkit otthon Jusztinka Nénén kívűl, ki még is gyengélkedett. Alt-adám a' néki szólló levelet, 's a' többit is nála hagyám. 'S ím, gondold-el, roszszakaró tündérem ismét elömbe toppant. Nem törhette-fel, nem zúzhatta szét Jusztinka a' maga újjacskáival a' gyáva pecsétet? Nem! a' Zsóczay Czímert sajnálta e' rajta, vagy Báttyát a' Septemvirt kívánta mímelni? egyátallyában ollót kívánt, felvágni a' pecsétet. Öszvekerestem érte a' szobát, nem leltem sehol. Nézzed édes Öcsém a' Lot-

ti dolgozó asztalkájában! — ki vonám a' fiókot — ah nyúltam vólna inkább kigyó közzé! — 's a' leg első a' mi kezembe ötle, egy ízléssel kötött, 's még nem végzett zsacskó vala. Hát ha néked van szánva, ezt súgá a' remény, hát ha másnak? ezt a' féltés, 's mintha nem találnám az ollót, melly már kezemben vala, háttal fordúlék Jusztinkához, 's mohon szemlélgetém a' munkát. E-gek mit láttam! Zsibbasztó réműlés futott ereimen végig, 's fognom kelle az asztalt, hogy ne roskadjak. Égő Oltár lángolt a' Zsacskó egygyik óldalán, ne felejts virított a' másikán, 's alatta Z. M. és R. C. betűk fonódtak nyájasan egymásba. Mint adám által az ollót, 's mint tántorgék szállásomra haza, nem tudom. Vesztett meny, eldúlt remény érzelmei fojtogatták lelkemet, lágy bú, boszszú, dűh, váltogatták egymást szívemben, 's csak oda vágyott minden indúlatom hol halált osztogathatnék, és nyerhetnék. — O Gusztim, szerencsétlen szerelmesből egy ármádát! 's áltgázolhatsz vele a' Világon!

Csak annak kit a' felriasztott gonosz lélekisméret vett présbe, lehet olly éjje mint az enyím vala. Koholt meg elvetett plánok, pislogó 's ismét elalvó remények, készűletek kérelemhez és boszszúhoz, dúltak felváltva lelkemben, 's tikkadttan kelék fel, és sáppadttan, hogy viszsza-rettenék reggel a' tűkrömtől. Mi baja Nagysádnak? tán változása vólt ez éjjel? kérdé résztvéve Julcsa, a' mint hozzám tisztogatni belépe. — Beteg, igen beteg vagyok jó lyánka, felelék, forró homlokomra szorítva kezét, 's a' lágy szívű könnyezve futkosa Thét késziteni számomra. Komolyan lépett-be szobámba Ugocsay Jancsi, fojtott hangon ejté jó reggelét, 's szánó de vizsga tekintetét sokáig tartá függve rajtam. Bús mosolygással nyújtám néki kezemet. Hevesen szorítá ő azt szívéhez. Nagyságos Uram! szólla szorúlt mejjel, 's

könny szöke szemébe, mindgyárt estve láttam én, hogy bánat dúl a' Nagysád szívében, ez éjjel pedig hallám fohászait 's nyugtalankodásait. O mint eshetik nékem Nagysádat látni kínlódni, ki gyámoltalan árva létemre, Nagysádnak köszönhetem mindenem. Sűrűbben tolakodának könnyei. Felpattantam ültemből, 's mejjemhez szorítottam a' hívet. — Előtted nincs titkom édes Jancsim, mondám, enyhűl a' bánat közlés által, jer ülj mellém, halld mi fúrdall bennem! Elbeszéllém néki Lottival való esetemet. — Egy lyánka, ki a' szívekkel mint bábjaival játszik, ki két férjfi közt habzani tud, vagy egygyikét sem szereti, vagy hódoláson jár a' lelke, így szólla Jancsi a' mint történetemet végzém, 's illyen nem méltó, hogy nemes szív epedjen érte. Mit várhatni az illyentől, ha a' feszítő pártát a' felszabadító főkötő váltándja fel? Én ha Nagysád vólnék, átallnám ki adni előtte, hogy hidegsége érdekel, 's megvetéssel boszszúlnám-meg hiú játékát. Egy ifjú, kivált mint Nagysád, inkább választhat mint választatik, 's én más lyánka körül édelgvén, vagy féltéssel gyötreném viszsza, vagy felejteném.

O Gusztim, melly égi adomány egy barát! Feléledék, mint letiprott fű az éjjeli harmat után. A' tanácslott boszszú igen édesnek tetsze előttem. Most örűltem, hogy Lotti még muzsikai, tánez 's festői ügyességeim nem esméri; feltevém ezeket fegyverként használni ellene, gondosabban öltözködni, ő reá nem űgyelve, más lyánka körűl édelgeni, 's mindent elkövetni mellyek féltést gerjeszthetnek.

Csudás érzelem a' szerelemé! Kit szívem az imént imádott, 's most is lappangva imád, egyszerre úgy rémlik előtte mint ellenség, 's a' féltő vagy megvető szerelmes, azon egy kebellel szeret, eped, lángol tárgyáért, 's azt gyűlőli és boszszút

forral ellene. — Eltökéllém én is boszszúmat Lotti ellen.

Ezer szerencsém, hogy Jancsi még nem szabadúlhat néhány napig Pestről. Stanczi rúhái még varratlanok, 's a' kocsi sem kész, mellyet az Atyám számára a' Budai Fabrikában becseréltem. Az ő bíztatásai, 's hálás erőlködései felvidításomon viszsza segitnek hajdani kedvemhez. Most már vele, 's az órás szelid háznépével, ismét víg óráim telnek-el, mert Rékasyékhez már negyed napja hogy nem megyek. Nem Gusztim! ha akaratos szívem ízekre reped is, meg kell állanom a' hadmezőt. Fejcsüggesztésben ne búsúlj, nem hal el

szerető Jósid.

15.

Báró Zsóczay Jósef, Gróf Nyarádyhoz. Pestről.

Édes Gusztim! Én még se vagyok tovább mint vóltam; de jóval nyugottabb. Lottit feledni hijába törekszem, a' felejthetetlent. Az epedés feléje, 's a' híjány meg van ugyan keblemben, de indúlatim nem zajlanak többé. Kezdek lassan szokni nem bírhatásához; ah de még is néha meglepi szívem a' bánat; bús érzelmekkel duzzadoz illyenkor keblem 's könyárba ömlik-ki. O be nehéz megszokni, elveszettnek nézni a' mennyet, mellyhez közel valánk, mellyhez reményünk vala!

Mindazáltal régi kedvem, ha lassadán is, téreget viszsza; de aggódva sejtém, hogy az Ugocsayé naponként vesze. Lest veték utánna, 's egy estve, midőn egy darabig hallgattam vólna lassú sohajtozásait mellettem: Jancsi! igy szóllék hozzá, baját sejtve, te nem a' régi vagy; felelj barátodnak: nem Julcsa mint e' konkolyt a' búza közzé? — Fel pattant ültéből az én Jancsim, mint

a'- ki alatt a' szék recseg, pirúlás sáppadás űzték orczáin egymást, majd kezet nyújtva: édes Báróm! szólla ellágyúlva, ne nevessen-ki, megvallom a' lyánka nekem tetszik, a' mint még egy sem. Én eleinte csak unalom-űzést keresék nála, de ah Nagysás Uram, angyal az emberi testben! — Édes Jancsim, felelék, ne tarts gúnyától annak, a' ki veled egy csónakban evez. Te Orvosom valál, hadd legyek én a' tiéd!

Felszóllítám Julcsát. O ha láttad vólna azt a' bűnös képet, mellyel Ugocsay kért, hogy ne szólljak a' lyánnak, azt a' tűnődést, vetejtékezést, míg lyánkérői tisztem végzém, 's majd azt a' kifakadó 's gyerekes örömzajt, mellybe a' Julcsa szemérmes szerelem-vallására szöke! — Szerelem, szerelem, te Proteus-alakú érzelem, laptaként játszasz te az emberi Nemmel! Gyermekké alkotod az érett korút, viaszként hajtogatod a' Héróst, 's igád alá görbed a' hajthatatlan Hódító!

Bóldog egy pár! Örűlök szerencséjeknek, de úgy, hogy ne lássam őket. Nézd Gusztim! ha őket egymás mellett édesen nyájaskodni, új meg új szerelem-fogadásaikat csókokkal pecsétleni látom; ha szemlélem mint elegek egymásnak, 's mint felejtik a' világot magok körűl, mint fullad el minden gond bóldogságok érzetében — valami keserűség fészkelődik szívemben, még keserűbb maróbb az irigységnél is, 's könnyezve kell elfordúlnom. Gondolom, vágy ez bóldognak lenni mink ők, 's bús érzés nem lehetni az!

Épen e' héten kapám Concipistaságra lett kineveztetésem. Magyarba öltöztem köszönésemet tenni pártfogóimnál. Örülök, így szólla hozzám a' Tárnokmester, egy derék Magyar lelkű Ur, hogy a' Bárót hivataljához elkészülve tudom; mert a' ki hívatalja viselése közben kapja-meg csak az ahhoz megkivántató ügyességet, hasonló

ahhoz, ki akkor kezdi tömetni a' lúdat vendége számára, midőn már ez az udvarára hajtatott. Most 's jövendőre is, ha többre segíti az Isten, arra figyeljen, hogy ne csak fényét óhajtsa a' hivatalnak, de terheit is pontosan hordozza, 's a' mit ma tellyesíthet, ne halaszsza hólnapra.

Elmentem Mendey Septemvírhez is, először egy héttől ólta. Pirúlva 's látszatos zavarral fogadott Lotti az ebédlőben, mellyből az Úr szobája nyíla. Megköszöném az ő közbenjárását is. A' mint kimentem, az ebédlőben várt reám Mendey Bátya, 's félerőszakkal bevonszolt az Aszszonyokhoz. Itt hozom a' szökevényt, kiálta enyelgő hangon, a' mint ajtójokat velem benyitá, idvezelléték az új Concipistát. Igazán szívből tevék ezt, mind a' hárman. — Nékünk tán nem is kellene örvendnünk, mondá Lotti munkájára görbedve, 's szemre hányás feküdt szavaiban, mert most már Budán fog lakni Bácsi, 's még ritkábban leénd szerencsénk. — Tartozó kötelességem ált' parancsolna meszszibbről is édes Lottikám, felelék hideg udvarisággal, 's most elbeszéllém, hogy Stanczi húgomnak a' jövő héten mennie kell, de hogy addig az Atyám Számtartójának, Julcsával való lakadalmát elszeretném lakatni, 's a' Bátya furfangsága oda vivé a' dolgot, hogy Lottit nyoszolyó-Lyánnak megkelle hívnom. Nem képzelheted azt a' kitetsző örömet, mellyel hívásom Lotti elfogadta. Pajzán enyelgő leve, 's magamat is vígsága körébe ránta.

Nem hijába költjük az Aszszonyi nemre édes Gusztim, a' tündéreket, a' Bűvösnéket, 's varázslónékat. Ki kelsz magadból közöttök, 's vékony hajszálon forgatnak ők tetszések szerint, mint lovász a' kapuczános lovat. Lotti is ah le dönté egy pillantat alatt, a' mit aprónként munkásan épitgettem! —

Mendey Bátya meglátogatott. Hallode' Jósi, gy szólla, nem tudom mi ment keresztűl a' fejelen, de azt többet ne tedd, hogy egy hétig fénk se jöjj, mert Lottit könnyen deszkára teríed, 's most szokott enyelgésivel spékelve előadá nint búsúlt Lotti elmaradásomon. Édes maszlag ala minden szava szívemnek.

Egygyütt rendeltük el vele, mint menjen a' nenyegző végbe. Táncz nélkűl csendesen, de vígan akaránk azt ellakni. Több jó ember mint étel, több jó kedv mint pompa, mondá Mendey, s mindent csínosan, de csillogás nélkül rendeénk-el. Majd nem így megy Szelén, tudom, mondá a' Bátya; leszsz ott csörgés csattogás, zaj, pompa. Hja! a' Zsámboky Ősök homlokot ánczolnának különmben! — Ugy! — Szelére te s el jöszsz? levelemben különösen rám bizta a' Bátyánk, hogy elvigyelek. — Meg-ígérém ezt néki. — Most már kik lesznek a' vendégeink? kérdé. Feljegyzénk azokat, 's köztök Zárosyt is. Nem ille elmellőznöm, pedig mint rettegém őtet!

Elmenénk egygyütt meghívni Zárosyt. A' leg első, a' mi, szétpillantván szobájában, szemembe ötle, az az átok lepte zsacskó vala, mellyre a' Lotti asztalkájában akadék. Ugyan azon papírosba takarva feküdt szekrényén, 's csak arany rojtos sinórjait láthatám. Bánatos érzésem meg újult ismét szívemben.

Az esketés napján korán eljöve hozzám Lotti, megtekíntni 's javítgatni rendeléseinket. Sürgött körűltünk a' két lyán, Lotti vígan 's enyelegve, Julcsa menyaszszonyi csendes de elégedett kedv-borongással. Ezen nap mind kettejeket látám barátnékká tevé, 's méltó is vala e' két jó lélek egymásra.

Esketés táján elérkezének vendégeim. Utánna, a' Bátya és Lotti derűlt kedveik vígságot árasztottak a' kis társaságra, 's ártatlan évődés, nem

sértő pajzánkodások, érték egymást annak tagjai között. Csak engem nem hagya a' zsacskó vígnak lenni, bár erőltetém mint gazda a' jó kedvet, 's bár Lotti, ki szomszédném vala az asztalnál, nyájas bíztatásaival serkentgete. Gyanús valék már minden nyájas szavára, minden szíves tekintetére, mint ételétől felriasztott madár óldalog a' nyajas hívásra és szórt magra.

Délután az éltesebb Urak, aszszonyok Viszthez, mi ifjabbak zálogos játékokhoz űltünk, 's Jusztinka Néne is velünk. A' többi között gyűrűduggatásra kerűlt a' sor. Majd dugok én! kiálta Lotti, húnyjon Zsóczay Bátsi. Leránt újjáról egy gyűrűt 's dugdossa. Harmadszorra reá akadtam, 's a' duggatás most az én tisztem vala. Kezembe veszem a' gyűrűt, 's ah! bóldogtalan andalgásból e', vagy balsorsom incselkedéséből? szemem elébe viszem, 's a' karikán belől metzve látom az átkom lepte Z. M. betűket. Hő futott a' szívemre. Úgy e'? gondolám méreggel keblemben, hát már ennyire ment az esmeretség? 's boszszús zavarodásomban, úgy nyomám a' gyűrűt a' Jusztinka kezébe, hogy szinte felsikóltott belé a' jámbor. Pirúlva követtem-meg szegényt; de Lotti eránt e' pillantattól ólta megvetéssel határos hidegséggel bántam, 's mennél nyájasabb leve ő, annál idegenebb, annál gúnyolóbb én. Nem! játszó bábja nem leszek senkinek! 's a' társaság eloszlásakor, nem ügyelő hideg hajtással válék-meg tőle.

Édes Öcsém, így szólla Mendey Bátya, a' búcsúzáskor, nem tudom mi fúrja agyvelőd? de emésztődni lassú halál, 's azt jelenti, hogy kis lelküek vagyunk bevágni, érłesz e'? Forrón szorítá-meg kezemet.

Értelek jó Bátya! be vágok, ha fejem utánna vesz is; de elébb bevárom a' Szelei lakadalmat. Boszszút kell állnom Lottin; leg alább tud-

ja-meg, hogy nem csak ő van e' világon, 's azért hogy máshoz szegődött, nem ugrunk a' Dunába!

Hm! így szólla Ugocsay, a' mint bajomat panaszlám néki, Nagyságod előtánczos vólt a' Kassai Bálokban, úgy fest hogy elélhetne utánna, 's izléssel játszá a' Violint, hogy több apróbb jelességeit ne említsem, 's Lotti mindezekről semmit sem tud, míg a' Kapitány egész artilleriával ostromol. Hidje-el Nagyságod, egy külső jelesség a' férjfiban, leg alább is ér annyit a' leg jobb lyánka szeme előtt is, mint egy egy lélek' jelessége, 's nem ritkán többet is. 'S osztán édes Báróm, én más lyánkának is ejtnék egy két nyájas szót, hadd látnák, hogy még nem koptunk-ki egészen a' szép nemből. A' féltés sok futó Proserpínát megtérite már. Ha hiú a' lyánka, a' minek, engedjen-meg Nagysád, nékem Lotti Kisaszszony nem látszik, hiúságát venném páczba, 's vagy boszszút állnék, vagy győznék.

Helyesen szóllsz édes Jancsim! kiálték felvídúlva, boszszút állok vagy győzök! Repkedőbb leszek a' lepkénél, 's ámítóbb Don Juánnál. Hiúság a' Szép Nem éltetője, 's a' hív szívet, mint általolvasott könyvet szoktunk újjal felváltni, könnyedén áldozza új hódolásnak fel, csak azért — mert régi únt — vagy könnyen adta-meg magát — vagy bátor nyugodt bírtok!

Örűlök édes Gusztim a' Szelei bálnak; gondos mustrán megy minden darab ruhám keresztűl, tánczfigúrákat próbálgatok, nehéz muzsikai darabokat tanúlok-be, 's a' boszszú édes reménye munkásít, 's deríti kedvemet.

Ugocsay három hét múlva tér viszsza Hitveséért 's Attyáért, ki csak a' halál által kíván elválasztatni szeretett leányától.

Stanczi indúl Ugocsayval; szárnyra kerűl gyanútlan ártatlan szívével e' jó lélek, 's a' Világ veszélyes zajjába zuhan. Kedvező angyal védje

lépteit! Barátod' testvérét, reménylem, meglátogatod gyakran a' szomszédságban, 's az unalmat, mellyet a' kis tapasztalatlan' egygyűgyűsége okozne talán néked, eltűröd téged igazán szerető Bátyáért.

16.

Rékasy Lotti, Zárosy Marihoz. Pestről.

Halasztani vágytam Levelemet hozzád édes Marim, míg sorsom végképen eldűlt vólna; de Bátyád kűldi legényét haza, 's nem ereszthetemel őtet, egy két sor nélkűl kedves Marimhoz.

Egy Ridicult kötöttem számodra édes Marim, 's ímé küldöm. Tudod adósod vóltam vele. Nem kérlek, hogy vedd szívesen; kedves lesz az néked, nem becsiért, hanem barátnédért, ki szintúgy gyűrűdet újján fogja vinni a' koporsóba.

O Marim, be méltó barátnéd a' szánásra. Szerelmet, vele tőlt szívet, égő keblet vívék elébe a' kegyetlennek, 's hideg megvetéssel tola-el épen akkor magától, midőn reményem szép teljesedése pontjára hága.

Nézd Marim! Sokáig hánykódtam, kétkedtem, hogy még is ha csak egy részét is bírja az Orás 'Julcsája a' Zsóczay szívének, mert ez gyakran komor, 's andalodott vólt a' társaságokban, 's régi bájoló vígsága helyett, olly búsongás ködözte kedvét, mint a' ki magával küszd 's haboz. Megdupláztam nyájasságomat, 's epedő szemembe fektetém szívemet — hijába! idegenebb leve hozzám a' büszke, mennél ajánlóbb én, 's végre egész egy hétig maradt-el házunktól. Már félig elvesztettnek gondolám bánatomban, a' midőn Concipistának neveztettvén - ki, egy reggel az Atyámnak jött tenni köszönését. Bekésztette hozzánk László Bátyám. Zavarodva lépett-be, zava-

rodva fogadtam én is. O mint állott rajta a' kevélyen a' magyar köntös, melly büszke állás testében, melly nemes tekintet szemében! Ah de e' tekintet hideg vala erántam, mint jég, 's már süllyedőbe vala reményem, a' mint Attya Számtartójának, ki Stanczi húgáért jött-le Pestre, az Orás' leányával való öszvekelését jelentette, 's nyoszolyó-lyánnak meghívott. O Mari, ha láttad vólna ekkor Lottidat! azt véltem, ki ront verdeső szívem óldalomból, 's öröm-mámoromban vígságra forrantam szinte a' szelességig. Kedvre rántottam Zsóczayt is, 's új reményt, életet, bóldogságot szívtam ismét nyájaskodásiból, mellyeket én szegény csalatott, olly örömest részemre fejtegettem

Nékem bóldog reménnyel teltnek, ón látszott csüggeni a' resten haladó idő szárnyain. Rántni óhajtottam-elő a' Julcsa öszve-kelése napját. El jött az, 's, én korán ált' siettem türhetetlen szívemmel. O Mari be bóldog vólt a' délelőtt! Julcsa e' jó lélek megvallá nékem, mint vala hajló szeretni Zsóczayt, de mint tére korán tévedése útjából viszsza, aggódó Attya' intéseire, 's felfedezésére, hogy Zsóczay engem szeret. Tőle tudám-meg, hogy mejképem, a' Zsóczay tulajdon festése 's ah nékem bóldognak bájos színekkel festegeté ennek értem lángoló indúlatját. Mennyei bóldog érzelemmel keblemben, űltem az asztalhoz, elégedten, mint ellenemben a' bóldog házas pár! Mellőztem, hogy a' Gazda' borongó kedvét épen nem a' naphoz 's vendégeihez szabta, 's az erőltetés ált' tetszett minden szaván, mozdúlatján. De dél után édes Marim kímélletlen taszíttattam-le magas fokáról szép bóldogságomnak, mellyre a' Julcsa szavai 's képzetem emeltek. Gyűrűt duggattunk, 's Zsóczain vala a' duggatás. Egyszerre mintha reá únt vólna a' gazdai kedverőltetésre, mindnyájunk csudáltára elváltozott színében, 's andalodtában majd öszve

zúzta a' gyűrűvel a' szegény Jusztinka Néne kezeit. Komorsága most borzasztó hidegséggé, majd sértő gúnnyá változott erántam, 's egy szívfagylaló hideg meghajtással vált-el tőlem.

Ah Marim, roszsz akarómnak se kívánom azon érzéseket, mellyek haza mentemmel keblemben dúltak. Szobámba zárkozva bánatommal, szabad folyást engedtem könnyeimnek, 's álmatlan sohajtoztam-el éjjemet. Szóllj Mari: Julcsát szerette e', 's azt bánja, hogy másnak jutott? de így miért lenne kegyetlen erántam, ki róla nem tehettem? Vagy értem szalasztá-el, 's most bánja áldozatját?

A' jó Isten tudja hol a' baj, de barátnéd szerencsétlen, mint a' kinek vég remény szikrája elhamvadt! Szánd 's szeressd Lottidat!

17.

Báró Zsóczay Gróf Nyarádyhoz. Pestről.

Égsz tudni mint ütött-ki a' Szelei lakadalom? Im olvasd!

Az azt előzött napon, mi ketten Mendeyvel egy kocsin, Rékasy Septemvírné Jusztinkával másikon, Lotti, Feledy Suscsi és Zárosy harmadikon, indúlánk nehány kocsi társaságában Szele felé. Feledy Suscsi ugyan erőltetett a' magok kocsijába, de Lotti vagy nem akart, vagy nem mert hívni, 's udvarisan mentém-ki magamat.

A' Gyömrei Csárdában megétettűnk. Egy czigány aszszony tipegett itt, sült bőrű porontyával karján felénk. Erős feltétem vala vígnak lenni útunkban, és Szelén, 's azonnal enyelgeni kezdék az új Magyarnéval. Oda nyújtám néki kezemet a' jóslásra, 's szokás szerint nincs több öröm, szerencse, bóldogság, mint a' mit részemre szánt. A' többek közt szörnyűkölt mint lángol

szeretőm értem. — Jaj Annyok! már nem hiszek neked, mondám nevetve, az én régi szeretőm deszka szobában fekszik, magam pedig már házas vagyok. De ha sokat tudsz, tudhatsz kevesebbet, mond meg mellyik itt e' fejérnép közt az én feleségem? — Sort vett szemével a' czigányné az aszszonynépen, mosolygott a' többi, csak Lotti pirúla-el zavarodtan, 's természetes, hogy a' Jóslóné egyenesen reá gyanított. — Ezs e'! kiálta Lottira mutatva, 's még lángolóbb leve arcza a' lyánkának. Sép egy pár! sápitoza folyvást a' czigányné, de tudom is, hogy seretik egymást, mint azs a' pár galambocska! — Pénzt nyújték folyvást évődve néki, Lotti pedig egy kis idő múlva a' szobába szóllítá-be, 's olly darab kalácsot ada porontya' kezébe, hogy elejtve könnyen lábát törhette vólna.

Délután, a' mint kocsinkra üledeztünk: Jósi! így szóllíta-meg Mendey Bátya, szóllj igazat, hogy tetszik néked Lotti húgom? — Édes Bátyám felelék tettetve, hogy titkot csalhassak-ki belőlle, eleinte megvallom, majd szerelmes levék belé, de hogy látám Zárosyhoz való indúlatját — jobbnak láttam másfelé fordítni szívem rúdját. — Én se lehetek okos a' lyánból, mondá ő, pedig inkább óhajtnálak Sógoromnak édes Öcsém, mint akárkit. Boszszús plánomat még inkább érlelék a' jó Bátya ezen szavai. — Pedig hívatalod van, már feleség kellene édes Jósim! — Lelkem Bátyám, felelék epével, egygyért százat csak nem cserélek-el; 's más kénye alá minek vetném arany szabadságomat? — Megszorítá kezemet a' Bátya: édes Jósim, mondá olly lágyúlt hangon, mint még szóllani nem hallám, nem jó jel, midőn ifjoncz a' házasságtól iszonyodik; métely, gyakran kárhozatos métely dúl annak szívében. Belőlled, esmerlek, csak az ifjúi könnyelműség szóllt. Nincs olly roszsz házas élet, melly jobb ne lenne a'

leg jobb nőtlenségnél. Én mondom, ki érzem a' mit szóllok. Hát a' szerencsés, vagy csak tűrhető házasság is! Menny e' földön, 's kútfő, mellyből legnemesbb örömeink, érzelmeink, és kéjeink csergedeznek. Varázs fonalakkal köt a' házasság bennünket az élethez, 's a' komor önző nőtlen, ennek kebelén lágy érzelmekre fesel; a' ki elébb csak magát képzé középpontnak a' természetben, most közlő, nyájas, feláldozó lészen, 's menny száll, kény terjedez zsugorodott lelkébe. Édes megszokása egymás gyengeségeinek, kőlcsönös kíméllés, aggodalom egymásért, gondoskodás egymásra, egygyütt tőltött órák, napok, évek sorai, közösen leélt örömek, közösen levívott bajok, egymás ölében lesírt bánatok, 's a' természet legszebb láncz-szeme a' gyermek, nyájasan szövik egymásba a' két szívet, mint szomszéd komlók testvéresen fonják indáikat egymásba. — Édes Öcsém, folytatá szavait a' Bátya, 's könny rezgett szemében, életem folytában csak azt bánom, hogy nőtlen maradtam. Nézd édes Jósim! valaha, bár Jenner egy kevéssé későn született is reám nézve, ne véld, hogy ne leltem vólna szívet, melly az enyímmel öszveérzett. — Leltem, tán többet is egynél. De könnyelméjű vóltam, egyben a' fekete, másban a' kék szem tetszett, a' barnának eleven tüze, a' szőkének epedő szelídsége varázsolt, ez szépen tánczolt, amaz bájosan énekelt. Az órák napokra, a' napok évekre gyűltek, 's nem jöve ledér elmémre valódi fontolat, nem repkedő szívemre valódi tökéllet a' házasságra. Későbben féltem, megrögzött, 's már természetté petrificált megszokásaimból engedni; hol magamba, hol a' fejér nembe bízatlankodtam, 's ha néha vágyakra lobbantam is egy bóldog pár látására, viszsza riasztott a' számos vesződő' példája. Így hagyott el az idő. Házasodnék most édes Öcsém, de

már túlléptem delén életemnek, 's a' vén ember szeretete moly-ette ruha, nem állja a' varrást sehol. Komoly gondokat vigyek a' menyaszszonyi ágyba, mellybe amaz rózsás reményekkel lép-be? 's kórót bigygyeszszek a' virító rózsa mellé? Vagy éltes Özvegyet vévén, első férje jó tulajdonsági' emlegetésével hagyjam szűnetlen páczoltatni magamat? — O édes Jósim! gyáva kötelek az atyafiságé, ha azokat a' szeretet, 's hála nem fonta — 's így a' nőtlen borzasztva egyedűl marad az inség' napján. Unt élte határán majd hitvány zsóldosok fogják-bé szemét! —

Elhallgatott a' Bátya — lassan pergett-le könnye arczain. Szántam a' jó lelkűt, az érzékeny szívűt. Pedig ó mint szerettetik attyafiaitól! Nem! nőtlen nem halok-el édes Gusztim, ha Jusztinkát kellene is elvennem. Néked is azért írom meg a' Bátya szavait, hogy borzadj a' nőtelen' sorsától! — A' Bátya megtörlé könnyeit, mosolygva fordúla felém: most ismét reá a' jég hártyát az olvadozott szívre! — Másra fordítá a' beszédet, 's egymás felderítésén iparkodván, csak hamar mind ketten a' régi bohók levénk.

Elérkeztünk Szelére. Szívesen fogadott Zsámboky Bátyánk. Zörgők, 's pompások vóltak a' lakadalom készűletjei; serénykedve adták rendeléseiket a' tisztek, 's felügyelők, futosott a' cselédség, 's dolgot keresett a' rest is, hogy kérkedhessen idővel, hogy az ifjú Ur' lakadalmán rajta fordúlt meg minden. Mi, hogy ne lábatlankodjunk, a' vendégszobába vontuk Biharit, ki már itt kinn vólt, 's húzattuk vele. Azomban pattant az ostor, 's a' Batárdból kihágott annyával a' szép Tarcsay Nína, a' leg szebb lyánka a' környékben. Vágyó szemek csüggtek rajta a' férfiaktól, irigyek a' fejérnéptől. Én, ki Mendey Bátyával rózsaszín kedvemben valék, sajtféregként pattantam a' kocsi óldalához, leemeltem a' lyánkát,

’s uracsos szökdécsléssel vezetém-be társaságunkba. Ez az igazi, gondolám magamban, ’e’ legyen boszszúm eszköze! ’s még ez estve kezdém fonni hálómat a’ szegény lyánka körűl, mint pók, martalék legye fogságára.

Ember! ember! te farkasa egymásnak, mi ledéren nyúlsz kínzó szereidhez, egy bűntelent kínzani, hogy a’ bűnösön tölthesd boszszúdat!

Mendey Bátyámmal a’ pajzánságig vígak valánk, ’s rovásunkra vígadt, nevetett az egész társaság. Most kivevém a’ hegedűt a’ Bihari kezéből, ’s egy pár Csermák Magyarja után a’ Lotti kedves Németjeit játszám. Sejtém félszemmel, mint lepte-meg előtte titokban tartott kis ügyességem, ’s repesett bennem a’ szív, hogy annál inkább szállta a’ búsongás, mennél inkább csaponga kedvem, mennél sürgőbb levék Nina körűl. —

Más nap’ omlott-elő a’ vendég. Gyülekeztünk az Ebédlőbe, ’s az öreg Zsámboky, karjára véve, vezeté-be a’ Menyaszszonyt, Lindvay Erzsit, bé mutatni vendégeinek. A’ lyánka nem épen szépség, de a’ kis fitos orr, ’s egy pár barna szemecskék, kellemes valamit borítnak-el arczain. Nem gazdag, de törzsöke jeles, és régi; ’s ez nyertemeg az Öreg’ szívét. De ah a’ lyánka mívelt lelkű, izlése érzése nemes, bájolva mulattat, olvas, fortepiánóz, énekel — ’s mellette Misi a’ Vőlegény! — egy plánta életű, concrét-képzeteken szorongó lelkű — bóldog ember, ha úgy akarod; ki csak azért néz az égre, hogy az időjárást lesse, azért él békében a’ világgal, mert a’ perlés, bajlódás nyugalmat bont, ’s étvágyat ront; azért házasodik, mert a’ ház gazdaszszony nélkűl nem lehet! ’S nézd ismét az embert, az egymás farkasát! Öszveköti e’ két szívet, épen mintha a’ drágamíves hitvány cseh-követ foglalna a’ becses gyémántal egy allianz-gyűrűbe!

Vőféjnek én választattam, 's új tisztem, új részt nyújtott enyelgő kedvemnek. Rám bízatott, hogy válaszszam nyoszolyó-lyányomat. Szép alkalom a' boszszúra! Tarcsay Nínát választottam, 's örvendtem, hogy Lotti tetszhetőn bús leve. Asztal mellett Nínánál vettem helyet, szemem, szívem csak rajta látszott csüggeni, 's Lotti mélázva motozott tányérján, 's tagatlan szavakkal felelt Zárosynak, ki közte, 's Feledy Suscsi közt űlve, hasztalan töre felderítni szomszédnéját.

Délután kezdődött a' táncz. Dobogó mejjel álltam-ki a' menyaszszonnyal, ki szerencsémre jól, 's lepke könnyűséggel tánczolt. Repűltem vele édes Gusztim: majd a' nyoszolyólyánt vevém kezemre, 's az egész bál alatt előtánczosa vóltam a' társaságnak. Tánczoltam egygyet kettőt Lottival is, hogy ne sejtse plánomat, de Nína vólt a' rendes tánczosném, 's estve felé már az egész bál szerelmeseknek tarta bennünket, poharak űríttettek egésségünkért, 's Nínának, a' szegény ámitottnak, már szemében csilloga győzelmem. Teljes vala diadalmam, Lotti ki-ki tűne a' táncz-szobából; 's szemein nem titkolhatók valának a' sírás nyomai, nem képén a' búsongás halványsága.

Meg van a' boszszú édes Gusztím, de hová tovább? Ah szívem érzem inkább az övé most, mint bár mikor vólt! Be nehéz vala rollém a' bál vége felé, mint vágytam omlani lábaihoz, 's megvallani, hogy érte — csak érte élek! Be vonszó, be ígéző vólt a' búsongás' sáppadása arczain, a' bánat' gyenge homálya szemein! 's ah tőle féltetni az angyaltól, azt reményleni, hogy értem eped, hogy elvesztésemet szánja! O Gusztim, még kínzóbb hánykódások közt űltem kocsira haza menett, mint Szelére mentem. Mert ha hajlana is hozzám Lotti, már késő! már hogy térjen viszsza? Átkozott zsacskó, átkozott gyűrű! Zárosyé már ő örökre, 's én bóldogtalan vagyok!

A' viszsza-útban, némán ültünk egymás mellett Mendeyvel gondolatinkba merülve. — Jeles egy leány az a' Tarcsay Nína! e' szókkal szakítá félbe a' hallgatást Mendey Bátya, feleletem váró hangon. — A' bizony! felelék én kurtán. — Mikor lakjuk a' kézfogást? kérdé fél gúnnyal. — Az az Isten kezében van még édes Bátyám! — Hallod e' Jósikám, mondá, heves lobbal kapván kezemhez, csak nem felejthetem, hogy nem akarsz sógorom lenni; nem alább való ám Lotti Nínánál, 's lelke édes Öcsém, ártatlan, mint az első ember gondolatja az elesés előtt. — Édes Bátsim! mondám kérő hangon, hiszen én rajtam nem múlna — Nem Jósim? lelkem Jósim, igazán nem? — Istenemre mondom lelkem Bátyám! nem! én szeretem, ah vesztemre igen is szeretem Lottit! Az egész Nínával való játékom, csak rajta való boszszúm vala.

Le nem festhetem néked a' Bátya örvendezését. — De mit használ örömünk édes Bátsim? mondám, rajtunk kevés áll; 's elbeszéllém néki a' zsacskóval, gyűrűvel való eseteimet és gyanúimat, hogy Zárosy a' választott. — Hm! édes Öcsém, már itt nem itélhetek, mondá homlokát vakarva, mert a' lyányok elébb vallanak-meg tíz bűnt, mint egy szerelmet; de lelkem Jósim, te tanúltad a' mathesist, tudod, hogy az egyenes línea, az egyenes út a' legrövidebb, 's még is mind eddig csavarogtál. Csak egyszer vetted vólna a' Kapitányt, ki egy talpig derék ember, négy szem közzé, már régen tudnád hanyadán vagy, 's beszéllünk is magyar nyíltszívűséggel vele, mihelyt haza érünk!

Sok vólt az ellenvetésem ezen plán ellen, de engednem kelle, 's magam is jobbnak láttam eldönteni sorsomat. — Most el beszéllé a' Bátya, mint tartá szemmel, általam figyelővé tétetvén, Lottit és Zárosyt. — Nem tudom, néked a' féltés

kőlcsönöz e' más szemet, én édes Öcsém csak azt láttam, hogy Lotti szíve a' tiéd, Zárosyé a' becsűltetés. Sokat sírt Lotti Szelén édes Jósim, 's most is úgy néz-ki mint egy lábbadozó beteg, 's mind azért hogy Nína körűl édelegtél.

Soha út hoszszabbnak nem tetszett előttem, mint ez. Remény, kétség, félelem habzottak szívemben. Kivált haza érvén, a' mint Mendey Bátyával Zárosyhoz a' lépcsőkön felhágtunk, minthá ón lett vólna lábaimra aggatva, olly nehezen lépdeltem.

Kedves Kapitány Ur! így szólla komoly képpel az idvezlés után Mendey, az Urat nemes lelkű férjfinak esmerem, annak tudom Zsóczay Öcsémet is; és így különös játékot kellene keverni köztünk az ördögnek, ha két jeles magyar szív meg nem értné egymást. Engedjen egy kérdést nekem: szereti e' Lotti húgomat?

Csudálkozó szemekkel mérte Zárosy hol Mendeit, hol engem. — Igen is szeretem, felele egy kis idő múlva.

'S az Urat Lotti? kiáltám hevesen.

Édes Barátom! felele Zárosy büszkén, valóban véletlen előttem ezen tudakozódás. De hogy megbizonyítsam tiszteletemet az Urak eránt, felelek. Én úgy gondolom, hogy nem szeret.

Uram! szóllék gondolatlan tüzemben, Zárosyt nem hittem kétszínűnek. Az Ur zsacskót kapott Lottitól, 's gyűrűt adott néki.

Boszszús láng borította-el a' kevély katona arczait, 's kardja felé kapott. — Hallja a' Báró, a' sértést 's becsűletem szennyezését vérrel szoktam lemosni!

Munkával csendesíté-le Mendey. Kérem Uraim, engedjék nékem által az Eszközlői tisztet. Az Urak mind ketten szeretik Lottit, 's a' féltés boszszút éleszt még az epétlen galambnál is. A' régi Leventás világban, kard vólt az illy esetekben,

a' Bíró. Már ma okosabbak vagyunk. A' csomó metzést annak szoktuk engedni, a' kit egyedűl illethet a' bíróság, tudnillik a' szeretett lyánkának. Kard, golyóbis, könnyen annak zárhatná szemét, ki a' lyán választottja, és így ennek szívét sérthetné, 's benne a' győztes eránt is, szerelem helyett, csak boszszús gyűlölséget gerjeszthetne. — Én egygyet gondoltam. Zárosy Ur kétkedik a' Lotti indúlatja felől, Zsóczay Öcsém Kapitány Urat véli szerencsésnek, 's e' kínzó kétség feszítve tart két nemes szívet egymás eránt. Mi lenne, ha én Lottit arra bírnám, hogy ő döntseel a' dolgot, olly kímélve minden részről, a' mint lehet. Hogy mind kettejeket becsűli arról jót állok, de a' szív makacs és akaratos, 's ez nála mellyikéhez vonsz, krumpli legyek, ha tudom. Ezen eledelt soha sem ette a' Bátya.

Tetszett a' feltétel, 's mit is teheténk mást? Abban állapodtunk-meg tehát, hogy színeket válaszszunk, 's Lottit kérje-meg a' Bátya, hogy Rékasy Septemvírné neve napjára, a' jövő Juliánna napra tartandó muzsikai elő-adáson, a' bóldog Választottnak színébe őltözve jelenjen-meg. Ha egygyikünk sem bírja szívét, feketébe őltözzön. Zárosy uniformja színét a' világos kéket, — én a' remény-színt a' zőldet, választottuk próba-színeinknek. Ugy váltunk-meg Zárosyval mint koczódott, de öszve békélt barátok, mert már elvetve véltük a' koczkát, 's Mendey Lottit sietett késziteni.

Istenem, be meszsze még Szombat! 's melly kín azon perczre várni, melly életet választ-el vagy halált! Isten hozzád Gusztim. Ha a' jövő Levelemen fekete pecsétet látsz, sirasd előre szerencsétlen Jósidat!

18.

Báró Zsóczay Constantia a' Báttyához, Sz. Péterről.

Édes Bátsim! A' Számtartónk megyen a' maga Julcsájáért; meg nem állhatom, hogy ne írjak Bátsinak tőle. — O be puszta a' falu, ha az ember Városról jön-ki! Olly csendes körűltem minden! Ha nem gazdaszszonykodnék, és ha Gróf Nyarády nálunk nem mulatna, talán meg is kellene magamat itthon únnom. Igazán jó egy ember az a' Gróf, épen ollyan, mint a' mint Bátsi leírta előttem. Vele úgy el telik az idő, hogy sokszor csudálom estvéli harangozáskor, hogy hová lett tőlünk a' nap? Egygyütt beszéllgetünk, muzsikálunk, sétálunk; vagy ő olvas előttem, vagy én előtte, 's okoskodunk arról a' mit olvastunk. Így sokat is tanúlok tőle, mert ő nem úgy ád ám elő valamit, mint az a' pípa szagú Tanítónk a' Madámnál, kit soha se láttunk nevetni. Csak annyit ne mondaná, hogy szép, hogy angyal vagyok, mindég majd kicsattan a' vér az orczámból; azt gondolom, hogy csúfol, vagy még igazán gyermeknek tart. Írja-meg Bátsi, szokott e' ő gúnyolódni, hogy én is tudjam mihez tartani magamat. Bátsit is sokat emlegetjük. O mint szereti Bátsit! Bizony, talán azért vagyok olly jó hozzá, hogy Bátsit annyira szereti! — De majd sokat is írok a' Grófról! — Csak arra akartam Bátsikát kérni, hogy siettesse a' Julcsa indúlását; mert ha el talál tőlünk menni a' Gróf, ó be meg fogom magamat únni! Csókolom ezerszer Bátsikát, Lottikát, és az egész Rékasy házat!

19.

Rékasy Lotti Zárosy Marihoz. Pestről.

Reszketve az örömtől nyúl kezem a' tollhoz; 's meg ne rettenj jó Marim levelem szennyeitől — örömkönnyek szennyei azok, mert barátnéd bóldog édes Marim, bóldog mint egy dicsőűlt lélek! — A' végkép' elreppentnek vélt bóldogságot, midőn nem is álmodánk, újra csüggedező szíveinkre viszsza reppenni látni, érzeni, fogni, ó mi kény! — Édesebb a' viszszanyert mint az elszalasztott öröm, kivált ha egy ideig martalékúl hagyá szíveinket az epedésnek. Gondosabban szorítjuk ekkor markunkba 's ajkainkhoz a' varázs kelyhet, 's kényt-élve szürcsöljük-ki cseppenként belőlle a' bóldogító italt.

Nézd Marim! borongó kedvel indúltam Szelére, homályos előérzések küszdtek szívemben. Zsóczay ellenben az egész úton 's bálban, a' kicsapongásig víg vólt, 's mindent magával rántott vígsága árjával. Ha látnád melly jól áll néki a' pajzán kedv! még egyszer olly kedveltető, 's elmés tréfái az unalmat is megmosolyogtatnák. — O vólt a' Vőféj, reá bízta az öreg Zsámboky, hogy maga mellé nyoszóló-leányt válaszszon, 's gondold-el az álnokot, Tarcsay Nínát jelelte-ki. Megvallom édes Marim, tán most először érzettem irígységet szívemben, mert Nína a' legszebb lyán vólt közöttünk, 's körűl-belől. Az irígység nem sokára bús féltéssé vált bennem. Zsóczay mindent feledni látszott maga körűl Nínán kivűl, az asztalnál csak néki vólt fül, szem, száj, 's láttam, a' lyánka mint leve eránta perczenként nyájasabb, hajlóbb, 's negédesbb barátnéi eránt. O kit is ne kísértne a' kevélykedés, ha őtet bírhatja!

Most a' táncz kezdődött, 's gondold-el a' csalfa előtánczosnak áll-ki a' menyaszszonnyal. Azt gondoltam, hogy majd bukdácsolni fog elő 's hátra, mint tudod, Kassán a' szegény parókás nyelvmesterünk, ha tánczba ragadtuk. Koránt sem! repűlt mint a' madár, 's egy szájjal vallotta minden tánczosnéja, minden nézője, hogy a' bájolásig tánczol. 'S hogy titkolta tőlem tánczát, valamint azt is, hogy igazán jól violínoz. — Csak még is más állat a' férjfi-Nem édes Marim! Nem olly rézs a' hiúság nálok, vagy jobban tudják lappangtatni a' csalfák. Mi csak nem igen tartjuk az égő gyertyát csupor alatt! 's képesbbek vólnánk a' köhögést eltitkolni, mint kedvesünk előtt csekély ügyességeinket.

Mari, Mari! be sokat szenvedtem ezen a' napon. Nem! azt csak el nem felejthetem neki egy könnyen! Láttam édesem, mint bájolta-meg az egész társaságot. Az öreg Uraknak a' Bandériumi Magyarokat játszotta, az ifjakkal bohóskodott, az éltesbb Aszszonyságok eránt tisztelő 's udvaris vólt, a' lyánkáknál — ó a' lyánkáknál, mint egy győzelmes Király pórázán tartá a' hódoló szíveket — 's ah ő csak Nína körűl édelgett, mellőzte Lottiját mint egy idegent, vagy felejtett esmerőst! Ki-ki loptam a' tánczszobából magamat, 's záporként omla-ki könnyeimbe bánatom. Örökre elvesztettnek tartám a' gonoszt!

Azomban viszsza-érvén Pestre, be szépen süte-ki az öröm napja borongó lelkemre. Szobám magányában űlék, bús fejem kezemre támasztva, 's búmon kínosan rágódék — a' mint ajtómon kopogtatnak, 's László Bátyám fontos képpel, mint egy Követ, ki a' béke pontjait viszi az ellenség Vezérjének, be-lép szobámba. — Édes Lottim! szóll komolyan hozzám, engedj egygyet kérdeznem tőled! Te Zárosyt szereted? — Nézd Mari, a' bú majd elölt, 's ezen kérdésre egyszerre a' hiú

a' bohó lyánka lettem. Egyszerre keresztűl lőtt egynéhány gondolat a' fejemben, hogy tudnillik Zsóczay a' Bátyával egy kocsin útazott, tán reá kérte, hogy kémleljen-ki engem, mert külömben miért kérdezne illy véletlen? 'S kész vala nálam kinoztatásomért a' boszszú feltétele.

'S tán kifogása van Bátsinak Zárosy ellen? kérdém kétes felelet gyanánt.

Nem Húgom! ő egy talpig derék ember, 's ha szíved elválasztotta őtet, mellyben nem kétkedek, mert Z. M. betűs zsacskót nem adnál néki külömben, sem Z. M. betűs gyűrűt nem hordnál újjodon — én áldásom meg nem tagadom tőletek. De hát szóllj, mire való az az ámítás, az a' szív-lépezés, mellynél fogva habzani látszol Zárosy, és Zsoczay közt? Az ámító lyán olly nyavalyával küszd, melly őtet el nem hagyja soha, hanem az idő haladtával is, csak a' jelenségeit változtatja. Mint fiatal lyán szépnek, mint aszszony jónak, mint öreg anyó kegyesnek tör látszatni. Néked édes Lottim szép szerencse nyílt, két nemes lelkű ifjú vív hajlandóságodért. Használd szerencsédet, míg el nem halad. A' rózsát nyíló korában kivánja minden, nyílt korában már csak eczetnek, 's szagos víznek szedik. A' szerencse pedig csak egy ált' reppenő percz, míg várod jövendő, míg utánna kapsz, el múlt! Itt az idő édes Lottim, hogy válaszsz, 's örökre elhatározd magadat. Épen a' két ifjútól jövök; a' féltés férge régólta fúr keblekben, 's idegen feszitésben tartja miattad a' két nemest, kik egymást szeretni születtek. Arra vettem őket, hogy reád bízzák mint illik a' választást. A' határ-nap a' jövő Szombatra, Juliánna napra van téve. Színt választott mind a' kettő, világos kéket Zárosy, zőldet Zsóczay. Arra kérnek általam, hogy ha a' társaságba a' Fortepiánóhoz kilépsz, a' Választott Ifjú szinjébe öltözve jelenj-meg; ha egygyikhez sem

hajlasz; feketébe öltözz. — Nem akarlak reá beszéllni édes Lottim, kit válaszsz — az a' szív dolga; Zárosy szép, jó születésű, de nem vagyonos; Zsóczay szintúgy szép, Báró, és gazdag, de szeles. Ám te lásd, mellyikét választod, de édes Lottim; a' többi körülted dongónak passust adj, mert a' melly lyánkának sok az imádója, hidd el, akar is az imádtatni.

Gondolhatod Marim, mi mennyei érzés szállt egyszerre keblembe. A' néked kötött ridicule, 's a' te gyűrűd, bántották hát az én Zsóczaymat eddig? El beszéllte a' Bátya, mint akadt mind a' kettő szeme eleibe. De még is úgy elkínozni engem! Hidd el, nagy kedvem vólna feketében jelenni meg a' muzsikán. De nem! édes Marim, nem bízom el magamat! Meg tudnék most halálos ellenségemnek, is engedni — olly bóldog vagyok. Hanem nézd! a' Bátya elakará lesni titkomat, kétség kívűl, hogy Zsóczaynak megvihesse azt. Nem oda Buda! Ez épen nints plánomban. Szepegjen ő is Szombatig; illy boszszúállást sok bánatom csak ugyan megérdemel, úgy e' édes Marim? Hidegnek 's nemgodolónak tettetém magamat.

Édes Lottim! szólla homlok-ránczolva a' Bátya, úgy látom, te egygyikét sem érdemled ezen nemes szívű Ifjaknak.

Édes Bátyám, mondám pajzán könnyelműséggel, régiek mennek, újjak jönnek.

Egy mesét mondok néked, szólla a' Bátya: „Izmos bikát fogdostak a' Mészáros-legények. Vagy ki kerülte ez sokáig a' hurkot, vagy kivetette szarváról, vagy épen kirántotta a' kötéllel egygyütt magát kezeik közzűl. Ide a' kötéllel! kiálta végre egy hetyke legényke, ki csak imént vala inas, majd elfogom én. Kezére köti legelébb is a' kötelet, hogy a' marha ki ne ránthassa magát tőle, azután les, óldalog, simúl a'

a' bika felé, 's szerencsésen szarvára veti a' hurkot. De most felriad a' szilaj, neki iramodik, megkapja a' kötött karú ifjonczot, 's míg a' több lóhátas legényektől megmentetik, majd halálra hurczolja őtet. — Nem elég jó Öcsém, ezt mondja néki a' Székállója, megfogni a' bikát, de megtartani a' mesterség. "

Ezt súgom édes Lottim a' szív-fogdosó lyánkának is!

Bízza rám édes Bátyám! mondám mosolygva, majd álmodok Szombatig valamit. — Ő ki ment fejcsóválva tőlem. Én pedig dalóltam, tánczoltam, kaczagtam, mint egy gyermek, kinek sok játékot hoztak a' Vásárról, 's meglepték vele.

Nehezen várom a' Szombatot. Csókollak édes Marim; majd meglátogatlak Nádasdon, ha Zsóczayné leszek. Közel leszel hozzám, ha addig te is valamerre nem pakolsz. Tán már végeztetek is valamit Szkárosyval? El ne mulaszd tudtomra adni édes Marim, tudod, hogy Lottid igazán részt veszen sorsodban!

20.

Báró Zsóczay, Gróf Nyarádyhoz. Pestről.

Meg van! Meg van! édes Gusztim! én vagyok a' nyertes! Lotti az angyal enyím! Én vagyok a' bóldog, olly bóldog, hogy sokszor remegve vélem, hogy csak álmodok, 's bóldogságom elreppen felébredésemmel! Szerettetni már sok, édes Gusztim; hát még több közzűl választatni! egy érdemesbbel vívni birtokáért, 's még is választatni! O lehet e' szív inkább valaki tulajdona, mint Lottié az enyim?

A' ki az időnek először szárnyakat fűzött, bóldog ember vólt az, kényént folytak attól a' napok, nem küszdött az bánattal, kétkedéssel,

's nyugtalan várással bizonytalan sorsa eránt! Ah nékem csigaként másztak napjaim, a' kívánt, a' remegett Szombatig; 's megdöbbene szívem, a' mint reggelére ébredtem. Rékasyékhez vóltunk Zárosyval ebédre híva, 's én zavart csüggedéssel mentem oda, mint sententiás rab teszi végső útját. Az asztal felett víg vólt Lotti, 's megelégedve nyugott, mint egy jóságos tündér, ki épen jó-tétein jártatja képzetét; mi Zárosyval szótalan mordok, 's nem merénk Lottira 's egymásra pillantni; a' Bátya pedig boszszúsan tolta-el a' hordott étkeket magától. Justinka e' jó teremtés ájtatos vólt, 's nem tudom mint juta titkunkhoz, ma bőjtölt, valamint e' napokban mindég imádkozott, hogy szerencsésen válaszszon Lottija. Hét órára vólt rendelve a' muzsika; reám nézve egy Örökkéválóság!

Elérkezett ez is, 's gyűlt a' társaság az ebédlő szálába. Meggyújtattak a' gyertyák a' csillogó Luszteren, székek rakattak a' hallók, külön gyertyák 's kótázatok a' játszók számokra, munkásan futosott ki 's be a' cselédség, zsibajgott a' vendég 's közbe-csattogtak a' nyílt 's zárt ajtók szárnyai. A' szálában egyedűl László Bátya fogadta a' vendégeket, más a' Rékasy háztól nem mutatta magát senki. — Teljes leve a' vendég száma, a' muzsika szerszámok behozattak, 's két nagy Candelábrok égő viaszgyertyákkal tevődtek a' Fortepianóra. Most minden ember szeme az óldálszoba ajtajára vala függesztve, megnyílt az — 's Rékasy Septemvír, karján vezeté-be Hitvesét, a' nemes lelkű Matrónát. Omlöttek eleibe a' megújított névnapi köszöntések, 's ő bájoló nyájassággal fogadta-el azokat.

Mi Zárosyval székek hátai megé vonánk magunkat, 's mint examenes gyermekek szorúlt lélekzettelváránk a' Lotti érkezését, 's sorsunk elválasztatását. Valahányszor az ajtó nyíla, annyi-

annyiszor rezzenve döbbene szívem, hol fáztam, hol hőség futá-el testemet, 's vonaglón ragadám-meg a' szomszéd szék karját, hogy támaszt adjak tántorgó állásomnak.

Most hirtelen ki-robban az ajtó szárnya — 's Jusztinka tiszta fejérben, mint a' Noé kém galambja, derült képpel lépdele-be, 's utánna — utánna — Lotti, az én imádott Lottim — habzó zőld selyembe öltözve! A' szűz szemérem' pírja borította szép arczait, lesütött szemmel idvezlette a' társaságot, 's bájoló zavarodással ült a' Klavír mellé. Én bóldog nem eszmélek ezen pillantatra, örömkábúlás borította-el lelkemet; csak arra emlékezem, hogy Zárosy sipegve, 's könnyel szemében, kívána szerencsét győzelmemhez, 's megszorítva kezemet, az ebédlőből kisuhana. Én pedig lassan, mint ájúldozott, téregeték magamhoz, 's bóldogságom érzetéhez. Öszveakadt szemem egy párszor a' Jusztinkáéval, mosolygva vágott szemével felém az áldott, Feledy Susesi is örvendést inte fejével; de kivált Mendey Bátya, keresztűl fúrta magát a' társaságon hozzám, 's az öröm-részegült, majd magát felejtve szorított karjai közzé.

Eloszlott a' társaság, mellynek régen szerettem vólna jó éjtzakát mondani, 's a' Bátya, kezemet ragadva bevonsza a' Lotti szobájába. Egyedűl vala, 's gondosan kutata valamit, hihető, hogy zavarodását titkolhassa. Lotti, édes Lottikám, való e' bóldogságom, nem csalódom e'? mondám, ajkamhoz szorítván kezét. Olvasztó tekintet vala feleletje. Azomban a' Bátya kisuhana, 's egyedűl maradánk. O Lottikám! kiáltám szívem teljéből, be bóldogtalan lennék, ha másnak jutott vólna szíve! nem! lehetetlen, hogy más úgy szeresse mint én! — Nem mondta e' ezeket Jósikám Tarcsay Nínának is? évőde a' pajzán. — Lottikám, az Isten bizonyságom, hogy

csak Lotti bírta szívemet, de hát Zárosy, a' zsacskó? a' gyűrű? mondám gyenge szemrehányással. Gondold-el Gusztim, a' zsacskó ridicule vala a' Zárosy Mari — a'Kapitány testvére számára, ki Lottinak meghitt barátnéja, 's a' gyűrű viszont tőle való. Most már határtalan vala örömem, lefoszlott szívemről minden gyanú, a' bánás hevével követtem-meg' Lottimat, 's egymás karjai közt egymás ajkán esküdtünk örök hűséget egymásnak. Belépe Jusztinka, majd a' Bátya is, 's szíves hálálkodásokkal szorítának felváltva karjaik közzé.

Most a' Szüléknez vonszola a' tűrhetetlen Bátya bennünket, 's áldást kére tőlök reánk. Öröm könnyekkel adá azt a'két jó öreg, 's én mennyei érzelemmel szédelgék haza.

Szegény Zárosy! miért kell az életben többnyire egymás romlásán épűlni szerencsénknek? Ötet egy hétig nem látta senki. Végre megjelent csendes elhatározással, 's ált' vívott bú nyomaival arczáján. A' kellemes Feledy Suscsi vevé most, mint sejtém, szerencsés Cúrája alá.

O Guszti! melly kényözön egy rokon érzeményű lyánkáé lenni, 's viszont ötet nevezhetni sajátomnak! szívemen érzeni szíve dobogását, melly csak értem — egyedűl értem ver! A' szív szűk befogadni e' kényt, a' nyelv szegény kifejezni ez érzeményt, 's az élet több örömmel hasonlóval a' por halandót nem kínálhatja!

De majd érzelgek én is veled egygyütt, jó Gusztim! ragadó az érzelgés, látom, mint az ásítás.

Én menyegzőhöz készűlök édes Gusztim, 's a' Lotti jó Szüléi jováhagyásokkal már úgy fogadtam Budai szállásomat, hogy másod magammal megférjek benne. — Hát te hogy vagy? sejtek valamit. De tán csalódom; meg lehet, hogy Nínádért hóltodig se teszed-le a' gyászt! Isten hozzád!

21.

Gróf Nyarády, Báró Zsóczayhoz. Sz. Péterről.

Tiszta szívből örűlök szerencsédnek édes Jósim! Egy szél hajtja barátunk csajkáját, 's a' magunkét, 's ha az kedvezőn fú amarra, vígan hálad akkor a' miénk is!

Leveled végén a' gúnyt jól értem; azt csak azzal czáfolom-meg, hogy ímé Stanczi húg oddal — az én Jegyesemmel azon kérünk, hogy egy füst alatt lakjuk-el menyegzőinket.

Csudálkozol édes Jósim? Azon talán nem, hogy Stancziba szerettem, mert úgy hiszem ez az, a' mit sejtél, a' mire leveleidben czélzál, ez az a' boldogság, a' mellyet nekem szántál; ha nem ez az — úgy nem vóltál soha barátom, édes Jósim! valamint azt sem könnyen bocsátom-meg néked, hogy elébb nem tettél figyelőbbé angyali húgod eránt! Hanem azon fogsz bámúlni, tudom, hogy az 'Ephézusi Özvegyként olly korán túl estem gyászomon. Hja, édes Jósim, Nína annyi gyászt nyert tőlem, a' mennyit érdemlett. Mi is lenne az emberi nemből, ha feledni nem tudna? Fő pótlék az életben a' gyakori kínos jelenért, valamint reményleni a' jobb jövőt, úgy feledni tudni a' roszsz múltat.

Borzadok, ha meggondolom mi közel valék egy mennyet veszteni! Melly rémítő a' külömbség Stanczi és Nína között! Stanczi szép, mint a' legszebb Májusi hajnal, vágyatlan szembetűnni, 's maga az anya természet szőtte bájait az ártatlanság tiszta leplével körűl. Nína szép mint egy piros alma, mellyben féreg fúr belől; mímelt ártatlansága a' gyáva mesterkélés által csillogó szavakba gondosan vólt pólyáztatva, hogy ká-

bát vakítson — kábát mint én — én vóltam! Ó Jósim, hogy érdemlem-meg valaha Húgodat?

És még is — gondold-el az elvadított szívet! — sokáig kétkedtem Stancziba is.

Atyádnak, kit tudod, mennyire tisztelek, látogatására rándúltam Sz. Péterre. Maga vólt az Öreg. — Isten hozta Öcsém Uramat! így kiáltott előmbe; be régen nem vólt szerencsém! Igy van az! ha Jósi itthon nincs, ülhetünk mi vének magunknak. — Mentém magamat — No majd meglátom, hogy hozza helyre hibájat, meddig mulat nálam. Azt előre megmondom, egy hamar nem szabadúl Sz. Péterről. Unszolására haza kelle kocsimat kűldenem. Ir vala szívemnek a' nyájas öreg társasága, és az ő szelid tréfái. Megtekintettük szép renden álló gazdaságát, Ujságokat olvastunk, politizáltunk, 's a' nap könnyen tele-el tőlem. — Én nem tudom hová maradt a' Számtartóm, mondá Atyád, Stanczi lyányomért küldém-le Pestre, már két hete, hogy késik. Csak valami baj ne érné őket! — Bíztatám a' jó Öreget, de Húgod eránt a' látás vágya épen nem bántott. Lyán leszsz mint a' többi! gondolám magamban, piros arcz legfellyebb, egésséges termet, 's jó dózis hiúság hozzá!

Egy délután épen az érkezett újságot olvasánk, a' mint a' hintó az Udvaron megdördűlt, 's az öreg: Stanczi lyányom! kiáltással velem egygyütt a' folyosóra sietett. A' mint a' lyánka a' kocsiból evét-könnyűséggel kiszökött, attya karjai közzé rohant, nekem egy futó köszöntést hajtott, 's majd ismét szeretett attyának a' Pesti köszöntéseket, késedelme okait, 's útja folyását víg beszédességgel, nem ügyelve az idegenre, adta-elő; — nézd Jósim! véletlen lepett-meg ugyan húgod szépsége, de az ártatlanságot, melly minden tettén, szaván, mozdúlatján lebegett, 's az ajakiról szünetlen fejledező nyiltszivűséget, megvallom szé-

gyenemre, ekkor, sőt még több napok múlva is csak maszlagnak, csak ámításnak néztem benne; melly legfellyebb annyiba külömböz a' Nínáétól, hogy amaz mint még fiatal 's nem avatottja a' Nagy-Világnak, nem eszmél szív-lépézéseire, szint úgy mint a' hívó madár nem sejti, hogy feleit hívógatásával rabságra csalja.

De a' napok telésével nőtt az esmeretség, nőtt köztünk a' kőlcsönös bízalom, 's most látám — repeső örvendezéssel látám vétkes tévedésem, látám, hogy Stanczi egészen a' természet gyermeke. Már az első napon úgy tekintém leveledнél fogva őtet, mint tanitványomat, kinek társaságom hasznot adhat; elhitetém magammal, hogy ezt barátomért tennem kötelességem; de a' szíves készség, mellyel Stanczi körűl foglalatoskodék, az a' könnyű elfogadása az óhajtott marasztásnak, mellyel Atyád és Stanczi szívességeik Sz. Péteren tartóztattak, már gyanússá tehette vólna szivemet magam előtt. De a' szerelem igazán vak, ha csak a' féltés nem ád neki szemet, 's gyakran még nagyító üveget is mellé!

Muzsika, sétálás, olvasás, beszéllgetés közt felosztva, repűltek tőlünk a' napok. Ezek közzé szőttem ollykori oktatásaimat. O mi szívesen 's ömledezve oktattam én, mi szívesen 's könnyen tanúlt Stanczi! Szerelem tanított, szerelem tanúlt. Szóllj Jósi, nem egygyezne e' ez az emberi szív esméretével, ha a' serdűlt Tanúló-Ifjak' examenjein a' Szép Nem jelen lenne, tanúja az igyekező' dicsőségének, tanúja a' lusta' gyalázatjának?

Benned édes Jósim, hálával esmerem-meg a' barátot. Félig elkészíttetve általad, nyíla előmbe a' Stanczika szíve. Ah nem mondott e' néki a' barát sokat? többet mint idővel is találánd bennem a' szegény csalatott? Tán az is csalás már jó Jósim, hogy Nínával vólt esetem nem tudja. Nem! azt tudtára kell adnod a' menyegző előtt,

's bocsánatot kóldúlnod-ki számomra; nékem bűnösnek, a' szemem égne-ki, ellenébe az angyalnak!

Bíztosságunk már annyira hága, hogy csak a' megvallás hibáza bóldogságunkból. Nékem szívem, elmém a' jó teremtésen csüggött; nem olly szilaj láng hevített ugyan érte, mint Nínáért, de tartóbb és nemesbb tűz, olly tűz, mellyen szívem, elmém megnyugodt, 's jövendőm a' Stanczika karján, varázslóbb képekben tűnedeze előmbe.

Repeső örömmel sejtém a' lyánka' viszontgerjedelmét. Szelíd tüzű fekete szemei lágy epedéssel csüggtek szememen, 's rajtam felejtődtek gyakran, bár szavaim rég végzettem már. A' búsongás arczán, ha haza készűltem, az öröm derűje rajta ha maradtam, az apró ártatlan bíztosságok, a' gondos dolog-keresés körűltem, 's ott, a' hol én mulattam, kedvelt darabjaimnak szíves és gyakori játszása a' Klavíron — bóldog reménnyel bíztatgattak. Ah enyím vala ő, minekelőtte sejté hogy enyím, 's övé én, minekelőtte gyanítnám hódolásomat.

O be bájoló édes Jósim, egy lyánkában az ártatlanság! Glória ez az ő feje felett! Tettetni nem tud, csalni retteg, 's a' vétekkel nem vív, nem! mert vívás közelférés nélkűl nem eshet — hanem iszonyodik tőle 's fut! Szelíd érzeményit szíve ártatlanságába szövi maga a' természet, 's a' barátságot, szerelmet egybe forrasztja lételével. Csak sír nem sors dúlása, tépheti mind kettőt egykor széllyel. O melly bóldoggá tesz húgod bírása édes Jósim!

Egy reggel a' Kávénál a' kis Gazdaszszony azt jelenté, hogy czukra, kávéja, riskásája, fűszerszámja 's a' t. fogytán van, 's be kellene Miskólczra mennie. — Hát menj édes lyányom! mond az Atyád; de az Avasi pinczében lévő boraimat is meg kellene egy úttal tőltetni, a' szélen lévő

átalagot lehúzatni, te pedig ezekhez nem tudsz, 's a' Pintérre sem merem magára bízni.

Én szívesen megteszem, mondám, mohon kapva az alkalmon, ha méltóztatik velem parancsolni Uram Bátyám!

Nagyon szívesen venném, ha nem lenne terhére Öcsém Uramnak.

'S nézd Jósi, itt is mint kitetsze a' nem tettető, a' nagy-Világ nem mételyezte szív. Stanczi gyermekesen örűlt ajánlásomnak, ugrosva tette készűleteit, 's fél óra múlva kocsiba szöke, én utánna, utánnam Száli a' szobaleány, 's vígan hajtattunk Miskólcz felé.

Enyelgés közt folyt útunk. Miskólczon alig állltunk-be házatokhoz, azonnal mellém vévén a' Pintért, az Avas felé indúltam. Azomban eszembe ötle, hogy a' bóltok előtt kellene elmennem. Egy darabig egygyütt mehetnénk, mondám, 's karomra őltvén a' lyánkát, vezetém a' piacz felé. Egy két bóltba bementem vele, segítettem néki vásárlani, azután siettem a' pinczébe. Haladta a' delet, a' mint mind a' ketten a' házhoz viszszatértünk, 's már ekkor egy sereg batus és gyűrűs Zsidó várt reánk. — Nem veszünk semmit! mondánk, már megvettük a' mit akartunk. — De a' Nagyságos Menyaszszony számára valamit? mondának, 's kezdé mindegygyik számolni a' maga portékáit.

Mosolygva pillanték Stanczira, pirúlva fordúlt-el ő.

De a' menyaszszony számára bizony veszek, mondám enyelgve, 's egy gyűrűstől holmi csekélységet vásárlék. Nem sokára egymást érte ajtónkon a' kopogtatás, 's menyaszszonyi szerekkel kínálgatott a' sok portékas. Boszszankodásra vonta öszve szácskáját az én Stanczim, de mosolygó szeme, arcza, nem akartak egygyet érteni vele.

Én csak azt szeretném tudni, mondá feleselő hangon, mi a' kő hozta ezeket a' menyasszonyi gondolatra? tán hogy egygyütt mentünk az útzán végig?

Száli mint okos leány hallgatott, de a' legényem kivallá, hogy ő beszéllte titok fejében a' pintérnének, a' pintérné az alant lakó bóltosnénak, a' bóltosné másnak, ez harmadiknak, 's így lehet gondolni, mint egy négy óra alatt, mennyit beszárnyalhat a' hír, az épen nem ólom-madár. Stanczi rámára vonta Szálit, de ez azzal menté magát, hogy otthon már minden beszélli. Pirúlva hagyta szegény abba a' vallatást, én pedig ajándékot vettem az én jó Szálimnak.

Különös kedvderűlésben vóltam az asztal felett, mellynél csak kettecskén űltünk, mint pár galambok egymás mellett. De Stanczi gondolkozóbb leve, 's kevéssé idegenkede tőlem. Leenyelgém komolykodását, 's már a' kocsiba ismét jó kedveinkel űlénk-fel.

Szép vólt az estve, 's kedvünk erede gyalog sétálni be Sz. Péterre. A' Helység alatt Szálit a' kocsin hagyván, leszálltunk. Az Atyád szőlleje alatt esett elmennünk, a' hová gyakran kisétálunk Stanczival; arra menénk most is.

Be nagy változás, miólta itt nem vóltunk! mondá Stanczi, a' cseresznye fák egészen kivirágoztak.

Nagy bizony! felelék évődő komolysággal, azólta mi is jegybe járunk már.

Mosolygva pirúlt-el a' kis angyal, 's boszszonkodni erőlköde.

Én nem is tudom, ez a' bohó lyán hol veszi az illyeneket?

Édes Stanczikám! mondám félenyelgéssel, hiszen az egész Udvar beszélli. 'S csak mi ketten ne tudjuk azt, a' mit már olly sokan tudnak? Stanczi? édes Stanczikám! folytatám lágyúlt han-

gon, ne hazudtoljuk-meg a' hírt, legyen bóldoggá angyal!

Ha már elhinném szavait, hogy nevetne-ki Bátsi! — felelt, lesütve szép szemeit, 's egy fa levelet tépkede keze között.

Hiheti azt felőlem a' jó Stanczi, hogy én éltem' legszentebb pillantatjából csúfot űzhetnék? Nem édesem! az Isten bizonyságom, hogy tisztán szeretem, 's csak azon esedezem, hogy egy szócskával nyújtson reményt, akar e' Stanczika enyim lenni?

O ha láttad vólna az ártatlan teremtést, mint pirúla jobban jobban, mint levének sűrűbbek lélekzetei, míg nem könny szöke szép szemébe; mint küszde a' hajadoni szent szemérem a' szerelemmel egy pillantatig szívében, végre meggyőzetve ettől, mint fordúla-el zavarodását titkolni tőlem, 's úgy nyújtá jobbját nékem bóldognak!

Enyím! Enyím! kiáltám elragadtatva a' kénytől keblemben, 's örök szerelmet hűséget esküdtem lyányomnak. O ki is tudna valaha hülni eránta, az angyal eránt! Örömkönnyek, rebegő szavak jelenték teljes bóldogságunkat.

Tehát még is jegybe járunk már? kérdém enyelgő örvendéssel a' kedves lyánkát.

Ha a' jó Atyám nem fogja ellenzeni, felele ez szelíden.

Kénytelve szorítám szívemhez, első csókomat nyomtam ajkára, 's az elsőt kaptam édes ajkáról. —

De ez első utólsó legyen ám Bátsi! míg — itt elharapta a' mit mondani akart.

Míg jegybe járunk, úgy e' angyalkám?

Felfogadám, de úgy, hogy menyegzőnk meszsze ne haladjon.

Haza indúltunk elyziummal keblünkben, 's Atyád a' jó Öreg, még e' nap reánk adta öröm-

könnyek között áldását. Lehúllott most minden feszítő színesség köztem, 's a' lyánka között, még inkább tárva állt előttem szép szíve, 's bóldog érzelemmel csudálám mind inkább, tiszta ártatlanságát.

Most már Udvarotokban minden kéz varrással van tele. Én a' százszor bóldog, elégedett mosolygással szemlélem a' szorgalmat, mellyel kedves menyaszszonyomat készítik.

Atyád tepnap vette leveledet. Öröm ragyogott szemében szerencsés választásodon. Már fiaim! csak egy füst alatt lakjuk-el lakadalmaitokat, mondá, 's hol Stanczit, hol engem karola körűl.

Édes Jósim! tán ízeled is levelemen a' szerencsés változást bennem. De ha tanú lehetnél, mint élem le napjaim Stanczi körűl, még inkább meggyőződnél, hogy nem a' régi vagyok már, nem érzelgő Gusztidat találnád már bennem, nem azt, ki egy féreg halálán, egy virág hervadásán, vagy az őszi levél hullásán pityerg, örömeit képzelt világoktól kóldúlja, 's ön-költésű bánatokon rágódik. Nem! Stanczi öszve olvasztotta ídeál világimat a' valóval, 's ő mint véd-angyalom áll küszöbbe közöttök. Ártatlan szerelme, melly csak érzeni, nem hideg szavakban pompázni tud, kecset nyújt az élet minden csekély szorgalmának, vonszalmat minden kis gondnak, becset minden örömkének. — O Jósi! hidd-el, én egészen kigyógyúltam, 's Stanczi karján nem tartok soha a' recidívától. Mi bal csillagzat is hozta Századunk veszélyére, olly folyásba a' gyáva érzelgést? Nem a' pityergő Románok e' édes Jósim, nem a' hibás nevelés e'? Ah! hiszen éltünk, nagyobbára csak az elhibázott nevelés fóldozgatásán telik-el!

Hívatal-viselésre csalsz-be édes Jósim? Nem csudálnám, ha nem esmernél. A' kinek emelkedés a' hivatalok fokain vágya, éltetője, ám tolakodjon! mert teljesítetlen vágyak nyugtalanít-

nak; de a' kinek lelke, a' rejtezés felé von, kinek a' kegy - pártfogás - kedvezés - vadászások, 's dúlakodás a' vívók, és gyávák áskálódásai között, meg annyi karczok makacs-lelkén — hadd azt! Csonka szíve haza sír annak a' fény közzűl, 's mint az Álpesek hazaszerető lakosát, honvágy fonnyasztja-el őtet is a' pompa, 's bámúltatás közepette! Nem nyer a' Haza semmit a' fél szívekkel! Nékem pedig édes Jósim, egy szerető szív varázsló körében, rejtekben élni-le a' napokat, feledni, és feledtetni, elégitőbb kény, mint zajlani a' Nagy Világ bohóságaiban! — Árra még is ajánlom magamat, hogy Stanczimmal köztetek töltjük Budán egy részét a' télnek, ha ti viszont a' nyári hónapok közzűl szántok, ha csak egygyet is nékünk szegény falusiaknak. De majd szóval végzünk erről. Ugy is levelemmel egygyütt veszed az Atyád haza hívó levelét is. Csak kéredzkedj haza jó Oskolás! és siess hozzánk. Ezerszer csókolunk Stanczival téged, és Lottidat.

Utólírás. Már hajtogatni kezdém levelemet, a' mint Nagy-Bátyám, az Oberster hozzá írt levelemre, Szent Péterre be toppant. Le nem írhatom neked, melly szíves vólt a' két Öreg-viszont' idvezlése. Tanúló társak vóltak egykor a' Posonyi Academiában, 's most egymás látására, új élet szállt szíveikbe. Stanczimat a' Bátyám áltkarolva tartotta maga előtt, sokáig örömtelve csüggesztette szemét arczára: Atyád jó lyánka, így szólla, derék egy magyar Ur, Anyád nemes szívű egy magyar Matróna vólt, nem eshet meszsze alma a' fájától! Isten áldjon-meg benneteket!

Öszvefogá kezeinket, 's könny rezgett szemében. Szeressétek egymást gyermekeim, de szerelmetek egymás becsűlésén épűljön: mert szerelem viszont-tisztelés nélkűl festék-máz olaj nélkűl. Hó, esső, fergeteg korán lemossák azt!

Az El-késések.

Eredeti Tréfa.

Ó be kiejté kezéből az élet' fonalát a' nőtelen kedő, örök vágy, kétség, bánat közt szánja a' múltat, 's retteg a' gyámoltalan a' kietlen jövendőtől. Sziget ő a' társaságok' Continensén, 's mint egy párját vesztett gerlicze, búsan ül száraz ágán nemzetsége származási-fájának.

Sánta éltes gazdaszszonyom — egy külömben jó teremtés, de kinek valamint keze dologgal, úgy szája szóval mindenkor tele, mint egy zörgő lélek dúlt a' házamnál; mert leg kedvesebb ülő-tyúkját egygyik agaram megtépkedte. Elébb az agár űldözésébe fogott; majd az egyenetlen futásbeli erő, a' cselédekre fordította boszszúját; bűnössé lett a' háznál kiki, 's lakolt az el illantott delinqvensért. Tartván, hogy reám is kerűl a' sor, 's katonák szájából tudván, hogy a' tisztességes viszsza-húzódás nem csata-vesztés: nyergelj Jancsi! kiálték a' legényemnek, lóra szökék, agaraimat, 's köztök a' tyúkázót is magamhoz vevém, 's agarászni lovaglék Jancsimmal, az ugarok felé.

A' Természet néma öszve-hangzása fel óldozza keblemben gyakran azon keserűséget, mellyet a' sors, 's többször az emberek fonák hangzásaik támasztnak benne. Alig értem-ki a' szabad mezőre, már menteni kezdém magam előtt öreg Katómat, kevés idő múlva pedig mosolygám csatázását. — Csak még is nem roszsz aszszony az öreg Kató! mondám Jancsinak. — Ném, Tekintetes Uram! felele az, csak hogy néha a' feketékkel czimborás. Mi is cselédek, inkább az igazi házi aszszonytól óhajtanánk már szenvedni. Hiszen innet-tova a' Tekintetes Úr is vendég lesz a' maga házánál.

Nem feleltem semmit, mert érzettem, hogy Jancsi igazán a' dologhoz szóllt: vendég, igazán vendég vagyok jó Jancsim! gondolám magamban, de mi tilt-el, hogy Úr legyek? Hemzseg a' Világ szép lyánkákkal, e' kellemes atomuskákkal. Úgy van! a' Paradicsom, az Előkor lakosi, 's a' bóldog Pátriárchák mind házasok vóltak, 's a' nőtlen ollyan mint a' páratlan kesztyű, mellyet rend szerént félre vetünk. Szent vala nálam a' fogadás, hogy megházasodom, 's csak nem arra ajánlám magamat, a' mire az egyszeri Anglus Lord, hogy a' melly lyánkára először bukkanok, azt veszem-el.

Az ég elősegéllni látszott feltételemet. Elmerűlten lovaglék a' széllengező agarak után, keresztűl az Ország' útján, a' mint azon Jancsim nagy porfelleget veve észre, 's nem sokára négy elszelesűlt lovat látánk, sebes ragadással hurczolni, egy hintó két első kerekét felénk. Itt baj van Jancsi! kiálték, 's eleikbe rugtatván a' szilaj tátosoknak, megragadám zablájokat. Jancsira bíztam tartásokat, magam pedig fel felé vágtattam az Ország útján, a' merre a' nagyobb bajt lenni véltem. Reá akadtam. Egy árokba dűlve feküdt nyugalmasan a' hintó hátúlja; egy vérző, de már bekötött fejű csínos szoba lyán, az ijjedtség sáppadása mellett is angyali Kisaszszonyával, egy meglett idejű testes Aszszonyságot ocsúdtattak mély ájúlásából, 's Cologniai vízzel, Hoffman cseppjeivel, gyomor cseppekkel, 's tudja az Isten mivel, a' mi ijjedtségekben kezekbe akadt, mint a' kacsát egészen megfürösztötték. Segítségekre ugrottam: én homlokát, a' lyányok testét dörgöllék, 's nem sokára mélyen sohajtani, majd szemeit felvetegetni kezdé, 's életre tére. — Hát a' Lionnak nincs baja? vala első gyenge szózatja. — Itt fekszik lábainál édes Néniském! felele a' Kisaszszony, 's a' fejér bojtos ölebecske kéz csókolásra

ereszteték. — Nem esett e' rajtatok valami, édes fiaim? kérdé viszont. — Nékem semmi bajom édes Néném, de Náninak a' feje véres. — Hát ez az Úr kicsoda kérdé, felűltében megpillantván engem; meghőkkene, észre vévén mególdott mej-kötőjét, 's rendetlen őltözetét igazgatni kezdé. Pirúlva hajtotta-meg, magát a' Kisaszszony felém, a' Néne pedig Nánival gyanús szemet meresztettek, mint contraband portékára reám.

Én egy közel lakó birtokos vagyok, mondám udvaris meghajtással, a' ki különös szerencsémnek fogom tartani, ha illy kellemes szerencsétleneknek, szegény házamnál szállást, 's kinyugvást adhatok. Elfogadtatott csekély vonogatás után ajánlásom. Én tehát lovamra szökvén, Jancsiért, 's vendégeim lovaiért ugraték. Elérkeztek azok tört kerekekkel, 's szaggatott hámszíjjakkal, 's csak most ötle először kocsissok eszünkbe.

Ur Isten! mi lett abból? visíta a' Néne; arra emlékezek, hogy őtet a' lovak, mindjárt a' mint a' bőrös kocsitól megijjedtek, magok közzé rántották. — Ezt elindúltunk keresni mindnyájan, 's mint egy puska lövetnyire az útfélen nyögve találtuk. Csak keze ment-ki helyéből, de testén több helyeken kemény ütéseket kapott, 's felállani nem vólt tehetségében.

Helyre-állítottuk, a' mint hirtelen lehetett a' kocsit, Nénét Lionjával belé, a' Kocsist pedig a' bakra pakoltuk, 's Jancsit Kocsisnak rendelvén, magam a' lovakat vezetém a' hintó előtt; a' lyánkák pedig ijjedten, lankadtan, 's mostani útjok eránt való bizonytalansággal küszködve mendegéltek a' hintó mellett. Igy néz-ki, gondolom, a' vert had, a' mint az én seregem; de a' mellyet én olly kevélyen vezettem, mint a' hajdani Római triumphans Vezér vezethette valaha, a' maga győztes Vitézeit, Róma büszke falai közzé.

Behajtaték kapumon. Csak a' Hógárth ecsetje adhatja-elő, azon záratlan felejtett szájakat, a' szemöldökig meresztett szemeket, mellyekkel a' váratlan be-rukkolás cselédségemet meredt szobrokká varázsolta. O de az én öreg Katóm, ki az imént lármájával agarászni kergete, mint leve, mihelyt a' jötteknek bal eseteket sejdítette, egyszerre a' régi nyájas, mint sürge kedves vendégeim körűl, 's tevé őket nyílt-szívűségével egyszerre otthoniakká; mint mente-fel engem nőtelent az Aszszonyok' elfogadása zavarodásitól! O ölelhettem vólna, e' rúgó-tollát házamnak. Hiddel Jancsi, hogy sok Aszszony, ha czimboráskodik is néha a' feketékkel, de a' fejérekkel is szoros egygyességben van ám!

Kató példájára, minden cseléd vetélkede szolgálni jövevényeimnek, 's gondolni lehet, a' gazda sem maradt hátra a' szívességben. Néne hamar kényét követé nálam, de Tercsi Kisaszszony tartózkodva kére valamit a' nőtelen háznál.

Nánit a' Gazdaszszonyom, a' Kocsist Jancsim vevék ápolások alá. Élet szálla most a' házamhoz. Folyosómon czipők susogtak, aszszonyi csevegés hangzott egész nap udvaromban, 's én untató csendhez szokott nőtelen, úgy örűltem e' kedves zsibajnak, mint egy éhes örűl a' teritési tányér és kanál-csörgésnek. Ház-népesnek képzelém magamat, 's Tercsi a' kedves lyánka vala képzetemben a' házi aszszony. — Képzetemben? ah tán már bellyebb is! Lesve füleltem szobám ablakánál szózatjára, 's szívem hallhatóbban dobogott, Zefír lépéseit hallván. Szívesen jártam változásait megtudni, a' gyomorgörcsös Petruska Nénének; mert Tercsi űlt angyali béketűréssel mellette, 's kívánságait lesegette. Enyhűlvén a' Néne fájdalmai, meghordozám őket szobáimban, kertemben; Katóm még eleség-táramat se mulasztá-

el fitogtatni előttök, 's örömmel sejtém, hogy minden tetszett nékik.

Minden nap bíztosítá kis társaságunkat. A' külön — Nem feszítő udvarisága foszlott, 's igazán, egy Ház-nép levénk. Náni már felépült, a' kocsi elkészűlt, de örömemre a' Kocsis még nem állhatott lábra. Illyen az ember! az ön - szeretet gyakran a' más omladékin épit házat, más szükségén hasznot, más kínján örömet. De csak szenvedj még egy kevéssé jó Kocsis! csak addig míg megtudhatom hogy állok Tercsim' kegyébe? csak addig légy beteg jó Kocsis! — örökös kenyered lesz nálam!

Már két hétig múlattak kedves vendégeim nálam, 's még csak annyit tudtam rólok, hogy Tercsi, Tárkányi Al-Ispán leánya, Petruska Néne pedig az Al-Ispán testvére. A' Kocsis lábbadozott, 's vele reményem csüggedezni kezdett. Mindég mélyebben gyökereze Tercsi keblemben; ah mert körűltem, 's házam körűl való motozása, Katóval való gazdaszszonykodásai, naponként kedvesebbé tették előttem ez ártatlan teremtést; minden mozdúlatja azt súgá szívembe, melly nékem való ő, mint illene házamhoz, 's mint hintené-be bóldogsággal éltem' napjait! Jaj de ő kikerűlé olykori czélzásaimat, szorított kezét elvoná, 's magános vele létem szembetűnő zavarban tartá! Ijjesztő kétkedés, kínosabb a' fájdalmas bizonyosságnál — dúlt keblemben, 's kedvem borongni kezdett.

Egy reggel, Petruska Néne a' kávé felett, hálálkodások között tudtomra adá, hogy hólnap folytatniok kell útjokat Pest felé. Menykő csattant-le e' szókra mellettem, és Zsarnay kedves Barátom, 's felesége megérkezések sem deríthették kedvemet.

Az asztal felett komolyabb vóltam mint szoktam, 's Tercsi is szótalankodott, de nem sokára

el-enyelegtük kedvetlenségünket. Az Aszszonyok kávézni menének, mi kedves Zsarnaymmal az asztalnál, 's víg, pohárnál maradtunk. Az áldott szőllő nedve keblet és szájat nyit. — Jósi! kiálta egyszerre, csintalanúl az én Danyim, éljenek a' szép lyánkák! 's vígan koczogtatánk öszve poharainkat. Pajtás! csak el néztem, mint illik Tercsi melléd, és asztalodhoz, épen mint az arany alma az ezüst rostélyra! gondolj mellétek még mint meg annyi olaj-ágakat, neháný apró emberkéket,'s vesd öszve mostani gyász sorsod ezzel. — Édes Danyim, mondám könny szökvén szemembe, 's hevesen szorítám karjaim közzé barátomat, csak kettőn ne állana minden vásár. Tercsi viszontindúlatjához semmi reményem, 's ekkor eleibe adám csüggesztő hidegségét Lyánkámnak. — Bohó! kiálta kaczagva Zsarnai, ugyan jártas vagy a' szerelem' országában! szintúgy vagynak fonák-Symptomái a' szerelemnek, mint más indúlatoknak. Édes Jósim, a' részeg egyenes járást színlel, hogy tántorgását palástolhassa, sorszor ágyúszó alatt capitulal a' vár. — O arany barátcság! báj fűszere éltünknek! fel vídúlék Danyim szavaira egyszerre, 's a' keblembe lövellett remény majd kicsapongó bohóságokra fakaszta.

Épen az én, 's Tercsim közös egésségünkért töltének poharat, a' mint egy Drága-miv-áros Zsidó jelenté magát. — Isteneket marha áldozatokkal, embereket ajándékkal nyernek meg, gondolám; 's ezt leg elébb is Ovid Apánk' tanácslása szerént, a' szoba lyányon Nánin kívántam kezdeni.

Egy gyűrűt vásárlottam néki. Nézze Nancsim, mondék, ezen a' gyűrűn két kéz szorítja egymást. Ezt ki szerelem, ki barátság' jelének magyarázgatja, de én csak annál az arany példa beszédnél maradok, 's annak szavaival húzom e' gyűrűtskét újjára édes Nánim: hogy kéz kezet mos. El-pirúlék e' mondásomra, hogy illy nádi vere-

bet tevék bíztosommá a' leg mélyebb, a' leg szentebb titkomban: de a' gyáva nem érte meg. — Alásan köszönöm a' Tekintetes Úr' kegyességét, 's kezemhez kapott. Meg jelentem a' kisasszonykának, hogy itt a' drága míváros, hiszen úgy is leg inkább azért megyünk Pestre; akár itt vásároljunk, akár ott! — 'S csak az vólna czéljok a' Pesti útban, hogy drágaságokat vásároljanak? kérdém. — Igen is Ten's Uram, drágaságot, ruhát, 's más a' félét, a' mi a' ki-házasitáshoz tartozik, mert Tercsi kisaszszony — ezt tartalék nélkül súgó hangon ejté — Meny-aszszony. Meny — Meny-aszszony? kiálték fel pattanva székemről, 's a' közös egésségünkre ki öntött poharat, a' drágamíves ládájára dűtém. Meny-aszszony? kérdém csendesebb hangon öszve szedvén magamat, mert látám, hogy a' szobalyán, 's drága míváros nagy szemeket nyitnak rám, no! adjon az Isten neki szerencsét! — Nehezen Tens' Uram! mondá Náni, Tercsi kisaszszonynak a' szülei választottak Férjet, 's illyenkor a' szerencsének az ajtó megett helye. Ezzel ki suhana Náni, én pedig merően nézém, mint tisztogatá a' bortól drágaságait a' Zsidó, 's nem merék Danyira pillantni, kinek könnyek rezgettek szemében. — A' fecske ha le szúrják fészkét, mondá lassú hangon Danyi, más helyen rak újat. — Nem felelhettem reá, mert Tercsi az Aszszonyokkal belépett a' szobába. Vesztekor érezzük leg inkább a' vesztett dolog becsét. Minden kelleme bájolóbb, minden szava mozdúlatja Tercsinek igézőbb vala most előttem. Csípős írígy érzés kezdett fészkelődni keblemben, 's a' tizedik parancsolattal tusakodtam. Meg emberlém mindazáltal magamat: Isten hozzád báj remény súgára! mondám, tűnj te is azon milliárd édes óhajtások özönébe, mellyek kebleinkben teljesítetlen halnak-el!

Estvére, meg akarván Náni a' vett vásárfiát érdemleni, gyors száj-pergéssel kívána Urasága' környűlményeivel megesmértetni. Sok szavainak ez vala az extractja, mellyet azokból patikási ügyességgel vonék-ki: hogy Petruska Néne igen gazdag, kinek több ezerei mint képén szeplői vagynak, 's egy örökbe vett atyafi lyánkán kivűl semmi maradéka. Az Al-Ispán egy nagyra látó Ur, de az Aszszony egy áldott teremtés, a' ki Tercsikét igen sajnálja, hogy szíve ellen választá Attya' kedveltjét. Ekkor Tercsi magasztalásához fogott, 's minden szavával új tőrt döfött szívembe. Szint olly jó lélek Juczi kisaszszony is, Testvére Tercsinek, de néki a' beteges Nagysás Aszszony mellett kelle maradni. — Testvére, — testvére Tercsikének? mondám ki fakadó örvendezéssel, 's nem tudom mint kerűlém-el, hogy Náni nyakába nem estem. Testvére? mondám ismét a' mint a' szobalyánt Petruska kiszóllitotta: idvezz, idvezz légy új báj remény! kit pótlékúl küldе egy irgalmas tündér árva keblembe! Idvezz légy kedves Juczika! te testvére az angyali Tercsinek, te mátkám, jegyesem, kit esméretlen is óhajtok, szeretek, imádok! Testvére Tercsinek! ó egy fészekből kerülhet e' sólyom és bagoly? Van, hidjétekel kedves Olvasóim, van a' synpathiának egy bizonyos neme, melly csak homályos elő érzetekből fűzi láncza szemeit.

Most minden, új kedves fénybe tűne-fel előttem, a' mint a' szempont bájosan változott. Tercsi a' kedves lélek Sógorném leve, 's Petruska Nagy-Néném. Nékem is vídám kedvel derengett lelkem, 's bíztosabb levék mind kettejekhez egyszerre. A' meny-aszszonyhoz örömemben, az udvariság' palástja alatt, egyszerre három hazugságot szólltam: Először, mint örvendek hallván, hogy szerencsés Menyaszszony; másodszor, hogy nékem is Szabólcsban egy kedves barátom lakik,

kit most, ha alkalmatlan nem lennék, mint útitárs óhajtnék meg látogatni; holott szegény régi Barátom Kígyósy, ha Juczika' környékén nem lakna, várhatott vólna a' görög Kalendákig. Harmadszor, hogy mennyire sajnálom, hogy tovább szerencsém nem lehet kedves vendégeimhez; holott a' vágyás régen szárnyakat fűzetett vólna, ha lehetne, reám.

Kérem olvasóimat, tegyenek itten bőlcs különböztetést a' hamis - szóllás, és hazugság között; mert én igazi követője lévén Kantnak, a' a' rényt önmaga szépségéért kedvellem, ámbár a' környűlmények mint gyarló halandónak gyakran nyúllábat vonnak-el krétás számvetésem felett. El végezvén tehát hamis-szóllásimat, engedelmet kértem, 's nyertem aszszonyaimtól arra, hogy őket Pestre, onnan fel Szabólcsba kísérhessem; 's mind ketten ki-tetszö szivességgel hívtak - meg házaikhoz, 's örvendtek magam ajánlásán.

Hintómra Náni ment, én az ő helyére az aszszonyokhoz űltem be. Ah bíztosabb űléseink a' hintó szűk hézagjában, gyakorta új kísértetbe hoztak kedves quási - Sógorném eránt!

Most már nem titkolta ollykori maga felejtéseiben, hogy ha másnak nem adta vólna szavát, engemet bóldoggá tenni, nem fogott vólna idegen lenni; 's melly kínos vala szenyvedni azon gondolatot, hogy minden bóldogtalanságom oka csak az Elkésés vólt.

Pesten lyánnézői karba helyhetém magamat. Jancsimmal czifrák levénk egyszerre szinte az el repülésig, Lovaim új hámokba öltöztek, 's hintóm lakkja meszsze tündöklött, tudván azt, hogy a' pompás equipage sok lyánka elött segítő lajtorja a' házasság Elyziumához.

Kész pénzen hamar meg esik Pesten a' vásárlás; meg esett a' Kalmárok' lábcsuszogásaik,

's kéz száraz mosásaik közt a' mi Aszszonyainké is, 's én víg reménnyel indúltam velek Szabólcs felé. —

Harmad napra szemeinkbe tűne festői helyhetésű Kastélya az Al-Ispánnak. A' festett zsindelyezet bájolva vereslett előnkbe, 's a' bádog vitorlák, ragyogva verék viszsza felénk az alkonyat búcsúzó súgárzatit. — Te vagy hát az a' tündér vár - gondolám, a' falu felé fordúlván, melly kincsemet, melly éltem' bóldog reményét zárod! 's kiesebbnek tetszett előttem ez a' táj Tempe vidékénél, jelentőbb vólt előttem minden fa, fű, tárgy, 's hajlóttam az embereket az aranykor' lakosihoz vegyíteni. Olly érzés szállott-meg, a' mint a' kavicsolt udvarra hajtattunk, mint a' melly szegény legény gazdag örökséget várva, megy nagy Úr attyafia torára, de még nem tudja, emlékezetbe jött e' a' testamentomban, vagy sem?

Udvaris hálákkal fogadott az Al-Ispán, nyájas szívességgel az Al-Ispánné, a' mint a' megesmértetés után meg értették, melly szíves ápoló gazdájok vóltam a' kedves útazottaknak. Néne, és Tercsi vetélkedve magasztalták szívességemet, 's új hálák, és magam védjei azoktól váltogatták egymást. Örűltem e' háznép illy szíves fogadásának — de lelkem másutt járt. Lestem, fűleltem mint a' lesben álló vadász, minden új láb-kopogást, minden ajtónyílást, minden esméretlen hangot; de Juczinak nem vólt se híre, se hamva! Már a' szép Nem a' vásárlások' mustrálásához fogott, mellyet nem hamar szokott végezni, a' mint Néne a' ki-pakolás közbe: ezt Juczinak vettem, úgymond, de hol is van az én kedves Juczikám? — Fejértón a' Sógoromnál, felele az Al-Ispánné, hólnap délre itthon lesz, 's nem tudtam örűljek e' az új haladásnak, vagy búsúljak rajta? Mert hidjétek meg kedves Olvasóim, néha nem árt egy kis szellőzés az embernek, ki-

vált a' lyán-nézőnek, mellyben el szórt okosságát, érzését, reményeit, mintegy fócusba őszve gyűjthesse, a' múltat, jelenvalót, és jövendőt fontolgathassa; mert ki tudja, mire juthat szegény, 's vagy érhet erre életében többször vagy soha sem! —

Álmatlan hánykódtam egész éjjel eggyik óldalamról a' másikra, a' hólnapi nap fontossága nem ereszte álmot szememre. El-szunnyadék végre hajnal felé, 's láték álmot: mintha szobám ablakán galambok repűltek vólna be; némellyek hó fejérségű tollakkal, mások tündöklő nyakravalókkal, és szemet mulattató tarkázatokkal repkedtek, mintegy csalogatva előttem, 's én lihegve törém magamat, meg fogni egyet közzűlök. A' lankadásig ment fáradozásim után egy hitvány kék tollúnak — a' farka maradt kezemben. Ah ki lesz álom magyarázó Jósefem? kiálték felébredtemkor. Épen Náni nyitá be ajtómat meg tudni, ha fel vagyok e' már? — Galambokkal álmodtam édes Nánim, mondám. — Galamb szerelmet vagy szerencsét hoz, Tens' Uram. — Ugy e'? mondám tettetett nem-ügyeléssel, 's őltözködéshez fogék. Hogy toilettem ma tovább tartott mint rendszerént, hogy India' minden szagai körűltem lengtek, hogy két vízben is meg mosódtam, nyakravalóm több ízben fel, 's le óldozám, 's ruhámon semmi pelyhecskének nem adaték irgalom, kiki fogja gondolhatni, a' ki valaha lyánnézőbe járt.

Mennél inkább közelgetett a' dél annál vontabb lett nyugtalan várásom. Az ablakon ki tekintgeték, a' folyosón lesém az érkezendőt. Mind hijában! Már délhez csengetett a' Szakács, még sem jöve. De ím midőn derekán vólnánk az ebédnek, kocsi-zörgés esett az udvaron, szaladozás a' folyosón, ajtó nyílt, 's egy lyánka — Juczi — a' Tercsi testvére rohana a' Néne, és Tercsike ölelésekre, 's nékem is, ki kővé merevedtem,

magát nyájasan meg hajtá. Le írhatatlan vala zavarodásom, a' czukros tészta mívet, mellyet épen hordtak sózni kezdettem, majd kenyeret haraptam mellé, 's már épen az olajhoz nyúltam, a' mint szerencsémre Juczinak óldalamon hely készíttetvén székemmel rugtatnom kellett. Ezen kurta intermezzo magamhoz térített, 's fel ocsúdtam.

Reá merném tenni egy gusalykötés csepűre, torzon-borz bajuszomat, (melly mai időben fő fő jele magyarságunknak) hogy leg alább fele olvasóimnak abban a' hiszemben van, hogy a' Juczika bálvány szépsége bájola el, 's a' szívembe ugratott szerelem hoza illy zavarba. Ah bár úgy vólna kedvesim! de kérlek az az indúlat támadjon bennetek is erántam, a' melly bennem a' szegény Juczika eránt támadt. Szánakozás, érzékeny szánakozás vólt az, mellyel a' csalatás, 's reményem, egem, bóldogságom öszverogytának eleven érzése kezet fogván, lelkemet egészen az el csüggedésig alá nyomák. Látám Juczit — 's halomba dűlének szép álmaim! Mert ah Juczika — a' szép Tercsike' testvére — czipónyi púpot visele jobb vállán, 's a' mint úti kalapját letevé, sanyarúan kelle tapasztalnom, hogy a' bal oldalára meglehetősen bicczentett.

Tokajit hordának. Adjatok bort a' meg-keseredett szívű embernek! E' tanács segített rajtam, enyhűle bánatom, 's egyedűl a' szánakozás marada nem sokára szívemben, a' mint a' szegény szerencsétlen Juczi két hibáira vetém szememet. Ej gondolám magamban, a' sors tán csak néked is nyújt már egyszer mézes madzagot! 's e' reményemre mint jó eczet ágyra, egy pár pohár tokajit önték.

Be könny-elméjű, be könnyű vígasztalású az a' mi Hősünk! fogják most mondani szép Olvasónéim, ugyan könnyen felejti szerelmes bánatjait a' pohárnál! — De ismét meg csalatkoz-

nak szép angyalkáim! Valamint a' Képzetek' öszve-sógorosodásaik, gyakran látatlan finom fonalakon szövődnek egygyüvé, így a' szív érzései, azoknak változásaik, nevekedéseik, 's enyhűléseik is, gyakran a' leg első szív-búvárt is meg-játszodtatják. Nálam a' títok nem áll, ím kitálalom igaz okát méltó fajdalmam' hirtelen enyhűltének.

Az asztalnál velünk egy katona Tiszt űlt. Ez egy pompás Carousselt, melly Báró Vadászi Oberster neve-napján azólta tartatott, miólta aszszonyaink Pestre jártak, hoza emlékezetbe, 's esküvéssel pecsétlé, hogy az oda meszsze főldről gyűlt Szép Nemnek dísze — kinek minden Férjfi szív hódolt, kit minden aszszony-mej írígylett — Louize vólt — a' Petruska Néne örökbe-vett leánya. Én e' szeletskét használván, hogy köpenyegem feléje fordítám, 's búmat új reményre derítém, nem meg engedhető vétek e' édes Szépeim? Egy szép leány Anákreonként tüzet vasat meg emészt, 's egy kis bánatnak ne tudna parancsolni?

Repesett szívem, hallván, hogy Petruska Néne — majd Napa — más nap' haza készül, 's még inkább nyájas meg-hivására szegény házához. Meg csókolám kezét, 's most mint Luizém Annyának, még inkább járék kedvében, mint eddig is jártam.

Estve felé, bé hajtata négy délczeg tátosokon Gávay Szólga-Bíró, a' Tercsi Jegyesse. Nem ítélek róla, mert midőn azt rostálgatjuk, a' ki konczot kapott-el előllünk, rendszerint azt kívánjuk vítatni a' világ előtt, hogy mi arra érdemesebbek lettünk vólna. Elég az hozzá, hogy Tercsi' arczától a' vér búcsút veve, 's vonaglóan kapa, mint egy segéd gyanánt, Annya' kezéhez. Apák, Anyák! be nem ott virít gyakran a' bóldogság arany virága, a' hol ti azt szem-üvegeteken nézitek! Tartok tőle, hogy itt is a' pompás tátosokra csak a'

sáppadt Menyaszszony ülfel, a' szív nyugalma pedig az — Atyai háznál marad.

Búcsút vevénk jókor az Al-Ispáni háztól, hol vő nem leheték, 's én be ültem Petruska és Lionja' mellé, kocsim pedig üresen jöve utánnunk. — Hogy tetszik a' Bátyám háza? kérdé Néne az úton tőlem. — Igen jeles egy ház, mondám, 's mit is mondhattam vólna reá egyebet. — Jó ház! felele sopánkodva Petruska, 's égre vetett szemei mint meg annyi Jób' postái valának. Én csak a' szegény lyánkákat sajnálom. Az egygyik szíve ellen megy az Attya kedvéért férjhez, a' másik pedig szegény, Isten nyomorékja! — De ugyan, hogy esett a' szegény Juczikán e' kettős szerencsétlenség? kérdém. — A' gőg, 's a' mai ostoba módizás tevék biz azt édes Szirákym! — Juczi a' mint Kassáról haza került, a' leg szebb leányka vólt a' vidékben, a' szem meg akadt rajta, 's a' férjfi többször kívánta látni, ha egyszer meg pillantotta. De Báró Kőváry, a' Sógor aszszonyom' testvére világot látni, Bécsbe vitte magához. Ott a' Báróné, egy nevezetes Dáma, szép termetét a' gyenge lyánkának addig fűzögette még szebbé, míg egygyik válla fellyebb nem csuszamlott, az Orvosok pedig addig kurúzsolták, míg a' sugorodott inat czipóra nem növesztették. Ugyan ekkor jött be az átkozott kalamajka - táncz a' módiba. Az én lyánkám nem akarván utól maradni, addig fitogtatta magát benne, míg egy bálban alá nem siklott lába testének, 's ismét a' jó Seborvosok segítségekkel sántává nem leve. Igy lett egy gyönyörű Lyánka kóldússá, ki még ez előtt két esztendőkkel ifjakat, 's véneket meg-bájolt.

Istenem! gondolám magamban, 's nedvet eresztettek szemeim, itt is két esztendőt késtél jó fiú! Im magadat egy angyal birtokával az unalmas nőtlenségtől, egy jó teremtést pedig egy púptól, és sántaságtól menthettél vólna meg.

Még nem alkonyodott, a' mint a' Petruska pompás lakhelyét egy domb-óldalában kevély tornyaival büszkén állani, 's a' környéket homályba borítni látánk. Ez az én házatskám, mondá az alázatosság kevélységével Néne, 's én gondolni lehet, szórtam a' tájra, 's kastélyra tömjénemet, melly valóban románi vólt, 's Luizét, — reményemet — tartotta szerencsés falai között.

Meg állottak a' grádits alatt hintaink, 's alig vezetett Petruska valóban nyajas ház' aszszonyi szívességgel szobáiba, azonnal a' Lion' otthoni testvéreit a' Fineszt, a' Zsolit, 's a' t. vette mustrája alá. Majd a' kanárik' ketreczeire kerűlt a' sor. Istenem, ennek semmi vize! amannak pedig enni valója nints! hát czukrot mért nem adtatok nékik? millyen csintalanok a' ketreczek' allyai! szegény árvák! mondá hizelkedő szánással, meg álljatok, leg elébb is titeket hozlak jó karba, 's ápolásokhoz fogott. Látszatott is egész kis menageriеje érezni meg-érkeztét, mert a' kanárik csevegtek, mintha torkok akart vólna szakadni, az ölebek pedig tűrhetetlen ugatás, visítás, és morgás közt kergetődztek a' szobában fel, 's alá, hogy az ember maga szavát sem értheté. — Hát a' kisaszszony hol van? kérdé mintegy mellesleg, foglalatossága közbe. — A' kertben, Nagyságos Aszszonyom! — Ha méltóztatik meg engedni Nagysád, mondám, régen lesve az alkalmatosságot, majd hírűl viszem, én a' kis aszszonynak, Mamíkája érkezését. — O ő arra a' fáradságra nem érdemes, felele, de ha terhére nem lészen édes Szirákym, ez úttal csekély kertemet meg tekinteni, örűlni fogok rajta. Én addig el rendelek holmit; mert ha a' házi aszszony útról jön, sokat nem úgy talál, mint kellene.

Le mentem a' kertbe. Az ajtónál fontolva álltam meg, még egyszer fel-borzozám módisan hajamat, nyakravalóm meg egyengetém, ru-

hámat meg símogatám, sarúimról a' port le-veregetém, egy szóval csekély személyemet telhetően kívánám szembe, és szívbe tűnővé tenni, azon csuda tündér Lyánka előtt,, ki egy egész Carousselt rab-igába görbített. O de jó fiú! e' csüggesztő gondolat ötlött eszembe, mint állasz te meg illy hódításokhoz szokott büszke tündér előtt? te falusi, kinek egyenes szíved, minden érdemed! Mert ah! én Louizét egy Júnói kevély termetnek, egy szemérmes tiszteletet parancsoló büszke tekintetűnek, egy férjfi gyűlölő fagyos keblű teremtésnek képzelém, kinek minden vágya csak addig terjed, hogy hódítson, 's a' hódoltat meg vesse. Igy ítéltem róla, mert a' Tisztetske az Al-Ispán asztalánál Tiszteket hoza-elő, kik hasztalan, 's csak a' levegőnek sóhajtoztak körűlte, 's több példákat a' Louize kegyetlen hidegségéröl, úgy mint a' ki szerelmet gyújtani képes, viszszánozni képtelen. — O de a' szerelem hányszor nem teve csudát? Istenből hattyút, érczet, bikát formála, 's engem ne tehetne bájolóvá? Igy vígasztalám magamat, 's majd szavakról, és mozdúlatokról gondolkodék, mellyekkel a' szép Lyánkát idvezelni, 's büszke szívét vívni fogom. Elő keresém valamit hajdan a' szerelmes Románokban, 's levelezésekben (mellyek leg újabb Literatúránk valódi díszei) olvastam, 's el készűlve, mint egy Nagy Utazót elfogadó Szószólló, indúlék Louizémet fel keresni.

Meg találám; sok ögyelgés után, reá bukkanék egy setét lúgos alatt. — De bár maradt vólna eggyikünk azon országban, hol a' jóféle bors terem! Most sem tudom, mint meredhete úgy lábom álló helyembe meg, hogy le nem rogyék. De érzésim csak ugyan el zsibbadának, 's szemeim meredten függének a' Lúgos scénáján. — Itt látám Louizet — a' gyönyörű súgár termetű lyánkát, felém háttal, — egy katona Tisztel

bíztosan űlni, 's körűl övedzett karokkal, édes csapodársággal váltogatni csókokat a' százszor, az ezerszer bóldog fegyverhordozóval. Az írígység' férge marásai között, darab ideig néztem e' lélek-játékot, végre nem állhatván tovább: tán alkalmatlan is vagyok! kiáltám elő-lépvén, 's zavarodott meg-hajtásommal úgy meg ütém homlokomat a' lúgos fa ívébe, hogy be menés helyett, egészen hátra hökkenék. Az én szerelmes párom, mint midön héjja csap a' turbékoló galambok közzé, szét-pattant egymástól. Louize a' zavar pírjával, 's szem le sütve hajtá-meg magát; a' Tiszt pedig kardja markolatjához kapott. — Bizonyosan alkalmatlan az Ur, így szólla el tökéllve lépvén előmbe, mert e' kisaszszonykával, kihez most a' szerelem, majd nem sokára a' házasság édes kötelei köténdenek, egy olly helyheztetésben talált az Ur, mellynél minden tanú felesleges. Ennél fogva kénytelen vagyok ki nyilatkoztatni az Ur elött egyenes feltételemet, hogy ha e' kisaszszonykával való szövetkezésünk, az Ur szája által idő előtt, csak egy szóval is tovább terjed, az Ur életével fog játszani, 's egygyikünk szemet fog húnyni. — No épen e' hibázott még! gondolám. Hidje el az Ur, felelék, hogy a' szemhúnyástól, mellyel Tiszt Ur ijjesztget, kivált mostani érzésemmel épen nem borzadok; de becsűletemre fogadom, hogy tőlem szerelem titkok teljes bátorságban lehet. — Ezzel ott hagyám őket, 's magamat a' kert leg sűrűbb bokrai közzé vonám, perelni az ingerkedő sorsal, 's le mondani minden további szövetségröl azon hitetlen szép Nemmel, kinél soha sem kopogtathatok, annak idejében.

Itt is el-késtél hát bóldogtalan! mondám a' kétségbe esés monológiájával, a' Tiszt meg előzött; a' szívet, melly csak érted doboghatott vólna, magához hajtotta, 's a' rózsa-szátskáról, melly csak néked viríthatott vólna, ő szedegeti

a' bóldogító csókokat, 's még agyon-vágással fenyeget! csak rajta jó ember! számomra úgy se sok virág nyílik már, 's ezek közt is zordon északi szél fúvalgat!

Más nap útnak akarék régi barátom felé indúlni, de sokszori csalatásim miatt olly bádgyadtnak, olly lankadtnak érzém magamat, hogy csak alig vánczorgék-fel. Nyájas részvétellel kérdezé Petruska bajomat, 's olly szívesen forgott körűltem, hogy csak Anyámtól várhatám ez ápolást. Ágyba erőltete, maga horda ételt asztaláról, ágyam felett kötögetett, 's leste vágyaimat. Ki-ki fordúla néha, 's ollykor hallám zsörtölő éles hangját, mellyel cselédjeit mustrálta. De hozzám mindég nyájas képet hozott viszsza, 's kedvkereső szívesség tündöklött ki minden mozdúlatjából.

O be keserves az özvegy-aszszony dólga! mondá, a' mint egyszeri kemény kiperlése után, hozzám viszsza tére, 's mély sohajtás kele ki mejjéből, biz Isten csak férjfi cseléd bolondja! — Az a' nőtlen férjfi dolga is! mondám Katómat forgatván eszemben, az ember csak az aszszony cseléd rabja! — 'S mi tiltja édes Szirákym, hogy sorsát változtassa? kérdé különös lágy nyájassággal Petruska. Én szívemből óhajtom szerencséjét, 's kérem, ne halaszsza tovább bóldogságát.

Meg hatották a' Néne illy nyájas szavai szívemet, 's el lágyúlva csókolám-meg kezeit. Édes Anyám! édes több mint Anyám! kiálték hálás érzéssel. — Miért épen annya? kérdé különös duzmadt, de még is lágy hangon Petruska, tán csak nem néz olly éltesnek édes Szirákym? 's egy forró kézszorítást érzettem kezemen. Aha! gondolám magamban, 's fagylaló jég futott ereimen végig; most értem én, hányat ütött az óra! Meg csókolám újra kezét, 's ezer szerencse, hogy ki szóllíttatván, zavarodásom egy kevéssé rést vehete. —

No itt jó fiú elődbe jött a' szerencse! mondám a' mint egyedűl maradék, de millyen? Anyámhoz kössem ifjúságom virágát, 's keblem hevét a' tél fagyán pazarljam el? Most gyöngytyúk hangját hallám, majd könny-posványos szemei jutának eszembe, majd pedig kellemetlen szeplőit látám. — De ah minden szeplőjét, mint Náni mondá, egy egy ezer forint takarja, 's egy özvegy, ki pompás kastélyban lakik, ha zsörtöl is néha benne, ki egy milliom aszszonya, ha már estvéje felé jár is életének, méltó, hogy egy nem igen gazdag, 's több lyánkáknál el-késett legény szemet húnyjon, 's vele gyűrűt váltson. Pestre csalni a' gazdag feleséget, 's ott a' kincsből kényént élni könnyű dolog lészen.

El vala hát nálam tökéllve, hogy a' Nénét hitvesemmé teszem. — Meg ne itéljetek kedves Olvasóim! mert ti sem tudjátok, még mire juttok. Gondoltátok vólna e' velem egygyütt, hogy azon testes aszszonyság, az ájúlásban nevétségesen fekvő Petruska, valaha hóltomiglan, és hóltáiglan velem tűrjön, velem szenvedjen? Igy játszik a' sors vélünk!

Le írhatatlan vala elragadtatása Petruskának, a' Jámbornak, a' mint viszont-hajlandóságáért, 's szép kezéért könyörögtem nála. Szemei egyszerre még nedvesebbekké lettek, mint vóltak valaha, valóban nem kicsin száját az el lágyúlt érzés majd a' füleig húzta, nyakamba rohana, 's meg vallván, hogy már régen égő nyughatatlansággal várta ki-nyilatkoztatásomat, minthogy gyanítá titkon lángoló szerelmem', (no lássa az ember!) szácskáját ismét nagy erőszakkal olly kicsire vonta-öszve, hogy az orczámon forró csókra pattanhasson-el. Meg öleltem én is színjátszói tűzzel, behúnyám szemem, mint a'ki széditő mélységet lát lábai alatt, 's újjára vonám jegy-gyűrű-

met, mellyért mást nyerék a' magaméra szerelmes Jegyesemtől. Egek ne hagyjatok!

Testem harmad napra fel épűlt, de lelkem szédelgett, mint a' ki kétked, ha az egyenes úton jár e' vagy oroz? A' milliom' reménye sem vólt elegendő altató hánykódó bal óldalomnak. Ifjak! haszonlesés ne czipeljen az óltárhoz soha! Amor rózsa köteleket fonogat az atyafias Hymennek, mellyek nyájasan ölelik szíveinket körűl; de ha Plútó a' kötelek helyett arany lánczokat nyújtogat, mit ér vakító csillogások? a' boszszús Hymen e' szencségtelenitésért éltünk bóldogságát, 's ártatlan szabadságunkat bilincseli le vélek.

Egy napra búcsút vettem Mátkámtól, 's Kígyósy barátomhoz rándúltam-által. A' mint Petruska kezét meg-csókolám, zokogva kezde pityeregni: én nem tudom, így turbékola szegénykе, mi fájdalmas elő-érzés fojtogat édes Jó'sim, 's csókot nyoma orczámra; csak valami ne érjen az úton, számlálni fogok, mig meg térsz, minden pillantást. O bájoló szerelmes epekedés!

Az úton meg hányám-vetém új környűlményeimet, 's úgy találám, hogy ezeknek is, mint minden más dolgoknak, vagynak jó óldalaik. A' pénz mindenkor fő hévér marad a' világban, 's kényt követhetni ez életben, nem kis nyereség. Hogy magam egy éltes aszszonyhoz kötöm, nem olly baj, mint első látásra tetszik; nem fog a' féltés férge dúlni keblemben, sőt inkább én leszek féltés tárgya; gondos ápolás, kívánságaim el-lesése, 's ezekből bennem eredő hálás barátság érzeményi ki fogják pótolhatni, a' szerelem többször perzselő, mint melegítő tüzét. — Bizony kedves Uraim! én teljes reménnyel vagyok, hogy Petruskával való házasságom jobban fog ki ütni, mint számtalan szeles fiataloké, kik arany hegyekről való álmok közt állták-be a' Hymen' igájába, fel ébredvén pedig szilajon rúgnak a' hám-

fához, 's vagy a' szent jármot törik darabokra, vagy soha nem gyógyítható inat ránditnak benne.

Kígyósy Barátom nyílt karokkal fogadott, de házasságom hallván hátra-kökkent, mint a' ki véletlen kígyóra lépett. — Jósi az Istenért! kiálta szörnyűködve, mi manó vitt erre a' fejtörö gondolatra? Az arany szent éhezése úgy e'? úgy e' gazdagnak vélted Petruskát? — 'S nem vólna gazdag? kérdém a' kétségbe-esés hangjával? — Gazdag vólt édes Jósim! felele fej-csóválva Kigyósy, özvegysége elsőbb éveiben, de a' gondatlan pazérlás már tenkre tette. — Hála-Istennek! mondám szabadabban vévén lélekzetet, hogy ez úttal is, mint szoktam el késtem Petruskánál; maradjon édes Miskám! gazdagsága, és személlye ott, a' hol van: én ugyan feléje többé nem megyek a' jámbornak.

Egy malom-kő esett le szívemről, 's vigan töltöttem egy pár napot Kígyósy barátomnál, kit most úgy tekintettem, mint véd-angyalomat, ki épen akkor ragada-ki az örvényből, midőn süllyedni akarnék. Gyakran juta most eszembe, a' mint jegy-gyűrűmre tekinték, a' galambokkal való álmom, 's mosolygám, hogy a' kék-tóllúnak farka maradt kezemben.

Haza-útamban, óldalt hagyám Petruska büszke kastélyát. — Isten hozzád jó Özvegy! mondám, merően szegezvén környékére szememet, Isten hozzád! meg engedj, hogy fájdalmas elő-érzésed hazugságban nem hagyám. Vígasztald magad a' mint tudod lelkem Petruskám, 's jusson eszedbe, hogy nem csak magad, vagy a' világon, kitílly kímélletlen sújta a' végezés vas-karja. Én előttem már sok száz esztendőkkel, így bánt a' nálam külömb Éneás, a' nálad szebbecske Dídóval. —

Haza érkezvén, mosolyogva ödönge kocsimhoz öreg Kató gazdaszszonyom. O be más szem-

mel tekintém most őtet, ezen ügyes jó szivű, 's nyugalmas cselédet. Vigye patvar a' feleséget! melletted maradok, gondolám magamban, 's meg tartlak szolgálatomban míg élek, ha naponként huszon négy órát zörgesz is. De az én Katóm, a' mint marasztalám elő-kötőjét babírkálva, 's pirúlások közt adá előmbe, hogy házasodásom' hírére, személyét Marczi kertészemnek ajánlá. Mert úgymond, az ifjú menyecskék mai időben furcsa természetüek; az öreg szólga nem elég gyors, nem elég okos nékik, 's ki tudja, mit várhattam vólna új Tens' Aszszonyunktól én is.

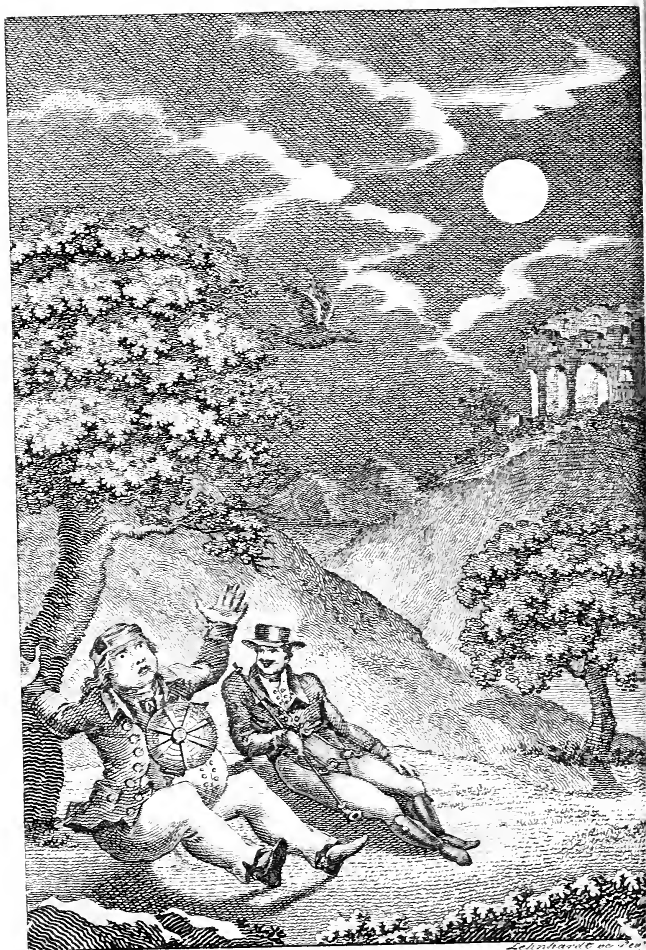
Sas rúgja széllyel valamenyi aszszony, és lyány van a' világon! közbe-kiálték kifakadó méreggel, 's Katóm meg nem foghatván felhevülésemet, ijjedten hátrála az ajtó felé, és ki a' szobából. Hát mar csak ugyan el van végezve, hogy a' fejér-nemnél örökké k é s ő n járjak, még a' cseléd,-fogadásban is?

O idő, idő! kinek korláti között fetreng minden véges, ki formát, és határt szabsz minden dolgoknak, most értem én, melly nagy rollét játszasz, te a' világban, és az élet változásaiban! Nem csuda, hogy téged a' bőlcsek feszegetnek, 's titkaid el-lesni törekednek. Im én is bújdosok az életben, mint egy Fakír India' magányiban, 's páratlan űlök szobámban, mint sas az Alpesek' kopár szikláin, csak azért, hogy hatalmas törvényed, te mindent szűlt Idő nem értettem, azon törvényed: h o g y a' k i s z e r e n c s é t a k a r, k o r á n j á r j o n!

Kedvetlen vóltam most kedves falusi lakásomban mindég, mint a' kinek rendin veri szénáját az esső. — Pestre megyek be lakni! kiáltám egyszerre el-tökéllve, bóldog háznépnek való a' falusi lakás; a' nőtlen a' szép természetben is csak néma kebelre talál; 's meg hagyám Jancsinak, hogy pakoljon.

De Jancsi, vevém észre, hogy régólta úgy jár körűltem, mint a' macska a' forró kása körül. — Mi bajod néked Jancsi? kérdém a' fiút. Meg rettene a' jámbor, 's szeméből köny görge-ki. Darab ideig nem felelt semmit, csak nyugtatlan tipegett álló helyében, 's kalapját szorongattatások közt forgatá keze között; végre meg vallá, hogy Náni a' Tercsi szoba-lyánya el-rablotta szívét, de pótlékúl a' magáét nála hagyta; 's ha nem ellenzeném: nehogy korán essen a' Keresztelő, mind ketten óhajtnák a' papi áldást. — Ám legyen! kiáltám örvendve, hogy még is házamnál járt valaki korán. — Meg javítom inasi béred, Nánid pedig gazdaszszonyi fizetést fog húzni, 's külömben sem felejtkezem meg rólatok. Kezet csókolt Jancsi, öröm villogott szemében, 's dal, és fütty közt pakolt Pestre.

Igy lettem én Pesti lakossá, hol az ember semmi dologban késön nem jár, csak azt a' fortélyt ne vesse hátra, hogy bankótartóját örök domborodásban tartsa, mert ha pénzt megy kérni valahová, bizonyos lehet benne, hogy ott is el késik. Lyán-nézéseimtől ólta, annyira félek az el-késésektől, hogy ezen magam élte töredékjét is csak futtában tevém fel, ne hogy a' nem késő halál miá ki késsek az időből is, annak fel jegyzésére. — Késs hát te is most az egyszer itéleteddel jó Recensens!

Minden jó Lelkek dicsérik az Urat!

KEDV-CSAPONGÁSOK.

EÁŸ ANDRÁSTÓL.

Második Kötet.

1824.

PESTEN,

FÜSKÚTI LANDERER LAJOSNÁL.

A'

Régi Pénzek,

vagy:

Az Erdélyiek Magyar Országban.

Eredeti Vigjáték 5 Felvonásban.

Személyek:

Báró Tordayné, Özvegy.
Báró Torday Amália Kisaszszony, a' Bárónė vólt Férjének attyafia, 's a' Bárónénak fogadott leánya.
Mindszenti Károly, } Erdélyiek.
Víg Feri, }
Tallósy Pál, Földmérést tanúló Ífjú.
Kereszty, gazdag Pesti Kereskedő.
Jósi, a' fiacskája, 10 esztendős.
Kardos, gazdag Pesti uzsorás, 's új Nemes.
Orsolya, a' Gazdaszszonya.
Vaszilné, egy Özvegy Erdélyi Korcsmárosné.
Julcsa, a' Báróné szobaleánya.
Városi Commissarius.
Gróf Kahlberg, } Kardos Vendégei
Báró Hering, }
Kukovay, Obersterné }
's több Vendégek.
Kacsa Márton, } Kóldusok
Prézli, }
Langyosné, }
's több Kóldusok.

A' történet helye Pest.

Első Felvonás.

Első Jelenés.

(A' Báróné lakása, Julcsa szobát tisztogat, mellyben mejképek csüggnek a' falakon.)

Ugyan hol veszi ez a' sok por naponként magát? Igazán, a' leg tisztább ember szívén szobáján is, van mindég valami seperni való! — Phi! be könyvpenész szag érzik ezen a' széken; bizonyosan ezen űlt Capricius Doctor, midőn a' Nagysás Aszszony kéz-erét tapogatta. A' túdós, és pípás emberek szagán eltudnék menni, mint a' kopó a' nyúl nyomán. *(A' tűkröt törli.)* Ezen is már mennyi a' mocsok! olly nehéz tőle a' tűkröt megőrizni, mint a' jó hír-nevet a' rágalomtól. De téged jó Guitarre, csak nem igen lep meg a' por; eleget vagy kézen! — *(Meg áll a' seprővel, 's kaczag.)* Furcsa midőn egy háznál Kisaszszony, és Szobaleány szerelmesek. Elmerűlten, szótalan űlnek a' varrásnal egymás ellenében. A' Kisaszszony sohajt, a' szobalyán mint hív echója: detto! A' Kisaszszony könnyez; a' Szobalyán pityerg. Ama parancsol, e' nem hallja: e' kérdez, ama nem felél. Ah! ollyan is a' szerelmes Lyán, ha kedvesével nints, mint a' szélmalom a' csendes időben, semmire sem használható. *(Ismét poroz.)* De ablakot kéne nyitni, nagyon szállong a' por.

(Ablakot nyit, 's kitekint, de pirúlva hirtelen viszszakapja magát.) No ugyan megadtam magamnak! De ugyan mi a' manó is nyittatja-ki velem épen ezt az ablakot? mikor itt is amott is ablak. Már meg látott — épen felénk tart — azt fogja gondolni, hogy őtet lesem. De még roszszabb, hogy viszsza kaptam magamat; még többet gondolhat. Be hamar meglátott; mert mindég ablakunkon a' szeme, nekem meg ablakán az enyim. Már meg van! már csak köszönök neki *(kitekint, 's a' fejével köszöntget.)* Jön — paríros a' kezében — bizonyosan a' Kisaszszony Kótait hozza. Kinyitom a' többi ablakot is, hadd lássa, hogy friss levegőre van szükségünk *(nyitogat.)* Esztendeit, és szerelmét soha sem titkolhatja eléggé a' szegény fejérnép! *(Tisztogat, seper a' jövő Jelenés alatt.)*

Második Jelenés.

Tallósy és Julcsa.

Tall. *(lenyitja az ajtót.)* Jó reggelt édes Julcsám!

Jul. Isten hozta Tallósy Urat!

Tall. Quo te quisque casu rogat — azt mondja a' Deák, az az: ha én így köszönök: Jó reggelt édes Julcsám! az elfogadásnak ennek kell reá lenni: Isten hozta édes Palim! érti e' szép Julcsám? —

Jul. A' magyar Leány nem deák példaszó után köszön.

Tall. De szíve után angyalkám. Hogy pedig én az én kedves Julcsámnál jól állok, azt a' vak is láthatja.

Jul. *(boszszonkodást erőlködve.)* Nézze-el az ember! szeretném tudni miről?

T a l l. Először: a' szállásom felé szólgáló ablak mindég nyitva áll, 's az én Julcsám nála dolgozgat.

J u l. Arról legjobban járja szobánkat a' szellő.

T a l l. Másodszor; a' hónapos rózsácska, mellyet Julcsámnak hoztam, gondosan ápolódik, szép friss, 's gallyacskáit rózsaszin pántlikák kötik a' karóhoz.

J u l. A' Kisaszszonynak kedves virága.

T a l l. Harmadszor, negyedszer, ötödször: mert — mert — Julcsa szint olly szívesen vár, mint én szívesen jövök, olly örömest fecseg velem, mint én vele, olly könnyen felejti dolgát nálam, mint én az egész világot mellette, olly édesen veti reám szép szemeit, mikor őket pirúlva le nem süti, a' mint csak a' szerelem tudhat nézni —

J u l. Millyen hiú lehet a' férjfi is! hogy hízelkedhet magának!

T a l l. *(Esdekve.)* Julcsám! ne kapja-ki a' kóldus támasz-botját kezéből. Ha nappal bérért írogatok, hogy lakhassak, élhessek, 's éjjeimet nehány órával meglopom, hogy jövendőmért tanúlgassak, be gyakran hoz szemem vigasztalást ébresztést amaz ablakról, hol Julcsámat látom varrogatni. Gondolom, egykor érte fogok dolgozgatni, ő pedig reám varrogatni.

J u l. *(lágyúlva.)* A' jövendő az Isten kezében van, édes Tallósim! *(magát öszveszedve.)* De majd elfelejtem magamat, még nem vagyok ám kész a' tisztogatással *(székre áll, 's a' képeket tisztogatja.)*

T a l l. Hát Máli Kisaszszony hol van?

J u l. A' Nagysás Aszszonyt öltözteti; ezt 's a' körűlte való dolgokat nem örömest bízza másra.

T a l l. Jele, hogy sokszor nem silányabb lánez a' háláé, mint a' természeté! Sok édes gyermek kellene ollyan, mint Máli Kisaszszony fogadott. —

Jul, Szereti is a' Báróné, hogy ön gyermekét se szerethetné jobban. Málika minden öröme; úgy is egyedül maradt szegény e' világon, mint egy templom a' falu közepén, melly körül a' sorok elégtek.

Tall. Hallottam valamit veszteségéről, de nem hitelest.

Jul. Több ízben beszéllte nékem a' Kisaszszony a' történetet. Maga a' Nagysás Aszszony nem örömest hágy nyúlni a' szív kényes sebéhez. Nézze Tallosy Úr, ez a' kép, a' mellyet törlök, kís Lyánkája vólt a' dajka kezén. A' Hora-hadkor, a' Kastély kertjében vágták az Oláhok dajkástól agyba. Hólttesteiket a' cselédség vitte-be a' jajveszéklő Anyának. A' Báró épen táborban vólt az Oláhság ellen, 's egy hétre őtet is halálos sebbel hozták be a' rémült Nőnek. Lehet gondolni, mit érezhetett a' szegény gyermektelen Özvegy e' hirtelen kettős csapásra.

Tall. Szegény! pedig be áldott egy teremtés!

Jul. Még is mennyit szenvedett a' kegyes, kivált tulajdon férjétől a' Bárótól, ettől itt, a' kin most vonom a' porseprőt. Nem! dehogy tisztogatlak te tigris fajzatja! legyek szennyezzék be arczádat, pók vonjon-be hálójával te vad lelkű! *(leszáll a' székről.)* Nézze Tallósy Úr, hogy vonja-öszve a' kegyetlenség' indúlatja szemöldökeit, a' szerelem-féltés mint gyanúskodik tekintetében. O vólt ám az kedves Tallósy Úr, kár, hogy földije, a' ki csecsemő fiát, elöszülöttjét, reményét haldokló törzsökének, hitvány gyanúból megtagadta, 's egy oláh Korcsmárossának adtaki a' háztól. Nem látta a' szegény ártatlant soha többé senki. Oda veszett az oláh-zendűlésben ez is. — Hu! szintúgy borzadok tőle! Hidje-el Tallósy Úr, sokszor estve szemhúnyva sietek-el ez alatt a' kép alatt, mintha kísértet vólna a' sar-

kamban. Be szörnyű gyáva indúlat lehet az a' féltés, ha egy illy angyal is áldozatja lehete!

Tall. Ollyan biz az édes Julcsám, mint a' tört tükör; százszorosan is mutat, de mind hibásan. Gyanú a' kínós eledele, boszszú az itala szomjának. Hál' Istennek, hogy keblemben egy szikra sints belőlle.

Jul. Ki tudja?

Tall. Felelek magamról. Mellettem meg fog nyugódni az én Julcsám, 's csak a' haláltól fogjuk félteni egymást.

Jul. No megint a' kerekvágásába jött már. Ollyan Tallósy Úr, mint a' verklis rigó; ha egy két taktot fütyől is a' nótáiból, harmadikban bizonyosan a' természeti hangjába ugrik.

Tall. Mert ez a' vele született hang. Édes Julcsám! *(csapodáran)* csak egy szócskát ereszszen a' balúldalról nyelvére, hadd kapjon nyugvást hánykódó szívem, czélt fáradozásom. Ha az Isten kenyeret mutat szorgalmamnak, reménylhetem e', hógy a' jó Julcsa jót roszszat megosztánd velem?

Jul. *(Szem le-sütve a' seprővel méláz.)*

Tall. Vagy tán szegénységem ijjeszt. — O Julcsa, a' galamb párosan szemelget, rak fészket, se asztágja, se lakja egyiknek is; 's a' mi közös iparkodásunk maradna áldatlan a' jó égtől? Fejemben a' gyűjtött tudomány, szivemben a' jó szándék, Julcsámért lángoló szerelmemben az örök ösztön a' munkára: mi lehetne ezeknek lehetetlen? — Az én Julcsám nem felel?

Jul. *(mindég szem lesütve.)* A' szegénység nem akadály előttem édes Tallósim. Az Ur Professzor fia, én Pap leánya vagyok; vagyonkánkból egygyikünk se sokat adhatna egymásnak kölcsön. De —

Tall. *(nyugtalan.)* De — no de —

Jul. De — de — hiszen még a' Nagysás Aszszonytól is sok függ ám! Lássa Tallósy Úr, ő — az Isten áldja-meg — egész Anyám.

Tall. 'S ha a' Nagyságos Aszszony nekem ígéri — hogy?

Jul. Már úgy engedelmeskednem kell, mint jó Aszszonyomnak.

Tall. Kell? Kell? *(Lágy esdekléssel.)* Csak kell édes Julcsám, édes egyetlen egy Julcsám?

Jul. No — no — hiszen ne búsúljon — nem szakad meg a' szívem az erőltetésben.

Tall. Angyal! *(nyakon kapja, 's hirtelen megcsókolja.)* Most már a' három fejű sárkánnyal is megvívok.

Jul. *(zavart boszszúskodással.)* Soha sem is láttam illyen embert; a' született némából is szót, a' taplóból is vizet fatsarna ez ki!

Tall. Most már megyek édes Julcsám. Ó be könnyen fog folyni munkám. Szegénynek a' viszont-szerettetés bóldogsága ollyan, mint a' Kertésznek a' nagy szárazság után, a' szép langy esső; iparkodva vet, ültet, plántál kertében a' jámbor! 's éledt reménye új ösztönt ad szorgalmának. — Pá angyalkám! egy csókot kérnék az útra —

Jul. Nálam marad még interen édes Tallósym: elég, ha ki nem adom másnak.

Tall. Megelégszem; de felém az ablak nyitva álljon ám, 's Julcsám ott dolgozgasson. *(Indúl, de hirtelen viszszafordúl.)* Majd el is felejtem, miért jöttem. A' szerelmes feledékenyebb a' gyermekkorú öregnél. Én még azt is felejtem, hogy szegény legény vagyok: mert én nem cserélnék a' Marokkai Császárral! Máli Kisaszszonynak hoztam-el a' kótait, és azt a' dalocskát, mellyet kívánt tőlem. *(Ismét indúl.)* Ugy! a' könyveiből vihetek e' még édes Julcsám?

Jul. Bátran! nyitva a' szobám ajtaja.

Táll. No most már igazán megyek, de szívemet itt hagyom, csináljon vele édes Julcsám a' mi tetszik.

Harmadik Jelenés.

Julcsa *(maga.)*

(Keresztbe veti mejjén kezét, fontolgatva.) No lyánka, te szépen eladtad magadat! — de hiúság, haszonlesés nem köték az alkut — tehát Isten néki! Illyenkor angyal terjeszt szárnyat a' szív kötése felibe. A' szegény lyán úgy is ollyan mint a' Kalendáriom — ha a' magok esztendeikben el nem kelnek, oda a' becsek. Majd mit szóll reá a' Nagysás Aszszony? tudom nem ellenzi, mert Tallósit különösen szereti. Én már hívesben űlnék — hogy már! de a' szegény Kisaszszony! — Bizony sok csomója van a' rangnak is, 's többnyire a' fej köti, óldja azokat a' szív rovására; ha a' csomó szorítja szegényt — csecse-becsét csillogtatnak mint gyermeknek szemébe, hogy búját felejtse. Sajnálom a' jó lelket, mert velem rangját nem érezteti soha. Már kivel sohajtson versent ezentúl? Én csak nem sóhajtgatok többé, mert nekem nagyon nevetőre fordúlt a' kedvem; de kivel nevessek én is? — Né — még a' kályha sincs leporozva! *(tisztogat, seper.)*

Negyedik Jelenés.

Máli és Julcsa.

Mál. Siess Julcsa! mindgyárt itt lesz az anyám. *(az ablakhoz megy)* Millyen csörtetés az

útzán! kőltőzködnek a' lakók, rakott szekerek, talyigák zörögnek mindenfelé.

Jul. Igaz! ma van Szent György napja.

Mál. Hát nem hallottad ez éjjel útzánkon a' musikát. A' Tanácsbéli Urnak szóllt itt ellenünkben. Eleinte azt véltem, hogy a' mi Kardos Györgyünket illeti.

Jul. Ugyan ki tisztelné azt meg, ha csak nem azok, a' kiknek bőröket uzsoráival lehúzta?

Máli. Jobb bizony ha megköszöntöd.

Jul. Mit tudnék neki kívánni. Pénzt eleget nem kivánhatnék, mert fösvénynek nincs elég; egésséget hijában kívánok, mert a' nagy mértékletesség úgy se ereszt reá nyavalyát. Jó lelkiismeretet óhajtsak néki? jónak kell lenni az övének, hogy a' sokszori kopogás eddig az óldalát ki nem ütötte *(pajzánon)* hanem még is tudnék én neki valamit kívánni, a' mit szívesen venne, tudom.

Máli. No 's halljuk!

Jul. Az ő tulajdon szava-járása szerint: pénzt és nexust, 's hogy a' kettőt egy kötetben adjam-ki: a' Nagyságos Aszszonyt vagy Máli Kisaszszonyt.

Mál. Ha, ha, ha! vagy mind a' kettőnket úgy e'? — 's egy lángal szeret mind a' kettőnket úgy véled?

Jul. Csak a' pénzt és nexust. Ezt vadászsza ő az okos, midőn egész házunk körűl kedvelg; mert még én is oda tartozom ám. Jósefi Vásárkor egy fűző-tőt hozott nekem Vásárfiába, hihető, hogy kegyes pártfogásommal dolgát a' felsőbb helyeken elő-segéljem.

Máli. Falra hánynád vele egygyütt a' borsót. Isten őrizz a' közös szeretőtől! ámbár a' féltés nehezen gyötrene szegény anyámmal érte. *(kinéz az ablakon.)* Nézd csak, nem a' Gellény holmijét viszik ott ki a' kapunkon?

Jul. Szegény! költözködik ő is hívatalja után.

Máli. Sajnálom őtet, inkább Kardos ment vólna ki helyette tőlünk. O még is csak tudott nékem valamit beszéllni Erdélyről és Kolosvárról. Ugy Julcsa! ez éjjel megint Kolosvárról álmodtam.

Jul. Nem csuda, midőn nappal is sokat álmodozunk róla.

Máli. Mintha a' Dobokyak kertjében sétálván, ott egy szép teljes rózsát szakítottam vólna.

Jul. Hm, a' rózsa szerelem virága. Csak tudnánk hol virít ez a' rózsaszál; mert a' mennyire sejtem, Pest' ifjai csak szíve körűl nyilazgatnak Máli Kisaszszonynak, a' kellő szívbe még nehezen lőtt-be egy is. *(évődő mosolygással)* ha szabad vólna találgatnom, vélekednem, gyanítnom —

Máli. *(Tartólag.)* No 's —

Jul. Én csak a' hívő vagyok, hogy Máli Kisaszszony a' szívecskéjét — Kolosváron hagyta.

Máli. *(pirúlását kaczajjal palástolván)* Bohó! kibe tudtam vólna ott szeretni? hiszen ki se vóltam a' Doboki házból.

Jul. Emlékezik reá a' Kisaszszony, a' mit az egyszeri Király leányáról — ugyan hogy is hívták? — Da — igen — csak ugyan Danaéról olvastunk? — Azt toronyba zárta az Attya, még is arany esső képében meglátogatta a' szerelem. hát egy házba hogy ne csúszhatna-be, a' hol ajtó, ablak nyitva áll *(pajzánon)* a' hová a' többek közt Guitarre-mester is járdalt leczkéket adni.

Máli. *(szem lesütve.)* Tán csak nem gondolod, hogy a' Guitarre-mesterbe szerettem?

Jul. Miért ne? A' szív elébb üti a' bakot, azután szörnyűköl rajta; 's majd megkéri a' főt, hogy mentegesse. Vagy tán nem érdemes a' Guitarre-mester, hogy egy jeles lyánka szeresse?

Máli. Ah ne vétkezz! *(hevesen)* nincs lyán, ki őtet megérdemelje.

Jul. Már e' lángoló szavak eléggé elárúlják a' szegény szívet. Ha szabad lenne a' többi gyanúimat előhoznom, kiraknom, kitálalnom —

Máli. No s —

Jul. Midőn a' szép gazdag Málika körűl Pest Ifjai ugy csoportoznak mint legyek a' tejes köcsög körűl; édelgnek, mosolygnak, szemmel nyilaznak, szóval puskáznak, 's törik magokat a' kedveltetésben, a' szegény Málika sohajtva fordúl az ablakba, 's néz-ki epedve arra felé, merre Gellény Erdély fekvését mutogatta. A' Guitarre van kinban 's a' Kolosvári dalok; sok óra telik velek nappal, 's még egy kettő a' hóldas éjekből is. A' majorosunk fiacskája, szép fejér húszast kapott ajándékba, mert Károlykának hívják. 'S osztán, a' múlt Vasárnap — a' mint az Orczy kertjében sétáltunk — emlékezik Máli Kisaszszony azon szép ifjúra, a' kitől, a' mint véletlen reánk bukkant, úgy megrezzent, 's lángoló arczal felém fordúlva ezt súgta: soha hasonlóbbat mint ez a' Kolosvári Guitarre-mesterhez!

Máli. *(szem lesütve a' gyűrűjét nézegeti.)* Épen mint Columb egy czifra botocskáról gyanítja az új Világot.

Jul. Ő se hibázott, de én sem édes Kisaszszonykám! *(megcsókolja a' kezét)* a' melly betegségen maga ment keresztűl az ember, annak jelenségeit könnyen megesmeri máson.

Mál. Már megvallom — annyiban találtad a' dolgot — hogy a' Guitarre-mester nekem még eddig minden ifjak között leginkább tetszik.

Jul. Bölcsen értem. Meg is kell adni, hogy a' múlt Vasárnapi ifjú szép egy fia vólt az annyának. Ha ugyan a' Guitarre-mester ollyan —

Máli. *(közbe ugratva)* Még szebb, mondhatom neked Julcsa, még szebb!

Jul. Ugy könnyű vólt elfelejteni, hogy csak egy Guitarre-mester; de a' világ nem felejt ám

olly könnyen. Azt tartja ő, hogy a' millyen a' varrás, ollyan tőt, czérnát vegyünk hozzá. Ha még is a' szegény Guitarre-mester csak az emberiséget nyomorgatta vólna uzsorás csalásaival, mint Kardos Úr, vagy egy pár szegény lyánkát szedett vólna reá, mint sok Úracskánk — azt, ha pénz nexus van hozzá, csak elfelejtené az úgy nevezett nagy-Világ; de egy szegény Guitarre-mester, 's egy gazdag Báró Kisaszszony — nagyobb egyenetlenség előtte, mint jobb lábon czipő, bal lábon bocskor.

Máli. *(elgondolkozva sohajt.)* Igazad van jó leány *(az ablakba fordúl.)*

Jul. Tallósy elhozta a' kótákat, itt vagynak az asztalon. Nékem már mennem kell, mert Szerdánk van, a' Nagysás Aszszony alamizsnás napja. A' kenyér-szeleteket kell elrendelnem a' szolgálókkal. *(el.)*

Ötödik Jelenés.

Máli *(maga.)*

Szerencsétlen egy leány az, a' ki első szerelmét kénytelen áldozatúl adni hajthatatlan sorsának! Élte fájának legígérőbb gallyait tördelte az le virágzásokban néki, kevés és csak satnya gyümölcsöt reménylhet azon túl rajta! — Elfelejtsem őtet? Nem, azt nem tehetem! Szívem' méllyébe rejtem kedves emlékűl képét, mint a' szerető anya gondosan őrzi-meg elhalt első szülöttje hajfürtöcskéjét!

Hatodik Jelenés.

A' Báróné *(egy levéllel kezében.)* Máli.

Bár. Valahára még is egy kis túdósítás Erdélyből édes Málim!

Máli. *(lobbal.)* Erdélyből édes Anyám?

Bár. Veres, a' Fiscálisom írja, hogy sok járás-kelés, fáradság után nyomába akadt Vaszil Korcsmárosnak, a' kinek, tudod, szegény Uram Károly fiamat adta nevelőbe. De mi haszna? a' mit róla ír, az az anya sebének csekély ír.

Máli. Mit ír édes Anyám?

Bár. Csak annyit fiam, hogy Vaszil, sok elkövetett gonosz tettiért a' Bánátban, a' hol egy csárdában korcsmároskodott, mintegy két esztendeje, kerékben töretett; a' felesége pedig tömlöcztöztetés után, semmi se sülvén reá, Magyar Országra viszsza jött, de semmi fiúról nálok nem tud mondani senki. Hihető édes lyányom, a' vérszopó oláh Vaszil, mint nemes ivadékot a' Hora-hadkor elgyilkolta.

Máli. Mi haszna lett vólna belőlle édes Anyám? ne kínozza magát illy képzetekkel.

Bár. Haszna kevés édes lyányom, mert a' szegény Uram, a' mint halálos ágyában vallá, csecsemő fiammal, ellenem forró boszszújában, egyebet nem adott által Vaszilnak, mint az arany gyűrűt, mellyet én adék néki jegybe, és egynéhány Római 's Görög régi pénzeket, mellyeket Kereszt-Attya Gróf Orsovay ajándékozott a' gyermeknek, egy kis magam munkálta arany himzésű zsacskóba kötve. Ezeket a' nyomorúlt, gyilkosság nélkűl is magáénak teheté; osztán esztendőnként vont fizetést a' gyermektől. De édes Málim! a' zendűlet öldöklő vér-angyal e' főldön; bűnös 's ártatlan egyaránt dűl kaszája előtt, 's Vaszil, hallod, kerek alatt halt-el. Szegény, szegény fiú! *(kendőjét borítja szemeire.)*

Máli. Vaszilnét nem lesz nehéz felkeresni, ha Magyar Országra jött — ő bizonyost mondhat majd. Ne gyötrődjön addig édes Anyám!

Bár. Magyar Ország szép darab főld édes Málim! Osztán mi tiltja Vaszilnét, kit Anyám ne-

velt-fel, kit mindég szerettem, magammal vittem mint kedves szobalyányomat Erdélybe, 's magam házasítottam ott ki a' legkedvesebb emberéhez férjemnek — mi tiltja őtet, hogy engem, kire néki könnyű akadni, felkeressen, 's Károlyom sorsáról megnyugtasson? A' mardosó, a' bújkáló lélekisméret nem egyébb édes lyányom? — O azon bizonyosodás, hogy szegény fiam rég a' sírban senyved, már nem vágna új sebet. — A' hoszszas kétkedés, bizonytalanság, szűkölés, csendes lemondásra bírják lassadán a' szívet — de tudni bizonyosan hol, mikor, mi módon halt-el? vólt e' eltakaríttatása, mit tett, mit szóllt vég perczeiben kedves elhúnyottunk? — ó be nyugtató, be enyhítő kötés sebünkre! Fontos és szent ereklye a' szeretett haldoklótól minden végső szócska, intés, tett, mozdúlat, 's az édes emlékezet a' szív mellé biggyeszti azokat mint virágokat, hogy vele egygyütt hervadjanak-el! Nézd fiam, Nelli lyányomat is a' Hora-had ölte-el tőlem, de könnyeim áztathatták koporsóját, tudom a' sírt, melly kedves tetemeit fedi, 's már rég megnyugodtam rajta; vesztésem egy vólt, nehéz álom gyanánt tűnik lelkem elébe.

Máli. De nékem is úgy jut eszembe, hogy a' Sellyei öreg Kertészünk dicsérve emlegette Vaszilnét előttem. Hát ha még lenne remény édes Anyám?

Bár. Ah hívékeny szívem velem is hitetgeti gyakran, hogy él Károlyom, hogy fel kell találnom őtet. Hitvány ámítás! mint gyermeket szoktunk hazug reménnyel bíztatni, hogy a' sírást felejtse. — Vaszilné jó egy lyánka vólt, szegény jó Anyám nevelése, de Vaszil, mint későbben kiesmertem, egy czudar lelkű, 's a' vétek édes fiam, mint kémény korma, megfogja azt, a' ki körűlte forog. De hát miért kerűli házamat? mondmeg. Sok láncz köti őtet ehhez. Az Attya is Pesti

Kalmár vólt. Igaz, hogy örökséget attyáról nem kereshet, mert ez, a' mint hallom, Kardos Urral vólt közös borkereskedésbe bele bukván, ínségben halt-el; de kereshet atyafit, pártfogást, 's engem, a' ki mindég annyira szerettem őtet. Nem, édes lyányom, ne mesterkézz, ne idézz nékem meszsze reményeket elő — ha te nem vólnál jó lélek, magánosan állanék én e' világon, mint száraz gallyon gubbaszt a' madár, mellynek fészkét az irgalmatlan madarász kiszedte. *(könnyezve megöleli.)*

Máli. Szegény jó Anyám! bár csak a' hála pótolhatná-ki a' természetet!

Bár. Pótolja édes Málim. Nem te vagy e', ki szívámítva felejteted velem, hogy gyermektelen vagyok, ki a' szenvedésbe fáradt szívet az élet unásától óvod. Tizenkét esztendeje már a' Hora-Világnak, melly három áldozattal zúzott-meg, 's az idő letörlé halkal a' szívről a' fájdalmat, mint régi vésést a' kőről; de ha az idő Orvos vólt, a' nyájas beteg-ápoló te vóltál! *(újra megöleli)* az Isten áldjon-meg érte!

Máli. O áldás, bő áldás a' szegény árván, ha illy Anyát találhatott!

Bár. *(meg-törli könnyeit.)* Erről ne többet édes Lyányom! Én felejteni tanúlok, ti sebemet kerűljétek-ki, mint a' kedves alvót szoktátok kímélni, hogy lábkopogástok fel ne költse. Ma van az alamizsna osztogatásunk' napja. Nem vólnának fiam viselt ruháid, vászon, vagy kendő darabjaid, rongyaid? A' szegénység mindent tud használni. Ezek is jók lennének a' pénz mellé.

Máli. Majd találkozik édes Anyám. *(Kopogtatnak az ajtón.)*

Bár. Máli. Szabad!

Hetedik Jelenés.

Az elébbiek és Kardos.

Kardos. Alázatos szólgája édes Nagyságoskám! (*kezet csókol*) Jó reggelt Kisaszszonykám! olly jó reggelt mint annak van, a' ki korán kimegy, 's aranyat talál.

Máli. O biz annál vagynak még jobb reggelek is, —

Kard. No hát a' ki két aranyat talál.

Máli. Arany, csak arany, Kardos Urnak mindég csak pénz van a' szájában.

Kard. Pénz, és nexus! Ez a' kettő hordja Kisaszszonykám a' világot, mint a' két tengely a' kocsit.

Máli. Hát a' becsűlet, a' jó erkőlcs, Kardos Ur?

Kard. Hátúl a' bakon űl édes Kisaszszonykám, ha meg ún a' kocsi mellett gyalogolni. Hidjen a' próbált embernek lelkecském, jó a' becsűlet, szép a' jó erkőlcs, de annak valók, a' ki már megfogta az annyát, a' kinek a' pénz az erszényében, a' nexus a' nemzetségében vagyon. — Én is tartok valamit a' becsűletre, 's ugyan azért, még a' törvény soha sem kopogtatott az újjaimra, bár a' gonosz világ beszéll, fecseg, szóll, szapúl — kicsoda ment a' rágalomtól? — de más úton keresem, mint rendszerint szokták. Sokan addig beszéllik úton út félen, hogy ők becsűletes emberek, míg az egész világ elhiszi magokon kívűl; mások az erkőlcs livréjét veszik-fel, ha ki mennek, 's otthon a' Sátánéba bújnak; némellyek kardal, pistollyal vívják a' becsűletet, mintha a' kard hegyin, és a' golyón űlne a' jámbor: sőt olly bohók is vagynak, kik a' szegénységgel fog-

nakj kezet, hogy a' becsűletet nyerhessék harmadik levélnek a' herébe. Ám lássák! én mosolygom a' dolgot, 's pénzt gyűjtök, hogy nexushoz jussak, azután majd utánnok kullog a' becsűlet, ha külön nem hajhászom is.

Máli. Szép erkölcs-tanítás!

Bár. Nem jó vólna, ha számos tanítványa akadna Kardos Urnak.

Kard. Magam se szeretném édes Nagyságoskám, mert úgy nehezebben jutnánk a' pénzhez. De így míg a' világ a' becsűletet hajhászsza, 's egymásra csinálja az adósságokat, az okos ember csak bóldogúlhat. — De majd el-is felejtem miért vont ide a' tisztelet: először is azért, hogy a' sok György köszöntésektől, mellyekkel mindegygyik csak azt akarja, hogy a' gazdag Kardos a' maga pénzét az ablakon vesse-ki, egy kellemes társaságba retirálhassak.

Bár. *(mosolygva)* Langy essőről csorgás alá állt az Ur; mert mi ímé neve napján minden jókat kívánunk az Urnak.

Kard. *(czikornyás nyájassággal kezet csókol)* Alásan köszönöm édes Nagyságoskám; itt már tudom szív-kívánása, nem pénz' kívánása.

Máli. Én különösen egy feleségecskét kívánok!

Kard. *(örvendő kaczagással.)* He he he, be kitalálja Máli Kisaszszony az ember bibéjét! Bizonyosan elleste szándékomat.

Máli. Nem bíz én, de ez igen köz ízlés a' nőtlen Uraknál. Csak már azt tudnám millyet kívánjak, szépet e', jót e', gazdagot e', nagy rangút e', vagy mind egybe?

Kard. A' feleség édes Kisaszszonykám ollyan, mint a' hintó. Ritka, hogy a' szíjjártó — lakatos — kerekjártó — lakkozó — és kovács-munkák, mind remekek legyenek rajta; de mennél több a' jó munka, annál becsesebb a' hintó. A' szépség,

angyalkám, csak a' lakkja, elébb lekopik, mint a' hintó tart; a' jóság paszománt óldalfogók, mellyekhez csak akkor kap az ember, ha a' hintó dűlni akar: a' pénz és nexus, ezek a' tengelyek a' mint mondám, ezek hordozzák a' hintót. Pénzel megáldotta az Isten szorgalmamat, a' múlt haborúban tett hazafiúi áldozatimat tekintetbe vévén a' Felség Nemessé lettem; most már csak annak a' híjjával vagyok, hogy egy drága becses személyt nyerjek Hitvesemnek, kivel én szívemet aranyaimat megoszszam, ő pedig Nemességemnek egy kis — egy kis — egy kis — ó ízt adjon *(vigyorgva.)* érti lelkecském? mert a' nemesség, úgy veszem észre ollyan, mint a' bor, a' leg jobb is ó korában becses.

Bár. Reménylem, talált már a' mit keresett Kardos Ur?

Kard. Akadna, akadna, mert az új nemesnek sok pénze, az ónak sok adóssága szokott lenni — de — nem mindegygyik fogamra való *(nyájas kézmosással.)* mindazáltal találtam — ó találtam — a' kiben szívem, lelkem, megnyugodna, de — de — még csak a' találásnál vagyok!

Máli. No — a' szerencse próbálva jó.

Kard. Engedelmével Kisaszszonykám, ez nagyon tökélletlen példa-beszéd. A' szerencse próbálva még keveset ér, és sok szegény legénynek nyakát törte már, hanem, már megfogva, jó. Pedig! megfogni a' hadd el hadd! kivált nekem, a' ki kapni se merek hozzá.

Máli. Már e' baj; úgy félő, hogy meg is dohosodik a' bora, míg az ó ízt megkapja.

Kard. Ne adja Isten! ma törni, vagy szakadni kell dolgomnak. Épen nevem napjára halasztottam megtudni, ha gazdagabb vagyok e' Croezusnál, vagy szegényebb Irúsnál, 's épen ez a' második pont, a' miért ide vont a' tisztelet.

Bár. Hogy? hogy?

Kard. Én, a' kinek nyólcz háza vagyon Pesten, egygyik nagyobb a' másiknál, a' Világ kincséért, nem laknék egygyikben is, míg a' Nagyságoskám Uri házánál lakhatok. A' Világ ezt tán fősvénységnek veszi nálam, mert nem tudja, hogyílly nemes társaságban lehetni, ílly kegyes lelkeket naponként látni, hallani, beszéllni, több mint magános embernek, egy pár szobával többe kongani. Négy esztendeje már, hogy lakossok vagyok Nagyságtoknak, 's hozzám soha nyájasságok meg nem szűnt, valamint bennem a' tisztelet, 's ez bátorságot nyújt egy alázatos kérést mernem Nagyságtoknál.

Bár. Csak ki vele, minden előbeszéd nélkűl.

Kard. Jeles Uri vendégek ígérkeztek ma hozzám, egy kis György-napi uzsonnára, a' millyen szegény legénytől telik, 's ha reménylhetném, hogy Nagyságtok szegény szállásomat megtisztelni méltóztatnának — tán — *(vontatva)* úgy adhatja az Isten — hogy tán — Menyaszszonyomat is — bemutathatom Nagyságtoknak.

Máli. De már úgy csak elmegyünk. Ugy e' édes Aszszonyám?

Bár. Kik a' hívatalosok?

Kard. Lépesy Tanácsos Ur feleségestől, Özvegy Kukovay Obersterné, a' Város Kapitánnya feleségestől, Gróf Kahlberg, Báró Hering, 's több jeles Urak és Aszszonyságok.

Bár. No ám legyen! elmegyünk kedves Kardos Ur!

Kard. Alásan csókolom kezeit édes Nagyságoskám. Pontban öt órakor gyülnek a' vendégek. — Harmadik tárgy, a' melly végett vont ide a' tisztelet, azon alázatos kérdésem: hogy mi nemű pénzben kívánja Nagyságoskám a' Szent György-napi házbért tőlem?

Bár. Nagyon pontos Kardos Ur.

Kard. Úgy illik. Pontos vagyok, de pontosságot is kívánok. Tőke pénzecskéimtől a' kamatot pontban a' határnapra elvárom; mind a' nyólcz házamnál, a' mint az Isten Sz. György, Sz. Jakab, Sz. Mihály, 's Gyertyaszentelő napjait reánk virrasztja, a' házbéreket még az nap szorossan meg-kívánom, különben kérlelhetetlen vagyok. Rend pontosság ollyan a' világ dolgaiban, mint a' comma, cólon, semicólon, punctum az írásban; ezek nélkül zavarba jön, a' mit írunk, 's a' manó sem lesz okos belőlle. — Tehát mi pénz nemében parancsolja Nagysád, hogy fizessek? —

Bár. *(mosolygva.)* A' miben tetszik Kardos Urnak.

Máli. *(évődve.)* Régi Római pénzben, Kardos Ur.

Bár. Ah! hogy jut eszedbe jó Máli!

Kard. *(hökkenve.)* Átkozott leány! *(fenten.)* A' nem kelő pénz édes angyalkám. Én meg vallom, nem nagy kedvellője vagyok a' régi pénznemeknek, mert az ember soha az illendő árokon hozzájok nem férhet. Ma már az egész világ gyűjteményez. Soknak az Istenadtának a' mindennapi zsemlyére sincs kelő pénze, még is kell leg alább egy pár Római, vagy Görög, vagy Pogány keletlen pénzének lenni, hogy fitogtathassa millyen pénzt veretett Fülep, a' Nagy Sándor Attya, Caligula, Augustus, 's tudja a' guta, kicsoda még. Én csak a' Körmöczi verésnél maradok, 's a' mint parancsolja Nagysád 1760-tól fogva, akármellyik esztendei aranyokkal kész vagyok szólgálni. Tudni való, hogy a' tavalyiak legszebben csillognak; ha kedvét találom édes Nagyságoskám azokban hozom-meg tartozásomat.

Bár. Jó lesz kedves Kardos Ur. Hanem egy feleletet kérnék Kardos Urtól. Nem tud valamit Vaszilnéről, a' Kőházy Leányáról? hiszen úgy

tetszik, az Attya az Úrral vólt borbeli kereskedésben hajdan?

Kard. *(zavarodva.)* Kő — Kőházy' Leánya? *(emlékeződve.)* úgy tetszik, Erdélyben ment férjhez egy Korcsmároshoz *(félre.)* Ugyan mi a' mánóért kérdi? *(fenten.)* homályosan emlékezem reá — régi a' dolog. Az attya, igen is társam vólt a' bor-kereskedésben, de az 1779-dik esztendő tenkre tett bennünket. Csak magam részéről tíz ezer forintot vesztettem édes Nagyságoskám, Kőházy pedig a' jámbor kóldús leve. Hiszen, megmutatja a'Jegyző-könyvem — ha parancsolja Nagysád —

Bár. Hagyjuk, nem kételkedem.

Kard. Ha merném tudakozni, mi jóért kérdi őtet Nagysád?

Bár. Egy kis beszédem vólna vele. Máli fiam! én a' templomba megyek, te addig szedd öszve a' mit mondtam, 's Julcsa is készen legyen a' kenyerekkel. Az apró pénzt már én elkészítettem. Tudod tíz órára elögyűlnek a' szegényeink, hogy minden kész legyen akkorra. Kardos Ur! míg újra látnánk egymást, magamat ajánlom.

Kard. *(kezet csókol.)* Örökös szólgája Nagyságodnak! *(Báróné el.)*

Nyólczadik Jelenés.

Máli és Kardos.

Máli. Szabad e' előre tudnom a' Menyasszszony nevét Kardos Ur? A' Fejérnép a' házassági dolgokban még újság-kívánóbb, mint a' módi változásaiban.

Kard. A' nevét még csak a' jó Isten tudja, *(vigyorgva.)* még ollyan is lehet, a' ki maga se gondolja.

Máli. Hm! hát még nincs elvetve a' koczka; még csak vonva áll a' szerelem nyila, nincs elpattantva. Akárki lesz, bóldog egy aszszony lesz, vígan költhet az 1760-tól fogva gyűlt aranyokból.

Kard. Meg esne! az épen nincs a' plánomban. A' Feleségem, ha azt adja Isten érnem, tegyen gazdaszszonykodásával a' krajtzárból garast, csinálok én gazdálkodásommal a' garasból forintot. Igy osztán csak lesz belőllünk valami. Rakni kell a' tűzre, úgy melegszünk, 's parázst is kaparhatunk alólla, de ha nem rakunk, csak alólla szedünk, hamar didergeni kezdünk, 's hamut kapunk parázs helyett.

Máli. De hát semmi mulatsága se lesz szegénynek?

Kard. Ki mondja azt édes Kisaszszonykám? Innepenként, Vasárnaponként kisétálunk a' Város' erdejébe, vagy Budára a' Város' majorjába, vagy az Orczy' kertjébe. Néha elvezetem a' bálba is, hol drága-köveit tetszése szerint villogtathatja. O be sokan fogják ezt a' mulatságot írígyleni néki!

Máli. De csak tart néki equipagét Kardos Úr, 's elviszi néha a' Theátromba?

Kard. Isten ments meg, equipage-t! miólta minden ember kocsiz, mind a' test, mind az erszény beteg. Sok becsületes ember lejárta már az equipage kerekei között, a' maga szerencsekerekét is. Osztán Theátrom! Németűl csak annyit tudok, hogy meg ne csalhassanak. Magyar Theátromba vigyem? Azt gondolnák Pesten, nem is vagyunk Nagy Urak. Lesz az én feleségemnek otthon is theatroma. A' pittyedt ajakú, savanyú képű kőlcsön kérők lesznek szomorú-játékossai, a' kamatot, házbért hozók víg-alakossai, 's a' pénzcsörgés muzsikai Academia. Az utólsót Kisaszszonykám nincs az a' muzsikás fül, a' melly szívesen ne hallgatná.

Máli. No vágyok a' szemébe nézni azon személynek, a' kit ezen szép szerencse ne ingerelne.

Kard. Vágy, igazán vágy kedves Kisaszszonyka? No dél után bizonyosan a' szemébe tekinthet, *(fintor nyájassággal)* csak még addig is meg ne pillantsa a' tükörben! Magamat ajánlom szép angyal! *(kezet csókol, 's elsiet.)*

Kilenczedik Jelenés.

Máli *(maga.)*

Ha, ha, ha! A' pénznek olly bódító ereje lehet, mint a' belindeknek, vagy tán kis korában daczogó bőlcsőben butára ringatták a' jámbort. Az átkozott Julcsa, alig ha jól nem vetett a' dologhoz. E' mind a' kettőnket a' szegény anyámmal nyakra főre elvenne. Isten néki! a' kérőre soha se haragszik a' leány, ha a' Vas bába váltott fia vólna is; leg-alább vólt módja egyszer kosarat adhatni, 's jövendőben áldozatúl számolhatja-be a' férjének. *(el.)*

Tizedik Jelenés.

Kardos szobája.

Kar. *(jön, kalapját, pálczáját leveti, azután leszegi nyakát, és súgó hangon)* He he he! ugyan az ablakon ugrattam-be a' szobába, Máli Kisaszszonynál! ha azt sem értette — úgy soha életében meg nem tanúlja, miben külömbözik a' lázsiás tallér a' Koronástól. Szép fortély vólt tőlem megtudakozni millyen pénzben tegyem-le a' házbért? Hadd tudják-meg, hogy van Kardosnak mit aprítni a' tejbe! *(nagy lépésekkel sétál)* Igy Kardos

— régen így kellctt vólna! Négy esztendeje miólta rágódsz a' plánodon, 's csak jársz körűltök, mint a' szomjas macska a' korsó körűl, 's csak ott vagy, a' hol ez előtt négy esztendővel vóltál. Igaz, hogy még akkor tájban inkább Erdélyiek vóltak mint Pestiek. Csak bátorságom vólna több; de itthon elkészűlök leczkéimre, 's ha oda megyek, úgy állok előttök mint egy roszsz oskolás gyermek. De ma el kell mettznem a' csomót, 's ha kinyitottam a' szoba' ajtaját, bizony be is lépek. Vagy az annya, vagy a' lyánya! nekem mind egy! pénz és nexus ugyan az! ha egygyik sem a' kettő közzűl, tehát Kukovay Obersterné. E' már szegény, de Utzubú Magyar Kapitánytól, olly szépen egymás után jön-le a' nemzetsége, mint a' létra' fogai. Csak a' bátorság, bátorság el ne hagyna! A' nevem igazán egész szatyra reám. Oroszlányosi Kardosnak hívnak, és a' kardtól úgy félek, mint a' varjú a' puskától. Én azt gondolom, kis koromban a' dajkám sokat íjjesztett a' mumuval, a' szakállos zsidóval (*gondolkozik*) Egynéhány butellia Tokaji van még a' pinczémben; egyből kőzzűlök egy kis bátorságot kellene délutánra hörpölnöm magamnak. Hiszen a' Poéták, a' mint mondják, egész a' dühösségig kapnak tüzet tőle. Én ugyan nem élek borral, mert drága, kivált a' jó Tokaji; az ember mintha híg aranyat öntene a' gyomrába, de a' mai nap exceptio à regula. Egy butellia borocska még gazdag feleséget hozhat interbe a' házhoz. — Bizony megpróbálom! — (*tűnődve*) De ugyan mit akar a' Báróné Vaszilnéval? Tán írásomat látta nála? Tőle ment férjhez, azt jól tudom, 's hogy pártját fogná, gondolom. Nem szeretném, ha addig szembe kerűlnének egymással, míg a' Cautionálisom Vaszilné keze köztt van. Azt még ma ki kell csikarnom tőle, úgy se fizethet, tudom. Az ördög nem alszik, 's könnyen konkolyt hinthet-

ne a' búzám közzé. — *(kopogtatnak.)* Már megint György Köszöntőt hoz a' manó! — No — szabad!

Tizenegyedik Jelenés.

Tallósy és Kardos.

Tall. Jó reggelt és sok szerencsét neve napján Kardos Úrnak!

Kard. Köszönöm, köszönöm! *(udvarisan.)* Bizonyosan a' mérő szerszámait jött kiváltani Tallósy Úr?

Tall. Még nincs benne módom, kedves Úr. Épen most veszem a' Vármegye Geometrája levelét, mellyben a' Pómázi Uradalomba hív-meg mérő segédűl. Meghívása, ajánlása szép, 's a' munka még szerencsémet tehetné, de — hogy menjek? Az újommal csak nem mérhetek, nem rajzolhatok; capsulám, mensulám az Urnál vagynak elzálogítva. Azomban míg tusakodok magammal, egy jó angyal azt a' tanácsot súgja nekem: menj-el jó fiú a' gazdag Kardos Úrhoz, ő nem szorúlt olly halaszthatatlan a' te penészes ötven forintodra — esmer mint becsűletes ifjat — 's most kivált neve napján új fellengzést kapott nagylelkűsége — bizonyosan ki fogja emberségedre adni a' szerszámaidat, míg a' Pómázi mérésből tartozásod megfizetheted. Mit mond reá kedves Úr?

Kard. Hm — az Úr angyala úgy súgott mint egy Angyal, a' ki járatlan a' világunkban, 's az embereket nem esmeri. — Pénzt adni-ki kőlcsön egynéhány sor íráskára, ha a' Velenczei Kalmárként egy font húst köt is le az adós a' testéből, annyit tesz, mint olly helyre ásni - le a' kincset, a' hol soha reá nem akadunk. Én Uram ezen bohók közzűl való nem vagyok. Emberségét, becsűletét kinek kinek tisztelem, de pénzt reá nem

adok; mert az emberség ollyan az adósnál mint a' szakáll; midőn kéri a' pénzt, meg van nőve, midőn fizetni kell, már le van borotválva!

Tall. Jó hát! ha a' becsűlet olly zsíb-portéka az Urnál, ímé itt van egy pár pistoly; valóságos Szedáni fegyver, Gróf Erdey barátom ajándéka. Felérnek a' szerszámaimmal; de reájok olly szükségem nincs mint ezekre. Itt hagyom cserébe őket.

Kard. Mit, pistolyokat? Soha se vólt barátom a' fegyver!

Tall. De Uram nem holmi rozsdának hagyott, vagy fogason felejtett, fegyverek ám ezek! *(fitogatja elötte.)* Nézze az Ur a' csőjét, szerszámát, aczélját —

Kard. *(félre vonakodik 's tėreng elölle.)* Ne — ne — ne — hagyja-el az Ur — elhiszem — elhiszem — nincs kétségem — látszik, hogy jó fegyver, de nekem nincs reá szükségem.

Tall. *(felé fordítva csappantgatja.)* Nem kell itt az aczélt edzeni! né hogy tüzel — be könnyen jár a' diója!

Kard. *(remegve bújkál tétova.)* Tegye-le az Ur a' menykőbe! Nem kell mikor mondom! Inkább tartok arsenicum album-ot a' házamnál, mint illy hitetlen szert.

Tall. Uram! Gróf Erdey ötven lépésnyire lőtte ezzel keresztűl a' vele duellált fél kalapját.

Kard. Lelke rajta! De én nem duellálok ám soha!

Tall. Kérem nézze csak jól körűl *(ismét forgatja körülte.)*

Kard. *(az asztal megé guggolván, onnan kiált.)* Nem kell, vigye-el az Ur pokolba!

Tall. Elteszem hát a' pistolyokat, de kérem ne akadályoztassa az Ur a' szerencsémet!

Kard. Nékem az Ur szerencséjével semmi közöm. Még két hét a' határa a' kiváltásnak; ad-

dig várok, tovább egy napot sem! Rend, pontosság nálam és házamnál a' jelszó. A' Summa ötven forint, a' három hónapi inter 6 forint, és így az egész tartozás ötven hat forint. *(félre.)* Beszámítom ő keménék az ijjedségemet is!

Tall. Mit Uram? tizenkét Contractust írtam én azólta az Urnak, ezeket semmibe sem akarja tudni az Ur?

Kard. Apró adóssági Levelek, Contractuskák, házbérlések, mi vólt azokon írni való? Vagy tán a' tentát, a' tenyérni papírost, 's újjai kopását számolja olly sokba az Ur?

Tall. Teringettét! hát az Ur azt, hogy a' pénz néhány hónapig nem a' szekrényében, hanem másnál áll, mennyibe tudja, 's én munkámat semmibe se vegyem?

Kard. No no! hiszen az Urnak csak két permézére adtam, másnak nem adom-ki a' pénzem hárman alól. Uram! most a' pénz ritkább madár ám a' fejér verebnél.

Tall. Egy szó annyi mint száz! Ha az Ur maga szabhatja a' kamatot, mellyet törvényünk tilalmaz, én is megkívánhatom a' munkámért azt, a' mit jó lélekkel megérdemlek tőle. Tizenkét Contractus tizenkét forint, egy krajtzárral se kevesebb! Ezt lehúzván, az ötvenhárom forintból a' mennyit törvényesen tesz tartozásom, a' többit meghozom az Urnak, ha talyigát tolok is érte. De a' szerszámaimat, megmondom, kiadja akkor az Ur, külömben hyeroglyphákat vagdalok az Ur pofájára! Szólgája! *(elrohan.)*

Tizenkettődik Jelenés.

Kardos *(maga.)*

Brr! — átkozom a' lelke, be tüzes! Hej, csak a' dajkám lett vólna okosabb, ne ijjesztge-

tett vólna a' maga mumujával! De mindgyárt a' lábam' inába száll a' bátorságom. Már — majd meglátom; ha ő nem enged — én engedek. Ezek az író Urak ollyanok mint az órások; mihelyt csak egy pennavakarítást tesznek, mindgyárt fizetést kívánnak. — De emberségre ugyan pénzt nem adok. Azt mondta nékem valaha az apám: hallod e' fiam! ezt a' hármat tartsd-meg, ha bóldogúlni akarsz a' világban: először: A' mesterembert előre ki ne fizesd, mert úgy tetszik néki azontúl, mintha ingyen dólgozna. Másodszor: a' becsűletet és emberséget másban becsűld, ha magad nem élsz is vele; sőt azt vedd házad czimjének, 's cselekedeteid firmájának: mert a' becsűlet ollyan a' háznál, mint a' harapni való a' Korcsmárosnál, jobban kell a' bora vele. De azért harmadszor: pénzt reá kőlcsön ne adj; hanem ha jobb kezed a' pénzt számolja, bal kezed a' securitást szorítsa-meg. Ne gondolj a' neheztelésekkel! Inkább akkor haragudjanak, mikor nem adsz, mert akkor csak ők haragusznak, mint mikor pénzedet kéred viszsza, mert akkor a' boszszúságból néked is bőven jut. Meg is tartottam szorgalmatosan mind a' három intését az atyámnak, 's most — Isten kegyelméből — *(súgva)* nyólcz házam van Pesten! — Most már rendelést teszek az uzsonnáról, mert eljár az idő. Azután majd Vaszilnét kell ránczba szednem; hál' Istennek! már ez csak egy beteges aszszonyi állat. — Orsolya! héj Orsolya Aszszony!

Tizenharmadik Jelenés.

Orsolya és Kardos.

Orsolya *(avúlt módijú öltözetben; kezeit keresztben hónaly közt tartja)* Mi tetszik Nagy Uramnak?

Kard. A' vendégeket meghívtam uzsonnára. Megígérkezett a' Báróné is Kisaszszonyával. Tizenketten lesznek. Minden legyen a' mi sokat mutat, de kevésbe kerűl. Érti e'?

Ors. Mi bogár fúr most a' fejében Nagy Uramnak? Ötödik esztendeje a' Nemes Levél' publicatiójának, azólta vendég nem szelt a' kenyerünkből. Midőn Kardos Úr traktál, többet jelent az, mint egy üstökös csillag' járása. Szabad tudnom Nagy Uram?

Kard. Hát nem tudja, hogy ma György napja van.

Ors. Az minden esztendőben esik egyszer, Április hónapjában.

Kard. Osztán (háznál maradjon a' szó) egy jó alkut akarok tenni Kahlberg Gróffal. Lássa e' Orsolya Aszszony, az étel melegít, a' bor hevít szívet nyit, a' gyanú kivált a' nyájas gazda eránt foszlik, 's illyenkor a' Vendéglő olly szépen alá terítheti másnak a' pokróczot, a' mint akarja. Módiba van ez a' világban! Érti e' Orsolya-Aszszony?

Ors. *(epével.)* O — Orsolya-Aszszony épen nem olly feje lágygyára esett, hogy nem értené. El lát ő tovább is a' fazekainál. Ha Kahlberg Gróffal akar alkudni Nagy Uram, minek ide a' Báróné és a' leánya? minek a' toka-eresztő Kukovainé, ki olly hetykén biczeg mint egy hízott gácsér? *(mérgesen.)* Aszszonyra, feleségre akar alkudni Nagy Uram!

Kard. No — no — Orsolya Aszszony —

Ors. *(nevekedő méreggel.)* Huszonkilencz esztendeig elég tudtam lenni Nagy Uram házánál — mint tisztességes személy jöttem hozzá — 's most mint vén szatyor menjek-el tőle? *(sír.)* Istenem Uram! mint törekedtem, mint iparkodtam, mint koczogtattam minden garast a' fogamhoz, mint tűrtem, szenvedtem, koplaltam — mint ápoltam betegségében, midőn a' cicória kávétól megcsömörlött, és hideglelésében, midőn Báró Hering

a' nyírt aranyokért úgy reáíjjesztett — 's ihol ez a' jutalmam, hogy vénségemre egy nádi veréb paczkázzon a' háznál rajtam! *(dühösen Kardos felé hadazván a' karjával.)* nyújtó fával töröm még mint menyaszszonyt öszve; Nagy Uramat pedig húnyorral étetem-meg, hogy Pap se férhet utólsó órájában hozzá!

Kard. *(viszsza hökkenve.)* No — no — Orsolya-Aszszony — szűnjön kérem! *(félre.)* már megint a' lábam inában érzem a' szívemet! *(kérlelve.)* Hallja e' Orsolya-Aszszony, megesmérem, hogy mind ífjabb mind avasabb esztendeiben hívem vólt, 's ezt megjutalmaznom illő dolog, 's el sem is mulatom *(csapodáran.)* O be édesen emlékezem azon bóldog időre, a' midőn az én Orsolyácskám mint egy kellemes gömbölyű lyánka jött a' házamhoz, nálam inkább vonszódásból mint hitvány bérért szólgált, 's én is el nem eresztettem vólna szolgálatomból, ha magamat kért vólna is bérűl tőlem. O arany idők vóltak azok! ámbár még akkor az aranyakkal csak úgy lehettem szembe, ha másnál láttam őket. Akkor téli hideget, nyári meleget, koplalást, szükséget, önként és szívesen szenvedtünk egymásért, 's azólta — így elfordúlt vólna tőlem az én Orsolyám' szíve, hogy most már bóldogtalanságomat kívánja?

Ors. *(engesztelődve, lassú hangon.)* Hiszen ki kívánja azt?

Kard. Azt véli Orsoly' Aszszony, hogy szívem késztet a' házasságra? koránt sem! *(dagályos hévvel.)* A' kinek ífjonta adtam a' szívemet, a' jég esső sem veri azt el attól! Hanem lássa e' lelkem Orsolya-Aszszonykám, én testem' törődésével *(súgva.)* 's mi tagadás benne olykori szív dobogással is, meggyűjtöttem a' mi meggyűjthető vala; a' becsűlet lajtorjájának első fokára felléptem, 's most már úgy pattanjak-ki a' világból, mint egy rakéta? se füstöt, se hamut

ne hagyjak magam után? A' Kardos Nemzetségnek általam plántált élőfácskája velem egygyütt kidűljön, minekelőtte csak egy sarjadékot is bírt vólna hajtani? Kívánhatja ezt az én Orsolyácskám?

Ors. O nem! — De hadd szólljak én is egy szót. Mint gömbölyű fiatal lyánka jöttem ide, mint négy szegű vén leány megyek-el innen. Néha a' melegebb szoba is elkelt vólna, néha többecskét is megettem vólna. Tizedik esztendeje, miólta egy krajtzár bért sem kapok a' bíztatásokon kívűl. A' Karton ruhámat ez előtt tizenkilencz esztendőkkel vette Nagy Uram azon való örömében, hogy az Isten jégessőkkel látogatta-meg a' szöllőhegyeket — minthogy sok borokat szedett akkoriban Kőházyval öszve — azólta, a' Nemes Levél publicatiójakor kaptam egy Hanzlit, többet egy rongyot sem 29 esztendők elforgása alatt. Minden ruhámat elhagyta a' módi, úgy állnak rajtam, mint a' régi kézívek, buzogányok, pallosok a' fegyveres-ház falán, 's az útzán mint régiséget minden ember szem-üvegen visgálgat, ha kimegyek. Más gazdaszszonyoknak az illyenekbe nem fájna a' fejek, mert innen cseppen, amonman csordúl, 's megtelik a' dézsa, ha nem tőltik is. De Nagy Uramnál! — Uram Isten! — kevesebbet rághat az egér mint a' templomban; 's a' mi pénz a' konyhára kijön, abból ugyan, ha valaha pecsenye vólt vólna a' háznál, soha csak egy spéklőre valót se bírt vólna félre tenni a' szegény Gazdaszszony. Ifjúságom elvesztegettem, most már kóldúljak? vagy hagyjak magamon vénségemre paczkáztatni, magamat szidatni, pofoztatni, csak azért, hogy a' Kardos Nemzetség ki ne haljon? Kívánhatja ezt az én Nagy Uracskám?

Kard. O nem! — de már most megértvén egymás szájából a' kölcsönös kereseteket, tudja é' mi a' legokosabb édes Orsolya-Aszszonykám?

Ors. No — 's —

Kard. A' tisztességes béke és capitulátio: Hogy tetszene lelkecském, ha én contractualiter arra köteleznérn magamat, hogy én az én kedves hív Orsolya-Aszszonykámnak, a' ki engemet soha meg nem csalt, meg nem lopott *(félre)* nem is tudom, hogy ejthette vólna módját! *(fenten)* azon esetre, ha az Isteni gondviselés engemet Kardos Györgyöt a' házassági szent életre vezérel, tíz esztendei 30 forintjával számlálandó bérén kívűl 500 német Rénesi forintokat leszek köteles öszvesen és egyszerre lefizetni. Hogy?

Ors. *(forogva)* ezeret megérdemlek, mint szűz leány a' koszorút?

Kard. No ám legyen! Kardos nem fillérez, midőn kedves Orsolyájával alkuszik. Ide kezét! *(kezet fognak)* Most már úgy beszéllek, mint barátnémmal. Kiváncsi tudni úgy e', hogy mi köze az uzsonnának a' házasságommal? Per se kíváncsi, mert hiszen Orsolyácskám is aszszony-személy. No megmondom. Lássa Orsolya-Aszszony: az egész világ tudja, beszélli, hogy Kardos György egy dúzs gazdag ember, de kincsét nem látta soha senki. Midőn nagy vendégségről beszéllnek előttünk, hidegen hallgatjuk; de midőn előnkbe rakják az étkeket, bezzeg megjő az appetítus. Ez hát rövideden az én czélom édes Orsoly' Aszszonykám, hogy a' Menyaszszonyom appetítust kapjon, dicsőségeimet látván, a' gazdag Kardos György feleségévé lenni. A' kincs az efféle vágyat fel szokta ám gerjeszteni még a' beteg gyomornál is.

Ors. Jó! de hát ki a' Menyaszszony?

Kard. A' még az Isten titkai között vagyon: Az okosság a' Bárónénak és Kisaszszonyának adja nálam az elsőséget, mert nálok pénz és nexus lennének a' jegygyűrű drága-kövei; ha a' szerencse mostoháskodna, úgy Kukovaynéval kell meg-

elégednem, ki a' nexus mellett, gondolom, egy pár ezer infrascriptuskát is hozánd majd a' házamhoz. Már a' mint jön! Az én szívem ollyan mint a' szélkelep, mindenfelé kész fordúlni, a' merre a' jó szél hajtja. Most hát már a' szerint rendeljük a' dolgot édes Orsoly' aszszonykám, hogy a' vendégeimet vágy, kívánság, írígység, csudálás és tisztelet, a' gazdag Kardos eránt, lepjék-meg. Meghívtam némelly erszényt vesztett Mágnáskákat is, kik mint adóssaim, tisztelő barátaim, hogy neveikkel fényljen a' társaságom. Itt lesz Gróf Kahlberg, Báró Stopselzieher, Báró Hering 's a' t. Ugy kell intézni, hogy minden csillogjon az asztalnál, ha nem lesz is mit enni róla. Itt van nálam a' Gróf Kattang' Bécsi porcellánja zálogban — használni kell! a' Gróf Szalmaházy ezüst Service-je — fel kell rakni! A' Báró Borkövy nagy ezüst gyertyatartóiba viaszgyergyákat kell készíteni. A' régi arany poharakat a' Gróf Agarász czímerrel fel kell tenni; a' váltatlan maradt damaszk abroszt és kendőket fel kell teríteni; a' Tanácsos Ur arany pixissébe sót, a' Báró Vígváryéba pedig borsot kell feltenni. A' Kávé és tej az ezüst nagy ibrikbe és serpenyőbe tevődjön-fel; tán csak reá nem esmér Báró Stopszelzieher hogy a' Sógoráé. Igy! — magam majd mindegygyik újjomra a' két kezemen egy egy csillogó gyűrűt rakok, 's osztán jöhetnek a' vendégek. Most már elfordúlok Kreiden Matérialistához, adósom a' jámbor, hadd adjon czukrot, kávét interbe; Májas Uram pedig viaszgyertyát. Majd a' többi adósaimtól is kerül valami. Tán csak nem halunk belé jó Orsolya-Aszszony!

Ors. De hát a' szólgálatot ki teszi az asztalnál?

Kard. Tettem róla rendelést. A' Gróf Kahlberg legénye most fóltozza a' livrés kaputját, elég bő, tán csak ki nem látszik alólla, hogy a'

nadrág lyukas. No most már csak a' konyhához lelkem Orsoly' Aszszonykám! — süssön, főzzön, de csak takarékosan vesztegetvén; én majd másfelé végzek.

Ors. Szívesen! de csak javaslom a' vendégeknek, hogy délben igazán jól lakjanak otthon. *(elindúl.)*

Kard. Úgy! Orsolya-Aszszony! még egy kérésem van. Hagyja-el lelkem azt a' Nagy-Uram titulust. Átkozott nem vőlegényesen hangzik majd a' vendégek előtt.

Ors. Mit? mikor Nagy-Uramhoz jöttem, Ifjú Urnak szóllítottam; a' Nemes Levél' publicatiójától ólta azt kívánta, hogy Nagy-Uramnak hívjam, 's most ismét Ifjú Ur akar lenni? Hiszen rák járás ez! Nem! Nagy-Uram! nekem hajdan lelkem Orsolyácskám, kincsecském, lelkecském vólt a' nevem, most pusztán Orsolya-Aszszony mintha három férjet nőttem vólna el!

Kard. Lelkem Orsolyácskám! ha azzal a' nálam veszett szép csipkével megajándékoznám, a' mellyre Kulacsosnénak négy forintot adtam?

Ors. *(engedve)* No — ám legyen! hát hogy szóllítsam?

Kard. Tekintetes Urnak édes Orsolyácskám! hiszen már ma Tekintetes Ur Magyar Országban minden, a' ki oskolákat végzett, 's nem a' mezőn szánt, kapál.

Ors. Jól van Nagy-Uram — Tekintetes Uram! akarám mondani. De azt megmondom, hogy még ma kezemben legyen ám a' Contractus és a' csipke is, külömben öreg Nagy-Urnak szóllítom, míg élek, a' Menyaszszonyt pedig agyon nyújtófázom, ha tovább nem élek is! *(el.)*

Tizennegyedik Jelenés.

Kardos *(maga.)*

Ugyan karó közzé vett a' pogány! — Jó, hogy hívékenyebb szegény, mint rendszerint a' vén lyányok szoktak lenni. Fontos egy személy a' Gazdaszszony 'a' nőtlen háznál, ő a' kényeső a' barometrnmban, ő mutatja a' napfényt és borúlatot. Különös dolog, hogy gyakran a' legmakacsabb, a' legerősebb lelkeket is, kik vasláncczokat szaggatnának, illy vékony hajszál fonalak tartják fogva, épen mint mikor a' gyermeket czérna-szállal kötjük az asztal' lábához, 's nem meri elszakítani. Sok nagy lelkű, ki Brutuszként állna a' tyrann elébe, éktelen és perlő feleségének vagy Gazdaszszonyának papucsa alatt nyögdel. Azért mondom, mert collegám van akármennyi, tán e' házból se menjünk-ki értek! De dolgom után látok — el jár az idő. *(el siet 's leesik a' Kárpit.)*

Második Felvonás.

Első Jelenés.

A' Pesti Vámfa előtt egy puska - lövetnyire, jönnek Mindszenti Károly és Víg Feri. Batu a' hátán az utóbbinak.

Feri. *(botját leüti.)* Egy tapodtat se tovább pajtás! ideje fröstökölni. Ollyan a' gyomrom mint a' párnazsák, mellyből már kipakoltak.

Kár. Én is ehetném pajtás, de csak inkább szeretném a' Városban, kivált Répásynál Budán űlnénk ételhez. Bátrabban falatozhatnánk, mert tudod, egy krajtzárnak se vagyunk urai.

Feri. Épen azért; az evés közben megjöhet a' tanács. Jer űljünk - le! *(letelepedik.)* Kolosvár szép sétáló ide, kivált csavargva, mint mi jöttünk.

Kár. Sokszor éhen, sokszor fázva, gyakran ázva, 's mindég gyalog.

Feri. Ne bántsd! jól adja azt az Isten édes Károlyom, a' ki gyalog jár, nehéz vólna annak a' meleg ruha és teli has. A' kinek ezeket engedte, rendszerint kocsit lovat is rendelt melléjek. Ha már a' Mármarosi nagy hasú sós Tisztnek és annak az elhízott Praefectusnak tudod, kit Kolosváron esmertünk, velünk kellett vólna útaznia, merem fogadni, Pestnél a' napra állítva ált láttál vólna a' bélin, mint a' friss tojáson. — Egy kis sajtocskánk maradt még pajtás, nem veszi-el a' déli appetitusunkat. *(szel belőlle.)* Nesze fele! el ne ejtsd, mert eltöri a' lábadat.

Kár. No ennél ugyan egy szemtelen adós orczája bőre sokkal vastagabb.

Feri. Pedig a' nagyobb darabot kaptad. *(esznek.)* Be szép foglalatosság az az állmozgatás. Az ész, szív pihen mellette, 's az egész ember mint egy fócusba, az ínyeibe gyűl öszve. Azért is tán olly munkátlan szív és ész azoknál, a' kik sokat mozgatják az állokat, hogy heverésre szoknak mellette. Mert fecsegő és nyammogó közt ritkább a' derék ember mint éjjel a' szívárvány.

Kár. Meg lehet. Az a' kis sajt pajtás csak még is egy kis palliativa cúrája a' gyomornak; hanem még egy nagy bajom van. Úgy szomjúzom édes Ferim, mintha óltatlan meszet nyeltem vólna. Kár vólt itt a' Pesti csárdánál vízzel meg nem tőltenünk a' kulacsunkat.

Feri. *(ki vesz egy kulacsot.)* Akkor önteted te jó fiú az ágyút, midőn már nyakadon az ellenség. Nesze igyál! Soká éljen Noë, hogy a' szőllő-tőt ültette!

Kár. *(iszik)* Mi a' kő? hiszen bor ez pajtás! hol a' gutába vetted? hiszen már Abonynál nem vólt egy krajtzárunk is; a' kulatsunkból pedig már tegnap estve kifogyott.

Feri. Az ész még több a' Móses' veszszejénél pajtás, a' sziklából bort is tud ütni. Emlékezel tegnap estve, mint jajgatott a' Korcsmáros a' tyúk-szemére? Épen kifordúltál az ivószobából, a' mint a' felesége Ura fájdalmait, 's éjjeli nyughatatlanságait panaszolja vendégeinek. — 'S nem próbálták lelkem soha a' Doctor Nummophilaceus flastromát a' tyúkszem ellen? kérdém. — Hírét se hallottuk, felelt szájtátva, szemmeresztve a' Korcsmárosné. — Ez egy híres Hollandus Doctor, mondám, 's tyúkszem flastroma az egész világon kapós; a' magyar csak Bécsből kaphatja. Nálam van egy kevés, a' tyúkszemem már elveszett tőle, nincs reá szükségem, szívesen szólgálok; 's egy

csipetnyit — a' bajusz-kenőmből oda adtam néki. Ha hallodtad vólna a' nagy hálálkodást! Áldások közt töltötte-meg a' kis kulacsomat; de nem sajnálná, ha fél akó ment vólna is belé, mert a' Korcsmáros *(kaczagva)* effectíve jobban aludt a' tyúkszemére.

Kár. Szerencse pajtás, hogy csak ittzés a' kulacsunk, mert ha akók mennének belé, úgy tetszik, hogy égetne a' bora belől.

Feri. Ej bolondság! Nem csalás ez pajtás, hanem jó alku. Ne búsúlj, akadsz elég efféle alkukra a' nagy-világban, még hintós Uraknál is. Osztán hallottad, hogy jól aludt alatta a' Korcsmáros. Mi néki egy jó éjtzakáért egy ittze bor? A' legelső kancsó borba, a' mellyet a' pinczéből felhoz, két ittze vizet tőlt helyette. Szeretném tudni használt e' néki továbbad? még valami nevezetes feltaláló lehetek a' bajusz-kenőm által, 's pénzhez jöhetek mellette. —Ugyan ki is fogytunk az ércznemekből pajtás! De úgy látom az angyali szegénység igazi lajtorja a' virtusra és philosophiára. Ládd — nincs mit ennünk innunk — a' dobzódástól, részegségtől, mellyek a' vétek fészkei, mentek vagyunk; nincs pénzünk — nem tékozlunk, 's az arany mértékletesség sajátunk. Ollyan vastag könyvet is tudnék mostani eszemmel a' mértékletességről, józanságról, magunk megtagadásáról irni, hogy Calepin csak a b c-és könyvecske mellette. Szegénynek is való a' philosóphia! A' gazdag philosophus, mint Leibnitz mindgyárt a' legjobb Világgal álmodozik. — Hát te pajtás miről álmodozol? — Né hogy elmerűlt az Isten adta! *(elő kapja a' kulacsot.)* Az Isten éltesse Báró Torday Amália Kisaszszonyt!

Kár. Ah!

Feri. No! a' mégis legalább emberi hang. *(öszve pakol.)* Igy tehát elvégzénk, hogy már a' fröstököt.

Kár. Tán ebédet, és vacsorát is egy úttal.

Feri. Miért is ne? Estig még sokat derűlhet az idő. Engem leg jobban bizgat a' remény, midőn semmim sincs, mert akkor ládd e' csak nyerhetek, nincs mit vesztenem; de mikor jól megy dolgom, elég csak azt reménylenem, hogy in statu quo megmaradhassak.

Kár. Ah pajtás, most midőn Pestet magam előtt látom, hol árva jövevény vagyok, hová egy éretlen bukkás kerget, hol semmi remény súgára nem mosolyg előmbe — úgy öszve szorúl szívem, mintha prézsben vólna!

Feri. Szépen vagyunk! Ti szerelmesek ollyak vagytok, mint a' hagymázlók; a' paroxismus idején szerfeletti erővel bírtok, azután kezetek, lábotok elesik! Ki vólt az, ki a' bajvívás után, tele bíztatásokkal, bátoritásokkal csak Pest felé vonszolt, mintha az arany gyapjat kellene kihoznunk falai közzűl?

Kár. A' szív futó homokon építgette arany várait édes Ferim! A' Máli szerelme vólt az alapkő. Hitvány ámúlat! Egy kóldús, 's egy gazdag Báró Kisaszszony! Szeretett mint Guitarremestert, mert egy fiatal lyánka' őrzetlen szíve, mit kíván egyebet, mint szerelmet szerelemért? Szeretett a' próbatlan lyánka, mert még nem vólt engem kivel öszve hasonlítgatnia. Azólta körűlhálózta a' nagy-világ — a' szép gazdag Báró Kisaszszonyt imádó sereg övedzi körűl, 's most tán (*súgva*) szégyenleni fogja szíve egykori ficzamodását, 's pirúlva tagadja meg a' kóldus szeretőt.

Feri. Készen légy mindenre, de ne remegj előre. Nem ver az ellenséget, a' ki előre borzad, mint fognak fájni a' harcz' sebei. Engedd meg pajtás Károly, hadd adjak neked a' philosophiámból egy tanácsot által: a' Világ theatrumán minden kétes, minden elválasztó környűlményekben szok' Actor, 's Néző is lenni egyszersmind,

's így szóllj magadl oz: majd ellesem most Károly, mint játszod ezt a' nehéz rollét! Így a' szívről a' fejre húzod a' bajt, 's fontolást nyersz haszталan epekedés helyett. — Ha elfelejthetett lyányod, kóldus vagy — de nem vólt reád érdemes. Az, hogy Báró Kisaszszony? nagy köz, de ki vet határt a' szerencsének? Osztán te is, kitudja mi ágyból eredtél? Az aranyhímes zőld zsacskó — 's régi pénzeid —

Kár. Ne hozd elő pajtás! te szegény szabó' gyermeke vagy, de cserélek születést veled!

Feri. No — anyád neked is vólt, 's atyád is, 's ha az ember ép kéz-láb jött e' világra, elég jó ágyból született. Osztán minden halandónak a' Genealógiája Ádámon akad-meg, vagy az Özön-vízbe fullad be. De pajtás, még se bolond ember' gyermekének kell ám neked lenni. Mutasd csak azt a' zsacskót!

Kár. (*ki veszi, 's áltadja neki.*) Nem zsíros e' a' kezed?

Feri. Mitől? tán attól a' sovány sajtól? (*nézegeti.*) Szép arany hímzés — A. M. betűk rajta — Én, ha neked vólnék, újságban kerestetném a' szüléimet. Ezek a' betűk nyomokba utasítnának.

Kar. (*kaczagva.*) Ugyan tanács! ha mondom. Hát elfelejtetted, hogy egy hitvány Korcsmároshoz vetettek-ki, mint az eb-kölyköt. Tették vólna ezt, ha rólam tudni akarnának?

Feri. Igazság! (*tenyerére önti a' pénzt.*) Csupa Görög, és Római pénzek. (*olvassa a' felírásokat.*) An-to-ni-nus. Pius-Augustus. — *ΔΕΜΗΤΡΙΟΣ βασιλευς.* — Ezeken fekete macskának kellett ülni, hogy eddig el-nem kőltötted pajtás.

Kár. Szorúlva vóltam elégszer rájok. Kivált kártyás koromban, már sokszor vólt értek kezem a' zsebemben. Az Isten áldjon meg, hogy elvontál a' kártya-asztaltól édes Ferim!

Feri. Mi haszna? Egy pár csaló kártyással kelle megvívnunk, 's most Kainként bujdosunk miatta. De jól esett! tudom ha nehéz álmok lesz valaha, mint a' kettő velünk fog álmodni.

Kár. Engem csak nem ért semmi, de téged pajtás! (*baráti szorgalommal.*) Jobbúl e' már a' karod édes Ferim? (*karját fogja*) ezt értem kaptad te hív lélek!

Feri. Ej gyerekség! karczolás nem egyébb; megfizettem én Lépesynek érte! Osztán elnézhettem vólna azt, mint mejjeszt téged az a' két gazember? —

Kár. Azt még is szeretem pajtás, hogy halál nem esett köztünk.

Feri. Könnyen eshetett vólna. Néha egy baküttéséhez az embernek, úgy csüggesztik magokat számtalan mások, mint az éhes kölykök annyok emlőihez. — Csak hogy itt vagyunk pajtás Pesten!

Kár. Pest előtt Ferikém, Pest előtt!

Feri. Ugy bizony! Hogy megyünk be Pestre, kivált Budára a' hídon által, ez fontosabb probléma reánk nézve a' Pythágorásénál. Se passusunk, se pénzünk, se enni, se inni valónk, a' formánk ágról szakadt, és gyanús — 's esmerősünk is, az egy Répásy barátunk Budán, ki tudja mint lát, 's mivel lát? Hm! — hm! — (*gondolkozva.*) Semmi se jön az eszembe. Az ész úgy látom, jó kamathozó tőkepénz, de ollyan, mint azon Capitálisunk, mellyet bor-speculátióba tettünk; nem kell elkerülhetetlenül reá szorúlnunk, külömben buknunk kell. — Nézd! nézd! — nem lát setétben a' tolvaj, 's villámlik néki. Latod azt a' koldust amott, a' ki épen most haladt-el a vámfa alatt felénk. O fizetett e' a' Vámosnak, vagy ez néki? hogy?

Kar. No — 's mit akarsz vele? A' Vámos vetett a' kalapjába valamit.

F e r i. Egy gondolat lőtt róla a' fejembe. Mi lenne, ha mi kóldus ruhában kéregetve, csúsznánk be a' városba. Senki sem esmer bennünket, 's köztünk, és kóldúsok közt, úgy se sokkal nagyobb a' külömbség, mint a' pennával, és pistollyal rabló között. Lásd édes Károlyom, bő tanya ez a' mi két Magyar Hazánk, sok ingyen élőt meg-szenyved magában, 's ezek közt menyországok van a' kóldusoknak is. Ő erántok kegyesebb, adakozóbb, kíméllőbb alsóság, felsőség, mert testeken a' rongy, képeken a' Lázári sáppadtság, egész formájokon a' beteges rogyottság, a' kő szívet is irgalomra birják.

K á r. Mit? engem csak nem teszel bolondá! kóldus ruhában? ha nagyohb lett vólna a' kulacs, azt gondolnám —

F e r i. Hogy egy kicsi a' kalap alá bugygyant belőlle, úgy e'? Gondolj a' mi tetszik, csak jer öltözzünk! *(a' Károly szemeit be köti.)* Nesze a' háló sipkám a' fejedre — a' csizmád, látom, az út jól elnőtte, még egy kicsint besározom — a' kaputod ide a' batuba! — Megállj egy kis fejér földet látok amott a' pocsolya szélin — *(el siet, meg viszsza jön.)* Az ingedet bekenem — még a' képedet is — mert nem tudom hol vetted, átkozott uras képed van! — Igy! most készen vagy! Megállj most egy kicsint pajtás, mindgyárt itt termek. *(el szalad.)*

K á r. *(maga.)* Most már az ész a' sorsomra plánot nem adhat előmbe. Illyenkor legtanácsosbb csónakunkat a' folyam szabad mentére bízni, 's csak a' kormányt tartani, hogy meg ne ütközzünk; tán hab, szellő, 's az ég irgalma még biztosabb kikötőbe hajtják azt, mint saját evezésünktől telt vólna! A' barátságnak, kedves Ferimnek karjain nem rémítne a' süllyedés is — de Máli! ah Máli! téged meglátni ismét, tán csak azért, hogy bizonyos legyek abban, hogy elvesztette-

lek — ez súllya balsorsomnak, melly mázsaként nyomja szívemet!

Feri. *(jön viszsza, egy pár mankóval.)* Nézd pajtás, mit cseréltem a' veres lajblimért attól a' kóldustól, a' kit láttunk — *(öltözik)* most már mindgyárt gálában látsz. — Az egész világ Kalmár pajtás! Hogy alkudt a' kóldus a' mankóira! hogy azok mi könnyűk, mi erőssek, mi nyugalmasak, hogy azok iharfák, az iharfa mi becses, mi ritka Pest körül! Átkozom a' lelke! épen mint az uzsorás, midőn megszorúlt szegény felebarátját sajtolgatja *(fel áll kötött lábbal, mankóira támaszkodva.)* Így ni! most már készen vagyok! A' batut a' vállamra! — Fogd meg pajtás a' botom végit — te vak vagy mind a' két szemedre, én pedig sánta lábú vezetőd vagyok. Allons! utánnam vak Ámor! lyánnézőbe a' szép Báró Torday Kisaszszonyhoz! *(elmennek.)*

Második Jelenés.

Pesten útza.

(Tallósy jön ki egy házból, 's pénzt számol a' tenyerén.)

Jó Kereszty! be nagy lelkűleg megfizetett azért a' néhány sor írásért! Be tudja a' jámbor, hová kell a' fót! Egész antipóssa a' czudar Kardosnak. Ollyan is az emberséges ember kezében a' gazdagság, mint a' Nil folyója; ki ömlik partjai közzűl, 's árjával termékenyít. Csak még egynehány illyen kereset — mindgyárt kezemben a' szerszámaim — azután Pómázra — onnan viszsza egy kis capitáliskával Pestre — hol egyenesen Julcsámhoz — vele a' Paphoz — ah csak már ott vólnánk! — Micsoda Isten nyomorékjai jönnek

itt? — Ezek még nehezebbet emelnek a' világban, mint én!

Harmadik Jelenés.

Mindszenti Károly, Víg Feri, és Tallósy.

Feri. Bőségéből nem juttatna az Úr egy krajtzárkát, a' szegény ügyefogyottaknak?

Tall. Az én bőségem jámborok, nem igen áradoz, mindazáltal nesztek egy zsemlyére való! *(ád nékik.)*

Kár. *(félre.)* Be esmeretes hang ez előttem!

Feri. *(közelébb megy Tallósyhoz, 's a' szemébe néz.)* Mi a' manó, Pali! te vagy az? *(el veti mankóit.)* Tallósy Pali, lelkem Palim! *(zajos örömmel ölelésére rohan)* hol veszed itt magad?

Tall. *(vonakodva.)* No — no — ki vagy? mi vagy?

Kár. *(az alatt le kapja a' szemköteléket.)* Pali! lelkem barátom Palim! *(nyílt karokkal szalad felé.)* Esmered e' Mindszenti barátodat?

Tall. *(Szemébe néz.)* Károly lelkem te vagy az? *(hevesen szorítja karjai közzé.)*

Feri. Én meg Víg Ferencz, szólgálatjára az Úrnak!

Tall. Feri, lelkem Ferim! *(megöleli,)* Mi szél hajtott titeket ide?

Feri. Az ifjúság' forgó szele pajtás!

Tall. Hát a' kóldus ruhával mit akartok?

Feri. Én akarom vele meg-mutatni pajtás, hogy az okos ember, nemes ember, réven vámon nem fizet. De tudom, bánt a' vágyás tudni történeteinket. Elbeszéllem, míg nyomtatásban olvasnád; mert meg írom pajtás Pali, meg írom! hiszen már ma minden embernek a' biográphiá-

ját megírják, a' ki az élet rendes kerekvágásától csak egy arasztnyit is kitért, vagy aranyos hintón kocsizott rajta! — Azt tudod, hogy Oskoláinkat végezvén, Károly Guitarre — én gyermek tanításra adtuk magunkat Kolosváron? A' dolgunk jól ment. A' tallérokat nem raktuk egymásra penészedni, az igaz; de csak szükséget se láttunk. Kaczagtunk a' hol módját ejthettük; fogdostuk, 's eresztgettük kis örömeinket, mint a' gyermek a' hímes réten a' lepkéket. Egyszer az én Károlyom gondolkozó, bús lesz, fejét hol jobb, hol bal vállára ereszti — csillagokat visgál, mint a' roszszúl szoktatott paripa — no, mondom ennek vagy szívét, vagy eszét fúrják! utánna lesek — hát csak el üt a' hőség — az én Károlyom — a' gazdag Báró Torday Kisaszszonyba szeretett belé!

Tall. Mi a' guta? Torday Máliba?

Kár. *(hevesen.)* Esmered az angyalt pajtás?

Tall. Alig ha nem! no 's tovább!

Feri. A' Doboky háznál adott leczkéket Károly. Báró Tordayné be jött Magyar Országra halálos beteg attya ápolására, 's torokfájós Máliját magával nem mervén nagy útra vinni, férje' sógoránál Dobokynál hagyta. Itt szövődött a' kínos szerelem. Azomban a' Báróné attya, Agyagváry Tanácsos meghal Pesten, 's a' leánya mindenestől felkőltözködvén Magyar Országra, Málit magával viszi. Akkor láttod vólna az én Károlyomat! se étele, se itala, se álma — 's minthogy élte fáján egy szép galy letört, az egész fát tövestől akarta kidönteni. Embert kerűlt, világot únt, 's bújában — a' kártyának adta magát. Csak hamar vége lett a' keresetnek, órára, ruhára, végre a' Guitárra kerűlt a' sor, 's tudod pajtás mint megy akkor a' mester-ember munkája, ha a' szerszámát beiszsza! A' jó Károlyra egymást érte a' panasz, hogy mulatja óráit, hogy mikor jön is, haszna vehetetlen; esze, lelke meszsze-határo-

kon kalandoz. Megállj! gondolom magamban, majd csak kitapogatom a' bibédet. Ismét utánna lesek, követem a' Kávéházig, 's idő vártatva a' kártya-asztalnál észrevétetlenűl a' háta megé állok. Foly a' tarok, szemmel tartom a' játékot, 's már a' második osztásban sejtem, hogy két gazember csalfán játszik, 's derekasan mejjeszti az én emberemet. Megkapom az egygyiknek karját, épen midőn már alólra pakolta a' jó kártyát, 's osztani akart: ki gazember Uram alólról a' Skízzel és Mundal! kiáltom néki. Felpattan a' társaság, közbe vesznek, de a' csalást nem palástolhatják, 's engem egy szál kardra hív az egygyik, másikát Károly hívja-ki. Mind a' kettőnél hagytunk egy kis emlék-jelet, kivált az enyim egy pár hónapig tudom nem űl a' kártyához; ámbár a' bal karomat nékem is megpiszkálta a' kard végével. No tudod pajtás, hogy a' bajvívás tilalmas, 's az egygyik, kinek Károly vólt a' keresztattya, Gróf Hegymegi Gubernialis Tanácsos fia vólt — így hát szöknünk kellett, 's nem lévén mit bepakolnunk, csak könnyű szerrel indúlánk-meg Pest felé, a' hová Károlyt a' mágnese vonta. Most egyenesen Répásy barátunkhoz tartunk Budára, a' ki, mint írta, ottan Gróf Egresy Titoknokja. — De hát téged mi hozott Pestre édes Palim?

Tall. Az Atyám után, mint Papok', Profeszszorok' fiai szoktak, magam is egynehány könyvön kívűl egyebet nem örökölvén, azokat halála után pénzé olvasztottam, 's Pestre jöttem kenyértudományt tanúlni. Ez az egész biográphiám édes barátim, 's most brevi rigorosum subeundus Geometra vagyok szólgálatotokra. Hegyeket, vőlgyeket, erdőket, térmezőket, vizeket mérek a' telhetetlen élők számokra, ha elhalnak a' sír-ásó kapája, méri nékik az egy két arasztnyi hantot.

Kár. Ah édes Palim nem tudsz valamit Máliról?

Tall. Itt van — egésséges. Most róla ennyit tudnod édes Károlyom, elég. Étel, ital, ruházat az első. Szegénynek szerelem, éhesnek rák. Csak zúzza van a' koldúsnak édes Károlyom nem szíve. Ez az első kérdés: hogy szándékoztok most már elélni Pesten?

Feri. Mint az égi madarak pajtás, kik sem szántnak, sem vetnek. Nem tudsz valami ingyen élő hivatalt édes Palim?

Pali. Tudok, de ahhoz nincs szívetek hál' Istennek! Te Károly tán csak a' Guitárodat vènnéd ismét elő.

Kár. Elővenném pajtás., de egész vagyonomból, még csak egy húrt se bírnék reá venni, ha Guitarrom vólna is.

Pali. Ej ne búsúlj! Majd számolok a' házalló zsidóval, mi nélkűl lehetnék-el még a' szobámban? — Te pajtás Feri tán csak megint gyermek-nevelő lehetnél. Hogy?

Feri. Inkább kíngyertyát árúlok pajtás és kovát. Hogy a' gyermeknek én adjak leczkéket, a' gyermek attya meg nekem? Majd minden atyának külön nevelői systhemája van, 's pénzéért azt kívánja, hogy ebbe tanúljunk belé, ehhez esküdjünk, ha győződésünk halálra kopogja is magát ellene. Eleget próbáltam; szabadságomat el nem adom többé! Mást gondolj pajtás. Főbe lövéshez még hál' Istennek jól foly a' vérem, még csinálhatsz belőllem valamit. De megállj! leírom néked a' természetemet, tán jobban jut valami az eszedbe. Éhen pajtás nincs kedvem dolgozni, lakottan túnya vagyok, ingyen restellek, pénzért szégyenlek. Hanem az ollyas heverő dolgot szeretem én pajtás, mint hibákat keresni abban, a' mit mások dolgoznak, magam neve alá gyűjteni azt a' mit mások írtak, consídeálni olly gyűlésekben, a' hol az ember hallgathat, 's még is fizettetik, és plánokat csinálni, a' mellyek soha

lételre nem kaphatnak. Ezen utóbbit a' szegény Apámtól, ki becsűletes Szabó-mester vólt, örököltem. Ő vólt az első, a' ki a' Szabó Contók' rectificátióján dolgozott, 's azt projectálta, hogy a' Contóba ne az egész vég vásznat, mellyből a' zsebet vágták, ne az egész darab selyem szövetet, mellyből a' béllést szabták, se nem az egész czérna kmotringot, a' mellyből varrtak, hanem csak a' mi a' ruhára felment számítgassák-be a' szegény dolgoztatónak. Uram fia! halálra űldözték érte. De ő is 1768ban, a' mint egy nagy üstökös csillag feltetszett az égen, azt jövendőlte nékik, hogy a' Magyar Szabó 60-esztendő múlva úgy ki megy a' módiból, mint a' czopfja.

Tall. Derék ember lehetett. De pajtás a' te mesterségeiddel Pesten nem meszsze mégy ám! Sok itt az ember mindenre, kivált a' plánkoholásra.

Feri. Pedig van egynehány projectum nálam készen, mit szóllsz rájok lelkem Palim? példának okáért: ha megtanítanám a' világot, a' szerelmes sohajtásokat, hogy lehetne szélmalmokra használni; a' hűség' esküvéseit és becsűlet-szavakat hogy lehetne megnehezíteni, hogy a' szél el ne fújná olly könnyen; mik vólnának a' bizonyos jelek, mellyekből a' jó szívűt az ostobától és a' csalfát az okos embertől minden esetben külön választhatnád? hogy lehetne az adósok fejek' gőzit gőzmachinákra használni? Hogy lehetne a' becsűletet lábra kapatni e' világon?

Tall. No ezt az utólsót szeretném megtanúlni.

Feri. Megmondom pajtás. Először is pénz helyett csak becsűlettel fizettetném a' hívatalokat.

Tall. Ha, ha ha! nyomnod kellene rájok az embereket, mint a' matrózokat szokták.

Feri. Másodszor: valaki fontban, ittzében hibázna, mindenkor egy egy hajszálát tépetném-ki. —

Tall. No meggazdagodnának a' parókások! Nem pajtás, projectumaiddal csak egy ebédecskét se gazdálkodsz-öszve magadnak. Majd gondolunk neked is valamit. Most jertek utánnam a' szállásomra; Répásy úgy is Bécsben van a' Grófjával. Egy szobám van csak, de három jó barátnak elég lesz. Garderóbom közre-eresztem veletek. A' Párizsi Theátromnak, gondolom külömb van, de csak megment legalább ettől az átkozott kóldus maszktól benneteket. *(indúl, meg viszsza tér.)* Ugy! Károly, mit adsz, ha egy óra múlva a' szeretődhöz Máli Kisaszszonyhoz juttatlak?

Kár. Lelkem Palim! az Atyádnak köszönöm a' mi vagyok, hadd legyek neked is hóltig adósod.

Tall. No — megteszem; de eszeden járj jó fiú: mert az én szerencsém virága is annál a' háznál virít. Báró Tordayné minden Szerdán tizenegy órakor alamizsnát osztogat házánál a' kóldusoknak, Málival egygyütt. Jertek addig hozzám. Onnan kóldus-ruhátokban egyenesen a' házához mehettek. Odáig leszek én vezetőtök.

Kár. Palim, édes Palim! az ég fizesse-meg barátságodat! *(mennek.)*

Feri. Üvegen ált' méz-nyalás! *(utánnok kullog.)*

Negyedik Jelenés.

(Vaszilné maga kitögyög azon házból, mellyből előbb Tallósy kijött, 's a' ház előtt való padra leűl. Egy kis kutya jön-ki utánna.)

Szép egy nap! be jól esik a' rég nem szítt friss levegő! alig győzöm hoszszú lélekzettel! Pest, Pest! esztendeje múlt, hogy falaid között vagyok, 's még most látlak először! Be víg elmével futottam valaha útzáidat, míg az Agyag-

váry házat szólgáltam! Friss vér az erekben, 's derűlt remények álmai a' szabad szívben, játszva hordoztak, mint gyors szarvast, egygyik örömforrástól a' másikhoz. Nem így most! kiszáradtak a' források! Hátúl, kiállott szenvedésim borzasztják a' lelket; előttem, kietlen jövendő rémít. Ah csak olly hoszszú, hoszszú ne vólna ez az élet! *(el merűl, kutyája a' kezét nyalogatva felébreszti.)* Mi bajod jó állat, hogy kezemet nyalod? Enni kérsz? magam is megenném jó Bodri! Ládd sokszor, koplalás a' hűség jutalma! jobb, más gazdát keresnél magadnak — ha ember vólnál, tán meg is tennéd! — Nagyon is elhagytak az emberek! ha a' jó Kereszty nem vólna, éhen kellett vólna elvesznem hazámban, a' bő Magyar hazában! — Vallyon él e' még Báró Tordayné? Ő csak el nem hagyná Katiját, tudom. Csak erőm vólna felkeresni őtet. Kardos nem tud róla semmit. — Ah itt jön! mintha hóhéromat látnám benne!

Ötödik Jelenés.

Kardos és Vaszilné.

Kard. Á — jó reggelt Vaszilné Aszszonyom! már kívűl? ó hát már semmi baj.

Vasz. A' szép nap kicsalt jó Uram'

Kard. Itt a' szomszéd útzában vólt egy kis dolgom; mondom: áltfutok az én kedves Vaszilné Aszszonyomhoz, megnézem, hogy van, 's egy jó reggelt kívánok néki.

Vasz. Alásan köszönöm emlékezését, jó Uram!

Kard. Egyszersmind megkérdem, nem felejtkezett e' meg arról a' kis házbérről; minthogy épen mà telik az esztendő.

Vasz. Kedves Kardos Úr, én úgy vagyok, a' mint itt lát. Patika, Orvos, 's az élelem elnyelték, a' mim vólt.

Kard. Hogy hogy? Bérbe lakik Pesten az ember édes Vaszilné Aszszonyom. Tán ád magamnak is valaki ingyen quártélyt? Két szobától, konyhától és fatartótól két száz Rhenusi forintokat fizetek én, Vaszilné Aszszonyom.

Vasz. Telik Kardos Úrtól, 's tudom nem szorúlt az én kis házbéremre is.

Kard. Úgy e'? ha már gazdag az ember, hát csak hagyja a' világ kóldusát a' házánál lakni. Hát ha azt mondom, hogy elkerűlhetetlenűl reá szorúltam? hogy?

Vasz. Sajnálom, hogy nem fizethetek, kedves Úr. Hiszen tetszik tudni, hogy ennem is régólta Kereszty kűldöz, az Isten áldja-meg!

Kard. Sok bohót nevel a' világ, kik nem tudják, hogy menekedjenek a' pénztől. Hát a' házbért is megfizethetné Kereszty Uram.

Vasz. Viszsza-éljek nagylelkűségével? hiszen csak annyiból esmérem, hogy egy párszor meglátogatott. Kardos Úr pedig jó barátja vólt a' szegény Atyámnak, egygyütt kereskedtek borral, 's a' mint Csallóközy Fiscalisné emlékezik, tán még némely számadások végzetlen is maradtak vólna kettőjök között.

Kar. Mi? tán még adóssá akar tenni Vaszilné Aszszonyom?

Vasz. Nem Uram! de az csak nem fér a' fejembe, hogy ugyan azon egy kereskedés, kóldus botra vigye az egygyik társat, a' másikat pedig meggazdagítsa. A' mint mondom, írásokat kaptam az Atyám vólt Prókátora Özvegyétől, de ki tudja mi van bennek?

Kard. (*félre.*) Bizonyosan köztök lesz a' Cautionálisom; de kezemhez kell őket kaparítani, ha sárkány űlne is rajtok! (*fenten*) Édes Vaszilné Aszszonyom! már csak azért se hagyhatom a' házbért, hogy azt ne mondhassa a' Világ, hogy régi adósságomat lakja-le nálam.

Vasz. De ha nem fizethetek, kedves Úr?

Kard. Már az az én gondom. A' ki Doctort, patikát fizethet, (*a' kutyára mutat*) illyen haszontalan állatokat hízlalhat —

Vasz. Szegény éhes Bodri!

Kard. Van annak még dugaszban. — Én innet-tova megvénűlök, soha macska, kutya nem élősködött a' házamnál. Szűk idők járnak most az emberre, helye van minden garasnak a' ház körűl. Elég az hozzá, hogy az én házamnál még galamb se lakik ingyen; a' fiát eszem-meg házbérűl; nem az, hogy emberi állat lakhatna. Tehát csak készítse-el az Aszszony a' pénzemet, különben más húron beszéllünk egygyütt. Kardos nem a' lágy szívű bolondok közzűl való, kit egy könnyecskével le lehessen venni a' lábáról. Adieu! egy óra múlva ismét itt termek, de nem jövök magam, édes Vaszilné Aszszonyom. (*el siet.*)

Hatodik Jelenés.

Vaszilné (*maga.*)

Istenem! könnyebben fészkelhet egy írígynek keblében a' barátság, mint egy uzsorás szívében megférhet a' pénzszeretete a' felebaráti szeretettel! — Kihez folyamodjak? Jövevény lettem én e' világon! — Kifogytam mind a' két hazámból! — De hiszen aszszony tejet szopott ő is; lehetetlen, hogy egy beteges ügyefogyott aszszonyt — egykori barátja' leányát, egynehány forintért, mellyre nem szorúlt, a' kétségbe taszítani ne irtódzon. — A' jó Istenre bízom sorsomat! (*bemegy.*)

Hetedik Jelenés.

A' Báróné Udvara.

(A' kóldusok külömbféle gruppokban állanak, alamizsnát várva, beszéllnek, zsibongnak.)

Kacsa. Már. Vallyon le jön e' ma a' Nagysás Aszszony?

Prézli. Ha nem jön is Bátya, csak azt kűldje-le a' Kisaszszonytól, a' mit nekünk szánt.

Kacsa. De biz én szeretek annak a' jó léleknek a' szemébe nézni.

Prézli. Azt hallottam ma, hogy az a' pénzkukacz itt alól akarja elvenni.

Kacsa. Ne adja Isten! úgy illene hozzá, mint a' czigány gyermek kezébe a' montliszt kalács. Vége úgy a' mi Szerdánknak! *(Károly és Feri jönnek.)*

Prézli. Micsoda idegen vendégek azok amott?

Kacsa. Nem esmérem; vidékiek lesznek.

Prézli. Tán nem elegen vagyunk? — Hiszen több már Pesten a' kóldús, mint az adakozó.

Kacsa. Van itt mindennemű jó Öcsém. Ur kóldús, túdós kóldus, czifra kóldús, hetyke kóldús. — Hej ezen utólsó a' leg gonoszabb Öcsém; ha alamizsnát adsz néki, azt kivánja, te köszöndmeg, hogy elvette.

Prézli. Szóba eredek velek. — Adj' Isten kenyeret a' naphoz atyafiak!

Feri. És szalonnát mellé!

Prézli. O-hó! kigyelmetek bóldog főldről valók, a' mint látom.

Feri. Biz ide se száraz kenyérre jöttünk mi, Collega Uram.

Prézli. Régen vólt az, midőn a' kóldús szalonnát ehetett. Még csak az én időmben is behívták a' kóldúst az útzáról; most ajtót csuknak előtte. Vagy eleibe hozták az Isten' áldásait, most a' kutyát uszítják reá. Én ifjonta hegedűvel segítettem gyenge mejjemen, 's ha szívrehatólag reá vontam a' karvasomat — meg meg állott a' jó lelkű Magyar felettem, — kióldta nadrág szíjja mellől az erszényét — 's ha nem ezüstöt, rezet bizonyosan vetett a' kalapomba; de miólta a' szíj menni kezd a' módiból, bútsúzóba van vele irgalom, erszény, pénz, 's tán még több is!

Feri. Mi a' baja kendnek Collega, úgy reczeg a' hangja, mint a' kenetlen tót szekér?

Prézli. Biz az így esett. Ez előtt mintegy 36 esztendőkkel jó, széles, erős mejjű ifjoncz vóltam. A' torkom, ha megeresztettem, elszólgált egygyik Faluvégtől a' másikig. — De épen akkor esett a' Vármegyénkben a' Restaurátio. Én egy szegény falusi Notárius fia lévén, az Esküdt Urunkon akartam segíteni, 's addig ordítottam a' részire, míg a' nyeldeklőm örökre leszakadt, 's rekedt torkú maradtam. Igaz, hogy az a' bajom is vólt, hogy *(sùgva)* mindég többet szerettem inni mint enni. — De hát kigyelmeteket mi siralmas sors érte, ha merném kérdeni?

Feri. Szívesen elmondom jó Collega. Ez az Úr egy nagy Túdós vólt Kővár vidékén. Mindég a' fontos igazságokat keresgette, érti e' kend? A' sok munkában, olvasásban, gyertyázásban megvakúlt a' bal szemére, a' jobb szemét pedig egy nyilván v ló igazság, mellyet a' jámbor meszsze keresett, holott a' szeme előtt fetrengett, szúrtaki. — A' mi engemet illet, én egy nagy házból való ifjú Úr mellett inaskodtam. Nála is, mint sok Úri házainknál szokásban vólt, ha a' vendégek épen a' felső emeletig ittak, a' poharakat, palaczkokat falhoz főldhöz vagdalgatni. Az Uram,

épen neve napján, nem akarván utól maradni kedves vendégeitől, fel kap egy izmos cseh kristály poharat, 's nékem hűséges szólgájának úgy vágja a' térde kalácsához, hogy azonnal örökös kóldús levék reá.

Prézli. De biz azért penziót érdemlett vólna Collega Uram!

Feri. Mit? még szidott miért állok a' pohár útjába. *(A' kóldusok zsibongják:* a' Báróné! a' Báróné! *mindegygyik helyhezteti magát, 's kalapot emel.)*

Kár. *(lassan.)* Ah pajtás! nem hallod, hogy kopog a' szívem?

Feri. Nyomd reá a' botodat jó fiú.

Báróné. *(az első emeletben a' nyilt ablakban)* Jó napot édes Atyámfiai! A' leányom viszi számotokra az alamizsnát.

Kóldusok. *(zsibongva.)* Az Isten áldja meg a' mi jó Nagyságos Aszszonyunkat!

Báróné. Köszönöm édes gyermekim! *(be teszi az ablakot.)*

Nyólczadik Jelenés.

(Máli jön-be, utánna Julcsa két kosarakkal; egygyikben ruhák, másikban kenyér szeletek.)

Máli. Jó napot adjon Isten!

Kóldusok. Kívánunk a' Nagysás Kisaszszoynak is.

Máli. *(osztogatja elöször a' pénzt, azután a' fejérnép közt a' ruhákat, utóljára a' kenyérszeleteket. Minden Kóldús meg-köszöni, midőn alamizsnáját áltveszi.)*

Máli. Hogy van kend Langyosné? nem vólt kend itt a' múlt Szerdán?

Langyosné. Roszszúl lett a' kis Fiam, nem hagyhattam Nagysás Kisaszszony.

Máli. Hát a' kend lába gyógyúl e' már Kacsa Márton?

Kacsa. Valami keveset édes Kisaszszonykám. —

Prézli. Jobban gyógyúlna az Nagysás Kisaszszony, ha a' láb locsolgatásra való pályinka a' toroknak is jó nem vólna. *(Kóldusok nevetnek.)*

Kacsa. No csak hadd el már no! Prézlinek mindég van locsogni valója.

Máli. *(Ferihez és Károlyhoz.)* Hát kendtek, miért állnak olly félre?

Prézli. Azok nem a' mi felekezetünk Nagyságos Kisaszszony!

Máli. Ej semmi, az ember, kivált ha segitségünkre szorúlt, mind felekezetünk. *(ád nékik is pénzt.)*

Máli. Langyosné! ezt a' gyermekének vigye kend. *(egy darab ruhát ád néki.)*

Langyosné. Az Isten fizesse-meg édes Kisaszszonykám.

Máli. *(kenyeret osztogat.)* Kendnek Prézli két annyit adok, mert esmerem a' kend appetitussát.

Prézli. Köszönöm édes Kisaszszonykám.

Kacsa. Az egygyik darab tudom, egy ital borért fog menni a' Korcsmárosnak.

Prézli. Már e' csak kölcsön az elébbiért.

Máli. *(kenyeret ád a' két ifjúnak.)*

Prézli. Nem eszik azok a' kenyeret szalonna nélkűl, Nagyságos Kisaszszony!

Feri. Meg illy szép kezekből.

Julcsa. Hm! be udvaris kóldusok, tán Párisból jönnek kendtek?

Feri. Nem bizony mi édes Lyányaszszonykám, csak Kolosvárról; de ott is érzik a' szépet.

Máli. *(lobbal.)* Kolosvárról?

Feri. Igen is Nagyságos Kisaszszonykám. — Emlékezem is reá, hogy a' múlt őszszel láttam

Kolosváron a' Kisaszszonykát, a' mint a' Doboky háznál kóldúlgattam.

Máli. Igen — igen — ott vóltam (*nem ügyelést színlelve.*) Hát mi újság a' Doboky háznál?

Feri. Ott mindent frissen hagytunk. Hanem emlékezik a' Kisaszszony Víg Ferenczre, a' ki a' Guitarre-mesterrel járt néha a' házhoz?

Máli. Arra a' nagy Selmára?

Feri. Hm! — igen — igen! meg-ütötte szegényt a' guta!

Máli. No — ki hitte vólna? (*a' kenyér kosárba hajolva, mintha valamit keresne.*) Hát a' Guitarre-Mester?

Feri. Meg-házasodott a' farsangon.

Máli. (*elejti a' kosarat.*) Úgy e'? — Szedd fel csak Julcsa a' kenyereket.

Julcsa. Mi lelte a' Kisaszszonykát? úgy elhalaványodott!

Máli. Tudja az Isten — a' fejem fáj — nem igen jól érzem magamat — már a' múlt éjjel roszszúl aludtam. — Felmegyek. — Oszd-el a' maradékokat Julcsa, osztán hozd-fel a' kosarakat. Isten áldja meg kendteket!

Kóldusok. Áldja-meg a' Nagysás Kisaszszonyt is!

Máli. (*fel megy.*)

Julcsa. (*osztogatja a' kenyeret, 's a' kóldusok oszlanak, az ifjakhoz.*) Kendteket csak ki kellene korbácsolni Pestről.

Feri. Miért Lyányaszszonyka?

Julcsa. Minek hozzák kendtek elő Kolosvárt. Egy átkozott dongó csipte ott meg a' balkeze alatt a' Kisaszszonyunkat, azólta ha csak emlegetik is Kolosvárt, mindgyárt roszszúl lesz belé.

Feri. Nem tudtuk édes Lyányaszszonykám!

Julcsa. (*felszedi a' kosarakat.*) No Isten áldja-meg kendteket!

Feri. A' Lyányaszszonykát is!

Kilenczedik Jelenés.

Feri. He, he, he! a' dongó te vagy!

Kár. *(Tehányja szemfedelét, 's ölelésére szökik Ferinek.)* Feri, lelkem Ferim! szeret, az én Málim szeret! De ugyan, hogy mondhattad, hogy megházasodtam? nem szántalak vólna megfojtani érte!

Feri. Hm — hát, hogy jártál vólna végire, hogy szeret? he? Osztán mindegy jó fiú, házas nem házas, Máli soha se lesz a' tiéd. Te csak a' pecsenyét forgatod, de más eszi-meg.

Kár. Nem pajtás! most új lélek szállt belém; új erő, férjfias tökéllet lövelt keblembe! Máli szeret, 's czél van előttem, a' mellyért törekedek. Most kész vagyok mindent próbálni, 's megvívni a' sorsal szerelmemért!

Feri. *(félre.)* Ismét paroxismus!

Kár. Csak módom lehessen gyakran látni Málimat, úgy jöhet, hogy maga a' szerencse, ha búvarkodunk körűlte, kezünkbe nyújtja fonalát éltünk csalkertjének, mellyből minden eszünk iparkodásunk ki nem segíthetne. — Most olly könnyűnek érzem magamat, hogy a' nyúlat elfoghatnám! Jer, siessünk Palihoz levetni rongyainkat — 's osztán egyenesen Keresztyhez szerencsét próbálni. *(El rohan, de a' kapuban szemközt jövő Kardossal úgy öszve-ütődik, hogy ez egy kezében lévő kendőt tele holmivel a' földre ejt.)*

Tizedik Jelenés.

Kardos, Károly, Feri.

Kard. *(a' kapura áll, hogy ki ne mehessenek.)* Teringettét! micsoda szamár ez? úgy megy neki

az embernek mint a' vak denevér! Micsoda ember kend? (*a' kendőjét nézi*) megadta kend a' tojásaimnak! ehol! mind tojásos a' czukor, kávé, sajt, malozsa, a' mit öszve-szereztem. Egy tapodtat se az Udvarból, míg nem fizet kend, vagy mars be a' Városházához!

F e r i. Ejnye, ejnye! — (*a' kendőt nézegli, azomban háta megett rést csinál Károlynak. Ehhez súgva.*) Csak lódúlj-ki, majd végzek én vele. (*Károly el-inal.*)

K a r d. Hé! hó! fogjátok-meg! egy tapodtat se innen, (*utánna akar indúlni, de Feri majd megfogja, majd eleibe áll.*)

F e r i. Hagyja az Ur, bizonyosan nem akart az szegény kárt tenni.

K a r d. Akart, nem akart, de elég az ahhoz, hogy tett. Hát kóldús az ollyan, a' ki úgy tud szaladni az embernek, mint egy szilaj tulok? he?

F e r i. Hiszen a' lábának semmi baja, hanem (*a' homloka előtt forgatja kezét.*) Érti az Ur?

K a r d. (*nagy szemet mereszt.*) Ugy e? az eszének? Hát miért nem szóllt kend mindgyárt?

F e r i. A' Kongói Herczeg Kisaszszonyba szerelmes a' jámbor, 's épen most mondtam néki tréfából, hogy egy Tombuktui Herczeg el-ragadta a' kedvesét; utánna iramlott szegény, 's ollyankor nem csuda, ha öszvegázolta is az Urat. A' szerelem, tudja az Ur, hogy okos embernek is elveszi a' szeme fénnyét, hát bolondnak!

K a r d. (*dünnyögve.*) De hát miért nem zárják a' bolondok házába?

F e r i. Azért, mert Magyar Országban még csak most kezdnek szaporodni a' bolondok, 's még eddig nem vólt benne bolondok háza, Bizony jó vólna, ha az Ur épittetne egygyet, 's magának is egy derék quártélyt benne. (*kiillan, 's a' kaput maga után rántja.*)

Kard. (*utánna indúl, de mást gondol.*) Mit mondott? — Úgy tetszik, mintha dehonestált vólna. Utánna mennék, de kóldússal az útzán öszve veszni, illetlen. Még megláthatna a' Báróné az ablakról. A' kendővel ís úgy siettem be lopva, hogy meg ne lásson, 's ihol né! Mind a' Báróné irgalmassága ennek az oka; minden Szerdán ide csalja a' világ' kóldusát. Majd másképʼ lesz édes Nagyságoskám, csak férj 's feleség lehessünk. — Orsolya! héj Orsolya Aszszony!

Ors. (*ki jön.*) Mi tetszik Nagy U — Tekéntetes Uramnak?

Kard. Nagy munkával öszve szedtem az adóssaimtól az uzsonnára valót, vettem is holmit, 's ihol a' Satán egy legényét küldte kóldús mundúrban reám! Öszve törte a' tojásaimat, 's az egész kendő holmi csupa locs tőle. Szedje öszve édes Orsolya Aszszonyom, 's hozza-be! (*be megy.*)

Ors. (*öszveszedi.*) Úgy kell! Mert mire való a' gazdaszszony? Bár mindenkor egy egy legényét küldené el a' Sátán a' nőtlen Urakra, midőn az aszszonyok dolgaiba avatják magokat! (*le esik a' kárpit.*)

Harmadik Felvonás.

Első Jelenés.

Kardos Háza Pesten, mellyben Vaszilné és Kereszty laknak.

(Kardos jön a' Commissáriussal.)

Kard. No, itt vagyunk Commissárius Uram! Csak keményen viselje magát; ne tágítson rajta. Gonosz egy aszszony az, — nem esmeri azt senki, csak én. Ugy tetteti magát, mintha egy krajtzárnak nem volna aszszonya — azomban reggel kávé, délben bor, estve pecsenye! Jobban él Uram mint én!

Comm. Csak rám kell bízni a' dolgot; nem első próbám! *(bemennek.)*

Második Jelenés.

(Károly jön, tisztességes öltözetben.)

Kár. *(nézelg maga körül.)* E' lesz az a' ház! itt mutatta Pali a' Kereszty szállását! — Szerelem, szerelem! be szép napot derítesz jövendőmre! kény árad lelkemre tőled, 's a' remény újra szövi arany fonalát körűltem. A' szerencse úgy is részemre látszik trucczolni sorsommal. Egy

hazátlan, születlen árva vagyok, 's Tallosyban Apát, fiában és Víg Ferimben barátokat leltem; mint kóldus, bírom egy gazdag Báró Kisaszszony szivét, 's itt — megálljak tunyán, kéz öszve téve? leszálljak gyáván a' szerencse szárnyairól, mintha nehéz terhe vólnék a' tovább-emelésre? Nem, vívnom kell Málimért! — Először is lássuk édes Kereszty Uram, ha vehetjük e' hasznát egymásnak? Nevelő soha sem vágytam lenni, de a' szegény elhatároztatik, nem határoz! (*be akar menni, de belől lármát hall.*) Micsoda lárma ez? Férjfi perel egy aszszonnyal! Ho, ho, ez ugyan nem újság — de nem is jó jel — Tán Kereszty veszekszik a' feleségével? Úgy csak viszsza jó fiú! A' kik másban meg nem egygyeznek, hogy egygyeznének a' nevelés' dolgában, mellyben a' Túdósok is sokfelé mennek. — De hiszen nem úgy írta-le Pali előttem Keresztyt; nincs dicséret, a' mellyet reá ne rakott vólna. (*hallgatódzik.*) Házbért nem fizethet? O Kereszty gazdag ember, ő fizethet! — Hiszen illyen nagy háznál sokan lakhatnak. (*újra fülel.*) Az aszszony rimánkodik, sír — szokások, ha nyelvek a' perlésből kifárad! (*hallgatódzik.*) A' férjfi nem enged — bizonyosan nagy oka van reá. — Mi a' guta? kifelé taszigálják szegényt! — Csak ugyan közelébb jőnnek! Amoda megyek az által-ellenben lévő kapu megé. Megvárom a' dolgot; az embernek jó néha előismereteket szedni azon ház felől, a' mellyben lakni fog. (*a' lárma mindég közelébb jön, végre*)

Harmadik Jelenés.

(*Kardos taszigálja kifelé Vaszilnét.*)

Károly és Commissárius.

Kard. Nem tehetek róla lelkem, a' ki bért nem fizethet, lakjon az útzán!

Kár. (*félre.*) Az ez, a' kinek a' tojásait öszvetörtem!

Vasz. Ugyan nem fél az Istentől Kardos Úr, egy beteges aszszonyt kitaszigálni?

Kard. A' törvények Isten rendelése; azok pedig azt mondják, hogy az adós fizessen.

Vasz. Nem minden áll-meg az Isten előtt Kardos Úr, a' mi a' törvény előtt meg-áll. Hová fordúljak most szegény beteges ügyefogyott Aszszony?

Kard. Egygyik háztól a' másikhoz, egygyik elmenőtől a' más elmenőhöz. Vagynak könyörűletes bohók e' világon, kik krajtzárt vetnek, garast adnak, 's csak el él az aszszony — de én nem azok közzűl való vagyok!

Kár. Ha! Pogány! — Be esmerősnek látszik nékem ez az aszszony! akárhol, de láttam valaha!

Vasz. Kóldúlni hajtja az Úr egykori barátja leányát?

Kard. Jobb mint éhezni, 's az ég alatt lakni.

Vasz. (*kifakadva.*) Már látom te kőszívű uzsorás, hogy nem emberi érzések lakják kebledet; kicsukott abból a' pénz éhezése minden irgalmat! Nem kétkedek többé gyanúmban — te, te tetted kóldússá a' szegény Atyámat — 's most gyermekén dühösködsz, hogy teljes legyen mértéked, 's vétkednek nyomát veszítsd! — Rettegj vérszopó! Él még az Isten! élnek a' törvények!

Kard. Már mire való ez a' lúd méreg? nem elég esztendeig várakozni a' házbér után? (*a' Commissáriushoz, a' ki épen most lép-ki a' házból, súgva.*) Reá akadt az Úr az írásokra?

Comm. Sehol sincsenek.

Kard. Jég verje-el a' dólgát! úgy hijába fáradtunk. (*fenten.*) Meg van az Inventátio Commissárius Úr?

Comm. Nem sok irka-firka kellett hozzá. Egy láda, mellyben semmi sincs — egy korhodt

szék — egy szú-ette nyoszolya — lepedő a' zsúpon — 's egy vánkoska — punctum!

Vasz. 'S a' dúzs gazdag Kardos ezekre éhezett!

Kard. *(gondolkozva.)* Hm, hm — hallja az Aszszony! úgy tetszik, mintha valami lágyúlást érzenék a' szivemben — csudálom, mert nem szokásom. Az attya — az Isten nyugtassa! — az igaz nem roszsz emberem vólt! — Elengedem a' házbért, de én is egy szívességet kívánok az Aszszonytól.

Vasz. Hadd halljam!

Kard. Azt csak az én szívem tudja, mit tettem én a' szegény Kőházyval; hányszor adtam szükségeiben néki írás nélkűl pénzt, hogy tápláltam, mint ápoltam utolsó gyámoltalanságában. Ő leg jobban megmondhatná szegény, ha élne, ha én vagyok e' az ő adóssa, vagy ő az enyim? De lássa e' lelkem! az embernek írígyei, roszszakarói vagynak. Nékem édes anyám vólt az a' szerencse, melly Kőházynak mostohája vala, 's azt a' világ igen hajlik roszra magyarázni ellenem, kereskedő társa ellen. A' rágalom fúr, vés, áskál, gyanú-szikrát gerjeszt, a' hol semmi sincs, lángra fújja a' hol szikrát talál. Én pedig, a' ki a' becsűletemet inkább őrzöm a' szenytől, mint új ruhát szokták a' pecséttől, megvallom, egy kevéssé átallom az ollyas mende-mondákat, ha nincs is okom félni tőlök. Az én kívánságom hát csak ez lenne, hogy a' Barátom Kőházytól maradt írásokat, ne hogy holmi éhen-kórász Prókátor perkanóczokat kutasson bennek — érti e' lelkem? 's osztán, hogy ártatlanságomat belőllök annál inkább megmutathassam — adná nekem által az Aszszony, 's azonnal íráskára tennénk, hogy nem tartozunk egymásnak semmivel.

Comm. Osztán talán még a' szobában is engedne egy fertályka esztendőt Spectabilis Kardos Úr, úgy e' bár?

Kard. No ám legyen! Vaszilné Aszszonyomért azt is megteszem.

Kár. Mit? Vaszilné? Hisz' a' nevelő anyámat hívták úgy. *(közelébb lép, 's visgálja az aszszonyt.)*

Vasz. Hijába hízelg álorczája alatt a' Farkas azon bárány körűl, a' melly a' reá fent farkas fogakat már látta; reá esmer az a' bárány bőrben is! Nem! az írásokat ki nem adom; valaminek kell ott lenni, a' hol az eb nagyon kapar.

Kár. *(félre.)* A' hályogot nem látom a' bal szemén.

Kard. *(méreggel.)* Jó! Én hát Commissárius Úrtól azt kérem, hogy visgálja-meg ezt az aszszonyt. A' ki leveleket dugdos, pénzét is eldughatta, 's én az egész esztendei házbért potomra hagyjam ellopatni magamtól?

Comm. A' kívánság helyes és törvényes. *(meg akarja visgálni.)*

Kár. *(a' ki az alatt a' Commissárius háta megé lépett, megkapja ennek kezét.)* Meg-álljon az Úr?

Kard. és Comm. Mi ez? mit akar ez az ember?

Kár. *(Vaszilnét visgálja.)* Ő az! lehetetlen, hogy hibázzak — neve — vonásai — hályog a' szemén — soványabb az igaz és öregebb — de még gyermek koromban láttam utóljára.. Ugyan édes Aszszonyom! nem lakott valaha Erdélyben?

Vasz. De laktam, ott is mentem férjhez.

Kár. Nem emlékezik egy Károly nevű fiúra a' házánál?

Vasz. Hogy ne az Istenért? hiszen a' Hora-hadkor én szöktettem-el.

Kár. *(nyakába rohan.)* Anyám, édes jó nevelő anyám! én vagyok az a' Károly, a' ki néked köszönöm életemet.

Vasz. Lehetetlen! Az Úr — te — vólnál Károly? *(visgálgatja)* csak ugyan — homályosan lebegnek vonásaid előttem — kinőtted a' gyer-

mek arczot — férjfiasabbak a' vonások, de még is a' régiek — Károly édes fiam! *(megöleli.)*

Kard. *(a' Commissáriushoz.)* Ezt ugyan az ördög hozta láb alá.

Comm. Casus improvisus!

Kár. Mit akarnak az Urak ezen Aszszonysággal? a' kinek, a' mint látják, pártfogója akadt.

Kard. Orűlünk rajta! Ugy hát tán lészen a' ki érte az esztendei házbért lefizeti.

Kár. *(félre.)* Átkozott szegénység! *(fenten.)* Azt a' házbért, a' mellyet itt fülem hallattára irgalmasan elengedett az Ur régi barátja leányának?

Kard. Igen is! notabene, azon feltétel alatt, ha az attya írásai nékem ált' adatni fognak.

Kir. De hát ha ezen Aszszonyságnak fontos okai vagynak, azokat által nem adhatni?

Kard. Ugy az én fontos okaim is megmaradnak ötet exequáltatni, 's a' házamból kivettetni, söt minthogy eltitkolások forognak fent, szorossan meg is visgáltatni 's a' többi. Érti az Ur? *(félre)* most bátor vagyok, itt a Commissárius.

Kár. *(fontolgatva.)* Kevés ideig nem várhatna-el az Ur az én kezességemre?

Kard. *(félre.)* Ugy e'? Kappadóciai Király ö keme! már jól vagyunk! *(fenten.)* Nem Uram! Fontos okaim vagynak — 's az esztendő ma telik. Épen ma Szent György napja!

Kár. Ma van, és tart egész éjféli tizenkét óráig, érti e' az Ur? addig a' szobában marad ez az Aszszonyság, vagy megfojtom az Urat mint az Ürgét. Ha addig a' házbért meg nem hozom, éljen az Ur azzal a' jussal, a' mellyet a' törvény enged az Urnak.

Comm. Ez ellen nincs mit szóllnunk Domine Spectabilis!

Kard. Szabad tudnom kicsoda az Ur? honnan jön? hol lakik? mi a' rangja? hívatala? charactere? hogy?

Kár. Én Uram ma jövök Erdélyből; hívatalt még csak most keresek, 's egész characterem az, hogy becsületes ember vagyok.

Kard. *(gőgösebb hangon.)* Úgy e'? csak ma jön Erdélyből? hivatalt keres? *(félre.)* Esmérem az illy becsületes embereket! rendszerint egy szúnyog dongva el vinné ingó és ingatlan javaikat. Futoshat Pesten fel 's alá, míg 80 forintot öszvehajhász! *(fenten.)* Jól van kedves Úr! egész mái napon elvárok, de a' mint az Isten a' hólnapi nap hajnalát reánk virrasztja, itt termek az Executióval, 's akkor osztán egy szót se többet!

Kár. Mennyit is teszen az a' tartozás?

Kard. Nyólczvan Rhénes forintokat?

Vasz. Egy hitvány szobácskától a' padláson?

Kard. Esztendei várással egygyütt keresztényi ajándék!

Kár. Jól van Uram, kikeritem a' pénzt, ha a' rajta ülő sárkánnyal kell is megvívnom érte!

Vasz. Édes jó Károlyom!

Kard. De az Iroványokat tán jó vólna addig is a' Commissárius Úr' kezébe adni — in manus judiciarias!

Kár. Egy átaljában nem! Éjféli 12 óráig senkinek sincs itt jussa exequálni.

Comm. Sic est Domine Spectabilis!

Kard. *(félre.)* Hm hm — jég verje - el a' dólgát! csak valami Prókátor kezébe ne jutnának addig! — De hiszen az aszszony beteg, nem mehet — ennek pedig lesz dolga a' pénz hajhászással. *(fenten.)* Tehát hólnap reggelig pardon! de tovább egy óráig sem! az irgalomnak is határai vagynak.

Kár. Kivált az uzsorásé szűkebb mint a' Liptó Vármegyei kenderföld!

Kard. Kivánom, hogy olly készen legyen az Úr az erszénnyével, mint a' nyelvével. *(a' Commissáriushoz.)* Menjünk Commissárius Úr! Uzsonnára, a' mint mondám, elvárom!

Comm. Non intermittam, Domine Spectabilis! *(Kardos el megyen.)*

Comm. *(félre.)* Jó dolog az az elhalasztás! Az ember csak készült valamit tenni, de nem tett, 's még is fizettetik. *(el Kardos után.)*

Negyedik Jelenés.

Károly és Vaszilné.

Kár. Be silány ember, a' kinek csak pénze van! Úgy látszik, hogy a' pénz szomja semmi nemes érzést nem enged sarjadzni a' szívben, mint a' diófa árnyéka alatt nem nőhet semmi! — Édes jó anyám, mi szerencsétlenség hajtott-ki Erdélyből?

Vasz. Az ínség, fiam! szenvedelmek hoszszú fűzete vólt éltem ottan; ez és a' honvágy viszszahoztak Magyar Országra, a' hová való vagyok.

Kár. Hát jó nevelő atyám, talán nem is él már?

Vasz. *(félre.)* Istenem! még semmit sem tud! *(fenten.)* Édes Károlyom, hajló e' szíved bocsánatra nyílni? megtudsz e' engedni szerencséd' gyilkosának? erős lehetsz e' megállani, hogy ne átkozd hóhérod emlékezetét? Károly édes fiam, hajolhatsz e' ezekre?

Kár. Mi az jó Anyám? éltemet nem néked köszönöm e'?

Vasz. Én értem hát édes fiam, engedj-meg férjemnek, vólt Nevelő-atyádnak. Halld, a' mit tudok történeted felől, halld egyszersmind éltem szövevényeit. Én egy Pesti Könyvkötőnek a' leánya vagyok. Valamint most nem, úgy hajdan se gyűjthetett kincset a' Magyar Országi Könyvkötő. Atyám is az anyám halála után, két leányával egygyütt nem a' legkedvezőbb környűlmények közt

élt, mellyek arra bírták, hogy engemet a' házától szólgálatra adjon-ki. Agyagváry Tanácsosné vett magához, ki leányával egyyyütt gondosan neveltete, 's a' kiben nem sokára második anyámat vesztettem-el. Mari Kisaszszonyt, ki Erdélybe mene Gróf Tordayhoz férjhez, én is mint szobaleány Erdélybe követtem.

Kár. *(közbe szóllva.)* Gróf Tordayhoz?

Vasz. Igen is, egy mord, szótalan, 's mindég borús szemöldökű Úrhoz. Inkább az ő parancsos akaratja, mint jó Grófném' megegygyezése vólt, hogy én nehány hónapra lemenetelem után, egy Vaszil nevű kedves oláh emberéhez, kit lakásától négy mértföldre fekvő egygyik oláh falujában tett Korcsmárossá, menjek férjhez. Én tapasztalátlan engedtem Uraságom tetszésének, mint az ártatlan bárány, nem aggódva követi vezetőjét a' mészárszék felé. De csak hamar kezdtem ébredezni. Férjem' gyakori éjjeli kimaradásai, suttogó 's lappangló társaságai csak hamar gyanút gerjesztettek bennem. Kétkedéseimet elébb kíméllő szemrehányasokban adtam elébe, majd mérges kifakadásokra késztettek — nem nyertem semmit! sőt bizodalmát vesztettem-el általok. Ezentúl mordabb, tartózkodóbb vígyázóbb leve, és sűrűbb titkokba rejté tetteit — de ah hogy a' roszsz úton jár el nem rejtheté tőlem! Csak az Isten tudja mennyit kértem, esdekeltem néki, harczoltam véle, mennyit intettem, tűnődtem, epekedtem — mind sikeretlenűl! — Egy nyári estve, épen Magdólna estvéjén, jelenti lefektekor, hogy útra valót tegyek a' tarisznyájába, mert a' Dévai Vásárra megyen. El megy, 's harmad napra egy kis gyermekkel, veled édes Károlyom, jön-meg. A' titok homálya űlt arczán, 's ajkain, a' mint a' gyermeket nékem által adta; kikerűlve csak azt felelte kérdezősködéseimre: hogy jó gondját viseljem. De a' mint meglláttam, hogy

szekrényébe egy pénzes zsacskót ereszt-be, 's becsukja, borzadás futott végig. Rémitő gyanúk, sejtések, űzték képzetemben egymást, de a' titokhoz nem férhettem. Tejemet szoptad édes Károlyom, nyólcz esztendeig viseltem, az Isten látja, mint anya gondodat — lestem, hallgatództam, nyomozódtam, de soha születésed titkába nem hathattam.

Kár. 'S máig sem tudsz édes anyám semmit?

Vasz. Semmit fiam. Hogy nem csekély házból eredtél, finom vászon lepleid bizonyították, de jegy rajtok nem vólt. Azt is sokára tudtam-meg, hogy azon zsacskó pénz, mellyet veled hozott férjem, keresztelői ajándékod. — Azomban kiütött a' Hora' zendűletje. Épen a' padláson ruhát aggattam, a' mint alattam a' kamarában, éjfél tájban az Oláhok és férjem, a' többek között reád is halált végzettek. Tisztán hallottam, hogy Ur-kölyöknek nevezgettek. A' feléd szokott anyai érzés fojtólag szorította öszve szívemet; férjfias erőt érzettem megszabadításodra keblemben — máklevet vegyítettem' férjem' borába, bekísértem, mint elnyomott ittast a' szobájába, 's én, a' ki csak pillantásától is rettegtem máskor, most eltökéllve loptam-ki szekrénye' kúlcsát. Emlékezhetsz, mint költöttelek-fel édes Károlyom korán lefekted után, mint adtam ruháidat, 's keresztelői zsacskódat — mellyben máig sem tudom mi vólt — kezedbe; de azon kínokat, azon rettegéseket, mellyek közt a' dühös Oláhok' fenyegetéseikre vóltam, a' mint szökésed hajnalban észrevették, elhallgatom. Csak annyit mondhatok, hogy a' halált csak egy jó barátném lappangtatása kerülteté-el velem.

Kár. Édes lelkem anyám! Ó ezt az estvét soha el nem felejtem!

Vasz. Csáky János mellé gyűlt az Erdélyi nemesség. Ezen kis csoport magyar vitéz, közibe

vágott az Oláhságnak, 's mint legyező-csapás alatt a' mézre csoportozott légy, úgy húllott a' pór oláh sereg. A' Maros nyelte-el azt, a' ki a' fegyvert kikerülte. Az én férjem is nehéz sebbel tért hozzám viszsza. Halálra kerestették, mert Gróf Torday vólt Urának, 's több jeles Nemeseknek megölettetéseikben fő részes vólt. A' halál rettegése megdöbbenti a' legátalkodottabb szívet is, 's kapkod a' valláshoz, mellyet hajdan gúnyolt, 's emberiséghez, mellyet jó óráiban nem hitt. Vaszil is megbékélt velem, 's reá bírt az egygyütt-szökésre. Insége, elhagyatott sorsa, 's színlett megbánásai lecsalták ismét szívemről azon idegenséget, mellyet bűnei vontak reá. Megtérést esküdt előttem a' nyomorúlt. Remegve bújdokoltuk által Erdélyt, míg nem annak határán egy Bánáti erdőségbe Szénegetőknek beálltunk. Tíz esztendeig laktam ezen erdőségben a' férjemmel, 's a' szokás kedvessé tette nékem annak zordon magánnyát. Ő nyólcz esztendeig híven megállotta esküvését; az alatt a' rágalom se fenhetett vólna reá semmit, de egy gaz csavargó társasága ismét bebuktatá hajdani vétkeibe. Ah a' kőltözködő vétek mindég hágy egy gamócskát a' szívben, mellyhez könnyeden akasztja ismét gyászszín fonalát! Nem használt újra se kérésem, sem intésem. Borzasztó szitkok, 's fenyegetések némították-el nyelvemet. A' nyomorúlt orozott, rabolt, ölt, 's végre — *(lassú fojtott hangon)* keréktörésre jutott.

Kár. Istenem! mit érezhetett e' csapásra a' feleség!

Vasz. Magamat is soká tömlöczöztek, vallattattak, mert a' házasság kötele, tudjuk, többször húzza-le az erősset a' gyengéhez, mint a' gyengét emeli az erősbb fél virtusához, 's igazlott köz gyanú czudar férjnél czudar nőt keresni. Ártatlanságom kiszabadított végre, 's roncsolt testel,

zúzott szívvel tértem Magyar hazámba viszsza, mellyet zsengés korom' arany bóldogságával hagytam-el. Mit leltem itt? Atyám inségben halt-el. Egy darabig borkereskedése, mellyre magát utólsó éveiben adta, emelni kezdte; végtére Kardossal adván társaságba magát, kóldus botra bukkott. Egy nyaláb írások, mellyeket az Atyám Ügyészének Özvegye nyújta kezembe, minden örökségem. Attyafiai a' szegénynek, tudod, nem élnek!

Kár. De hát Báró Tordaynét miért nem kereste-fel az én jó Anyám?

Vasz. A' hoszszú út, sanyarúság elfonnyasztták testemet, 's ágyba szegzettek; esztendő-ólta most szívom az első szabad levegőt! De hogy is mennék elébe? hiszen férjét férjem ölte-el. Osztán 20-dik esztendeje, hogy nem láttam, bár több évekig vóltam Korcsmárosnéja. A' férjem kurtán 's durczásan tagadta-meg mindenkori kéredzkedéseimet. Valaha szeretett — de az idő kiavítja az érzelmeket a' szívből — tán már vonásaimat is letörlé emlékezete táblájáról!

Kár. O bizonyosan nem! arról jót állok. Pedig itt van Pesten!

Vasz. Mit? Báró Tordayné Pesten? Mari olly közel hozzám? Azt véltem, az Agyagvári falusi jószágán lakik. (*elmerülve.*) Egy lyánkája vólt, él e' még?

Kár. Él, de ha jól emlékezem reá, csak fogadott leánya. Angyal ez, 's az annya is olly nemes lélek, ki gyermek kora kedves sorsosát nem fogja gyámol nélkül hagyni.

Vasz. Nem édes Károlyom, kóldúlni hozzá nem megyek, kinek kegyét férjem fekete hálátlansággal jutalmazta. Viszszaborzadna tőlem! Esmerős vagy a' háznál?

Kár. Az aszszonnyal nem; Kolosváron esmértem a' Kisaszszonyt.

Vasz. (*egy kis gondolkodás után.*) Időt várjunk fiam! majd ejts próbát egykor előhozni engem előtte. Meglátod majd arcza' változásiról a' szív mit rejt erántam. — De hát téged hogy hányt azólta a' sors édes Károlyom?

Kár. Azon éjjel, a' mellyen elszöktem, egy nádasban bukktam-meg Másnap tovább mentem, csak szemem, orrom után. Ha zajt hallottam, bújtam, vagy félre tértem útam sinórjából, 's egy héti tévelygésem után a' kedvező sors Kolosvárra vitt-be, egy nemes lelkű Tallósy nevű Profeszszorhoz. Emberiséggel nevelt, oktatott ez velem egy vívású fiával egygyütt, 's — bal mejjemre tehetem kezemet — embert formált belőllem. Tanúlásom végzettem, a' mint a' nemes lelkű elhalt — áldás szálljon hamvaira! — 's engem új árvaságra hagyott. Gyèrmekólta kedvteléssel űztem a' musikát, 's meglehetős tökélletességre vittem azt. Most hasznomra fordítottam, 's mint Guitarre - mester előkelő házaknál órákat adtam. Nem lett vólna semmi fogyatkozásom ezen élet' neménél, ha zajlakodó sorsom már békére kívánt vólna hajlani, de egy ífjúi éretlenség kivetette csajkám ismét a' síkra, 's Pestre jöttem új szerencsét próbálni.

Vasz. Megadja az Isten édes fiam! Ha az ész tisztán fontol, a' szív tisztán akar, a' szerencsének, ha vonakodik is néha, hajlani kell. — De mintha erősbb szellőcske kezdne támadni. Segíts-be a' szobámba édes Károlyom, ah még ma az én szobámba!

Kár. Hólnap is, 's még azután is édes Anyám! vagy én ne legyek méltó egy jó anyára!

Feri. (*jön.*) Ejnye pajtás! ennyi keresésre már bújkáló adósomat is megtaláltam vólna.

Kár. Várj-meg pajtás míg kijövök, egy kis szóm van veled. Támaszkodjon reám édes Anyám! (*bevezeti,*)

Ötödik Jelenés.

Víg Feri *(maga.)*

Mit? annya? — annyára talált? — hát csak ezért feküdt olly vastag burok alatt születése titka? — Szegény Károly, bizony kímélletlen seprővel hadaz a' sors arany álmaid szövedéke felett! — Formája az igaz tiszteléstre vonsz — de az örökséget utánna a' mi Tallósy Palink, úgy látom, szerszámai nélkűl is könnyen felmérheti; csak még az anyai áldást is ne a' temetési kőltségen vásároljuk-meg. Hiszen egyébb aránt nemesen születtünk, ha nemes szív alatt feküdtünk — de kóldus anya 's Báró Kisaszszony kedves — hm! már így csak hadd az ész lombikján kipárologni szerelmedet jó fiú!

Hatodik Jelenés.

Károly és Feri.

Kár. Édes Ferim megtaláltam jó Nevelő-Anyámat!

Feri. *(örvendve.)* Ne — nevelő anyádat? No soká éljen! ámbár úgy látszik pajtás mintha nem soká akarna élni szegény!

Kár. Beteg, 's esztendő ólta sínlik, mégis, gondold-el, egy Krokodill' tojásból kőlt uzsorás, a' kié ez a' ház, ki akarja taszigálni a' lakásából.

Feri. Ki akarja? Anyádat akarja kitaszigálni? Úgy látszik, ez szöktetett-el úgy e' a' Horahadkor?

Kár. Úgy van, néki köszönöm az életemet.

Feri. *(tüzesen.)* Láncz hordtát pajtás, úgy ólmot nyeletek az uzsorással, ha innen ismét Grönlandiáig kell is bujdosnom.

Kár. Hadd-el édes Ferim, más vólt a' Kolosvári kártyásokkal. Ott, ha bakot lőttünk is, de gazakkal vólt ügyünk, 's Istennek embernek egyenes szívvel nézhettünk a' szemébe; de itt pajtás a' ház Ura a' törvény óltalma alatt van, mert ingyen quártélyt senki se kénytelen adni másnak.

Feri. Nem? nyomorúlt betegesnek nem? Szívünk táblájára véste az Isten az irgalom' törvényét, 's ez még erősebb pajtás Károly! á' Móses' kőtáblájánál, mert nem törik-el soha!

Kár. Igaz — igaz édes Ferim: de becsűletes embernek lenni nem kénszeríthetek senkit, ha lenni nem akar.

Feri. No az is igaz! De hát csak hidegen nézzük, mint lökdösik-ki jó anyádat, a' ki téged gyilkosid közzűl élte veszélyével mentett-ki?

Kár. Nem Ferim, arra nem hagyom menni a' dolgot, külömben csak ugyan könnyen kezet próbálnék az uzsoráson. Nem tudsz semmi ösvényt pénzhez juthatni édes Ferim?

Feri. Pénzhez, keresethez semmi kinézésem jó fiú! Megfutottam már egy részét a' Városnak, bezörgettem a' házaknál, mint egy házalló zsidó egy kis munkáért, keresetért. Hijába fáradtam; minden munkára, a' mellyért pénzel fizetnek, annyi az ember mint az éhes veréb, 's innen van, hogy az olly munkákra, a' mellyekért csak köszönettel, hálával, becsűlettel fizetgetnek, nem jut ember.

Kár. Ugy vége zsugorgatásomnak. (*ki veszi a' zsacskóját.*) Megvédtelek, te sorsom' záloga nálam szükség, inség, kísértetek között, de jó anyámért csak menj! hála az Egeknek, nem hijába szorongattalak! bő kamatot hoztál. Ferim! nesze vidd el, 's ha lehet, csak zálogba vesd 80 forintokba, de egy krajtzárral se alább, mert annyi a' házbér. Ha nem akad, a' ki zálogba ve-

gye, add el a' mint adhatod. Értéke a' mint felvetettem, reá megy háromszáz forintokra.

Feri. *(megöleli barátját.)* Nemes lélek! tudom mi kedves reményidet áldozod-fel e' kincsedben a' kötelességnek!

Kár. Csak siess édes Ferim, minden percz, mellyet meggazdálkodsz, annyit tóld anyám nyugalmához, 's az enyímhez. Én viszsza megyek bátorítni szegényt, 's majd Keresztynél próbálok szerencsét.

Feri. Ne búsúlj, mindgyárt itt termek. Háromszáz forintra könnyű nyólczvanat kapni. A' csörgő pénz nem néma becsület! *(Károly be megy.)* De Isten mentsen is meg, hogy a' nemes szívnek külső folyó értéke lenne; elenyészne azonnal mellette, a' belső édes jutalmazó érzelem! *(el megy.)*

Hetedik Jelenés.

Kereszty Szobája.

Ker. *(egy asztalkánál dohányzik, 's irásokat nézeget. Elötte nehány könyv áll egymáson.)* Lesz megint mit olvasnom. Hozott az én Tallósim ismét könyveket. Jeles egy ífjú! be szeretném fiam mellé; de magunk javáért ne kívánjuk a' más hátrálékját. *(az írásokat forgatja.)* Mi tiszta, mi hibátlan az írása! — Be szép dolog a' tudomány! Jó Atyám! nem kárhoztatlak, mert pénzed mellé emberséges szívet, 's jó hírt hagytál nékem örökségbe; de még is szeretném, ha az íráson, számvetésen kívűl egy kicsit többre is taníttattál vólna! Igaz, hogy a' könyv-penészű túdóst nem szenvedhetem; majd csak nem haszonvehetetlen a' világi életben. Ollyan mint némely hegyallyai bor, magában erős ital, a' vizet pedig be nem

veszi. De olly tanúlt férjfi, mint az én megbóldogúlt Lákosym vólt, csupa esszenczia! 's Istenem! hogy eltűnt minden nyoma szegénynek e' főldről, mint akármelly haszontalan kenyérevőnek! Igazán, egész éltünk ollyan, mint a' pípázás — míg szívjuk füst, ha ki-szívtuk hamú! *(kiveri a' pípáját; kopogtatnak.)* Szabad!

Nyólczadik Jelenés.

Károly, és Kereszty.

Kár. Alázatos szólgája az Úrnak! Engem Tallósy Barátom útasított ide, Tanítói hivatalt keresni.

Ker. Úgy elég ajánlásokkal jön az Úr.

Kár. Szívem annál készebb szólgálni az Úrnak, hogy azt hálára kötötte jótétivel. Jó nevelő anyámtól, ki épen itt az Úr felett lakik, értettem, mint vólt az Úr, az ő gyámoltalan betegségében egyedűl ápolója. Az Isten fizesse-meg ezt az Úrnak, ha én nem tehetném.

Ker. Emberi köteleztetésünk! — 'S azon derék aszszony az Úr nevelő annya? Úgy hát az Úr nem Magyar Országi?

Kár. Erdélyi fi vagyok.

Ker. Sok derekakat esmértem Erdélyből. — Igen is Tanítóra van szükségem. Eddig egy kent fent uracsos ífjonczka, kényesebb egy Franczia Gouvernante-nál, faragcsált a' fiamon; de úgy láttam több gondja vólt arra, hogy csizmája fényljen, mint nevendékje erkőlcse, 's haját jó rendben tartsa, mint fiam tanúló óráit. Ki-adott rajtam, hogy itthon nem létemben egy párszor kemény-magos levest kapott fröstökre, a' rendes Kávé helyett, 's azólta szegény fiam parlagol; mert minden kéz alá nem akarnám adni, kedves Úr!

a' pénzt nem sajnálom szórni is, ha csak egy magocskához férhetek is, veteményűl jövendő bóldogságára fiamnak.

Kár. Atyához illő gondolkodás!

Ker. Az Urat elfogadom fiam Tanítójának. Van bennünk titkos vonszalom, melly gyakran eleibe vág az időnek, 's szorosabban köti a' szíveket, mint egygyütt leélt évek' szokása. De elébb tudja-meg, mit akarok a' fiammal. Kezét meg nem kötöm az Urnak nevelői plánnal, mert arra nem tanúltam eleget, 's osztán, csekély eszemmel azt gondolom, hogy az, ha roszszúl választottuk a' nevelőt, haszontalan, ha pedig jól, felesleges. De az arányt szemvezérűl szükséges megmutatnom. Nagyobb fiam Kalmár a' kereskedésemben, a' kissebb fiamból pedig — Papot akarok nevelni. De nem csupa túdós Papot, érti e' az Ur? hanem ollyat, kinek feje tudja azt, a' mit tanítani kell, szíve pedig érezze azt, a' mit tanít. —

Kár. De kérem az Urat, vesz e' fiában hajlandóságot észre ezen állapotra?

Ker. Hm! — biz' azt nem visgálgattam soha.

Kar. Az az első lépés a' világi pont kiválasztásban. Általlóan határozni-el a' gyermek pályáját kegyetlenség. Valamint sast görbe orr, horgas köröm, rablásra — galambot szelíd begy, egyenes orr búza-szemelésre jegyeznek; valamint más állatban is korán jeleli-ki a' gondos természet a' maga elintézéseit; úgy az emberre nézve is már a' bőlcsőben elhintegeti, a' jövendő rendeltetés magvait.

Ker. *(fontolva.)* Jól beszéll az Ur, erre nem ügyeltem, 's nem is tapasztaltam, hogy igen ügyelnének az emberek, 's tán azért támadnak a' mindennémű számtalan kontárok. Kérem hát az Urat, vegye szoros ügyelésbe a' fiút. Hm! — hm! — bizony fájlalnám, ha Pap nem lehetne belőlle.

Kár. 'S olly nagyon kijelelt állapot a' Papság az Ur előtt? Meg van ennek is az ő terhe, tán több mint első látásra gondolnánk.

Ker. Nem azért Uram. — Éltem folyásából egy különös történet ád bájt, becset, ezen különben is nemes hívatásnak. Most tizenöt esztendeje lehet, hogy Pápa vidékén letelepedtem. Atyai örökségemet egy jeles házba, 's hozzá tartozó tágas Gabona-tárba építettem; a' maradékot pedig gyapjúba, és gabonába tettem. Egy estve vendégem érkezik-ki Mosonból, 's azt a' kedves hírt hozza, hogy a' gyapjú, 's gabona ára hág felfelé. A' nagy nyereség' reménye kedvre derített. Víg enyelgés közt végzém vendégemmel a' vacsorát, nyájasan kívántam néki jó éjszakát, 's háznépemmel elégedtten dűltem az álom kárjába. Azomban rémítő lárma riasztja fel elő álmomat. Ki rohanok gyermekeimmel a' szobából — hogy ki érek, már lángba mindenem! Dühösködött a' szél, hányta az üszköket, 's mint rohanó ár, úgy terítette-el a' tűz egész udvaromat. Nem ólthatott, nem menthetett senki semmit. Reám virradt a' legborzasztóbb hajnal életemben — fényt vetett állapotomra, 's látom, — hogy kóldús vagyok. Házam, 's rakott gabonatáram, hamuba rogytak. Ezt szívem tán még megbírta vólna, de szegény első Feleségemet, a' mint álom-kábúltan a' füst, 's láng közt a' pitvar' ajtaját nem lelé — egy leomlott gerenda lecsapta — 's nem láttam többé!

Kár. Szörnyű eset!

Ker. Egy szomszédom' házához mentem. Le nem írhatom állapotomat az Urnak. Zsibbadt kábúlás szállt fejembe, üres meredezés szemembe, borús kétség szívembe. Ész, vallás elnémúltak körűltem; vonaglóan nyúla kezem a' pistolyhoz — a' mint a' helybeli Tiszteletes, egy vonszó tisztes képű öreg a' szobába belépett. Eszmélet-

len fordúlt -le látására kezem, a' gyilkos szerről. Nem beszéllem-el az Urnak, mint olvasztá-le lassan lassan a' kétség' jegét szívemről, ez az Isten' embere, a' vallás jóltévő hevével, mint ada ismét viszsza magamnak; elég az hozzá, hogy néki, néki köszönöm azt, hogy vagyok 's azt, a' mi vagyok! Az Isten adjon néki csendes nyugtot porában! *(könnyet töröl.)* Meg engedjen az Ur, szemembe szökik a' könny, ha ezen jóltévőmről emlékezem. — Magához vett fiammal egygyütt a' Pap. Félesztendeig laktam házánál, mint ahhoz tartozó. Hártya vonúlt sebemre, 's már gondolkozhattam világi sorsom felől. A' szegény Papnak, kinek szűk jövedelme magát is alig táplálhatta, terhére nem akartam tovább lenni, 's hála közt adám tudtára elhatározásom, hogy Pesten próbáljak új szerencsét. Szívesen marasztott a' jó lelkű, de nem hajthatott. Másnap korán belép egy kis börzsacskóval szobámba. Kedves Ur! igy szóll szemérmes zavarodással hozzám, mind ebből áll, a' mit az Ur számára gyűjthettem. Kevés, de az Isteni áldás, és szorgalom kincset tehetnek belőlle, 's reám tolá a' zsacskót. Tudtam szegény sorsát jóltévőmnek; 's átallóag vonogattam elvevésétől magamat. Nem engedt a' nemes: magamnak már nem sok kell, így szólla; koporsóm deszkái az udvaromon száradnak — ez az egy leányom a' világon — ha halálom után inségre jut, legyen az Ur attya néki. Ezer örömmel, kiáltám ellágyúlva, 's mint viszsza fizetendő adósságot elvevém az erszényt. Húsz arany vólt benne. — Pestre jöttem, 's az Isten áldása, és szorgalmam kincset tettek pénzemből. Azonnal siettem Pápa tájékára leróvni tartozásomat. Az Öreg már a' második esztendőben, hogy eljöttem tőle, elhalt; Lyánkáját egy attyafia a' feleségének vitte Kassa vidékére magához. Minden utánna járásaim, nyomozásaim ekkoráig sikeret-

lenek vóltak, nem akadhatok jóltévőm Lyánkájára. Tartozásom égeti, mint parázs a' szívemet; mert Uram, e' jó Pap tett emberré, 's húsz aranynya gazdaggá.

Kár. Mi vólt a' neve a' Tisztelesnek?

Ker. Lákosy Péter. Ő az, a' ki velem a' Papi kart megkedveltette; de ha fiam Lákosy forma Pap nem lehet, inkább maradjon-el czélom. Kenyér-szedő hívatallá ne alacsonyítsa azt, a' mi szent! — De elébb lássa meg az Úr, mit várhat belőlle. — Jósi! jer-be fiam!

Kilenczedik Jelenés.

Kereszty, fia Jósi, és Károly.

Jósi. *(nyersen be jön.)* Minek hívtak?

Kár. Urad Atyádtól azt illik kérdezni fiam: mit parancsol? — Jőjj idébb! mit tanúltál legközelébb Tanító Úrtól?

Jósi. *(sebessen.)* Természet-históriát, Geográphiát, a' Vármegyéket, osztán —

Kár. Elég fiam egyszerre. Mondj valamit a' a' természet-históriájából.

Jósi. *(gondolkozik.)*

Ker. No fiam, a' Kávéról, Vaníliáról, tudod, a' mit a' Kereszt-Atyádnak mondtál a' múlt Vasárnap.

Jósi. *(elhadarva.)* A' Kávéfának, vagy is inkább kávébokornak bóldog Arábia, 's nevezetesen Jemen Ország a' hazája. Ennek cseresznye forma piros bogyói adják a' mi kávé-babunkat, mellynek levét leg-elébb a' tizenötödik Században kezdték a' Török papok, mint álom-hajtó szert inni. Tőlök terjedt el osztán Európában. — Mint orvosság ritkán íva hasznos, de mindennapi italnak ártalmas, gyengít, 's az inakat reszkető-

sökké tészi. — A' Vanília Amérika melegebb részeinek, főképp Domingó, és Jamaika szigeteinek termése. Plántája a' szőllőveszszőhöz hasonlít, fel-fut a' szomszéd fákra, 's gamóival hozzájok szorúlva rajtok élősködik. Termése ollyan, mint a' bab hüvelye, 's ez megszárítva, adja az úgy nevezett Vanília fűszert, mellynek ereje beható, és tűzesitő.

Kár. Hát a' kenyér édes Jósim! micsoda fán terem?

Jósi. *(kinevetve.)* Hm! — a' Pék süti.

Kár. De miből?

Jósi. Lisztből, a' miből a' Szakácsnénk a' malozsás rétest süti *(vigyorgva)* ezt igen szeretem.

Kár. De hát a' liszt, hogy terem? kenyeret mindennap eszel, a' rétest szereted, ezt csak kellene tudnod.

Jósi. Azt Tanító Úr soha sem mondta.

Ker. *(fejet csóvál.)* Hm! — hm! —

Kár. Mondj valamit a' Geográphiából!

Jósi. *(ismét sebessen recitálva.)* Portugalliának Anyavárosa Liszabon, a' Tájó vize torkolatjánál. Vagynak három száz ezer lakosai, 40 ezer házai, 40 temploma, 's hoszsza egy egész mértföldet teszen. Van egy nevezetes könyvtára, és tágas kikötőhelye. —

Kár. Mi az a' kikötőhely? mit kötnek-ki benne fiam Jósi?

Jósi. *(találgatva.)* Marhákat —

Ker. *(nyugtalanúl.)* Hm! — hm! — fiam Jósi! —

Kár. Nem fiam! tengeri hajókat. Mond el a' Vármegyék közzűl Abaúj Vármegyét.

Jósi *(mint elébb.)* Abaúj Vármegye néz, 's hallgat Kassára, Országunknak egygyik híres Várossára —

Kár. Hát mit tudnál mondani Kassáról?

Jósi. Fő Académiája van, 's a' Vármegye Urai ott tartják Üléseiket.

Kár. Hát egyebütt sehol sem űlnek, csak mindég állnak a' Vármegye Urai?

Jósi. *(gondolkozva.)* Nem tudom én — nem láttam én soha egygyet is!

Kár. Ülnek fiam, 's alusznak is; hanem Kassán sokan űlnek egygyüvé, hogy tanácskozzanak, 's ezt hívják Ülésnek.

Ker. Menj-ki fiam!

Jósi. De sokat tanúltunk még mi egyebet is.

Ker. Csak eredj fiam! megelégedtem tudományoddal. *(Jósi kiszalad.)*

Kár. Lássa az Ur! így nevekednek tudákossaink, a' kik mindent tudnak, csak azt nem, a' mit tudniok kellene; 's így vesztegeti a' szegény gyermek a' drága időt ollyanok' tanúlására, mellyeket nem ért, 's csak a' jövendő feledésnek tanúl. —

Ker. *(megrázza a' Károly kezét.)* Az Ur szemet nyitott nálam. Repes a' szív a' szűlében, ha hallja, hogy öklönyi gyermeke ollyan dolgokról petyeg, mellyekről megaggott emberek semmit se hallottak. Innen Uram örömtelve hallgattam a' Kávét, Vaníliát, de már tudom, mit tartsak róla. Hm, hm! úgy látom szegény fiam kevéssel tanúlt többet a' semminél. Vegye az Ur által, 's tegye vele azt, a' mit jónak lát. Az elébbi Tanítónak lakásán, kosztján kívűl 300 forintja vólt nálam, az Urnak megduplázom. A' további hála az én gondom.

Kár. Köszönöm az Ur szívességét, és bizodalmát; fő törekedésem lesz azt megérdemleni.

Ker. Szobája az Urnak hátúl a' folyosóról nyílik, közel a' gyermekéhez. Ott tán szegény nevelő annya is megfér. Hordoztassa által az Ur, nálam nem lesz semmi rövidsége.

Kár. Adja Isten, hogy ne légyek érdemetlen, ennyi tanúságaira az Úr nemes lelkének! Sietek a' szegény Anyámhoz e' jó hírrel. Addig is alázatos szólgája az Úrnak. (*el.*)

Tizedik Jelenés.

Kereszty (*maga.*)

Hála az Egeknek! tán valahára emberemre akadtam. — Durva ércz-maszsza az ember, 's a' nevelés adja-meg a' kelő nyomatot néki, mind a' két világra nézve. Ő ád arányt a' testi, és lelki tehetségeknek, ő szabja egygyik gyakran trucczára a' szerencsének sorsunkat, 's láttatlan szövedéki elfutják egész éltünk folyását, mint fínom erecskék a' testet. 'S még is Istenem! be csekély dolog a' nevelés sok szüle előtt! vagy szokás nyúge a' nyakán, mellyet csak azért nem mellőzel egészen, hogy meg ne ítéltessen! — Néked ismét új hálával tartozom jó Tallósym! Hadd lássam könyveidet. Ugy isméri ízlésemet a' jámbor, mintha magam válogatnám őket; (*olvassa a' könyvek czímjeit.*) Mendelsohn Fédonja, (*mást nyit.*) Decsy Osmanográphiája; (*harmadikat nyitván, meg hökken.*) Mi? mi ez? — Bóldog egek! hol veszi magát ez a' név? Lákosy Péter, Gyimóti Predíkátor, 1779. — Helyes! (*Felugrik.*) Ez az ő könyve vólt, a' bizonyos; de hogy került Pestre? hogy a' Tallósy' kezébe? Ennek végire kell járnom minél elébb! Istenem! ne hadd kisiklani kezemből ezen kis nyomot! mutass módot régi hálám lefizetésére! (*Elsiet, 's leesik a' kárpit.*)

Negyedik Felvonás.

Első Jelenés.

Báróné Udvara; balra közel a' kapuhoz a' Kardos konyhája, lakása.

Feri. *(tanakodik az ajtó előtt.)* A' Báróné házában alól, balra! A' lesz az, a' kinek a' tojásait öszvetörtük. Hm, már külömbhöz nem tudtál útasítani jó Pali? De mind egy! Ugy hasonlít egygyik uzsorás a' másikhoz, mint tojás a' tojáshoz. Az ércz közt megérczesedik szíve mindegygyiknek. Osztán nem kérek semmit, sőt inkább ollyas valamit hozok, a' miért az efféle szérdéket a' hideg szokta törni. Az ablak alatt zsibajt hallottam. Tán vendégei vagynak. Magam szőrű juhocskák lesznek, kiket nyírásra, ha nem nyúzásra hajtott hozzá az inség. Sietnem kell; nem várhatok míg eloszlanak. *(kopogtat, 's belőlről mindgyárt-ot kiáltnak.)* Ez a' Gazdaszszony szava lesz. Ennek meg kell nyernem a' pártfogását.

Második Jelenés.

Orsolya és Feri.

Ors. *(ajtót nyit.)* Mi tetszik az Úrnak?
Feri. *(nyájasan.)* Maga is tetszik lelkecském!

Ors. *(boszszonkodást tettetve.)* No, no — ne olly hevesen!

Feri. Látott e' az imént a' mint itt Kardos Úrral pereltem a' tört tojások felett?

Ors. Hiszen mankós lábú kóldús vólt az.

Feri. *(egygyet, kettőt szökik.)* Nézze lelkem van e' jobb láb Pesten? *(súgva)* a' csak álorczázás vólt, hogy a' Kardos kellemes gazdaszszonyát láthassam, a' kit a' hozzám is elkóválygott hír, szépnek, jónak, szemérmesnek, takarékosnak, jó sütőnek, jó főzőnek —

Ors. *(szem lesütve.)* Ah kérem az Urat —

Feri. Tudtam, hogy ha a' tojásait eltöröm, ki kell jönni a' lármára az én Tubiczámnak — de a' goromba Kardos elébb expediált, míg ezt bevárhattam vólna.

Ors. *(fél-mosolygva.)* Ó be átkozott!

Feri. Minthogy tehát akkor csordúltig tele szívemet ki nem önthettem, ismét eljöttem, először is azért, hogy egy pár csókot adjak és vegyek galambocskám.

Ors. Ah ne az Istenért! úgy sikóltnom kellene, 's meghallanák oda be a' vendégek.

Feri. Ugy e'? hát micsoda vendégek vagynak oda-be?

Ors. Hi, hi, hi! *(súgva.)* Az én Kardosomnak házasság kopog a' fejében, 's menyaszszonyokat gyűjtött uzsonnára magához. Beszéllgetnek a' jámbor vendégek, hogy még is valami foglalatossága legyen a' szájnak; mert a' mi jó uzsonnánk ugyan nem igen csukja-ki gyomrokból a' vacsorát.

Feri. Már mi csak ugyan a' kézfogást is jobban megűljük, úgy e' szívecském!

Ors. Né — hogy siet! Hát ha nem is lesz miből? Igaz, hogy egy két tallérkát szorosra tettem a' ládámban, 's osztán Kardos Úr tíz esztendei béremmel tartozik, az is tesz egy két pólturát —

F e r i (*tréfás dagállyal.*) Mindég gazdag a' jó Aszszony édes angyalkám! — Már hát értjük egymást lelkecském? Most küldje-ki Kardos Urat egy szóra.

O r s. Az Istenért! soha se láttam illyen heves embert. Nem is várja, hogy ajtót nyissanak, egyenesen az ablakon ugrik-be. Hiszen vendégei vagynak, mondom.

F e r i. Nem tesz semmit angyalkám! A' ki házasodni akar, ne várjon se napot, se órát, mert könnyen idő-nap előtt megbánhatná. Csak szóllítsa-ki; mondja, hogy nagy dolgom van vele.

O r s. (*nyájasan.*) Ha tíz esztendei béremet tagadná, csak oda beszélljen néki az Úr (*bíztosan*) egy hólyaggal úgy is ki lehetne ugratni a' világból. Megyek! (*elindúl, de ismét viszszafordúl.*) Tán csak még is hagyjuk mászszorra!

F e r i. Nem! ég a' főld alattam, míg bizonyost nem tudok.

O r s. (*egy epedő tekintettel.*) Istenem! be nyughatatlan! (*bemegy.*)

Harmadik Jelenés.

F e r i (*maga.*)

Hm — egy becsűletes náthához nehezebben jut az ember, mint a' házassághoz! Ollyan a' szerelem a' fejérnépben, mint a' tűzszikrák a' kovában; esztendőkig elnyugszanak, ellappangnak benne, de leg kissebb csaholásra elő-omlanak. — Kár vólt szegény Aszszonyt kivennem nyugalmából; de külömben várhatnék, míg Kardos Úr' audentziájához férhettem vólna!

Negyedik Jelenés.

Kardos *(jön 's megütközik Ferit látván)* Feri.

Kard. *(félre.)* Batkává válljon minden aranyom, ha ez nem az a' kóldus, a' kivel az imént perem vólt *(fenten)* mi tetszik az Urnak?

Feri. Uram! nékem 80 forintra van szükségem, 's azokat az Urtól van szándékom felvenni.

Kard. Szándéka van az Urnak? Hát nekem van e' szándékom adni?

Feri. Bizonyosan, mert 300 forintnyi zálogot hoztam, 's hármat ajánlok száztól hónaponként. Úgy e' tudom mitől döglik a' légy?

Kard. Meglehetősen. De szeretném látni a' zálogot.

Feri. Itt van Uram 10 darab arany, és 24 darab ezüst Görög és Római pénz, 's a' zsacskója is megér egy pár aranyat.

Kard. *(a' kezébe veszi, kiönti, 's nézegeti; félre.)* Ezt jó lelkek kűldték hozzám, többet ugyan a' kezemből ki nem adom. *(fenten.)* Római és Görög pénzek, mondja az Ur? Erre még bohót kell keresni, a' ki kapjon az olly pénzen, melly nincs folyamatban. Kin marha — kin ló — kin elefánt —

Feri. Uram! az arany és ezüst mindég becses, ha marha van is rajta, ha marhánál van is. Érti az Ur?

Kard. *(félre.)* Sas rúgja szét! még csipked, megállj! torkodra forrasztom! *(fenten.)* Mi betűk ezek a' zsacskón? A. M. *(félre)* Agyagváry Mária! csupa boszorkányság! *(fenten.)* Hallja az Ur! a' zálogra adással már sokszor megjártam éltemben; sokszor csalódtam — nyakamon veszett a' zálog —

Feri. Ez nem fog veszni, merem fogadni az Urnak.

Kard. Nem fogadhatja — kivált az ollyan, a' kinek szűk pénz-forrásai vagynak; érti az Ur? (*félre.*) ez revange! — Tehát én készebb vólnék örökösen ált' venni ezeket az ócskaságokat, ha megalkhatnánk rájok; nem magamért Uram, mert én csak a' dohányban, borban szeretem az óságokat, hanem egy jó barátom számára, ki elég bohó a' pénz értékéhez a' századokat is számolni.

Feri. A' mint az Urnak tetszik; a' zsacskónak 300 forint az értéke.

Kard. Ho, ho! Prücskök kőltöttek annál a' fellegvárban, a' ki ezt a' becsűt tette.

Feri. Ez az igaz, hogy becsűletes igazi becsű; de már uzsorásnak kész vagyok 50 forintot engedni.

Kard. Procul ab ego! Tudja az Ur mit? ne vesztegessük a' szót — adok értek az Urnak — hatvan forintot.

Feri. (*felpattanva.*) Gyermeknek vagy bolondnak néz az Ur?

Kard. Datur et tertium! (*súgva.*) lopott jószágért elég 60 forint.

Feri. Micsoda? (*neki rohan.*) Ördögök fésűljenek-meg, ki itt a' tolvaj rajtad kívűl?

Kard. (*ijjedten az ajtóhoz vonja magát.*) No no, no — engedjen egy okos szót az Ur. Hát nem az Ur vólt az, a' ki délelőtt, itten kóldus ruhában kedveskedett nékem a' bolondok házával? he?

Feri. (*félre.*) Teringettét, bizony rám esmert! (*fenten*) no 's ha a' vóltam is?

Kard. A' pénz nem húll az égből a' kóldúsnak, kivált a' régi — a' munkát folyó pénzel fizetik — a' főldből nem áshatta az Ur, mert a' zsacskó szép új, mintha ma hímzették vólna — ergo — alkatlan és fizetetlen vásárlotta az Ur! (*berohan.*)

Feri. (*utánna ered.*) Megállj ördög' martalékja!

Ötödik Jelenés.

Kardos Szobája.

(A' vendégek az asztalnál ülnek, mellyen sok ezüst csillog.)

G. Kahlb. Kardos csupa Mídás, ezüsté válik, a' mihez nyúl; bár ne nyúlt vólna az ételéhez!

Báró Her. De vize jó van. Fáin poscát ád vegyítve a' borával. (*lárma hallik.*) Micsoda lárma ez?

Kard. (*beront az ajtón, Feri a' nyakacsigáját fogja, utánnok Orsolya, ezt kiáltja: úgy e' tagadja? úgy e' tagadja?*)

Feri. Megfojtalak ördög ágyába születtél.

Kard. Tolvaj! gyilkos! Commissárius, Commissárius Úr!

Comm. No mi a' baj? (*a' vendégek mind felugrálnak.*)

Kard. Hiszen hallja az Úr, hogy meg akar fojtani.

Feri. Megfojtom mint a' kacsát szokták, hogy gaz vére ne csúfítsa a' főldet.

Kard. Hallja Commissárius Úr?

Comm. Hallom Domine Spectabilis, de nem értem.

Kard. (*a' fáradás' lihegésével, Báró Tordaynéhoz.*) Bizonyosan — méltóztatik — reá emlékezni édes Nagyságoskám — hogy ma reggel — azt kérdém vala — mi pénz nemében parancsolja Nagysád a' házbérem lefizetését. Máli Kisasszony kegyes enyelgésből Görög és Római pénzt említett, gondolván — a' gazdag Kardos — effélét nehezen fog mutathatni. Igaz, hogy nem is vólt a' kezem közt; de egy esmerősöm régen

tolta reám efféle gyűjteményét. A' mint mondám, épen nem kenyerem, csak kedvtelésből többet adni valamiért, mint a' mit ér, 's több ízben eltoltam magamtól a' kínálást. De ma — mert mit nem tennék az én kedves Nagyságoskámért? — egyenesen fent említett esmerősömhöz mentem, a' pénzt, a' mint tartotta, általváltottam, 's bekötöttem egy kis erszénykébe, mellyet a' múlt télen köttettem vólt a' Nagyságoskám szép Uri neve' két betűivel hímezve — a' végett, hogy édes meglepést szerezzek véle.

F e r i. Már csak végig várom a' meséjét, de nem maradok érte adós, vén bűnös!

K a r d. Azomban a' Manó ezt a' sohonnai Urat, midőn épen vásárlásokkal jönnék haza, kóldús — valóságos mankós lábú kóldús-öltözetben — érti e' Commissárius Ur? nem úgy van e' jó Uram? (*Ferihez.*)

F e r i. No csak tovább!

K a r d. Kóldús öltözetben — hozzám zsúroltatja — itt a' kapuba. Hirtelenében nem gyanítottam semmit; hanem későbben vettem észre ő keménék jóféle gazdálkodását. De hol keressem? Uri vendégeim már meg valának híva; a' mint szerencsémre épen a' Gazdaszszonyom Orsolya-Aszszony reá esmert az útzán a' tolvajra, 's kis erszénykémre nála, midőn épen egy Zsidónak árúlgatta.

F e r i. Átkozom a' lelke! micsoda szemtelenség!

O r s. Kicsoda? én? erre az emberséges emberre? a' kinek a' seméből se néz-ki a' lopás? Uram prótestálok; én ki sem vóltam a' konyhából. Másért is öltözhet az ember kóldús ruhába, nem csak lopás végett.

K a r d. (*megütközve.*) Mi a' guta? (*félre.*) Mi bújt belé Orsolya-Aszszony? tán felhörpentett? Ördögbe! térjen magához.

O r s. (*fenten.*) Felhörpentettem? Mintha Kardos Urnál olly könnyen férhetne az ember a' hörpentéshez. Hiszen eczetes borától még a' részeg is kijózanodna. Zsacskót köttetett Kardos Ur más számára? Nem született még az az aszszony vagy Kisaszszony; hiszen a' maga arany és ezüst pénzeit is mind az én kesztyűimben és strimflijeimben tartogatja. Nem! azért élek halok, hogy ez az Ur ártatlan, nem is úgy néz-ki, mintha lopni tudna.

K a r d. (*félre.*) Atkozom a' lelke boszorkánya! (*fenten.*) Jó, jó, csak fordúljon most ki Orsolya-Aszszony; kár eshetik a' konyhán.

O r s. Ki is megyek én, de most is azt mondom, hogy ez az Ur ártatlan! Az ember csak nem akar mindent minden bolond orrára kötni. (*Ferihez kimenőleg súgva,*) Ha a' bérem fordúl elő, szóllítson-be!

F e r i. Az első része a' hazugságnak hát már kisűlt. Orsolya-Aszszony tagadja, hogy zsidóval látott vólna. A' második része kimutatja mindgyárt magát. Mondjon az Ur csak egy darabot az arany vagy ezüst pénzek közzűl, hogy mellyik Római Császártól vagy Királytól való?

K a r d. Ki visgálja azt? megmondtam, hogy én nem kedvtelésből váltottam azokat magamhoz, csupán hogy az én Nagyságoskámnak udvarolhassak. Osztán a' név a' zsacskón —

C o m m. A' legtöbbet bizonyít. Lássuk a' Corpus delictit!

K a r d. Itt van Uraim! ehol az A. M. Agyagvári Mária. Az Osz-útzában egy szegény musikus' leányával köttettem.

B á r ó n é (*megpillantja az erszényt.*) Uram ne hagyj-el! (*kezébe ragadja.*) Ez az! (*heves felkiáltásokkal*) — valósággal ez az! — veressel vegyes zőld sinór! zőld mező arany pettyekkel — 's nevem betűi arany hímzéssel rajta! régi pénzek bennek! —

Ugyan köztök van e' a' nagy Antonínus? (*kiönti; magán kívűl örömében.*) Itt van! ez az édes Málim! nézd! nézd! — Uraim! az élő Istenért hol vették ezt a' zsacskót? Ez az én munkám, az én gyermekem tulajdona. (*Kardoshoz.*) Kardos Úr! az egekre kérem, hogy jutott ezen zsacskóhoz? (*Kardos bámúltában elnémúl. Ferihez:*) Kedves Úr! szólljon kérem, mit tud ezen zsacskó felől?

Feri. Az egy barátomnak a' keresztelői ajándéka.

Bár. (*öröm-kifakadással.*) Az! igen is az! Hol? hol van az én Károlyom? az én kedves fiam? Az Istenért kérem az Urat, vigyen hozzá.

Feri. Micsoda? Károly a' Nagysád fia? De az e' igazán? (*szemét törli.*) Uram fia! nem álmodok e'?

Bár. (*a' zsacskót forgatja.*) Ez az! ó ez az! Még a' szegény Vaszilnéval, mennyit vetekedtünk a' szín választáson, míg a' zöld remény-színt kijeleltük. Menyaszszonyi ajándékúl munkáltam a' férjemnek — be sokat sírtam felette! ó kedves Úr jőjjön, mennyünk a' fiamhoz, vezessen az én Károlyomhoz.

Feri. Futok, repűlök édes Nagyságos Aszszonyom, 's azonnal itt termek vele. (*öröm-villogva.*) Mindég mondottam, hogy az én Károlyom nem bolond ember' fia. De meg is érdemli mondhatom Nagyságodnak a' Báróságot. Esze, szíve helyén van, nem úgy, mint(*Kardosra mutat*) ennek a' pénzen űlő fekete kandúrnak. (*elszalad.*)

Kard. (*félre.*) Már most csak nyelnem kell, a' mit nyelnem adnak. Sas rúgja szét! ugyan csávába vagyok ám!

Bár. Édes Málim! nézd mint dobog a' szívem! remény 's kétkedés váltogatják benne egymást. O ha nem ő vólna, 's csak hijába zúdúlt vólna fel az anyai érzelem, a' szunnyadt remény bennem!

Máli. Ő lesz, bizonyosan ő lesz édes Anyám! Hála az egeknek! kény terül egyszerre a' házunkra. O mint fogom szeretni a' Bátyámat!

Bár. Jó lélek!

Comm. (*Kardoshoz.*) Domine Spectabilis! ugyan roszszúl áll ám a' status causae.

Kard. (*tobákot vesz.*) Még nem tudjuk, még oda is maradhat az a' szélkelep.

Báró Her. Ez különös eset!

G. Kahlb. A' csudával határos.

Bár. Kedves Kardos Úr! reménylem elég bátorságot fog nálam találni, 's általengedi kezemhez ezen zsacskót, addig, míg a' dolog kifejtődik. Hiszen úgy is nékem köttette úgy e'?

Kard. (*zavarodva kezet töröl, 's hajtogatja magát.*) Igen is — úgy vagyon — kétség kívűl — a' mint méltóztatik parancsolni Nagyságod.

Bár. Menjünk-fel édes Málim! — érzésem átallja a' tanúkat. Kész szólgálójok maradok kedves Uraim, Aszszonyaim! Ha csak ugyan fiamat adná-meg a' Gondviselés, egy kis házi vendégségre szívesen fogom látni az egész Úri társaságot. (*költsönös hajtogatások; Báróné és Máli el.*)

G. Kahlb. (*Báró Heringhez, súgva.*) Menjünk a' Hét Electorhoz Sógor! végezzük a' vacsorát, mert itt csak elkezdettük. Már ha ételt láttam, jól kell laknom; mint a' tigrisnek, akkor jön dühös appetítja, ha egy kis vért lát.

Báró. Her. Nem bánom. Szólgája Kardos Úrnak! nem is hallja! A' Görög, és Római Császárok lidérczként űlnek a' szívén, és agyán. (*elmennek.*)

Kukovayné. (*begyes hajtogatásokkal.*) Pá! Monsieur de Kardos! A' Theátrom vár, mennem kell! Adieu! (*eltipeg.*)

Comm. Spectabilis Domine! Ha szükség lesz reám, sum ad servitia paratissimus. Annyi nyilván való, hogy vagy az a' félkóldús frater

a' gazember, vagy — *(torkot ráspol)* egy más valaki. Humillimus servus! *(el.)*

Hatodik Jelenés.

Kardos *(maga.)*

Kard. *(a' ki eddig többnyire szótalan, nagy lépésekkel sétált a' szobában.)* No ugyan befűtöttem magamnak, semmi haszon fejében! *(prüszszent egynehányszor.)* Phi! phi! phi! csak rajta! Azt hallottam, hogy ha prüszszent az ember, az nap' meg nem üti a' guta. Ma ugyan nagy szükségem van, az efféle assecurátióra. — No vége a' gazdag Menyaszszonynak! De mit is érne már mind a' kettő, ha a' fiú, ha a' testvér megkerűlt. Jó lyukat üt az a' Succession. Jó Kukovayné, már csak te segíts-ki a' sárból. Télben czinke az első énekes madár. Orsolya! Héj Orsolya Aszszony! De ugyan mi a' manó lelte vólt ezt az Aszszonyt is?

Hetedik Jelenés.

Orsolya és Kardos.

Ors. *(Nyersen.)* Mit akar Nagy Uram?

Kard. No no, már Tekintetes Uram is vóltam.

Ors. Vólt, de nem lesz többé. Szóllítsa úgy, a' kitől megérdemlette Nagy Uram! *(sírva)* de nékem tíz esztendei béremet eltagadni —

Kard. *(a' maga zsebjeit tapogatja.)* Orsolya Aszszony, igazán nem fért e' a' pinczém kúlcsához?

Ors. Jól van jól, tudom már a' Nagy Uram szokását, hogy részeg, vagy bolond a' ki tőle pénzt kér. De hiszen, hogy már most az Isten

nékem is szerencsét mutatott — magam sem leszek ám mindég csak béketűrő bárány. Majd meglátom, hány magam forma gazdaszszonyra fog az Úr akadni — a' ki gazdaszszony legyen üres kamarában, főzni tudjon semmiből, koplalni mint skatulyába zárt pók, és a' Nagy-Annya' ruháiban járni. Itt hagyom az Urat, mint a' kapu fél-fát, de elébb megétetem húnyorral. (*méreggel elrohan.*)

Kard. (*fejét csóválva.*) A' mái nap nem nékem kőlt-fel! (*el megy.*)

Nyólczadik Jelenés.

Báróné szobája.

Báróné és Máli.

Bár. Édes jó gyermekem! te örvendezel, nyájasan bíztatgatod a' kétkedő anyát, pedig te vesztel legtöbbet. Fiam egyszerre megfoszt nagy részétől örökségednek.

Máli. De nem szeretetétől jó Anyámnak, ki meszsze atyafiból gyermeket nevelt magának belőllem, 's gyermekét szerette bennem. O gyáva lélek az, mellyet illy szent öröm között alacson haszon-lesés szorongtathat! Osztán testvért, egy kedves testvért nyerek Károlyba. O mint fogjuk szeretni egymást, tükörül mindeneknek kiket egy anya szűlt!

Bár. Te jó lélek! — Be különös érzés zajog bennem édes Málim! Nem merem még kétkedés nélkűl hinni töméntelen szerenesémet. Félek, mintha viszsza rántni akarná a' Sors tőlem azt a' bóldogságot, mellyet szemembe villogtatott. Vallyon meg lesz e' Károlyom nyakán a' szemőrcs, ez a' bóldogtalan jegy? — Hallod? — mintha lábak kopognának a' lépcsőkön.

Máli. Nem Anyám, Julcsa jár az óldalszobában.

Bár. De ugyan, hogy került a' zsacskó annak az idegennek a' kezébe?

Máli. Hiszen, barátja mint mondá a' mi Károlyunknak. Arra meg mernék esküdni, hogy nem lopta, mert a' képe nyílt, 's egyenes lélekre mutat. Nékem igen esmeretesnek látszik az az ífjú. Kellett már látnom valahol.

Bár. Hallod? — most csak ugyan jön valaki.

Kilenczedik Jelenés.

Károly és az elébbiek.

Kár. *(be nyítja lobbal az ajtót, de kétkedve megáll.)*

Máli. *(sikóltva felpattan.)* Ah Anyám, ő az!

Bár. A' fiam?

Máli. A' Guitarre-mester!

Kár. *(habzó-hangon.)* A' barátom azt mondta, hogy Anyámat találom Nagyságtoknál.

Bár. *(öröm-reszketve.)* Ah Máli, ő e' az? nem csalódom e'? mint remegek álteresztni szívem' az örömnek, a' végetlen kénynek! O ha csak ámúlás lenne bóldogságom! *(közelébb lép Károlyhoz.)* Kedves Úr! az Istenre kérem, mit tud születése felől?

Kár. Csak annyit, a' mennyit ez előtt egy pár órával nevelő Anyámtól értettem, hogy csecsemő koromban Nagyságtok korcsmárossának adattam által neveltetés végett, 's a' Hora-hadkor ezen jó nevelő Anyám szöktetett-ki a' keresztelői ajándékommal egygyütt a' dühös Oláhok közzűl.

Bár. Nevelő Annyának a' neve?

Kár. Vaszilné.

Bár. (*ölébe rohan.*) Károly fiam! egyetlen egy gyermekem! (*hirtelen a' nyakát tekinti.*) Itt a' szemőrcs! De hogy is tudott szívem csak egy perczig is kételkedni benned?

Kár. Anyám, édes Anyám! szabad hát már valahára Anyámat neveznem? Egy nap megadja édes, és nevelő Annyát az eddig árvának.

Bár. Édes gyermekem! húsz éveken keresztűl lihegtem ölelésed után; azt véltem, tán már ki is szokott keblemből a' Szűléi kény. Ah csalatkoztam! édes az, még édesebb öröm azzal, hogy vesztve vólt. (*kénytelve szemlélgeti.*) Hogy tudtam nem ismérni reád? hiszen a' vak is láthatja a' szóllamló hasonlatosságot. Orrod, szád, egészen az Atyádé — tekinteted a' szegény Atyám' szelíd tekintetje — vonásaid az enyímek. Nem úgy van e' Málikám?

Máli. (*zavarodva.*) Igen — az igaz, csak hogy ífjabbak.

Bár. (*nem ügyelő mosolygással.*) Tudni való, hogy ífjabbak! — Hát az az Úr kicsoda fiam, a' kinél a' zsacskó vólt? hogy kerűlt az a' kezébe?

Kár. Egy szegény Erdélyi fi, lelki 's testi barátom, édes Anyám! — Én csak ma érkezek Pestre, 's a' szerencse mintegy bévezetésűl bóldogságomra, a' nevelő Anyámra Vaszilnéra buktatott, épen, midőn Kardos egy márvány szívű uzsorás a' házából taszigálta-ki, hogy főldhöz ragadt szegénysége miatt a' házbért nem fizethette.

Bár. Szegény Kati! 's én olly közel vóltam hozzád!

Kár. Hólnap reggelig való várakozásra bírtam Kardost, 's minthogy az idegen főldön semmi más kinézésem pénzhez juthatni nem vólt; régi pénzeimet adtam Feri barátomnak által; hogy vesse zálogba valamellyik Uzsorásnál. A' szerencse épen Kardoshoz vezérlé.

Bár. Károly édes fiam, be bóldog vagyok! látom nemes lélek lakja kebledet. Máli gyermekem! ne vond félre magadat, jer oszd-meg örömemet velem, jer öleld-meg testvéredet!

Máli. (*zavarodva, és magát vonogatva.*) Kedves Anyám!

Kár. (*gyenge szemrehányással.*) Vagy tán nem kedves a' talált testvér Málikámnál?

Máli. Igen, ó igen! (*ölelésére szökik, hogy zavarodását titkolhassa; félre.*) Áh Istenem!

Bár. (*mind kettőjöket megöleli.*) Mellyik anya bóldogabb nálam? két nemes gyermeket ölelhetek! természet, és hála szőnek ezentúl örömet kietleneknek vélt napjaim körűl.

Máli. Kopogtatnak!

Kár. Bizonyosan az én Ferim lesz, a' jó Vaszilnéval.

Tizedik Jelenés.

(*Az előbbiek. Feri Vaszilnét vezeti-be, ki félelmesen áll-meg az ajtóban.*)

Bár. Kati! édes Katim, te vagy e' az, vagy az árnyékod?

Kár. (*megfogja kezét 's közelébb hozza.*) Közelébb jó nevelő Anyám! csak bátran, ne remegjen a' szemrehányásoktól, mellyeket nem érdemél.

Vasz. (*kezére borúl a' Bárónénak.*) Reménylhet e' kegyes szemet, irgalmas szívet Özvegye Vaszilnak, a' Nagysád' férje gyilkosának?

Bár. (*megöleli.*) Édes Katim! nincs bocsánatra szükséged. Te ártatlan vagy, 's mint kedves Károlyom megmentője, fő jóltévőm. Szívem nem vádolt soha, bár megütközött is azon, hogy 20 évek ólta feléje se jöttél szerető Maridnak.

Vasz. Hajthatatlan vólt férjem mindég, ha jönni akartam.

Bár. Szintúgy az én Báróm is édes Katim, hihető, hogy Károlyom' holléte titokban maradhasson előttem. Jó aszszony! be fonnyadt, be sáppadt vagy! be lezsúrolt az inség, szenvedés, húst, egésséget rólad! Hová lett a' friss, a' víg, a' szökdelő lyánka belőlled — kinek még a' hímző ráma alatt is tánczra dobogott a' lába? — Istenem! mi csudásan vonszolja az idő a' változás' szőnyegét maga után! Álomként lebegnek látásodra lyánkorom' bóldog napjai előttem; ah férjhez mentemmel be sírba temettem azokat!

Vasz. Azólta keveset hallottam Nagyságodról, mintha Országok, tengerek feküdtek vólna köztünk. O ha csak gyaníthattam vólna is, hogy az én Károlyom a' Nagysád' szülöttje —

Bár. Halálos ágyában vallá-meg a' Báró, hogy férjedet iszonyú esküvéssel kötötte-le az örök hallgatásra, még te irántad is.

Vasz. Ugyan azért hihetetlen vólt ma előttem ezen hír hallása. — De szabad kérdenem, mi lehetett az oka, hogy az egyetlen egy fiútól az Atyai ház megtagadtatott?

Bár. Elbeszéllem édes Katim, csak azért is, hogy a' gyanút bennetek magamról elhárítsam. — De űlj-le édes Katim, te beteges aszszony vagy. *(Károly széket tesz Vaszilné alá.)* Férjhez mentemmel szerencsém napja lehúnyni látszatott. Ritkán vegyűltek az öröm perczek bánatos napjaim közzé; nem azért, mintha férjem a' rosz emberek közzé tartozott, vagy szíve idegen lett vólna hozzám: hanem mivel egy bóldogtalan pokol fajzású indúlat dúlt keblében — a' féltés' dühös indúlatja. Lassadán elvonám minden társaságtól magamat, falaim közzé vonúltam mint csiga, mihelyt bóldogtalan emésztődéseit sejtettem. Irásztalan! álomriadások, hagymáz képzetek rettegtetik ott a' féltőt, a' hol más táplálékok nincsenek. A' beteg agy és szív apadhatatlan források a' gya-

núságra és sínlesztő önkínzásokra. Ah illyenkor leforditva fáklyáját búsan áll a' házasság Istene a' bóldogtalan pár megett! — Ártatlan szivem gyakorta szenvedte már méltatlanúl férjem szemrehányásait, a' mint egy estve hírűl hozza a' cseléd, hogy a' férjem' egygyik fiatal lovászszával hátra esett a' ló, 's megzúzta a' bóldogtalant. Ijjedve rohantam ki férjem után; az ífjú' kinjai, mellyeknek tanújok vóltam, szánó irgalomra lágyították eránta, résztvéve kötöztem és kötöztettem sebeit, apolásáról gondoskodtam, ételt italt küldöztem számára, egy szóval, a' mit az emberiség kivánt, semmit el nem mulattam, mellyel szörnyű fájdalmait enyhíthettem. Ah a' férjem gyászos indúlatja másra jelelgette szánakozásomat, titkos szövetséget sejtett benne köztem, 's a' lovász között. A' féltés, mint égő láva, a' tűzokádó hegy gyomrában belől emészt elébb, míg lángképen kiütődik. Igy férjemnél is. Éles szóvágások, tőr gyanánt sebző gúnyok, vóltak a' fojtott düh' előpostái, majd egymást érő méltatlanságok követték ezeket; míg nem Károly fiam születésekor lángba csapott-ki a' rejtett boszszú. Egy szemőrcs űlt a' Lovász' állán, szemőrcsöcske űlt kis csecsemőm balnyakán is, 's e' bóldogtalan csekélység elég vólt a' magát feledésig dühösíteni a' Bárót.

Vasz. Iszonyú egy indúlat!

Bár. Egy éjjel be lép háló-szobámba a' férjem égő gyertyával kezében. Csókold-meg fattyadat! így szóll szív fagylaló hidegséggel hozzám — kiragadja fiamat karjaim, magát rimánkodásim közzűl, 's azólta kedves gyermekemet nem láttam többé! Férjem dühe, mint gyakran a' betegség, nagy paroxismus után, enyhűlni látszott erántam; két esztendőre egy lyánkát szűltem néki, 's ezentúl nevekedni látszott bennem, 's tiszta erkőlcsömbe való bízalma; de ha fiamat

hoztam elő, vagy csak feléje lejtettem is a' beszédet, azonnal borongni kezdett szemőldöke, 's kizuhant a' szobából; míg nem a' Hora-zendületkor, (melly leányától is meg-fosztá) vett sebe halálos ágyba szegezte. — Azon új világnak, mellybe épen lépéndők vagyunk, szelíd súgárzatinál, másképen kezdjük látni itt hagyattatándó földünk gyáva tárgyait. Öszsze-olvadnak a' haldokló keblében a' két élet érzelmei, 's szelídűlnek, nemesűlnek az eddig érzettek. A' Báró is most bántameg méltatlanságait, érzékenyen követett-meg azokról, 's Károlyom hollétét felfedezte előttem. Eltakaríttatása után első gondom vólt fiamat felkeresni, 's mindenfelé kerestetni. Hijába mint e' mái napig! O ez a' nap húsz evektől ólta első öröm-napja éltemnek!

Vasz. Nékem is e' nap adja-meg nyugalmát szívemnek. Hála az egeknek érte!

Bár. *(Ferihez.)* As Úr barátja az én Károlyomnak, tehát e' mai naptól ólta házam' tagja. Azért pedig, hogy a' csomót az Úr fejtette ki bóldogságunkra, mindnyájan köszönettel tartozunk az Urnak.

Feri. O az én Károlyom' szerencséje felesleges jutalma csekély fáradozásomnak.

Bár. Tudom édesim, frissítésre van szükségtek, jertek hadd, gondoskodjak rólatok. Téged is jó Katim! csak a' halál visz-el a' házamtól. Menjünk kedvesim! Egek áldása, 's innep szállt a' házomhoz. *(elmennek az aszszonyok.)*

Feri. Örvendek pajtás Károly szerencsédnek. *(enyelgve.)* Vagy tán már nem is szabad így neveznem a' Nagyságos Bárót?

Kár. Feri! ha nem tudnám, hogy enyelgesz — örökre tudnék neheztelni. *(hevesen megöleli.)* A' sírig barátod, pajtásod neked Károly, ha Herczegi süveg űlne is fejére!

Feri. Nem kétlem pajtás. *(súgva.)* Nem láttad Málit millyen epedő szemet vetett az új testvérre? hogy? tán a' Guitarre - mestert kereste benne. —

Kár. Ó Ferim! be végetlen bóldog vagyok! De most jer, tudjuk-meg nincs e' csapos hordó az Anyám pinczéjébe, 's darab déli sült valahol eltéve? mert reggeltől-ólta még nem vólt időm enni, 's ha idő lett vólna is, nem vólt mit.

Feri. Angyal szóll belőlled pajtás! 's osztán a' mái nap meg is érdemli. Nem mindennap ugrunk egyszerre kóldús botról báróságra. Ez igazi sálto mortále vólt! *(kézen fogva elmennek.)*

Tizenegyedik Jelenés.

Máli *(visgálódva kijön.)*

Elmentek már! — Itt hagytam a' kúlcsaimat, 's nem vólt szívem viszsza jönni értek. — Mint zajog, mint örül körűltem minden, 's csak én ne a' kedves testvér' megérkeztének? Testvér! testvér! édes szó! ah még is be hideg, be szük nevezet egy többért lángoló szívnek! — Szegény Máli! itt a' Kedvesed a' kiért epedtél, naponként láthatod, ölelheted, szeretheted, 's ah — még se tiéd ő! Veled van, 's még is rémítő hézak köztetek. O házas! azt mondta a' kóldús, 's miért hazudt vólna? nem vólt oka reá. De nem említette egy szóval is a' Feleségét. Tán a' megtalálás öröme nem engedt időt reá! 'S osztán, ha nem vólna is házas? Jó Máli, te egy szegény árva lyánka vagy, kegyelem a' te kenyered, 's ő egy gazdag örökös. Nem, jó lyánka! savanyú a' szőllő, ne ugrálj utánna! *(búsongva elballag, 's a' kárpit leesik.)*

Ötödik Felvonás.

Első Jelenés.

Károly *(maga.)*

Úgy látom, a' sors mindnyájunknak nyújt egyszer életünkben valami keserű rágni valót a' szájába. Némely pulya meg-retten, hogy méreg, 's a' félelem, a' képzelet öli-el rajta, nem a' sors keze; az erősbb lelkű pedig jobb ételt vár utánna, 's erre nézve a' keserűség valóságos gyomor javitó szerré válik. Gyermekségem sanyarúságát mint tör csupa örömmel váltani fel a' szerencse! Anyát, rangot, kincset halmaz egy nap reám, 's a' szív lankad e' bóldog érzelmek súllya alatt. Ah csak az érezheti igazán, mi egy Anyát találni, ki egész éltében árva vólt, csak az becsűlheti á' rang, és vagyon kedvezéseit, ki elhagyatva küszdött évekig az inséggel. Nagy elő-rugtatása van egy gazdagnak lelke mívelésére nézve is; mert azt nem húzzák alá az élet mindennapi silány gondjai. — Sok embernek, kit roszsznak tartunk, nincs egyébb vétke mint az, hogy a' szegénységgel való csatázásban gyenge bajnok. — Most már módot adott az Isten segítni kedves barátimon is, just reménylhetni kedves Málim viszont-szerelmét, kezét. Egy bicczentés gyakran annyit változtat az ember sorsán, mint a' Geometra' dioptráján. Máli enyim lehet! ő enyim! bóldog érzés! Jeles egy

lyánka! most új bájok feselnek rajta szemem előtt, még egyszer olly kedves miólta sajátomnak merhetem nézni. A' szerelem' lágy epedése mint borong szép arczain! mint habzik a' Kolosvári Guitarre-mester, és testvér között, 's nem tudja mellyik helyhetéshez szabja, nem szabható érzelmeit! Mint küszd m gával, és szerelmével! Kedves lyánka! kiváltlak minél elébb kétkedésedből, mert magam is nyugtalan vagyok mint gyermek, kinek játék van víve vásárfiába, de nem látta még. Né — Guitarre fekszik itt az asztalon, kótázatok mellette. *(kezébe veszi.)* Kedves eszköz! neked köszönöm Málimat! *(nehány fogást tesz rajta.)*

Második Jelenés.

Máli, és Károly.

Kár. *(felugrik.)* Szép Málika, a' Guitarre-mester érkezett-meg Kolosvárról.

Mali. Ah! múlt idők!

Kár. Mellyek kiesebb jelenre derűltek. Vagy tán elkésett a' jó Mester? Pest' világa Málikánál szívet csukott előtte?

Máli. Tán ő quártélyozta korán más szívbe magát!

Kár. Nem lett vólna csuda. Forrón az első láng hevével, szeretni mint én, véletlen szakíttatni-el az imádott tárgytól, 's égni minden szikrája nélkűl a' reménynek —

Máli. *(gúnnyal.)* Már az igaz! tudjuk mit nem tesz a' kétségbeesés! Leg jobb a' méh-csípés ellen, magát a' méhet dörgölni széllyel, szeget szeggel, szerelmet szerelemmel orvosolni. Ez az igazi férjfias orvosság!

Kár. Málika gúnyol, pedig én hallgatok, ıogy itt alattunk is egy kérő lakik.

Máli. Tán a' szívetlen Kardos? Ha még is ıranyból vólnék öntve!

Kár. O Málika, ha képzelhetné mi érzés zállt-meg, a' mint kocsijok Kolosvár útzáin elörrent —

Máli. Szerencse, hogy az illy érzések is elörrennek a' szíven.

Kár. Azólta unalom — hóltfa nékem a' Guiarre —

Máli. Az új kedves tán nem barátnéja a' muşikának?

Kár. Máli! látom el-vesztette a' testvér a' Juitarre-mestert!

Máli. Oh nem! dupla czim reám nézve örendnem a' Bátyám szerencséjének. (*hogy szemét esüthesse, a' Guitarre-t törli.*) Szabad tudnom des Bátsim, honnan házasodott?

Kár. (*félre.*) Ugy e'? atkozott Feri, ez a' te ıunkád! (*fenten.*) Lelkem húgocskám! kedves 'anítványom eltűnésével a' remény is eltűnt tőem — a' kétség, inség, szegénység reá vettek —

Máli. (*epével.*) O minek a' mentegetés?

Kár. Épen egy gazdag Tímár Özvegye ajánla kéz alatt szívét, kezét az öröm hagyott ifjúnak —

Máli. 'S a' többi! 's a' többi! (*vígat tettetve.*))rűlök, örűlök édes Bátsim! Reménylem bóldog ' házasság?

Kár. Bóldogabb mint reméltem édes húgom. 'eleségem egy áldott teremtés, kinek minden örö-ıe csak az, hogy nékem teremtsen örömet —

Máli. (*könybe lábbadt szeme eleibe, a' kötőt iszi, félre.*) Szegény lyány! ezért szerettél te olly ɔrrón! (*fenten.*) Édes Bátsim! szívből örvendek zerencséjének!

Kar. (*megcsókolja a' kezét.*) Azt nem szeretném des Málikám, de bizony hál' Istennek nem örvend!

Máli. (*boszszonkodva.*) Mit? Nézze-el az ember! micsoda illetlenség! csak azért is örvendek.

Kár. Mutatja ez a' könny szép szemében édes angyalkám, mellyet nem adnék a' Cleopátra' draga gyöngyeiért, hogy nem örvend. Máli! egyetlen egy Málim, vélheti Károlya felől azt, hogy másnak adhatná szívét, vagy elárúlhatná kezét? (*hévvel.*) Nem angyal! te bírod azokat, 's fogod bírni míg élek! (*magához szorítja a' lyánkát.*)

Máli. (*fejtődzik.*) Be csudás ember! hátnem házas?

Kár. Csak leszek — ha Málikám szívemet, kezemet meg nem veti.

Máli. (*szem le sütve.*) Jó Málika szegény lyánka! — egy árva, ki ezentúl csak Báttya' kegyelméből él a' háznál.

Kár. De a' ki nemes erkőlcsével Királyné lenne a' zsúpos kunyhó alatt is, kinek velem teljes szíve bóldogabbá fog tenni, mint arany rúdakkal tőlt, 's gyémánt ragyogtatta kincs-tárak. (*csapodáran.*) Máli, édes Málim, kezet a' Vőlegénynek!

Máli. (*szemérmes elfordúlással.*) Hisz' az ember, magához se jöhet! Itt van, ha a' szerető szív elég kiházasítás. (*kezét adja.*)

Kár. Így! angyal így! — most bár cseréljen velem bóldogságot akárki, a' kire főldünk napja süt! — Még egy csókocskát Málikám eiőpénzűl; de nem testvérit, érti e'?

Máli. (*ajkát nyújtja.*) Tán a' miért elkínzott?

Kár. Most már vígan veszlek kezembe jó Guitarre! Málikám, hogy is van a' kedves Kolosvári Dalunk? (*Károly veri, Máli énekkel követi:*)

Hajdan kietlen magányomat,
A' víg öröm nem lakozta,
Bús éjjemet, zordon napomat
Az unalom pókhálózta;

Ettem, ittam, és aludtam,
Más bóldogságról nem tudtam,
Élet ez? bár ki lássa!
Nem, csak napok tolása!

Tekinteteim meredeztek,
Távolba, égbe, felhöbe,
Sohajtásaim szélledeztek
Múltba, jelenbe, jövőbe;
Mint a' gyermek a' mit kértem,
Eltoltam mihelyt el-értem,
Mindég új vágy, más meg más!
Élet ez? nem! — kínlódás!

De égi fény lövelt napomra,
Meny nyugalma szállt-le vele,
Élet terült hólt világomra,
Szívem ürege meg-tele;
Mi tevé e' csudát velem?
A' szerelem! a' szerelem!
Most már éltem mennyei!
Most kezdődnek évei!

Kár. Be igaz dal édes Málim! (*kopogtatnak.*) Szabad!

Harmadik Jelenés.

Kereszty, Tallósy, és az elébbiek.

Tall. Édes Károlyom! most hallom Feritől szerencsédet, fogadd-el egy szerető barát szíves idvezlését!

Ker. És az enyímet is, a' ki bár sokat vesztek, szívemből örvendek a' Báró sorsának kiesre fordúltán. Szerencsét nyerni öröm, meg is érdemleni egyszersmind, bóldogság, 's itt nem hí-

zelkedek, ha azt mondom, hogy a' szerencse csak tartozását tette.

Kár. Köszönöm barátságok ömledezéseit az Uraknak! — Édes Palim! Atyádnak köszönöm a' mi vagyok, veled pedig úgy nevekedtem-fel a' barátság ölén, mint két gyümölcs-szem egy száron — tekintsd házamat ezentúl mint a' magadét, 's bizalmad szükségedben, megszorúlásodban fogja megbizonyítani, igaz barátom vagy e'? *(megöleli.)*

Ker. Most már csak egy társat édes Báróm, ki egygyütt tűrjön, szenvedjen — *(óldaltekintettel Málira.)* Tudnék én egygyet, de hiszen Farkasnak minek berket mutatni?

Kár. Majd megadja az Isten! *(enyelgve)* tán a' házból se megyek ki érte!

Máli. *(zavarodását titkolva, székeket ád.)* Nem tetszik leülni kedves Urak?

Ker. Alásan köszönjük. Még egy nagy dolog tart függőbe bennünket édes Kisaszszonykám: Lákosy Juliánna Leányaszszony, úgy hallom, a' Nagyságtok szólgálatjában vagyon.

Máli. *(félre.)* A-ha! lyánkérés! *(fenten.)* Igen is! hiszen — *(pajzánon.)* Tallósy Úr tán esmeri is?

Tall. Igen is — van szerencsém —

Máli. Azonnal beszóllítom. Nem is tudja szegény, mi kedves vendég vár reá. *(elszalad.)*

Tall. Jeles egy lyánka pajtás! Be szép lesz lesétálni vele az élet ösvényét!

Kár. Kivált ha a' szerelem jóltévő napja, 's a' barátság szelíd hóld-világa világítnak reá! — Reménylem pajtás, bóldog leszek vele.

Negyedik Jelenés.

Az előbbiek és Julcsa.

Máli. *(Julcsát kezén fogva hozza, félre.)* Ki ne add magad egy hamar!

Jul. *(félre.)* Nem, ha nem kérnek.

Ker. *(örvendve.)* Van, ó sok van az Attyából benne! Azok a' vonszó bizodalmat adó vonások, egészen meg vagynak arczain! Édes lyányaszszonykám! a' nevét kérem?

Jul. Lákosy Juliánna vagyok szólgálatjára az Úrnak.

Ker. Ki és mi vólt az édes Attya?

Jul. Lákosy Péternek hívták, Pap vólt Gyimóton Pápa mellett.

Ker. *(hirtelen megöleli.)* Jó helyen járok — hála az Egeknek! Meg ne ütközz édes lyányom! nem nyalakodó szélkelep ölelget, hanem egy emberséges férjfiú, ámbár azt magáról nem illene mondani az embernek.

Jul. Nem is tudom, kihez van szerencsém —

Ker. Enyím a' szerencse fiam, mert hiszen az útat se keresték Indiákra annyit, mint én tégedet. Én Kereszty vagyok, régi barátja és adóssa szegény jó atyádnak, még pedig olly nagy adóssa fiam, hogy ezt a' köntöst is, mellyet rajtam látsz, az ő kegyelméből hordozom. Tartozásom mindég égetett, mint a' bűn a' szívemen, 's áldom ezt a' napot, hogy módot nyújt egy részét lefizetni adósságomnak. Itten van édes lyányom egy írás tíz ezer forintokról, mellyeket az nap, a' mellyen férjhez mégy, bátran felvehetsz.

Jul. Tíz ezer forintokról? Engedjen-meg az Úr, itt tévedésnek kell lenni. Az én atyám szegény falusi Pap vólt, 's nehány könyvek vóltak minden örökségem róla, Ő nehezen költsönözhetett valaha, kivált annyit.

Ker. Azt ne vítassuk édes lyányom; mondom: hogy mindenem néki köszönöm, pedig reá megy vagyonom más fél száz ezerre. Ebből csak adhatok illy jóltévőm leányának tíz ezeret, úgy e'? — Egy szót se többet. Mihelyt az Isten szeren-

csédet megmutatja, kezedben a' pénz; addig is interét húzod tőlem.

Máli. O — úgy csak tartsa készen Kereszty Úr a' tőkepénzt; ma hólnap ált' veszi az én Julcsám.

Ker. Úgy e'? 's ki felé áll a' rúdad édes fiam? Azon még inkább örülök. Gondolom jól választottál édes gyermekem?

Jul. Mintha a' lyányok választhatnának. De hál' Istennek választva is ott akadtam vólna meg.

Máli. (*Tallósyhoz.*) Hajtsa-meg magát Tallósy Úr!

Ker. Szabad tudnom a' Vőlegény nevét?

Tall. (*zavarodva.*) Akkor, mikor még Julcsa leányaszszony szegény vólt, mint magam —

Jul. (*közbe-ugratva.*) Tallósy Úr kért-meg engem, most már illő, hogy én kérjem meg őtet. (*pajzán komolysággal.*) Kedves Tallósy Úr! akar e' Lákosy Juliánnával hóltáiglan egy sót, egy kenyeret enni?

Ker. Bravo édes lyányom! Nem vólnál méltó az Atyádra, ha másként gondolkoznál. Tallósy Úr' nemes eszmélését becsűlöm — de itt nincs helye. A' lyánka egy kis pénzt viszen a' házhoz, de az igazi tőkepénz az Úr tudománya marad, mellyet a' szerencse se hajt olly könnyen kénye alá. Osztán az Úr vólt a' megesmerkedés hídja köztem és Julcsa közt; nélküle ezerszer elmehettünk vólna az útzán egymás mellett. — Mindgyárt hólnap Pap után látok — azután hozzám édes gyermekim! — Meszsze nem hagylak ezentúl szélhordta lyánya! mert valami írigy tündér ismét könnyen eltűntethetne előlem. — De hol is lappangtál, hogy sehol rád nem akadhattam?

Jul. Atyám halála után egy attyafia anyámnak vett magához Kassa' tájékára, 's tőle az öreg Gróf Csákynéhoz kerűltem, ki többnyire Bécsben lakott. Ott nevekedtem mind addig, míg Aszszo-

nyom' halála után ismét viszsza nem kerültem a' Magyar földre.

Ker. Csak hogy itt vagy édes lyányom, nem könnyen szalasztlak-el többé!

Ötödik Jelenés.

Víg Feri és az előbbiek.

Feri. (*lobbal belép.*) Szólgája a' társaságnak! — Pajtás Pali esmered te azt a' Kardost?

Tall. Mint a' roszsz pénzt! miért? hogy villognak szemeid, mint az új kard a' napfényen.

Feri. Esz' a' méreg pajtás. Ez a' Kardos az ördögök elhabzott mérgiből támadt. Nem hiszem, hogy párája ne ölne, 's nyálából aqua toffánát nem lehetne késziteni.

Ker. Annyit tudok róla, mint háza lakossa, hogy ha ön magát kellene is megjutalmazni, nem tudna lenni tékozló.

Feri. Gondoljátok-el, míg anya, fiú, testvér egymásnak örűlnek, én kilopom magamat a' zöld szobába, 's a' szegény Vaszilné papírossait forgatom, mellyekre olly nagy foga vólt Kardosnak, 's reá akadok köztök egy Cautiónálisra, mellyben a' szegény Kőváry, gondatlan jószívűséggel, nyólcz ezer forintokig caveál borok árában Kardosért. Más levélből látom, hogy a' Summa rajta effective exequáltatott, a' nélkűl, hogy a' viszszafizetésnek valami nyoma vólna, 's még is a' czudar eléggé vad szívű lehetett, illy magát feláldozó barátjának leányát betegen a' házból kitaszigáltatni! Kemény szót szóllok vele; 's arra jöttelek kérni Pajtás Pali, hogy pár pistolyod engednéd egy fertály órára által.

Kár. és Tall. Az Istenért! mit gondolsz Feri?

F e r i. (*mosolygva.*) Ne búsúljatok semmit. Annyit tudok az én Kardosomról, hogy a' hozzá nem férhetésig gyáva, mint minden orozó fukar. De reá ijjesztek, mert jussom is van hozzá.

K á r. Édes Ferim esmerlek, te lobbanó puskapor vagy, kivált ha makacs bűnössel akasztol tengelyt.

F e r i. Pali a' pistolyokat töltetlen és kova nélkűl adja kezembe, 's ha tetszik, jertek-le tanúknak velem; de a' mászó törvénynek pajtás! most az egyszer hónallya alá kell kapnom.

K e r. és P a l i. Jó, már így megyünk (*elmennek Ferivel.*)

K á r. Én meg a' két kedves anyámat tekintem-meg; úgy is nehéz betelnünk egymással! Pá Málikám! (*elmegy.*)

Hatodik Jelenés.

M á l i és J u l c s a.

M á l i. No ugyan tartottad magadat szép lyány!

J u l. Kisaszszonyomtól nem tanúltam rátartó begyeskedést.

M á l i. Tán azt gondolod, hogy én olly könnyen hajlottam?

J u l. (*gúnyolva.*) Hát sokszor bukkott térdre a' szegény Báró Ur? Jó, hogy közel se pistoly, se kard nem vólt; a' kétségbeeséskor könnyen súghatott vólna fülibe a' Sátán, 's minden a' Kisaszszonyka' lelkén fordúlt vólna meg. Én bizony szintúgy örűltem, midőn hallottam, hogy szépen zengedezik a' Kolosvári dalt, mint két fülmilécske, midőn fészket készűl rakni. — Nem! már én csak azt tartom, hogy ha capitulálni akarunk, ne lövessük hijába a' várat!

Máli. Átkozott lyány! — Hát hogy tetszik a' Báró néked?

Jul. Bizony kár lett vólna néki Guitarre-mesternek veszni. Csak nem olly szép, mint az én Palim.

Máli. Úgy e', nézze-el az ember! no ugyan megdícsérted!

Jul. Hát nem? Mind roszsz menyaszszony az, a' kinek a' vőlegénye nem a' legszebb férjfi a' világon! — De Kisaszszonyka, nézett e' már a' szemébe annak a' pajkos Úrnak?

Máli. Ferinek, a' Károly barátjának?

Jul. Igen — igen — a' ki úgy néz-ki, mintha az egész világnak bolond sipkát akarna gyűrni a' fejébe. Én csak azt mondom, hogy ő vólt az a' mankós kóldus, a' ki Kolosvárról hazudozott előttünk.

Máli. Mondasz valamit jó lyány! De azért nem is maradok ám neki adós, csak esmerősebb legyek vele. Menjünk Julcsa, tegyünk rendelést a' vacsoráról, háľ Istennek, kedves vendégeket adott az Isten! Palidat sem eresztem-el, egye-meg nálunk az utólsó nőtelen vacsoráját. Ki tudja, ehetik e' ezentúl békével a' jámbor?

Jul. Megesne! még ezután eszik igazi fűszerest! *(elmennek.)*

Hetedik Jelenés.

Kardos Szobája.

Kardos *(maga, egy levél a' kezében.)*

Lementével dícsérd a' napot! ezt mondja a' Magyar. Menő félben van a' mai, de nem tudom, mit dícsérjek rajta! Szent Gellért-hegyi boszorkányok tánczoljanak az estvéjén! Olly bódúlt,

olly mord vagyok, hogy ha tán pénzt hoznának se szottyanna kedvem. Hm, hm, bizony hajlandó vagyok hinni, hogy egy kicsit ostobácska vagyok, bátor az ember, igen megszokott elégedve lenni az eszével. Hogy szövögettem, akasztgattam plánjaimat egymáshoz, mint pók a' maga fonalait, 's ihol né egy átkozott dongó mint semmit széttépdelte. Pénz, nexus, vólt a' markombban, 's ihol mind a' kettőt úgy el fújta a' szél, mint valami fiatal özvegy sopánkodásait. Hát még ez a' barázda-billegető ez a' Kukovayné, a' kinek csak úgy áll-ki a' feje a' sok adósságból, mint a' kígyófej a' sűrű fűből, mit nem mer nekem viszsza írni! Sas rúgja-szét az Aszszonyát! (*a' levelet olvassa.*) „A' Monsieur de Kardos hagymázos levelét vettem.“ — Hm, Madame de Kukovay! „Még hála Istennek a' nemzetségembe kefecsináló nem vegyűlt.“ — Hogy a' manóba tudta-meg, hogy az Apám kefecsináló vólt? hiszen még csak kefét se merek a' házamnál tartani. — „Én Monsieur de Kardost csak úgy nézem mint fejfáját a' nála halva fekvő pénznek“ — Micsoda hasonlítás! „Mert se esze, se neveltetése Monsieur de Kardosnak, 's a' nóble társaságokhoz csak úgy illik, mint dromb, furullya, és czimbalom a' Concertekhez.“ — Átkozott boszorkány! „Successort óhajt Monsieur de Kardos? Jobb minden uzsorással úgy bánni, mint Angliában a' farkassal tesznek — kipusztítani az Országból.“ — E' már csak ugyan sok! „Mindazáltal, hogy a' késő maradék láthassa, millyen lehetett a' néhai gazdag Monsieur de Kardos, azt javasolnám: nyomja-ki az Úr a' képét irósvajba, 's tegye-ki száradni a' napra.“ — Hóhér vágja-le az Aszszonyát! — „Pénze van Monsieur de Kardosnak, 's ez a' legnemesebb tulajdonsága. Ha nexust akar, leg inkább tanácsolnám, hogy sertéssel Kereskedőnek a' leányát venné-el, úgy még idővel a' fia

az első kéztől, 's tán ingyen is kapná a' sertét a' keféihez. Szólgálója Madame de Kukovay, née Dame de Csipkés." Szörnyűség ez! ez csupa injúriázás! — Dehonestátióra citáltatnám — de mit vegyek rajta? hiszen a' ténta se övé, a' mivel ezt a' levelet írta. — Hallatlan dolog! tán én vagyok az első, a' ki sok pénzel feleséget nem kaphat. — Jo Orsolya-Aszszony! alkalmasint egymásra öregszünk mi! (*zsibaj hallatszik.*) Mi az? micsoda zaj az?

Nyólczadik Jelenés.

Kereszty, Feri, Tallósy és Kardos.

Feri. Még egy látogatással tartozom Kardos Úrnak, 's azt nem akartam hólnapra halasztani. — Előljáró beszéd nélkűl szóllván, én azért jöttem, hogy vagy én lőjjem az Urat főbe, vagy magamat hagyjam az Úrnak meglövetni.

Kard. (*ijjedve.*) No — no, már megint mi jutott eszébe az Úrnak?

Feri. Az Úr engemet az egész társaság füle hallattára tolvajnak kiáltott-ki. Ez ugyan igen széles nevezet, 's a' tolvajnak több nemei, fajai vagynak, mint a' vízi madaraknak, közte ollyan is, a' kinek egész alázatossággal kalapot emelünk; de az Úr ollyan tolvajt értett rajtam, a' kihez semmi törvényes máz nem fért, sőt a' ki egyenesen a' törvény átka alatt fekszik. Az efféle sértés úgy hozzá szokott tapadni egy becsűletes ember szívéhez, hogy azt egyébb vérnél le nem moshatja róla. Érti-e' az Úr?

Kard. Ne vegye, kérem az Urat, olly szorossan, hiszen az egész dolog csak tréfa vólt.

Feri. (*felpattanva.*) Teringettét! ki adott az Úrnak hatalmat arra, hogy belőllem tréfát űzzön?

K a r d. No, no, no — nem is tréfa Uram, csak egy kis gondatlanság. (*félre*) minden tagom reszket!

F e r i. Épen azért kell hát lakolni az Úrnak. Itt van egy pár pistoly, megtöltve, felporozva mind a' kettő, csak csappantani kell. Válaszszon az Ur! (*forgatja és felényújtja.*) Derék egy pár fegyver, nézze körűl az Ur!

K a r d. (*remegve.*) Ne, ne — ne — tegye-el kérem az Urat — lássa e' mikor a' szegény Anyám velem teherben vólt, leesett egy pistoly a' szegről — megrettent tőle a' jámbor, 's e' miatt Uram! mindgyárt ájúlás környékez, ha csak pistolyt látok is.

F e r i. Nem tehetek róla. — Épen jó, hogy szerencsénk van ezen két Urhoz, reménylem, lesznek Secundánsaink?

K e r. és T a l l. Tiszta szívből.

K a r d. (*nyájaskodva.*) Aha! Kereszty Úr, alázatos szólgája! talán a' házbért tetszett elhozni? — Maradhat, maradhat! — illyen emberséges Urnál. — Isten hozta Tallósy Ur! — No öszve szedtem már a' szerszámait, tessék elvinni akármikor.

T a l l. Nem Uram pénz nélkűl, de intert nem fizetek.

K a r d. Ó hiszen az Úr is szólgált nékem.

F e r i. Ne késleltessen Kardos Úr! setétedni kezd az idő. Még most jól látok. Én csak az egygyik fülét akarom ellőni az Úrnak, de setétben egy arasztnyit könnyen hibázhatna az ember, 's akkor csak a' feltámadás kőlti-fel az Urat.

K a r d. Mit? a' fülemet? (*öszve-vaczog a' foga.*) Mi hasznát venné az Ur a' fülemnek? kérem az Urat — természetesen iszonyodom a' vértől, nem nézhetem, ha csak csirkét ölnek is. Ugyan azért — megmondhatja a' Gazdaszszonyom, —

öt esztendeje, hogy apró marhát nem öltek a' házamnál.

Feri. Sajnálom az Urat — de a' becsűlet vért szomjazik.

Kard. Uram! mit kíván az Úr? — a' mit szegény legény fizethet —

Feri. Mit? azt gondolja az Úr, hogy eladó az én becsűletem? Ez új megsértés! fogjon fegyvert az Úr!

Kard. Ne — ne — ne! — Az Istenért, mindent félre magyaráz az Úr! *(homlokát törli, félre)* A' halál' verejtéke ver!

Ker. *(súgva Palihoz.)* Már csak ugyan szánom az Istenadtát! *(fenten Ferihez.)* Kedves Úr! valami jutott az eszembe. Hát ha Kardos Úr az egész társaság előtt, melly tanúja vólt a' meggyaláztatásnak, megkövetné az Urat?

Kard. *(örűlve.)* Szívesen — ó szívesen!

Feri. *(tanakodást tettetve.)* Hm! — hm! — Ez az igaz tenne valamit; de még egy más tisztes személy nevében is van egy kis számvetésem Kardos Úrral. Az Úr Vaszilnét kitaszigálta a' házából? —

Kard. Igen, mert házbért nem fizethetett.

Feri. Azon jó barátjának a' leányát, a' ki az Úrért borok árában nyólcz ezer forintokig caveált, a' mellyek rajta exequáltattak is.

Kard. *(félre.)* Ördöngös e' ez? De már hat ökör se von ki a' sárból! *(akadozva.)* Igen — az úgy vólt Uram — de régen viszsza fizettem én azt néki.

Feri. Van róla Nyugtató? Mert az Executionálisnak alatta van az Úr kötelezése.

Kard. Uram! a' szegény Kőházy nem sokára halálos beteg lett, ki alkalmatlankodott vólna néki akkor az írással?

Feri. Úgy hát a' pénzt se költhette-vólna el, pedig nem maradt nála semmi.

Kard. *(félre.)* Ugyan jó lett vólna rabot vallató Commissariusnak! *(fenten.)* Valami, — jut eszembe — hogy maradt nálam, de csekélység.

Feri. Uram! egy szó annyi mint száz! válaszszon az Ur: az Ur a' Báróné Uri háza előtt engemet meg fog követni, és Vaszilnénak Attya' pénze fejében, magáról még ma öt ezer forintokig Obligátiót adni — vagy pedig golyóbist váltunk egymással.

Kard. Öt ezer forintig? Az Istenért, mit gondol az Ur? Tökmagnak is sok az!

Feri. Ebből egy krajczárt sem engedek. — Nem elég három ezeret elengedni, 's nyólcz ezer forintnak egynehány esztendei interét, azon sok könnyel, sohajtással egygyütt, mellyeket a' szegénység, inség a' szegény aszszonyból kifacsart? egy olly adósságból, melly nyilván világos? Én az Urtól nem kívánok nagy-lelkűséget, csak az igazságnak akarom egy kicsit kurtább útját venni. Ha nem tetszik, nem erőltetem, de lássunk a' dologhoz. *(a' pistolyt nyújtja.)*

Kard. No, no no — hiszen nem mondom, hogy reá nem állok. De az írások kezembe adódnak e'?

Feri. Mindgyárt a' pénz letételével — no, vagy csak a' kötelező levél kézhez vételével.

Kard. Hol tanúlta az Ur a' Rhetoricát? Átkozott ékes szóllással bír. Biz a' borjút is kicsalná az annyából. Isten néki! több is veszett már Buda alatt! *(kezet ád.)*

Feri. Az Urak addig is tanúi egygyezésünknek. Az Obligátióval még ma felvárjuk az Urat a' Bárónéhoz. A' pénznek e' mái naptól-ólta kamatja jár, érti e' az Ur? 's felvevéndő lesz, a' midőn Vaszilné Aszszonynak tetszeni fog.

Kard. Benne lesz a' Kötelező-Levélben minden; de én is egygyet kérek: maradjon a'

dolog titokban Uraim, 's ne tudjanak benne az Aszszonyok semmit. Bizonyos okaim vagynak —

Orsolya. *(be pislog az ajtón.)*

Feri. Jó! fel-fogadom az Urnak.

Ker. és Tall. Mi is becsületünkre fogadjuk.

Ors. *(bedugja fejét az ajtón, 's Ferit magához inti.)* No — tagadja e'?

Feri. *(be húzza, fenten.)* Dehogy tagadja ez a' nemes lelkű Ur! csak be — be — Orsolya Aszszonykám! Nem olly ember Kardos, a' ki hűséges cselédje bérét elvonná.

Kard. Mi az? mit akar Orsolya Aszszony?

Feri. Azon búsúl szegény, hogy az Ur tiz esztendei bériről elfelejtkezett vólna. Én pedig bíztatom, hogy az efféle czudarság — gazság — istentelenség nem férhet a' Kardos Ur' lelkéhez, a' ki épen most is szép tanúságát adta nemes gondolkozásának. Azt nem is szeretném, mivel úgy is kezet adott nékem, az én angyali Orsolyácskám, hogy hólnapi napon feleségem leénd — 's valami csak kell a' házhoz.

Kard. *(elíjjedve.)* Mit? férjhez akar menni Orsolya Aszszony? 's el-viselhetné szívén, hogy engem gyámoltalant vénségemre itt hagyna prédáúl az egész világnak? — No, e' hibázott még! *(csapodáran.)* Orsolyácska, édes Orsolya-Aszszonykám! szólljon, mivel bántottam-meg?

Ors. Semmivel se Nagy Uram! *(kegyeskedve.)* De az Isten rendeléséről nem tehetünk.

Kard. Lelkem Orsolya Aszszonykám! emlékezzen csak ifjúságunk' bóldog esztendeire, hányszor nem fogadtunk elválhatatlanságot egymásnak? Kiálltuk bátor szívvel, köz tűréssel a' mostoha időket, 's most — midőn módot adott az Isten kényünkre élhetni — most akarna itt hagyni? most lépne új élet-pályára, a' hol ki tudja mi vár reá? *(óldal-intéssel Ferire.)* Nem esmeri lelkem a' mái ifjonczokat; szerelmet es-

küsznek — de a' Menyaszszonynak e' vagy a' ládájának? hűséget fogadnak — de csak magának e' vagy az egész Aszszonyi Nemnek? azt csak a' tudja, a' ki a' veséket visgálja. — Ne hagyja-el édes Orsolyácskám a' töretlen útért, a' régi kerek-vágást! — Szereti lelkem a' borocskát — no minden héten kétszer lesz egy egy römpöly bora! — Örömest szippant tobákot — Minden Istenadta hétre, lesz egy egy krájtzár árú Gallícziai tobákja! — 's magam veszek egy papier-maché gyönyörű pixist ajándékba. A' leg közelebbi Vásárba veszek egy új Stutzlit Orsolyácskámnak, egy pipacsszín Karakót, és egy chapeau-t à la courtisanne — ne legyek emberséges ember, ha nem veszek!

Ors. Mind jó vólna, de már késő Nagy Üram! szavamat adtam ennek az Urnak, 's osztán — únt porteka is az a' nőtlenkedés!

Kard. *(sírásra fakad.)* Orsolya, lelkem Orsolya Aszszonykám! ezer forintba egygyeztünk-meg a' hátra lévő bére eránt — még ezeret adok hozzá; ne hagyjon itt — ki tudja még, mi lehet belőllünk?

Feri. *(súgva Orsolyához.)* Álljon reá Orsolya-Aszszony. Én úgy is régen házas vagyok már.

Ors. *(reá bámúl.)* Mit?

Feri. *(súgva.)* Feleségem gyermekem otthon!

Ors. *(méreggel.)* Csábító! *(fenten.)* Úgy, de — Kardos Úr is házasodik?

Kard. Nem! itt a' kezem, soha senkit, ha csak azt nem veszem-el, a' ki eddig velem szenyvedett.

Ors. No — meg-maradok. A' pogánynak is meg esne a' szíve rajta. De az írás a' két ezer forintról még ma kiadódjon ám, 's a' többi ígéret se maradjon-el, azt meg-mondom, külömben az ördög fiához is férjhez megyek. *(ki megyen.)*

Feri. Én sokat vesztek ezen jó, hűséges teremtésben, de — ám legyen! le mondok róla; az Ur a' régibb, tehát törzsökösebb birtokos. — Uraim menjünk! Kardos Urat pedig minél elébb felvárjuk cum sufficientibus.

Kard. Azonnal ott termek.

Ker. Szólgája Kardos Urnak!

Tall. Magamat ajánlom hólnapig, a' midőn szerszámaimért a' pénzt Kardos Urnak hiba nélkűl meghozom. Interbe meg-mérem a' distántiát egygyik fülétől Kardos Urnak a' másikig, 's ma mind a' kettő mennyit nőhetett? *(elmennek.)*

Kar. Vigyen a' manó benneteket! Uf — uf — uf! Még illy meleg napom nem vólt soha életemben! Báró Hering még bárány ehhezképest! Mint szikrázott a' szeme! mint lángolt a' szája, mint egy Sárkánynak! A' szívem egészen ki ment a' tengelyéből! *(számolgat.)* Öt ezer — meg két ezer — meg az Orsolya-Aszszonynak igért ajándékok — Nem — nem számolok! A' vesztést soha se számolgassa öszve az ember, mert könnyen a' vesztés közzé vegyűlhet az esze is. — De csak hogy Orsolyámat kiválthattam! hiszen tört hajómból már csak ő az utólsó száldeszkám! — Ej mit! — most szépen van tiszta búzám, és zabom egy rakáson. Csak egy száraz tavaszt, vagy egy Országos jégessőt adjon az Isten, — helyén van minden. *(el megy az óldalszobába.)*

Kilenczedik Jelenés.

A' Báróné Szobája.

Báróné, Károly, Máli, Vaszilné.

Bár. Meg előzte édes gyermekeim a' Sors bennetek kívánságomat. 'S már Kolosváron esmértétek egymást?

Máli. Kedves Guitarre-mesterem vólt ott, édem Anyám.

Bár. Gonosz lyány! hogy hallgatott a' szerelmével!

Máli. Mit reménylhettem vólna jót a' részére? nem akartam vele jó Anyámat búsítani.

Bár. Igazad van lyányom! A' módiból, és rangjából a' Fejérnép nehezen enged. — No csak, hogy így esett édes gyermekeim! Az Isten áldjon meg benneteket; tegyen az Isten a' házasságban bóldogabbakká, mint szegény-anyátok vólt!

Kár. és Máli. (*kezet csókolnak.*) Kár. Édes Anyánknak hátra lévő napjait megédesíteni, 's pótlékot nyújtni a' keserű múltért lesz fő gondunk, 's kötelességünk.

Bár. Be édes érzelem anyának lenni! Bár csak néked is maradt vólna gyermeked édes Katim! Ki nem élte az egészen a' maga életét, a' ki soha Szüléi örömet nem érzett!

Vasz. Az igaz Nagyságos Aszszonyom; de más részről csak inséget, szegénységet hagyni a' gyermeknek örökségül —

Bar. No — leg jobban tudja a' jó Isten, kinek megtagadásait is gyakran áldás gyanánt hálálnánk, ha gyarló elménk, kéréseinket, vágyaínkat egész végzetig kísérhetné, mint az ő pillantatja percznél elébb elfutja azokat.

Tizedik Jelenés.

Kereszty, Tallósy, Feri, és az elébbiek.

(A' jövők tisztelettel meghajtják magokat.)

Ker. Alázatos szólgája Nagyságodnak!

Kár. *(be mutatva.)* Édes Aszszonyám — Kereszty Úr! — a' ki erántam esméretlen jövevény eránt nemes pártfogást mutatott —

Vasz. A' ki engem gyámoltalan beteget irgalmasan táplálgatott —

Máli. A' ki a' mi Julcsánkat nagylelkűleg meggazdagította —

Ker. Megszégyenítnek az érdemetlen magasztalások.

Bár. Sokképen lekötelezte házamat az Úr! Engedje, hogy ezentúl úgy tekinthessük az Urat, mint annak barátját.

Ker. Alásan köszönöm Nagysád' kegyességét! —

Kár. *(súgva Ferihez.)* Nem folyt vér?

Feri. Annyi se, a' mennyit egyszerre egy bolha kicsíp.

Vasz. *(fenten Ferihez.)* Úgy e', tagadott Kardos mindent?

Feri. Épen nem, kedves Vaszilné Aszszonyom, sőt rövid alku után megegygyeztünk ezen Urak' jelenlétekben őt ezer forintokba, a' mellyekről, 's rendes interekről szólló kötelezést azonnal felfogja hozni.

Vasz. *(csudálkozva.)* Micsoda? Mi jó lélek szállhatta-meg egyszerre Kardost? Uram fia! az egy Saulusról olvasunk illy hamar változást. Kedves Víg Úr, ezen tőkepénzt egyedűl az Úr nemes fáradozásának köszönöm. Kardostól, jól

tudom én, olly nehéz pénzt kicsikarni, mint a' vitéz ellenségtől minden lépést a' csatahelyből. Engedjen az Úr egy kis rést az én hálámnak. Én roskadt beteges aszszony vagyok, kit az inség korán érleltetett még a' sírnak. Ma hólnap az életem! mellyet ma nemes lelkű Bárónémnak ajánltam-fel. Ennélfogva csekélységre van szükségem. Felével az internek apró szükségeimet könnyen pótolhatom, fogadja el az Úr a' más felét, 's hóltom után, mint fogadott fiam, a' tőkepénzt. Az Úr úgy is mint hallom apátlan, anyátlan árva, 's a' szerencsének is csak mostoha gyermeke.

Feri. Áldott lélek! Az anyát szívesen elfogadom, mert bús érzelem a' szíven, ha azt semmi kapocs nem szorítja az élethez; hólta után a' capitálist is meg nem vetem. De addig semmi segítséget el nem fogadhatok; mert egésségesnek a' henye táplálat olly kínzó lehet érzem, mint a' plántának az esső cseppek, ha nap fény éget! — ártalmas ragyává sülnek belé! *(megöleli Vaszilnét)* Anyát hát adott nékem is a' Végzés *(kezét nyújtja Károlynak és Tallósynak)* szerető barátokat a' gyermekség' arany kora, ép tagokat és víg szívet születésem, józan elmét szorgalmam, 's ha melléjek akaratom van használni — nem hibázhat kenyerem is.

Ker. *(Tallósyhoz.)* Derék egy ifjú!

Kár. Pajtás Feri! már ma Secretáriust tart minden, a' ki fizetheti, ha adóssági és szerelmes levelkéknél egyébb írni valója, esztendő számra sincs is. Legyél az én Titoknokom!

Feri. Köszönöm édes Károlyom, de megengedj, keresztül látok jó szíveden! Azért, hogy a' koldús egy versecskét elénekel ajtód előtt, nem érdemlette-meg a' garast, mellyet néki nyújtasz, csak alamizsna marad az! Olly barátod vagyok, mint jobb kéz a' balnak, de ebből semmi

sem lesz! elég, ha azt fogadom', hogy inségemben, ha minden kötelem szakad, kérni sőt kívánni fogom segélyed'. — *(egy kis gondolkozás után.)* Kereszty Úr! az Úrnak fia van, 's Nevelőre szüksége.

Ker. Hála az Egeknek, hogy maga jön reá!

Feri. Én Uram próbáltam Kolosváron a' nevelői tisztet, 's megvallom, nem vagyok barátja, de az Úrnak szívesen ajánlom magamat. Én Uram, szívesen vagyok bohó, de ha kell, öszve is tudom gyűjteni magamat, mint akárki, 's azt legalább fogadhatom az Úrnak, hogy fiából fejcsüggesztőt nem formálok, 's megtanítom őtet a' világi tárgyaknak, történeteknek, a' kellemetesbb óldalaikat felkutatni, melly nem kis nyereség az élet hánykódási között.

Ker. Ugy van! a' víg elme őre a' fiatal szívnek a' bűn ellen, 's egyszersmind kezese az eránt, hogy még nincs mételv benne! — Uram! egy szerencsés Atya örvendezésével fogadom-el az Úr ajánlását, mellyet magam nem mertem számra venni, hallván Tallósy barátjától az Úr idegenkedését a' nevelői pályától. Ha vólna is, eloszlatná minden kétkedésemet az, hogy az Úr *(Károlyra és Tallósira mutat)* illy nemes hármas fű-here egygyik levele!

Kár. Hála az Egeknek! lassadán mindnyájan fedél alá kerűlünk!

Tall. Én leszek az első, ki Julcsámmal tanyát is ütök benne!

Kár. Én Málimmal nyomba követlek *(megfogja a' Máli kezét.)*

Feri. Már én csak meghagyom a' pártát a' Szűzek' fejein!

Tizenegyedik Jelenés.

Kardos (*írást hoz a' kezében*) és az előbbiek.

Kard. (*meghajtja magát a' társaságnak, 's kezet csókol a' Báronénak.*) Kedves Nagyságoskám, engem ide hajtott a' tisztelet, hogy egy hibámat jóvá tegyem. Ezt az Urat (*Ferire mutat*) tévedésből Tolvajnak neveztem, azomban későbben adja eszemre az én Orsolyám, a' kinek mámorocskája már oszló félben vagyon, hogy az én zsacskóm, melly tőlem ellopattatott, nem zőld, hanem libaszín sárga vala. Ennél fogva az Urat az egész társaság előtt megkövetem. (*kezet fognak.*)

Feri. Szívesen letörlöm az emlékezetemből.

Kard. Kedves Vaszilné Aszszonyom! Ez a' jó Víg Ur lefáradván hozzám, szegény Kőházy kedves Barátomnak — az Isten nyugtassa-meg! — egykori Cautiójára tett figyelmetessé, melly az akkori, 's azólta esett sok zavaros dolgaim miatt feledésbe ment. Azonnal kikerestem azon esztendei jegyzéseimet, 's csudálkozva látom, hogy a' Cautiónak egy része, mind e' mái napiglan nincs kifizetve. Mennyi lehet a' restántia, azt csak a' jó Isten tudja, 's mi itt az Urral barátságosan öt ezer forintokban állapodtunk-meg. Imhol van róla a' Kötelező-Levelem. Fogadja-el az Aszszony, drága jó Attya' lelki 's testi barátjától ezen csekélységet.

Vasz. (*félre.*) De már lidérczséget kell hinnem.

Máli. (*félre.*) Kardos beszéll így? vagy a' fülem cseng?

Feri. (*kezébe veszi az írást, 's hirtelen végig futja.*) Helyes! igen nemes ajánlás! — Minthogy a' per' magva ollyan mint a' kaporé — csak a' sövényt kell megrázni, hogy kelljen, sarjadzon;

illő, hogy mi is minden további keresetnek elölése végett a' néhai Kőházy Úr' írásait általadjuk: (*kezébe adja azokat Kardosnak.*)

Kard. (*kedv-derűlve.*) Hál' Istennek már minden árkon túl vagyunk! Lássa lelkem Vaszilné Aszszonyom, ezért kértem én az írásokat, csak mindég a' bóldogúlt Attya' irásai vóltak a' számban; mert mindég mintha valami súgta vólna belől, hogy te még tán adóssa is vagy ennek a' jó aszszonynak. Kardos pedig nem szeretne lelkem, adóssa lenni senkinek, kivévén a' halálnak, ha az egyszerre cum brachio nem jönne Execútióra!

Feri. Átkozott Pharisaeus! (*félre.*)

Kard. De — hát az új Báró Úr hol vagyon? hadd tenném alázatos tiszteletemet.

Bár. (*Károlyra mutat.*) Ez az én kedves Károly fiam!

Kard. (*meghökken, 's félre.*) Sóvá váljak Lóthnéként, ha ez nem az a' tébolyodott kóldús, a' ki tojásaim eltörte. Vallyon végezte e' már dolgát a' Tombuktui Herczeggel? (*fenten*) szívemből idvezlem Nagyságodat!

Feri. (*Málira mutat.*) Imhol a' Menyaszszonya, a' jövendő Báróné!

Kard. (*félre.*) Úgy e'? a' Kongói Herczeg Kisaszszony! Igy megy a' mái világban! csak gazdag legyen a' Vőlegény, ha egy csepp esze nincs is! (*fenten.*) Sok szerencsét kedves Kisaszszonyka!

Jul. (*bejön.*) Nagyságos Aszszonyom! az asztalon az étel!

Kár. Ide, ide Julcsa! Mutassa-meg, kinek kíván köztünk leg jobb appetitust? — (*Pali kezébe teszi kezét.*) Áldás reátok!

Feri. (*Máli kezét teszi a' Károlyéba.*) Bóldogság övedzen körűl, mint víz a' szigetet!

Ker. Amen!

Feri. Hanem pajtás Károly, azt kikérem tőled, hogy minden esztendőben meglátogasd velem Erdélyt, hol külömben is jószágaid vagynak. Von a' szív oda, a' hol születtünk, 's minden igaz szívű Magyarnak és Erdélyinek közös honja a' két Magyar Haza!

Kár. Itt a' kezem erre pajtás Feri! 's Palit is elviszszük magunkal, a' mikor jöhet.

Bár. Kedves Kardos Úr! legyen e' bóldog vacsorán a' mi vendégünk. Jertek édes gyermekeim! Adjon az Isten minden jó Magyar háznál ennyi bóldogot. (*leesik a' Kárpit.*)

Vége.

A' Hasznosi Kincs-ásás.

Eredeti Tréfa.

Verebélyen innen, nem meszsze azon szent forráshoz, mellyhez az ájtatosság, az év zöld szakaiban, számtalan búcsúsokat vonsz, fekszik egy magános Vendégfogadó — Peszmegi Csárda a' neve. Hitvány Korcsma vólt, míg magyar Csapláros lakta, Gyöngyösi bor, úgy, a' mint az Isten megteremtette, kőlt benne, mellynek legfellyebb egy két falat sovány sajtból, 's barna rozs-kenyérből vethetett az útas ágyat; de Vendég-fogadóvá rukkolt, mihelyt egy Pestről leszállongott Schlauch nevű Fogadós vette bérbe, 's tágas állás épűlt csak hamar melléje. Most már nem vólt áldott Magyar Hazánkban, olly nemes bort adó hely, mellynek termését a' Peszmegi Csárdában nem ihattad vólna, bár, a' mint szavahihető embertől hallám, pinczéje ajtaján egyébb bor Gyöngyösin, Ecsegin és Pásztin kívűl, be nem eresztettek. Kaphattad itten drága pénzedért a' Somlyait, Neszmélyit, Egrit, Budait, Villányit, 's hogy Posonyi piskótádat legyen mibe mártanod, Ménesit és Tokajit; mert jó Fogadósunk, mint szentelt Papja Bachusnak, ennek gyermekei keresztelését méltán magának tartá fent, 's e' végett a' víz is nem igen fogyott-ki a' pincze gátorjából. Boeuf à la mode, Ragout, Fricassèe, meridonok, Heringek, Stockfischek, Caviárok 's a' t. készítettek szomjat a' Vendégnek. Választott a' bajuszos magyar a' franczia nevekből vaktába, 's gyakran húst evett, midőn tésztát várt, 's halat kapott a' reménylett tészta helyébe. De bezzeg megnyilt a' szeme, midőn fizetni kellett, 's könny tolódott belé, midőn az erszényéhez nyúlt. Hja! a' dolgon nem segíthe-

tett! Fogadó több a' környékben nem vólt, 's még őrűlni kelle, hogy találkoza irgalmas Keresztény, ki a' szegény búcsú-járót illy félre-helyen éhen szomjan nem hagyá. És valóban sokra is nézte e' részben magát a' mi kegyeskedő Fogadósunk, úgymint, a' ki a' kegyes búcsújárók tápláló Samaritájának nézte magát, 's miólta leánya a' Szent Bernárd Szerzeteseiről olvasott előtte, egyedűl ezekkel kívánt öszvehasonlíttatni. Hogy így Schlauch naponként gazdagabb lett, kiki gondolhatja, 's már a' gazdagság symptomái is nyilván látszottak rajta. Gondosan ápolt hasa már bízvást vetekedett egy egy hordójával a' pinczéjében, szét nőtt arczaihoz csak a' nagyitó tűkör mutathatott hasonlót, lepittyedt tokája a' nyakat kiszorította helyéből, 's lábai bízvást tarthatták vólna Átlás helyett a' főldgolyóbisát. De legbizonyosabb jelensége annak, hogy Schlauchunk megfogta az annyát vólt az, hogy most már a' hajósnál gorombább kezdett lenni. Fején, a' legnagyobb Csányi dinnye érdemes vetélkedőjén, hetykén űlt a' zőld bársony sipka, mellyet az érdemesebb vendég nyájas köszöntésére félválról biczentett-meg a' gazdája; az eczetes bor iránt való panaszra, durva kurtasággal felelt: a' kinek nem tetszik, hagyja az asztalon! ha keresztényibb ittzét kért az Utas, még kissebbet hozott-fel, 's ha a' busás Contó kifakasztotta, még valamit, a' mit elfelejtett, jegyzett utánna. Durvasága már annyira ment, hogy a' vendégek ritkúlni kezdtek, 's látogatlan maradt vólna innettova a' Vendég-fogadó, ha a' szép Lencsinek, a' Fogadós tizenhét esztendős lyánkájának angyali nyájassága, 's jó ízű étkei, még a' pártosokat viszsza-viszsza nem édesgették vólna.

A' kevélységgel a' világban tő-szomszéd az ostobaság. Nem vólt kivétel e' regula alól a' mi Schlauchunk is. A' haszonlesésen kívűl, mellyben

csuda ügyességgel bírt, 's a' bor-kezelésen kívűl ostobább vólt a' két hetes bagoly-fiúnál. Csak a' nagy betűjű nyomtatást tudta olvasni, három ittze bor árát már az újjain vetegette, 's ha többre ment a' Contó, a' lyánya készítette azt el, vagy találomra azon arany regula mellett: inkább többet mondjunk mint kevesebbet, gördítette azt a' jámbor vendég eleibe.

Az ostobaságnak édes gyermeke a' babona. Megszűlte azt Schlauchnál is. Nem vólt az a' neme a' tündéreknek, roszsz lelkeknek, kísértetekmek, járó halottaknak, Vampyreknek, boszorkányoknak, lidérczeknek, rémeknek és garabonczás deákoknak, a' mellyeknek hiedelme nála, mind fejben, mind szívben leg kissebb gyanúságot is szenvedett vólna; 's némelykori kishitűségében inkább félt ezektől, mint az ördögtől és pokoltól. Mert ezek, úgymond, még távolka vagynak az embertől, 's csak halotta után veszik páczba a' gonoszt; de a' roszsz lelkek enyelgésitől, mihelyt barnúlni kezd a' nap, nem lehet bátor az ember a' maga falai közt is. Az ételt kapkodják, mint macska, az evő elől, fricskát nyomnak az alvó orrára, szarvat növesztnek a' szegény férj' homlokára, vagy bajuszt a' feleség szája felibe, 's vigyorgva ingerkednek a' jámbor kereszténnyel. Innen a' mi Fogadósunk csak súgva beszéllt a' lelkekről, 's megválasztotta az embert kivel? 's ő, a' ki a' Mátrai szegény legényekkel, zsíros ingű, 's fényes szilvanyél baltájú kondásokkal csak úgy komázott, mint barátival, remegett, ha éjjelre készített bora kifogyván, a' pinczébe kelle lemennie, vagy a' setétben a' szobából kimérészkednie. Vele kelle ekkor menni vagy leányának, vagy szólgájának, vagy valamellyik vendégének: mert a' többes szám, úgymond, tiszteletes a' lelkek előtt, 's nem űznek olly hamar tréfát vele, mint egygyes emberrel. Ekkor maga az égő gyer-

tyát, kisérője pedig a' réz melegítőt vitte tele szénnel, mellyre ember-csont port hintegetett Schlauch, hogy a' lelkeket meszsze űzhesse szagával. Pinczéje küszöbje alá koponya vólt elásva, hihető, hogy tolvaj magán kívűl be ne mehessen, rongyai, mellyekkel hordajit törölgette, akasztott ember köntösei vóltak, szobájában a' tollseprő Húsvét első napján kőlt, 's Karácson éjtzakáján leölt tiszta fejér tollú libának a' balszárnya vólt, mindennap Lucza éjtzakáján pontban éjfélkor tördelt fűzfa gallyakkal füstölt, 's efféle gyerekes babonáinak nála se hoszsza, se vége nem vólt. Majd minden tettét közbe szőtték fonták azok, 's egész nyűg vólt a' nyakán az örökös figyelem a' kóborló lelkekre. De ellenben gazdagúlását egyedűl kegyességének, 's az éjjeli lelkekkel való jó barátságának tulajdonította.

O be ellenlábúja vólt lyánkája a' kellemes Lencsi! Ha a' szájaló hír azt nem repestette vólna néhai kedves Mamája felől, hogy a' jeges úton hamar meg szokott vólt siklani, kéntelen vólnék meghazudtolni azon magyar példabeszédet: hogy az alma közel esik a' fájához. Szép vólt, mint egy arany szín lepke a' nyílt virágon, mindenkor nyájas, mint Tiszt a' Választás előtt, 's ha Attya durva gorombaságával, paraszt gőgjével keserűséget gerjesztett a' vendégben, az ő mosolygása vólt a' megédesítő czukor-darab. Feledte szives enyelgése mellett, hogy előtte álló bora salátát önteni való, hogy a' palaczk nyakába nem jutott bor, sőt a' dupla rovásra se vonta savanyúra száját, ha Lencsi mosolygott a' fizető szemébe; 's a' pohos Schlauch tudta a' napfényt használni, rovásba ment szép lyánya minden enyelgése.

De épen e' vólt az oka, hogy a' Kérők kelletlen kóldúsként utasíttattak-el a' háztól. Capitálissát nem örömest akará lyányában elveszteni a'

ravasz Schlauch. Nem ugyan úgy, mint Antiochus Császár az Apollónius históriájában, találós fejthetetlen mesékkel; de igen olly forma kifogásokkal kerülte-ki az ifjak ostromait. Majd az Ifjú nem vólt eléggé gazdag, majd a' tisztességes kenyér hibázott, majd nemzetsége vólt parasztos, majd épen személye. Ha a' Kérőn nem akadt gáncs, tehát a' lyánka vólt fiatal, próbátlan, libácska, még a' kenyeret nem tudta jól kidagasztani, a' tehén tőlgyét jól kifejni 's a' t. Már az egész környék azt hitte, hogy addig Kérő nem fér a' szép Lencsi kezéhez, míg az Attyát a' halál meg nem kéri, 's a' reményhagyott házasúlandó ritkúlni kezde a' Fogadó körűl; rókaként elúntak az egreshez ugrálni.

Virított a' szép Lencsi, mint sok szép virág, nem azért, hogy leszakíttasson, hanem hogy szárán hervadjon-el a' jámbor. Már közel is járt Schlauch hozzá, hogy kőszívűségével Lencsijében nagy részét speculatiójának elveszítse; a' szív sinlése nála a' kedves orczákra adta magát, naponként hervadoztak rózsái, a' nyájas szemek elébbeni epedése most búsongássá változa, a' víg mejből sóhajtások keltek-fel, 's az enyelgő kaczaj el-el haldoklott a' bádgyadozó ajkakon. Résztvéve sugdosta a' nem mulattatott vendég: mi lelte a' szegény Lencsit? fejcsóválva jegyzé-meg majd emez, majd amaz, hogy étele nem a' régi ízes, majd só, majd fűszer hibázott, 's ah szótalan bús-bámész lyánka hozta azt elébe! A' nyereséglihegő Schlauch el nem mulasztotta apai szorgalmát, szép szót, bíztatást, nógatást; selyem kendőket, pántlikákat vett majd minden Sáfrányostól a' lyányának. Haszontalan! majd engedetlen truczot gyanítván a' lyánka bújában, követte oskolája második szakaszszát is, a' szitkot, mocskot, a' durva pofokat. Mind hijában! A' Sáfrányos nem árúl jó Schlauch ollyas portékát, melly

ír lehetne Lencsidnek, 's a' pof, egy nemes finom érzésben betegen sínlő szívnek, durva állati magnetismus!

A' Szőllősi Notárius és Kántor egy személyben, Szováty Gábor, vala azon szerencsés, ki szíve lángoló tüzéről Lencsink szívében viszontlángot gyújthatott. Ő a' vidék első vadászsza két nyullal borz tarisznyáján tért-be szomjat óltani a' Peszmegben. Elóltotta a' torok szomját a' jámbor, de fiatal szívében a' szerelem szomja gyúladt, 's lihegett azólta belé. Szerencsére épen abroncs pattant-le egy hordójáról Schlauchnak, melly őtet a' pinczében foglalatoskodtatta, 's rézst adott Ifjúnknak húzomosbban bámúlni a' Lencsike barna szemeibe. Szó adta a' szót, kaczaj pergett a' kölcsönös tréfákra, 's magok sem tudták, hogy esett, már elváláskor kéz szorította a' kezet. Ő a' szerelem még külömb vitéz Caesárnál, jön, lát, győz, 's győzettetik egyszer'smind, koszorúja pedig, ha hervadóbb is, de édesebb, bájolóbb, jóltévőbb, 's nem vér, embervér balzsamozza-be azt a' halhatatlanságra! Vadászunk szebbik nyúlját Schlauchnál hagyta pro captatione benevolentiae, kénnyel tőlt pillantatot vetett a' leányára, 's könnyebben, mint szarvas, ballagott, bóldog szívével haza felé a' bérczeken.

Álmatlan borúlt reá az éj, álmatlan lelte a' hajnal, álmodozva írta más és harmadnap' Instantziáit, ábrándozva énekelt a' Chórban, 's szive, mint iszákost szomjas torka a' Korcsma felé, kártyást a' játszás dühe a' kártya asztalhoz, úgy vonta mindúntalan valami Szovátyt a' Peszmegi Csárda tájára. Ment, 's valahányszor tért, mindég mélyebb nyílású lett sebe. Uj új színt keresett 's talált, mert a' szerelem találósabb az éh gyomornál, az odamenésre; most szomjazott, 's pohár borra ment-be, most taplóját felejté otthon, 's pípát gyújtani fordúlt-be, majd jó eladó bort

hallott Ecsegen, 's arról vitt hírt, majd pedig a' kutyája tévedt-el, 's azt nézte, nem szállongott e' az esmerős Fogadóba be. Sokszor vadacskával is kívánt kedveskedni. Így majd mindennap válthatott szemet kedves Lencsijével, ritkábban egy két szíves csókot, mert Colchisbe nem őrzék így az arany gyapjat, nem Acrísius a' maga Danaéját, mint a' gyanúskodó Schlauch a' maga leányát őrzötte. A' mi Jegyzőnk ugyan tetszett néki, 's minden tekintetben kedves vólt látogatása a' Kérői tekinteten kívűl; mert az Ifjú nyájas kedveltető vólt, parancsolatnak vevé a' Lencsi attyának szeme mozdúlatját is, vadja gyakran kerűlt az asztalára, 's Contractusait egy pénz jutalom nélkűl ő irogatta; de Schlauch is viszont egy párszor asztalához méltóztatta, 's látjuk a' világban, hogy ha egy gazdag, ebédjére érdemesíti a' szegény legényt, le van fizetve, még annál nagyobb szólgálatja is. Schlauch is álmában se vélte, hogy valami szívességgel tartozzon az Ifjúnak, 's kivált hogy Vőségen járjon az esze ennek, épen nem gondolta.

Péter-Pálkor épen az Egyházi szólgálatot végzette Szováty, a' Sz. Kút Kápolnájában. Schlauch, a' kinek egy borvevői egygyességet kelle papírosra tétetni, meg várta az ajtó előtt, 's nyájasan hívta meg őtet ebédjére. A' Király asztalához való hívást meg vetette vólna ezért, a' szerelmes ifjú. Derűlt orczával lépett-be Schlauch után a' konyhába, szája köszönt, szeme intett, keze kezet szorított, mind futtában; 's kénytelte szíve nem sejtette a' zivatart, mellyet a' sors kóválygó gyermeke a' történet felikbe borított. Már meg vólt írva a' Contractus, az utólsó pontig, csak pecsételni kelle. Szólgai készséggel ugrott-fel Gábor, tollát fűle mellé szúrva a' gyertyatartóval, 's pattant vele a' konyhába. Lencsi épen a' vesepecsenyét spékelte, a' mint a' kedves gyertya

gyújtó a' háta megé lépett, 's a' szép hó-fejér nyakra, egy csókocskát legygyintett. Meg-fordúlt a' kis electromi szikra csattanásra a' lyánka, hihető megtudni kicsoda a' mérész? 's szerencsétlenségére a' szerelem, 's tűz körűllángolta piros szácska került a' jó Jegyző csókja elébe; oda pattant az, meg viszsza először, másodszor is szerencsésen, de harmadszor, az ördög incselkedéséből e' vagy önnön ingeréből? épen akkor dugá-ki fején a' zöld bársony sipkát Schlauch, megnézni kész lesz e' hamar az ebéd? 's látja a' gyászos gazdálkodást, a' fűszerrel olly bőven bánó kuktát a' konyhában. Kész lesz e' hamar az étel? kiáltja durva tónnal a' lyányának, 's a' felriadt gerle-pár nem reppen olly vadúlva-el egymástól, mint Gábor Lencsijétől elpattant. Szívére rohant elébb a' vére, majd az orczákon lángolt, reszkető kezében félig leégette a' gyertyát, míg lángot bigygyeszthetett kanóczára. Ah! csak el ne ugrottál vólna, sipegé a' remegő lyánka, majd mit gondol Atyám Uram? — Már meg esett jó lyánka! Csak a' vén bűnös, kit a' gyakorlás megedzett, Ura mindenkor a' maga arczája színének, mozdúlatjának, 's indúlatja jelenségeinek, az újjoncz próbátlan, 's az első alkalmatosságon rajta veszt! — Ej katona dolog édes angyalkám! így biztatá be menő félben pityergő lyánkáját Gábor, még jobb, hogy látta Fogadós Úr, hogy nem czibáltuk egymást, leg alább már most nem lesz előtte újság, ha lyányát meg kérem tőle. Ha kosorat kapok, tudom én, hol mély a' Zagyva!

Hegyes tökön űlt most az asztalnál a' jó Jegyző, mert látta, hogy Schlauch mord szótalan, 's a' szegény Lencsi eránt, valahányszor ez befordúlt, 's ételt hozott, durva heves; az ifjúra tekinteni pedig kikerűlte. Korán haza kullogott szegény, egy két bíztató szócskát lopván Lencsijéhez, 's haza mentében elhatározá, hogy a' jövő

Vasárnap szerencsét próbáljon a' Schlauch házánál. Kenyerem van hála az Egeknek! így szólla, szobámba be uem húll az esső, roszszat nem mondhat reám az irigyem is, gazdagok nem lehetünk mindnyájan. Igy hát csak van jussom egy Fogadós leányát reményleni.

Hallod e' kölyök! ezek valának épületes szavai Schlauchnak a' leányához, a' mint a' vendég eloszlott, micsoda szövetséged van neked azzal a' téntakeverővel? — Az orra hegyitől a' füle tövéig fagyott a' vér a' szegény lyánka arczain; látta, hogy itt a' tagadás elkésett orvosság: édes Atyám Uram! mi már régen kedveljük egymást, felele. —Micsoda? rivalt a' Fogadós, mint a' Béres a' jármot óldalgó tinóra, bor-szederjes orczája kék leve mint liliom, sipkája két füle közzé a' tarokra csuszszant, 's már már a' csudatévő bot végett kerengtek, szemei a' szobában — a' mint hál' Istennek! még korán eszébe ötle, hogy Lencsit nem lészen jó elkedvetlenítni, úgymint a' kin, minden fordúl meg a' háznál; osztán talán a' természet is élt a' maga jussával, 's irgalomra bírta lyánya eránt, ha bár a' rágalmas világ, a' természet ezen kötelérő1 sokképen vélekedett is. Elég az hozzá, Lencsi veretlen maradt, a' kúlcsolt kezek kimeredtek, és Schlauch még mindég hevet fúva, de még is magát tűrtetve, zuhant-le ismét karos székére, 's szelid oktatását igy intézé roszsz ösvényre tévedett leányához: édes leányom! azt csak fel-teszed felőllem, hogy eszem van megfontolni a' dolgot? hogy? — Ezen bévezetésre mit gondolt Lencsi, nem tudom, de reá nem felelt semmit, csak gördülő könnyeit törölgette; hanem Hazám' Irói számokra itt kénytelen vagyok, egy új-intést adni az eránt, hogy Bé-Vezetéseikben inkább hajoljanak az olvasó Közönség eszét magasztalni, mint a' magokét. Mert ezen utóbbi, úgy is ki fog csillog-

ni a' munkában. — Észre vette hibáját a' mi Schlauchunk is, annálfogva bőlcsebben mint róla feltehetnénk, imígy folytatá szavait: téged is édes lyányom, okos leánynak esmér a' környék, ha szinte most az az átkozott nyalakodás, úgy látszik, motozkáz is az agyadban. Már most fontold-meg édes gyermekem, te a' gazdag Fogadós leánya, egyetlen egy leánya, a' kiért húszast, tallért veregettem láda-fenékre, 's adogattam-ki kamatokra, a' kiért éjjel nappal töröm, rontom magamat; te a' ki a' Tarjáni Kasznárhoz, a' ki csak más ember mint ez a' tollfaragó, mehettél vólna, 's még úgy adhatja Isten, jó nemes házból való legénykéhez fogsz mehetni, egy paraszt sütéshez, egy tentás körmű parasztok' szólgájához akarod veszteni magad, a' kire ha Bíró, Törvénybíró, 's valamellyik az érdemes Kupak-Tanácsból meg haragszik, veres kukuritzával voksoltat ellene, hogy megmaradjon e' vagy sem?

De édes Atyám Uram! az én Gáborómat az egész falú szereti.

Szereti, mert még nincs felesége, 's addig legalább fele, még pedig fontosabb fele a' falunak, az Aszszonyi Nem nem ellensége; de házasodjon meg csak, még a' tyúkját is kergetik, ha az útzára kibolyong. Jobban tudom én azt édes lyányom, (ismét az átkozott önhittség!) 's egy szó annyi mint száz, e' mai naptólólta a' nyalakodásnak vége legyen, mert Vőm ugyan illy forma kapa-kerűlő soha se lessz. Érted e'?

Ezzel vége lett a' leczkének. Lencsinek repedezett a' szíve, könnyei ömlöttek mint zápor, kifordúlt kegyetlen attya elől, ki egyébb szerelmet a' pénz szerelmén kívűl nem esmért, 's azt vélte az Istenadta, hogy az egész tágas világ elhagyta, 's maga maradt szíve nem bírható bánatjával.

Az alatt, a' remény hánykódási között, Násznagyot kerített a' szegény Szováty. A' Násznagy betanúlta a' czikornyás Megkérést, a' kocsi a' Peszmeg eleibe hozta a' Kérőket, 's a' Jegyző sebes szívveréssel szállt le róla. Ránczolt homlokkal fogadta a' sejtő Schlauch kelletlen vendégeit, 's a' szegény Lencsinek présbe szorúlt a' szíve, 's még halványabb leve orczája' sáppadása.

A' szokott köszöntések után el - kezdte a' Nász - nagy a' maga mondókáját, mint nem jó magának lenni a' társaságos embernek e' világon, 's e' végre, melly bölcsen teremté az Isten Ádám mellé Éva Anyánkat, melly értelmesen ellátta ezen bölcs Isten - rendelését Szőllős becsületes Helysége érdemes Notáriussa, 's Kántora Szováty Gábor Úr is, mint nézett széllyel a' tágas világba egy gyámol, egy társ végett, 's mint lelé - fel szíve tárgyát a' szép, jó erkölcsű, szemérmes Schlauch Eleonorában, Nemzetes Schlauch Cziriák Úr hajadon leányában; kit tehát ő általa mint Násznagygya által ezennel jövendő Hitvesének megkéret.

Karszékén hátradűlve, papier-maché félfontos öblű pixissét fricskázgatva, nem hallgatva, csak feleleten gondolkozva, várta a' Fogadós a' Kérő utólsó szava elrezgését a' levegőbe. Bőlcs pauzát engedett még utánna, melly alatt megegyengetvén teste maszszáját a' széken, és sipkáját udvarisan szellőztettvén a' főn, minthogy sérteni nem akarta a' még jövendőben is sokra használható Jegyzőt, egynehány mivelhogy, minekutánna, ámbátor, jóllehet és nem különben szócskák közbespéklései között, olly ékesszóllással, a' millyennel csak egy Korcsmáros rhetoricája bírhat, hoszszasan, annyival is inkább homályosan előadá a' lyánka részéről való fontos akadályokat; a' legény részéről való csekélységeket ravasz nyájassággal elmellőzvén. Ah értetlen szavai zavarjából, csak hamar kiérté szegény Szováty a' ko-

sarat! Szíve szétpattanni készült a' jámbornak; nyelve ínye közt akadt, szemei érzéketlen meredeztek a' falon, 's rogyott képe és állása követ indithatott vólna. Kért, rimánkodott, esdeklett; maga és Lencsije Schlauchnak, fogadásokat tett; kinézéseit, reményeit, sorsa derűléseit tárta-ki, mind hijában! nemes legényt várt Kérőnek Schlauch, 's *szíve* kemény maradt, mint roszsz fövő lencse, bár hányszor tevéd is új láng elébe!

Borús gondolatokkal terhesen vett búcsút a' legény a' Fogadóstól, a' lyánkát nem látta sehol, 's mint eszméletlen automát ült kocsijára fel. Alig tűnt-el szemei elől a' Fogadó — egykori bőlcsője, most sírja reményeinek — azonnal nyújt a' kocsis egy kis czédulát a' komor feltételekkel vajlódó ifjúnak, 's új élet súgára lövelt azonnal éj nyomta lelkére: „ne ess kétségbe édes Gáborom! ezt írja benne angyali lyánkája, tanúlj várni, tűrni, reményleni; hozzád hűséges marad a' sírig Lencsid!" Egy palaczk borral nyújtá a' papirost a' szegény lyánka a' Kocsisnak: a' bor kendnek! így szólla, a' levélke Jegyző Úrnak, majd az úton. Egyszerre megnyílt a' Szováty szíve zárja a' reménynek, 's a' Násznagy szíves biztatásainak. — Nem vágják-le egy csapással a' fát! mondá ez. — Roszsz vár az, mellyet egy ágyú-lövéssel megvesznek! mondá a' Kocsis, egykori katona, 's a' jámbor Jegyző igazlá mind kettőnek szavait. Feltevé magában megtanúlni a' kedves lyánkájától ajánlott mesterséget, a' várást, tűrést, reménylést, 's az időre bízni gyász sorsa kifejlését! Szép, hasznos, 's bölcshöz illő egy mesterség Domine Notarie! de bizony mondhatom, nem könnyű. Repűlnek a' szív vágyai, reményei a' sólyom' sebes szárnyain, az idő pedig csigaként mász, 's vánczorg, mint lábbadozó beteg!

De Lencsi a' jó lyánka azon Orvoshoz hasonlitott, ki mást gyógyít, maga sínlik. Hajnalt

lerített az Ifjú éjjére, maga, mint beteg, kinek
ɔírása felett élet és halál küszdenek, vánczorgott
ı' kietlen életben; fonnyadott mind nedve fo-
;yott plánta, hervadtak az orczák, bádgyattak a'
zemek, az örömtelen szív ritkán bocsátott mo-
olygást a' hajdan nyájas ajkakra, 's ismét részt-
éve súgdosta a' nem mulattatott vendég : mi lel-
e a' szegény Lencsit? Miért nem a' régi ízes éte-
e? ah, szótalan bús-hámész lyánka hozta azt elébe!
Ámor az önkényű gyermek, kihagyja ugyan
ıéha szólgálni Védettjeitől a' bájos kelyhet, mel-
yet azoknak készített; de az igaz szívet, a' tisz-
a hűséget ritkán hagyja jutalmazatlan. Gyakran
sak vágyat, szomjat élesít halogatásával: mert
ól tudja a' ravasz kis Isten, hogy az intésünkre
ɑindég kész öröm csak félig leélve suhan-el tőlünk!

I v ó S z o b a.

(Alkonyat.)

Schlauch a' hoszszú asztal végin ül, fejét ke-
ére támasztva, előtte a' nagy tobák-szelencze,
nellyből gyakran szippant. Lencsi kenyeret da-
;aszt. Az asztalnál három parasztok ülnek, ke-
ıyereznek és isznak.

Schl. Hová valók kendtek atyafi?

Első par. *(palócz szójárással.)* Hasznosra
Jram; borokat vittünk Rimaszombatba, 's most
'iszsza-menőben vagyunk.

Schl. Mi Ujság arra?

Parasztok. Szárazság Uram bíz ott is mint
ni körültünk.

Más. Par. Lyányaszszonyka! még egy ittze
ɔorocskát! *(Lencsi el.)*

Első par. Be gődénynek való torkod van!
ıem látod, hogy bealkonyodott?

Más. par. Ej Bátya! hiszen egy ittze hár-
munknak csak addig tart, míg felhozzák.

S c h l. Hiszen micsoda Hasznos ide? Egy óra alatt ott vagynak kendtek.

E l s ő p a r. Ott ám Uram! de a' mi nappal bolha-ugrás, éjjel nagy út, kivált Hasznos felé. Megjártam már egyszer, nem szeretném újra járni az ördög-tánczot.

H a r m. p a r. Mikor az Óriás reáijjesztett Komám Uramra?

E l s ő p a r. Akkor ám! Azólta csak nappal megyek, ha menni valóm van. Nálunk a' jámbor lélek éjjel maradjon otthon. *(Lencsi felhozza a' bort, 's dolgához lát.)*

S c h l. *(rés figyelemmel.)* 'S mi vólt a' szomszéd, mi?

E l s ő p a r. Hát Uram — épen Nagy-Tsötörtökön, most lehet mint egy kilencz esztendeje, fáért mentem az erdőre, hogy az innepbe legyen minél főznünk egy kis leveskét. Dél előtt egy kis essőcske szemzett. Délután korán kiindúltam, de egy száraz tuskóval soká vesződtem, míg feltehettem, 's a' lombár ökröm is a' nyálkás úton megsiklott, 's egy vízmosásba dűlt. Reám borúlt az estve, a' mikorra a' hegyek közzűl kibajlakodtam. Az allyban — ha vólt valaha az Úr Hasznos felé — egy kereszt út ágadzik két felé; egygyik a' Várba visz, másik a' faluba. Én az utóbbiba akarok csapni, 's jó kedvel pípázgatok a' szekerem elején — a' mint ökreim egyszerre csak megállnak, 's szilajon fújni kezd mind a' kettő.

K e s k e n y P i s t a Zsivány. *(belép, 's hallgatja. Övében két pistoly, oldalán kard, bal válán fényes balta, jobb válán karabély függ. A' beszéllő észre nem veszi, a' többiek reá bámészkodnak. Schlauch köszöntést int néki.)*

E l s ő p a r. *(folyvást beszéllve.)* Rájok rivalkodok, 's hol egygyiken, hol másikon pattog az ostorom — hijában! mintha leszegezték vólna Uram őket. Leugrom mérgesen a' kocsimról, hogy

majd megfogom a' Lombár szarvát, 's hát Uram — a' hajam szála még most is emelkedik ha rá gondolok — a' Vár felé vívő út szélin, ott áll egy iszonyatos nagy Oriás, a' karjat felém terjesztve. Megfagyott bennem a' vér, mert az Oriásról már az előtt is sokat hallottam én az öreg Kereszt-Apámtól. Eszemen kívűl fogtam-meg a' másik ökröm szarvát, 's útba csavarítottam a' szekeremet. Hajtottam a' hogy az ökreimtől telt, 's hátra nem tekintettem vólna sokért. Gondolja-el az Úr, még hazáig kétszer mutatta magát az Oriás, egyszer vadász ruhában, 's tüzet kért tőlem a' pipájába, mászszor vén kóldús ruhában alamizsnáért könyörgött. Szerencse, hogy a' Kereszt-Apám megtanított — az Istèn áldja-meg! — hogy illyenkor ne szólljak egy szót is, csak adjak, a' mit kér. Tüzet is, 's egy darab czipót is adtam néki, mert pénzem nem vólt, 's elment előlem, de a' hideg még otthon az ágyamban is tört belé.

Keskeny Pista. Tán csak ijjedtedbe a' szemed káprádzott, főldi! már én csak szóba álltam vólna vele, hogy ki apja fia? — Bort ide húgám! 's valami rágni valót is! (*Lencsi hoz kenyeret, sajtot, bort.*) Ejnye be meghagytad magad rózsám! tán a' hideg lel? (*Lencsi vállat vonít.*)

Schl. A' lyánnak, mint a' paripának hamar esik baja.

Pista. (*mohon eszik és iszik.*) Oda ki egy pár legény vár egy ital bort húgám!

Lencsi. (*bort viszen-ki.*)

Pista. Nem kerestek itt szomszéd a' Vármegye kutyái?

Schl. Egy lélek sem.

Pista. A' Tari hídnál láttam a' Commissáriust két Hadnagygyal, magam a' híd alatt lappangtam. Hallottam, hogy engem nyomoznak — szerettem vólna rájok sütni a' karabélyom, de setétben levegőt lő az ember, cserje pedig nincs

közel. Ha itt keresnek, mondja-meg kend szomszéd, hogy öntöttem már golyóbist a' számokra; kivált a' Pásztói hadnagy számáre kiélesítettem a' baltámat, szeretném a' pokol ebét meghámozni vele. (*Lencsihez.*) Megitták a' borokat ott kinn a' jámborok?

Lencsi. Meg! az enni valót eltették a' tarisznyájokba.

Pista. Okosan! magam is azt teszem; mert még ma könnyen meleg estvénk lehet. Mindenfelé felzúdúlt a' Vármegye, de mi se vetjük keresztbe a' kezünket. Egynehány elől elzárjuk a' napot azt csak tudom. No szomszéd, áldja-meg kendet a' szakállas kóldús! (*el megy.*)

Első par. Átkozott egy gavallér! kicsoda ez Uram?

Schl. Keskeny Pista.

Parasztok. Ez a'?

Más. par. Ugy Bátya tán csak ne mozdúlnánk mi reggelig innen.

Harm. par. Bizony Komám Uram én még jobban félek ettől, mint az Oriástól.

Első par. A' mint akarjátok. Jó helyen vagyunk.

Schl. Mit is botorkáznának kendtek késő éjjel?

Első par. Eredj hát ki Öcsém! vess a' lovaknak (*második paraszt ki megy.*) 'S Keskeny Pista, úgy látom, rovásra eszik iszik itt Jó Uramnál?

Schl. Rovásra ám, mellyet a' nagy harang fizet-meg! Még mi köszönjük-meg, hogy meg nem veti szívességünket.

Első par. Szép egy Uraság! Kár, hogy észre sem veszi, mikor rántják-ki alólla a' gyékényt.

Schl. Már nem viszi meszsze — nagyon utánna estek. Nem régiben igen megszorította a' Pásztói hadnagy, azért feni reá olly nagyon a' fogát. (*második paraszt be jön.*) De szomszéd,

hogy szónkat ne felejtsük, az Óriás gyakran megjelen a' kendtek határán?

Első par. Miólta engem megjádszodtatott, azólta már egy Hasznosi emberre is reá ijjesztett.

Harm. par. Úgy! a' Táska Jánosra!

Más. par. De bíz a' Szilva Péter is látta most esztendeje a' Vár falán állani, de a' mint mondja, távol esett tőle.

Schl. Ugyan millyen lehet az az Óriás?

Első par. Millyen lehet Uram? Csak ollyan, hogy az Úr se ringatni való gyermekecske, de még is csak ölbe való csecsemő hozzá képest. Fejét nagy sisak borítja, szemei szikráznak, szája lángot okád, 's kezében irtóztató buzogány forog. A' hangját nem hallottam Uram, de a' Kereszt-Apám mondta, hogy ollyan, mint az ordító Oroszláné.

Más. par. Hú! már úgy irtóztató!!

Harm. par. Tán láttál valaha oroszlánt Öcsém?

Más. par. Nem bíz én Bátya, de csak ha Óriás beszéll, gondolom, hogy nem sipeg, mint öreg anyám-aszszony!

Első par. Az öreg Kereszt-Apám idejében majd mindennapi vólt a' vár körűl, sokat is tudott a' jámbor róla *(súgva)* mert köztünk maradjon a' szó, vette is hasznát az Óriás barátságának. Az akkori öregek beszéllik, hogy majd leszakadt róla a' ruha, ha ki ment, otthon pedig bor, pecsenye a' mennyi kellett: 's bizony unokái is nem utólsó gazdák Hasznoson. Hej ha magam is gyermek észszel nem bírtam vólna, most nem nyomorognék ám így!

Más. par. Hogy hogy Bátya?

Első par. Csak úgy Öcsém, hogy csak nem térden állva rimánkodott nekem a' szegény Kereszt-Apám, hogy mennyek vele Ivánkor fel

a' várba, hogy emberré teszi még a' maradékomat is; elbeszéllett mindent, hogy fekszik, és melly tájon a' kincs. Uram, már az ásót is fogtam a' kezembe, ki is kísértem a' Kereszt-útig, de a' mint a' Vár felé tekintettem, 's az Óriást egy kék lángú tűz felett állni láttam, mintha ostorral vágtak vólna, úgy riadtam haza; soha se vehetett többé reá a' szegény Öreg. Illyen a' gyermek! Most már több eszem vólna, de hol akadok emberemre?

S c h l. 'S azt mondja kend szomszéd, hogy kincs fekszik a' Hasznosi Várban?

M á s. p a r. Hisz' azt az egész falu tudja.

H a r m. p a r. Az öreg Rigó Máté reá is akadt egyszer a' pincze lyukára, a' pénz lángról, de az Isten adta nem tett jegyet magának, 's többé nem akadt reá.

E l s ő p a r. Ha reá akadt vólna is — nem addig van még a' Komám Uram! A' pénz helyére tán csak magam is rá találnék — de mi haszna! ha egy krajczárt se vehetek-fel belőlle? Nem tud arról Hasznoson a' mostan élők között annyit mondani senki, mint én; mert nékem mind egy betűig elbeszéllte az öreg Kereszt-Apám. Pedig már a' csak tudta, ha egy valaki a' Hasznosi Vár minden szege-lyukát.

H a r m. p a r. Az öreg Galuska Ferencz? de hisz' a' tudta!

S c h l. *(Lencsihez.)* Tégy egy kis sajtot ezen jó emberek eleibe, 's kenyeret is hozzá.

E l s ő p a r. Uram! nem telik a' pénzünk, pedig a' fúvarunkat nem örömest kezdenénk-meg.

L e n c s i. *(sajtot, kenyeret teszen-fel.)*

S c h l. Ej ne búsúljanak azon kendtek; ingyen adom.

E l s ő p a r. No már úgy köszönjük szépen. *(esznek.)*

Schl. Beszélljen kend valamit szomszéd abból, a' mit a' Kereszt - Attyától hallott, a' Várról, a' kincsről — nagyon szeretem az ollyast hallani.

Első par. Szívesen Uram, de *(körültekintve.)* nincs e' a' háznál fekete macska, fekete kutya, vagy az Udvaron fekete Kakas?

Schl. Macska, kutya nincs — Kakas nem tudom; Lencsi?

Lencsi. *(mosolyogva.)* Nincs! veres mind a' kettő.

Első par. *(többnyire titokzó súgó hangon beszéll.)* Mert lássa az Ur, a' fekete állatok, de kivált ez a' három egyenesen a' kincs-őrző lelkek zsóldjokba vagynak ám. Még ki sem ejtjük a' szót, már megviszik nékik, 's az ember könnyen juthatna valami tréfához, a' mit meg nem köszönne. — No tehát — vólt e' az Ur valaha a' Hasznosi Vár omladékinál?

Schl. *(közelébb ül a' beszéllőhöz, és szintúgy sugdosva.)* Nem biz én, de meszsziről láttam, a' mint Jobbágyiba jártam borokért.

Első par. No lássa az Ur — a' Vár azon szegletén, a' mellyre Szent Iván napkor, éjféli 12 órakor, egyenesen reá süt a' hóldvilág, van egy pincze ajtó. Azon megy-le az ember ollyan viaszgyertya - világánál, melly halott felett égett, vagy temetésnél kap az ember. De elébb az ajtóban megjelen az Oriás, 's megvisgálja, ha van e' jussa az embernek a' kincshez, vagy sincs? Ha nincs — az Isten legyen irgalmas bűnös lelkének! Megadja az árát, hogy a' lelkeket bolygatta. Szét - tépi az Oriás, mint a' csepűt szokták az aszszonyok, midőn új markot kötnek a' gusalyra;

Schl. Lánczos hordtát! de hát kinek van jussa ahhoz a' kincshez? Hiszen gondolom nem ma tették azt oda.

Első par. Nem ám Uram, se nem tegnap. Hat egész száz esztendeje annak, hogy a' kincs föld alatt nyugszik. Tudom én azt is, hogy került oda. Lássa az Ur — a' Várat valaha egy hatalmas Gróf építette, a' pinczét csupa merő temető, és krypta-kövekből, mellyekhez a' meszet úgy csináltatta, hogy az embercsontokat porrá törette, 's fekete tehén tejével, 's fekete állatok vérével kevertette. Nem mert senki szóllni a' hatalmas Grófnak, midőn a' temetőket bolygatta, övé vólt az egész Mátra környéke; de az Ördög, Isten bocsásd bűnömet! bele szóllt ám a' dologba! A' mint készen állott a' Vár, és pinczéje, megjelent lánczzörgetve a' Grófnak. „Hallod e' fiam! így dörgött hozzá, megépítetted segítségemmel a' pinczét, bírd míg élsz békével, rakd belé kincsedet, sok víz le-foly a' Zagyván, sokszor húll, és leolvad a' hó a' Mátra csúcsáról, míg pénzedet valaki háborgatja, sok Mátra szele elsuhan várad felett, zőld penész űl ezüstödre, rozsda eszi-le a' kádak abroncsait, de hozzá nem nyúl senki, míg én nem akarom. Rá teszem hóltod után kezemet, 's le nem veszem egy könnyen azt róla!" Rablott a' gonosz Gróf, megfosztott árvát, özvegyet, 's jámbor útasokat, rettegett tőle Mátra környéke; de nem bírt vele senki. Az igazságtalan kincs szaporodott, mert a' Sátán vólt a' rabló czimbora. Kádakra rakta le azt a' Gróf, 's annyira gyűlt már, hogy a' pénz terhe alatt behorpadt a' főld. Két kádban van az arany, négyben az ezüst, tizenkettőben a' réz.

Schl. *(fészkelődve.)* Teringettét! szeretném látni, kivált az aranyakat. Két káddal? Nem tudom hány akósok lehetnek?

Első par. Már azt Uram én se tudom; mert a' Kereszt-Apám nem igen emlegette.

Harm. par. De hát a' Gróf fia nem kapott a' kincsből?

Első par. Nem is vólt fia, de ha lett vólna is, hallhatta Komám Uram, hogy ebűl gyűlt szérdék nem megyen ált a' maradékra. — A' Király nem győzte már hallani a' sok panaszt a' Gróf ellen, öszvegyűjti minden hadát, 's egyenesen Hasznos alá jön vele. Mint egy ingovány, úgy rengett a' főld Mátra körűl, a' sok ló, 's ember alatt. Csatáztak, harczoltak — meszszeföldről ide gyűlt a' varjú, holló, sas a' dögtestekre. A' Zagyva a' véres haboktól olly nagyra áradt, mint a' Duna — nem tehettek semmit a' Grófnak, mert az Ördög újra megjelent néki. „Nesze fiam! így szóllt hozzá, fogd ezt a' kardot! de csak védelmedre használd; ölni nem szabad vele. Mihelyt szándékkal vérbe mártod, vége az erejének, 's el vagy veszve!" Ki-ki rohant a' Gróf, kardjával a' Várból, meg-forgatta azt maga körűl, maga felett, 's oszlott mint a' csirke a' jó Király tábora, 's mindég győztesen tért várába meg a' gonosz Gróf. De egykor gazdag Zsákmányt kapott, mert a' Király Sátorát rablották - meg egygyik czinkosával, a' czudar nagy szemű Breznyikkel. Öszvevesztek a' préda felosztásán — mert tudja az Úr, hogy a' bűn barátsága ritkán tart hóltig — a' Gróf nem akart részt adni, mert mindent a' maga kardjának tulajdonított; Breznyik azt vitatta, hogy közös vólt a' veszély, 's szemre hányásokat tett. Méregre fortyan a' Gróf, kirántja dühössen az ördög kardját — 's keresztűl üti vele a' maga czinkossát. — Vége lett azonnal a' szerencséjének. Reggelre kelve megfúvatja a' bús Király a' trombitát a' táborában, reá rohan a' várra, le-konczolja az őrizetet, 's a' várat könnyű szerrel be-veszi; de a' Grófot, kit leginkább keresett, nem találja. Futnak-lótnak az emberei, maga is kutatja a' Vezérével — megyen a' Vár Kápolnájá felé — hát közel annak ajtajához találják véréban fetrengve a' bűnöst. Egy öreg

szólgája azt vallotta, hogy látván a' maga veszedelmét a' Gróf, a' Kápolnába, mellyben esztendőktől ólta nem vólt, akart besietni, de az ajtó nem akart megnyílni néki, 's kétségbe-esve az ajtaja előtt rohant az Ördög ajandékozta kardba! Szemei tojásnyira düllyedtek-ki, nyelve egy réfnyire nyúlt-ki szájából, 's haja szálai mint süldisznó tövissei meredtten álltak fel felé!..

Harm. par. Hja! így fizet az Ördög a' maga barátjainak.

Schl. Hát a' kincsből mi lett?

Első par. Kerestette a' Király mint a' tőt; rontatott, bontatott, ásatott — de a' kincsnek hűlt helye! Reá tette a' Sátán a' kezét, 's nem akadt reá senki. Ritkán is szűl Anya ollyan gyermeket, a' kinek jussa vólna azt felvenni. Az öreg Kereszt-Apám hat száz esztendők alatt még csak második vólt, a' ki belőlle vihetett; de ő is a' jámbor későn tudta-ki tökélletes titkát a' kincsnek. Én már tudom, de mi haszna? nekem nincs hozzá jussom!

Schl. Lencsi fiam! hozz egy pár ittze bort fel! Igyunk a' jó Király egésségéért!

Lencsi. Van még ide fel! *(tölt, 's a' Hasznosiak eleibe teszi.)*

Schl. Igyanak kendtek szomszéd! zsebekben marad az ára.

Parasztok. Köszönnyük jó Uram szívességét! —

Schl. *(Közel az elsőhöz csúsztatja székét.)* 'S olly ritka madár férhetne a' Hasznosi Kincshez szomszéd?

Első par. Ritka ám Uram! mert először: hetedik gyermeknek kell néki lenni, ugyan azon egy Apától, és Anyától; e' mellett másodszor: a' jobb kezén lévő kis újja körme vak legyen, a' többi pedig tiszta mint a' kristály. Harmadszor: Másod magával menjen pén-

zért közel-attyafiával, vagy házastársával, hogy egygyik a' kendőt, vagy zsákot tarthassa, másik a' pénzbe markolhasson! Negyedszer: Még az Oriás is parancsol egy két dolgot, a' mellyet néki tellyesítni kell. 'S illyen gyermek lássa az Ur nem mindennap születik.

Schl. *(ki az utólsó szavak alatt a' körmeit visgálgatta, bús sohajtással.)* Nem ám!

Első par. Az öreg Kereszt-Apám hetedik gyermek vólt, a' jobb kezén meg vólt a' vak köröm, be is tellyesítette híven a' mi parancsoltatott, de az utólsó feltételt nem tudta, mert arról a' szép Apjától, a' ki hasonlóképen tudott valamit a' Kincs dolgában, semmit se hallott. Igy hát először csak maga menvén, semmit sem hozhatott; második útjában csak közönséges hamvast vitt, a' melly mihelyt pénzt rakott belé, mindgyárt hamuvá égett — tehát ismét hijába fáradt. Harmadszor, mert már megszánta az Oriás, 's megmondta néki a' titkot, jól készűlt kendőt vitt Galuska Kereszt-Apám, de hogy én olly szamár vóltam, hogy nem mertem vele elmenni, egy hitvány gyereknél egyebet nem kapott maga mellé, 's az tudni való nem sokat bírt-ki a' kendőbe. De csak még is meglátszik annak a' kevésnek is a' nyoma az Unokáim.

Harm. par. De meg bizony! Hát miért nem ment többször?

Első par. Készűlt szegény, de egy hónapba csak egy útat szabad ám tenni Komám Uram! hóldtőltén, 's az alatt, emlékezhetik kend reá; hogy a' mint a' Mátrában a' Vármegye fáját vágtuk, a' szálfa agyon ütötte a' jámbort.

Harm. par. Gyermek vóltam, de jól emlékezem reá. Azt se mondhatta szegény: Uram Jézus!

Más. par. De hát miért nem vitt gyapjú-zsákot? Fért vólna abba!

Első par. *(kaczagva.)* No, ugyan megadtad néki szép Öcsém! hát tele pénzel ki bírta vólna-ki a' pinczéből? Osztán győzted vólna azt fekete állat véribe megmosni. Mert a' kell ám hozzá, jó Öcsém Ezt nem tudta a' szegény Galuska Ferencz, 's azért égett öszve a' kendője, mihelyt pénz ért hozzá. A' vérrel gyűjtött kincset, csak vérrel festett jószágba szedheted-fel.

Más. par. A' manó jut így a' kincshez! Annyi annak a' csínnya-bínnya, hogy itélet-napig sem akad annak embere. Hát még, gondolom, az Oriás sem parancsol néki kukuriczát morzsolni, hanem megszólgáltatja vele igazán a' mi kevéshez juttatja.

Első par. Nem biz az Öcsém; mindég ollyat parancsol, a' mit könnyen tellyesíthet az ember. Mert látod e', azt beszéllik, hogy a' mint a' Gróf hólta után egyenesen a' pokolba ballagott, nagy bánatos rimánkodásira megengedődött néki, hogy addig míg halandó akad, a' ki felveheti a' kincset, ő őrizhessse ott Oriás formában a' Várban, esztendőnként egyszer ehessen a' Vár körűl álló két körtefa gyümölcséből, 's csak azután, ha a' kincs ki-fogy, mehessen a' lelkek nyugodalmára. Hát a' nyomorúlt a' maga jobb vóltáért is igyekszik ő azon, hogy az a' kinek jussa van a' kincshez, bóldogúlhasson. Az öreg Galuskának csak azt parancsolta, hogy soha naponként többet egy pohár bornál ne igyon. Nem is ivott, pedig az előtt többet, vólt ittas mint józan, 's csak azt mondhatom, meg nem ivott tiz esztendő alatt annyi vizet, a' mibe egy tojást megfőzhetnénk.

Schl. 'S mikor lehet az Oriással beszéllni?

Első par. Leg először csak Szent Ivánkor, vagy Nagy Pénteken éjféli 12 órákor. — Azután pénzért lehet járni minden hóldtöltekor. De még meg se jelen ám minden ember szavára sem O-

riás, se kincs, se pincze ajtó. Vagy, ha megjelen, nem köszöni - meg. Hanem az Úrnak azt is megmondom. Esmeri e' az Úr az Ördögborda nevű fűvet, masként Ördög-óldalnak is hívják?

Schl. Nem biz én!

Harm. par. Dehogy nem; csak a' nevét nem tudja az Úr. Elég van Tar körűl. Olliyan mint a' bürök, kétóldalt a' levele. Nem eszi azt Uram sem ember, se marha.

Schl. No 's?

Első par. Ez Uram csak egy óráig virágzik egész esztendőn által, épen Szent Iván nap előtt való éjjel, tizenkét órától egygyig. De ha megbotlana benne, se láthatná azt meg más, csak a' ki a' mint mondám, vakkörmű hetedik gyermek. Ez tehát szakít a' virágjából, 's most már hívhatja az Oriást, 's a' pénz mindenütt kék lánggal ég előtte a' föld gyomrában.

Harm. par. Pedig most mindgyárt itt az ideje. Három hétre Iván napja. — Biz' addig még egy kaszát is kellene vennem Komám Uram!

Most több Útasok érkeztek, 's a' csudás beszédnek vége szakadt. Lencsi a' legokosabb hallgató, nevette magában az ostoba babonát; nem így az Attya. E' csudákkal rakott mese mind egy szálig hiedelmet talált buta fejében. Álmatlan forgott egész éjjel ágyában. A' Hasznosi kincs keringett képzetében, 's hajnali szunnyadttában kényént markolászott a' két kád aranyban, mellyre különösebb foga vólt a' többinél. E' napságtól ólta gondolkozóbb leve, komorabb, indúlatosabb. Ha új vendégei érkeztek, első gondja vólt a' körmeiket visgálni, hol nyilván, hol keresett szín alatt, hol titkosan kémlelődve; 's a' mint reménye foszlott, úgy kedve naponként borúltabb leve.

A' ravasz Lencsi csak hamar elleste az Attya bibéjét, 's a' szerelem kis Istene, ki minden forgácsból fúr, farag, hamar tanácsot lövelt a' szerelmes lyánka rézs eszébe. Pennát fog egy reggel, egy pár sort küld bíztos kóldúsaszszonyától Szőllősre, 's estvére borúlván a' nap, megjelen az idézett Jegyző, az epedő szerelem szárnyain. A' kamarában állott a' tanács, 's új reményre éledve tért Szováty haza munkába venni plánját. Épen a' napokban érkezett haza Pestről Csepey, néhai Oskolás barátja, egy tréfás eszű, és vérű ifjoncz, ki még a' mellett csak most végzette Juratériáját, annálfogva pajzán ifjúi szeszszel egészen tele vólt. Naponként tréfái kaczagásán szunnyadt-el Csepey, 's reggel új csín-plánt koholni ébredt-fel. Ezt kérte-meg Gábor Darabja fő rolléjának játszására, 's Csepey nem kérette magát kétszer, mind vére, mind barátsága kész kezet adattak vele az első szóra.

Egy hétre a' Hasznosiak megfordúlások után, a' Szőllősi harangozó betért a' Peszmegi Csárdába. Mint mondá, Mindszenten járt a' Veje látogatására. Leült az asztalhoz bora mellé, 's a' szokás szerint Schlauch közel simúlt hozzá körmöt visgálni. Mi újság Szőllősön? kérdi palástúl a' borozót.

Harang. Mi vólna Uram egy kopott faluban? Igaz! a' Notáriusunk, a' mint halljuk, Pásztóra készűl házasodni.

Schl. Ugy e'? Azt jól teszi, 's kire czéloz.

Harang. *(titkozódva.)* A' gazdag Szappanos lyányát kinálják kéz alatt néki közel a' Barátokhoz. Nem tudom belé vág e' az ifjú, mert még a' mint sejtem, a' Nagy Uram lyánkája űl a' szívén.

Schl. *(kedvetlenűl.)* Arról bizony csak tegyen - le.

Harang. No, ha nem Isten rendelése, elmarad Nagy Uram! De külömben bizony jó gye-

rek. Az egész falu szereti, józan, munkás, jó író, jó Kántor. Én ugyan nem ítélhetem-meg, de Tisztelendő Urunktól hallottam, hogy értelmes tudományos egy ífjú, 's Csepey Uram is azt mondja felőlle, hogy ha az újján vakköröm nem vólna, tán Papságra menendő lett vólna a' jámbor.

Schl. (*lobbal.*) Mellyik kezén van a' vakköröm?

Harang. Biz Uram én nem visgáltam. Jut eszembe, hogy valamellyik kis újján láttam.

Schl. Hm, hm! Hová való születés ő?

Harang. Fénszarusi, a' Jászságban. Vóltam az Attya házánál. Helyre egy gazda, de mint sok cselédes ember nem igen rúgodózhat a' jámbor. Kilencz élő gyermekkel van szegény, 's tudja Nagy Uram, hogy a' kenyeret, ha kilencz kéz szeli, hamar elfogy.

Schl. (*látszatós részvétellel.*) Ugyan hányadik gyermeke lehet a' Nótárius?

Harang. Biz azzal Uram nem szólgálhatok.

A' Harangozó megitta a' maga borát, 's czélját érve ballagott haza, kétes tanakodásnak hagyván rabúl Schlauchot. Szerencsésen beakasztotta a' horgot ennek szívébe, 's hánykódó elméjét ezer plán foglalatoskodtatta. A' Jegyzőnek, ki minden órán Veje lehet, mihelyt akarándja, vak köröm a' kis újján, az attyának kilencz gyermeke; már csak az a' kérdés, mellyik kezén a' vakköröm, 's hanyadik gyermeke ő a' Szüléinek? Fűtől fától tudakozódott ezen fontos pontok eránt, de mások előtt azok csekélységek lévén, senki se felelhetett. Végre távolról Lencsit vágyott kikémlelni; de ő szegény nem tudott Gáboráról egyebet, csak hogy szive tiszta, 's reá nézve első és utólsó fiú e' világon. Azomban a' kis álnok fél óra múlva simán előhozza, hogy mész kellene a' háznál, mivel a' konyha, a' szobák sárgák, füstösök. Schlauchnak egyszerre rés nyílik. Szől-

lős tartja a' környéket mészszel, 's mi helyes palást lesz kikémlelni a' Loci Notáriust. Fogni parancsol a' szólgájának, 's egy óra múlva Szőllősön terem a' Jegyző háza előtt. Vídor reményt mosolygva nézett-ki ablakán Lencsi az elpergő kocsi után.

Schl. *(a' Jegyző háza előtt.)* Meg állj Jancsi! — Kell e' Vendég Notárius Uram?

Jegyző. *(kinyitván ablak fiókját.)* Mennél több annál jobb Nagy Uram!

Schl. *(a' kölcsön köszöntések után belép.)* Egy kis mészre van szüksége a' lyányomnak; mondom: biz én egy úttal meglátogatom az én jó szomszédomat.

Not. Nagyra becsűlöm. Nagy Uram megemlékezését.

Le-űlteti vendégét a' Jegyző, gazdai szívességgel nyúl-be kék festésű szekrényében készen álló jó Ecsegi boráért, zsíros sajtot vesz-le a' mester-gerendáról, 's puha kenyere mellé teszi az asztalra a' Fogadós eleibe. Maga óldalt űl le mellé, 's nyájasan kínálja a' vendéget. Mint rézs macska az eger mozdúlatját, úgy lesi Schlauch, míg Szováty a' bort poharakba tölti, a' vakkörmöt, 's öröm derűl szívére, és arczára, a' mint azt a' jobb kéz kis újján megpillantja. Falatoznak, hörpölgetnek a' vendég, és gazda, kedv derűl, szív nyílik mind két részről, 's a' Fogadós siet a' másik fontos tárgy felé.

Schl. Jegyző Úr, nem Heves Vármegyei fi, úgy e'?

Jegyző. Én, Jászfi vagyok Nagy Uram! Fénszarún születtem.

Schl. Úgy e'? tehát szabad Jászfi. Vagynak e' testvérei?

Jegyző. Nyólcz Uram, én vagyok a' kílenczedik. Három már megholt, külömben annyin vólnánk, mint az Izráel fiai.

Schl. 'S hanyadik gyermeke Jegyző Úr a' Szüleinek?

Jegyző. Hetedik Nagy Uram!

Schl. (*felszökve ültéből.*) Hetedik? igazán hetedik? de nem egy Apától, anyától?

Jegyző. Soha se vólt az Apámnak több Felesége egynél.

Le nem lehet írni zajos örömét Schlauchnak. Ölelte, csókolta a' Notáriust, ki a' bámúlást csudálkozást remekűl színlelte.

Schl. Jegyző Úr! még egygyet kérdek: igaz e', hogy Pásztóra házasodik?

Jegyző. Csak annyi igaz benne, hogy ott kosarat nem igen kapnék — de —

Schl. No már jól vagyunk! (*derülten*) Az Úr az én Lencsimet akarta, 's a' lyány még most sem akar másról hallani az Úron kívűl. Úgy érez e' még az Úr eránta, mint eddig érzett?

Jegyző. Úgy én, Nagy Uram, míg élek!

Schl. No — csak az Úron áll, hogy Lencsi az Úré legyen, de szólgálatot kívánok érte, melly úgyan az Úrnak is szépen kamatozhat.

Jegyző. (*hévvel.*) Parancsoljon Nagy Uram! Csak a' lehetetlenséget nem teszem-meg kedves Lencsimért.

Most beparancsolta a' Notárius a' lovakat, a' Helység óljába, szénát adatott nekik, bort a' kocsissoknak, 's ismét leűlvén vendége mellé, be zárt ajtó, 's ablak közt megérté Schlauchtól a' Hasznosi Kincs titkát, mellyet már régen egy szálig tudott. Örömet villogó szemekkel ajánlotta magát Kincsásónak a' Pseudo-Adeptus, 's minden szükséges intézetek szóval elrendeltettek.—De majd el is felejtem, ezzel rekeszti-be szavait Schlauch, esmeri e' Jegyző Úr az Oldalborda nevű fűvet?

Jegyző. Azt a' bürök forma plántát?

Schl. Azt, azt.

Jegyző. Igen jól; van a' Tari határban akár mennyi.

Most már még bizonyosabb lett dolgában-a' Fogadós, 's újabb meg újabb hányás-vetés, forgatás, tanakodás, 's Végzés után a' legderűltebb megelégedéssel vála meg kedves jövendő Vejétől. —

Nem vólt a' ravasz Schlauchnak esze ágában, is a' Jegyzőnek adni a' maga Leányát. Mert két kád aranynak, oda nem számlálván a' több ércznemeket, egykori örökösse, nagy koncz egy szegény falupennájának, hanem nemes plánja csupán oda arányzott, hogy a' jámbor szerelmes ifjú kezével kaparja-ki a' sűlt gesztenyét, 's néki ön sajátjából egynehanyat engedjen kóstolni. Csak a' két kád haza ürűljön, gondolá magában a' hitetlen, egy két marokkal belőlle, majd tele hintem a' szemét. De Szováty sem esett ám a' feje lágygyára! Ravaszság vítt a' csalfasággal, 's az ártatlan, úgy mint szokott, itt is győzedelmes leve.

Közelgetett Szent Iván napja, 's mind két részről siettette a' készűleteket. Schlauch a' vidék fekete állatjait szedte öszve három mértföldnyire körös körűl. Egész Párisi lakadalmok vólt a' fekete macskáknak, kutyáknak, 's apró marhának; abroszok festettek ártatlan véreikkel, és sullyos teher alá készített hamvasok: mert a' jó hússal csontal bíró Schlauch bízott a' maga erejéhez. Halottas viaszgyertyái vóltak rakáson készen véknyabbak, és vastagabbak. A' Notárius pedig, Csepey barátjával koholta csalfaságait, 's Szent Iván reggelén az Ördögborda virágjával a' Fogadósnál terem. Jó fröstök várta készen az Ifjat Lencsije kezéből, nyájasan fogadta az Attya, 's bóldog kénnyel folyt-el tőle a' titokszűlő nap.

Mennél közelebb jött az alkonyat homálya, annál nyugtalanabb lett Schlauch, annál inkább foszlott bátorsága. Kétes remegés szállt lelkére,

's mindég mérészebbnek tetsze szándéka, menél setétebb leve. De a' bátor vakkörmű ifjú meg emberíté a' félénket, 's majd bíztatásokkal, majd a' kincs csillogó reményével megerősíté a' habozót. Kocsira űltek, mihelyt a' hóld feltetszett, Schlauch hangatlan szepegéssel, a' Jegyző bíztatgatva. A' bátorság annya, az egynehány ittzés csikó-bőrös kulacs közikben vett űlést, 's hajtattak Hasznos felé. — Megállj! kiált a' Jegyző, a' mint a' kereszt-úthoz értek, 's a' szegény Fogadóst a' félés hidege kezdte rázni. — Innen gyalog kell mennünk Nagy Uram! Leszálltak mind a' ketten, 's a' kocsit az Almásyak Prés-házokhoz küldvén-be, ballagtak a' Vár felé. Nem tekintget a' riadozó nyúl, olly remegve mindenfelé, mint Schlauch. Minden szellő fúvallatja a' bokrokon ijjedést döbbentett szorúlt szívébe, nem mert hallatós lélekzetet venni, megrettent ön lába kopogásától, 's ha a' harmadik úti társ, a' jóltévő kulacs nem hevítgetné, elsűllyedt vólna félelmében.

Mennek, ballagnak a' Hasznosi szőllők között. A' nem emelgetős Schlauch munkásan haladt Szováty mellett, de el-maradni nem mert, 's nem tapad erősbben a' borostyán a' fájához, mint amaz ehhez. Már ki-értek a' Szőllők közzűl a' nyiltabb tetőre, a' mint egyszerre: Uram Jézus! kiáltással mohon áltkarolja a' Korcsmáros e' maga úti társát.

Jegyző. Mi baj Nagy-Uram?

Schl. *(remegő hangon.)* Jaj! nézze csak amott az Oriást!

Jegyző. *(kaczagva.)* Ejnye Nagy Uram, nem hittem vólna nagy testben, illy kis szívet. Hiszen a' Hasznosi Keresztfa ez!

Schl. *(meg emberedve.)* Az e'? már a' más!

Tovább mentek; Schlauch szorított lélekzettel, 's mindég olly formán ejtette előre lépéseit, mint a' ki minden előfordúlható esetre kész, a'

viszsza-illanásra. Nem különös ékesszóllás kellett vólna hozzá, hogy a' viszszatérésre bírattasson. De a' Jegyző öblös lépésekkel haladt előre, 's mint mondám a' jó Schlauch, nem tartotta tanácsosnak elmaradni tőle.

Most a' tető szántó-főldjeire értek-ki, mellyek a' Vár faláig nyúlnak. A' meg írt két vad körtefa alá jutottak.

Jegyző. No Nagy Uram! itt várjuk-be az időt a' fa alatt. Még jó egy pár órával előtte vagyunk az éjfélnek. Ide látjuk a' Vár falát, 's minden esetre azt is, mi történik körűlte.

Tetszett a' tanács az útba, a' félésbe fáradt Schlauchnak, 's könnyűlt mejjel vetette magát a' Jegyző mellé a' fa alá. Csend űlt az egész környéken, csak a' két magános fán suhogott a' rémes szellő, 's titkos borzalmat fúvallt minden zúdúlta a' Schlauch szívére.

Schl. Édes Jegyző Ur! meg-vallom nem bánnám, ha otthon vólnánk.

Jegző. Mit gondol Nagy Uram? Ugyan ki szítta ez a' kis nyári híves éj a' vért a' balóldalából! Itt a' kulacs, szippantsunk egygyet belőlle, majd vitézségre melegszünk tőle. Ha már eddig törekedtünk, én ugyan itt nem hagyom bolondjába a' kincsemet. Hiszen cum sufficientibus jövünk Nagy Uram!

Schl. Igazság! ide a' Kulacscsal!

Schlauch, hogy bátorítsa magát ezen szókat olly hangosan találá kiejteni, 's a' kulacshoz olly robajos mozdúlatot teve, hogy a' fa' lombjai közzé vonúlt Kuvik, rájok iszonyú vijjogással felriadt, 's Schlauchnak, ki épen szájához vivé a' bort, kezéből rémülten bukkana hasán lefelé az izmos kulacs. — Minden jó lelkek dicsérik az Urat! remegé az ijjedt Korcsmáros, 's közelébb csúszott a' kaczagó Jegyzőhöz. Minden tagjában reszketett, erőlteté Szovátyt a' viszsza-térésre. Isten kisértés,

úgymond, éjféli lelkekkel czimboráskodni, 's hogy emez kikaczagá, kifakadó boszszúval nevezé egyre másra hitetlen Eretneknek.

Gábor minden felelet helyett hideg vérrel veregeté-ki pípáját, majd sullyos aczélját fogá, 's tüzet csaholt belé. Méreg, mellyet a' félelem szűlt, ette Schlauchot ezen vakmerőségre; mert az aczél-ütések olly borzasztva hangzottak az éjjeli csendben, hogy szíve szinte reszketett belé.

Schl. Ne csaholjon, üsse-meg a' menykő! mind feilázítja nyakunkra az éjjeli lelkeket.

Szov. Hadd jőjjenek Nagy Uram! Essen hírekkel, hogy itt ül két szerencse-várandó. Hiszen van Passusunk: a' vakköröm, születésem és Ördög-borda virág. Én csak nem tágítok rajtok, ha ide verekedtem, míg a' Successiócskámat kezemhez nem veszem.

Schl. Átalkodott pogány!

Ezzel Szováty kedvtelve eregette égő pipájából a' füstöt a' csillagos ég felé, Schlauch pedig maga alá ágyazván hamvasait, a' fának vetette réfes vállát, behúnyta szemeit, úgy okoskodván, hogy ha nem lát, nem is láttatik, 's nem sokára a' rettegések lankasztásaik, 's csutora áldott bíztatásai öszve-ütközvén a' szempillákon, reájok vetették az álom lakatját, melly egyszersmind az élő világot is elcsukta előtte.

Azomban a' szomszédja egyszerre megrázza a' jámbort. Nagy Uram! Nagy Uram! hallja az órát? Éjfélt üt! Ezt kiáltja hirtelen az alvónak, 's ez a' külömben nem evét, olly könnyű frissességgel pattan a' két bokájára, hogy az Előposzton elszunnyadt rekruta huszár-gyerek se gyorsabban, ha lármát ütnek. Egyszerre kipattan az álom szemeiből, hallja az óra verését a' Várból, 's új remegés száll kebelére. De ezek csak előpostái valának a' nagyobbaknak. Alig rezgett-el a' Vár omladék felett a' tizenkét óra utólsó koppanása,

azonnal több helyeken az omlott falak között, kék láng lobban a' két szerencsét-járó hűledező szemeikbe, 's a' feléjek nyúló fal egygyik csúcsán az Oriást lángba borúlva, 's a' szájából tűz szikrákat szórva állni látják. Jéggé fagyott a' vér Schlauchban, 's elállott lélekzete, az orra alá tartott talut meg nem lendítette vólna. Hijába bátorította súgó hangon adeptus-társa; öszve-koczogó ajakkal remegett imádságot az Istenadta, 's reszkető keze szórta a' kereszteket magára.

De most feléjek terjeszté karját az Oriás, 's hozzámenésre inté éjjeli Vándorinkat. A' Korcsmáros nem vélt mást, mint hogy élte végére jutott. A' kétség zsibbadásával tagjában, lépdelt a' Vár felé, a' Jegyzővel, ki mint áldozatot vonszolta maga után a' remegőt. Eljutának a' kincses lélek eleibe. Utánnam! kiálta ez rémítő hangon, mint meszsze menydörgés rázkódása a' borzadozó fülben, 's lesűllyede az omladékok közzé. Szováty nem kis erőszakkal ragadá magával Schlauchot be a' Vár falai közzé.

A' mint beértek, borzasztó mélység terűlt-el lábok alatt, melly két ellenben álló falat választa egymástól. Az innensőn ők, tulsón az iszonyú Oriás álla felemelt jobbjával: megálljt! dörge Bajnokink eleibe, 's ezek álltokba merevedtek mint darabfa.

Hitvány porok! adjatok számot vakmerőségtekről, vagy készűljetek a' halálhoz! Ezek valának borzasztó szavai a' Vár íszonyú Rémjének, mellyek Schlauchunkat majd nem lerogytaták. Mi jussotok itt járni? kérdé dörögve az iszonyatos.

Szováty vevé a szót, mellyet a' Korcsmáros szájából kifagyiala a' remegés: Jámbor lélek! én hetedik gyermeke vagyok az Apámnak és Anyámnak, vakkörömmel születtem, 's engesztelésedre hozom magammal kedves fűved virágát!

Óriás. Esmertelek, minekelőtte a' Jász-földön bölcsőd ringott vólna, 's már akkor elfogadtalak Örökösömnek. Isten hozott fiam! Nagy kincs van letéve kezemnél számodra. — Ez a' pohos bizonyosan pénzhordó czimborád lesz? Lesz mibe markolnotok fiaim, de tudjátok e' a' feltételeket?

Szov. Jól tudjuk jámbor lélek! 's nem rettegünk tőlök.

Most egyszerre megújúltak a' kék lángok mindenfelé, mellyeket az Oriás nyájasabb szavaira megvídúlt Schlauch, bőlcsen pénztisztúlásainak esmérgetett. Kiváncsin tekergtek ahétozó tekintetei mindenfelé, 's nyomozgatta mellyik láng árúlnáel a' két arany kádat? De, most egyszerre recsegés, ropogás támadt az Oriás körűl, 's iszonyú robajjal lepattant egy deszka lábaik elébe a' válaszió mélységen keresztűl. Itt a' híd! így szóllа az Oriás, mellyel hozzám 's a' kincshez fogtok juthatni, de elébb meglátom, eléggé tiszta e' szivetek fellépheтni e' veszélyes padlóra? Mert a' kincs, melly undok álnokságokkal gyűlt öszve, a' lelkek tanácsának végzete szerint, csak a' tiszta, vagy megtisztúlt szivü halandó által vétethetik-fel!

Óriás. Szováty Gábor, Szőllős Helysége hites Jegyzője! és Kántora!

Szov. Értem, jámbor lélek!

Oriás. Tedd jobb kezedet a' szivedre, 's szóllj, de igazán, mert külömben öszvezúzlak mint férget. Az adó kivetésekor nem bukkot tollad soha keresztűl lelked esméretén? Nem vetted a' szegénynek meddő tehenét fejősnek? malaczczát öreg sertés, borját ökör számba nem tetted?

Szov. Nem.

Oriás. Egyaránt felvétetted a' szegény házatlan Zsellér baját a' falu tanácsánál, és a' marhás Gazdáét? Egyenlő hévvel írtad mind ketteik

Instántiáit meg, ha ügyefogyott dolgaikban megkerestek?

Szov. Egyenlővel.

Oriás. Sógor, Koma, Szomszéd, Bírák, barátságokért, szép szó, áldomás, adomány maszlagáért, nem néztél-el újjaid közt soha az igazság felett?

Szov. Nem.

Oriás. Nem adtad tolladat, 's a' Helység pecsétjét soha szolgálatúl az igazságtalanságnak?

Szov. Soha sem!

Oriás. Hát a' Helység szénájával, marhájával, Korcsmájával, jövedelmével úgy gazdálkodtál e', 's hagytál Bírádnak gazdálkodni, mintha tulajdonid lettek vólna?

Szov. *(nem felel.)*

Oriás. Nem írtad e' vastag pennával fel a' Helység Erogátióját? nem számítottad e' be dupplán a' papírost, Spanyolviaszkot? triplán az úti költségeket? quadruplán a' vendég Tiszteknek tett tisztességeket? Hogy?

Szov. *(nem felel.)*

Oriás. Hordattad e' ezen szókkal: bírja a' falu! a' húst, bort a' Bírák eleibe vendégségekre, a' szegény Helység rovására? Számosok vóltak e' az áldomások? Vagy talán épen a' Korcsmában tartattad néha a' Gyűlést, a' Tanácsot? Hogy?

Szov. *(elnémúl.)*

Oriás. Isten őrizzen fiam, hogy a' padlóra lépj! lezuhannál a' mélységbe róla. Három kérdésemre nem felelhettél, szíved hát még nincs azon tisztaságban, millyet a' kincs kíván. — Lássuk te pohos, mint állsz a' kegyelemben?

Schl. *(egy nagyot sóhajt, mint a' ki mély álomból ébredez, 's remegve meredez pillantatja az iszonyatos vallátón, mint gyermeké a' Tanítón, midőn érezvén leczkéje készűletlenségét, a' bizonyos veréstől retteg.)*

Óriás. *(dörgő hangon.)* Schlauch Cziriák! A' Peszmegi Csárda Korcsmárossa!

Schl. *(remegő fohászszal magában.)* Uram! jelentsd-meg én nékem, ha én vagyok e' a' Peszmegi Csárdás?

Óriás. Tedd jobbodat a' szívedre; de igazat szóllj, mert öszvezúzlak, mint férget! — Szóllj: megütötte e' mindenkor ittzéd az Országos mértéket?

Schl. *(nem felel.)*

Óriás. Azon itallal, mellyet az Isteni kegyelem a' szegény halandó szíve vídámítására a' szőllőtőkébe rejtett, nem házasítottad e' durván öszve azon nedvet, mellyben a' hitvány béka lakik?

Schl. *(hallgat.)*

Óriás. A' Kontókban, nyereség után való ahétozásból, nem fogott e' krétád vastagot, 's nem fizetett e' láttatlanért, hallatlanért jámbor Útasod?

Schl. *(sohajt.)*

Óriás. Nem szegezte e' le a' gorombaság bársony sipkádat két füled közzé, hogy ne köszönnél-viszsza pénzedben való elhittségből a' jámbor nyájasan köszönőnek?

Schl. *(szemét búsan lesüti.)*

Óriás. De tán csak nyájas vóltál az Útashoz, a' Szarándokhoz? kímellő házadnépe és cseléded eránt? könyörülő az ügyefogyott, 's nem nyúzó a' nálad evettek, ivottak eránt? Hogy?

Schl. *(elnémúlva tipeg, és piszeg.)*

Óriás. Isten őrizz fiam, hogy te, ki egy kérdésemre sem felelhetsz, a' padlóra lépj! Szétzúzva bukknál a' mélységbe alá, hogy kanállal se szedhetnének-fel!

Erre iszonyú ropogással eltűnt az Óriás, kénkő szagot hagyván maga után. Zúgás, mint szél üvőltése, 's távol-morgás hangzott a' két benevolizáltatott füleibe, kik közzül Schlauchot a' rémülés álltában, mint szobrot leszegezé.

De az Óriás újra megjelent. Nyájas fény terjedt-el körülötte, 's remény a' Schlauch szíve körűl, a' mint az, elébbi menydörgő szavait ekképpen lágyitá:

Óriás. Fiam Szováty Gábor! beszélltem Lélek-társaimmal. Én 's a' főldalatti lelkek elfogadunk téged az e' Várban fekvő Kincs örökösséének, mert születésed arra hatalmazott tégedet. De még nem bírsz az Örökös tisztaságával. Ugy szinte néked is Schlauch Cziriák! azon kötél, melly köztetek készűl, just ád emelni a' kincsből, de még nem bírsz az osztózó társ egyenességével. Menjetek haza, 's a' hóld jövő fordúltáig tisztúljatok, mint a' kincs maga is tisztúlni szokott, hogy elébbi Vallató-pontjaimra, jobbotokkal szívetek en, bátran felelhessetek. Eddig bűnhödt vétkeiteket róvjátok-le gazdag alamizsnával, mennél gazdagabb lesz az, annál gazdagabb jutalom váránd itt reátok. De ti bűnösök ne osztogassátok azt ki, mert kezetek tisztátalan. Jegyesed és Leányod, a' főldalatti lelkek előtt is kedves, 's tiszta kezű Eleonóra vegye azt kezéhez. Továbbá tudjátok, hogy a' Jegyváltás még csak ígérő virág a' fán, elhúllhat sokképen, míg gyümölcsre érik. Lélek-társaimnak ez nem elég kötél, míg az Oltár nem egygyesít benneteket. Tellyesítsétek! elvárlak a' hóld fordúltával, 's tőletek nyugodalmamat!

Eltűnt az Óriás, recsegett a' főld alatta, 's a' kénkőszag elborítá a' tájat, annyira, hogy Vándorink orrdugva siettek-ki a' szabadra. Nem lélekz könnyebb, vidúlttabb mejjel a' több éves rab, ha tömlöczéből végképen kilép, nem a' kis madár, ha ketreczéből kiillanthatott, mintSchlauch, le a' Várból a' szekérhez ballagtában. Előtte járt a' Jegyzőnek, ki most bús szótalanságot szinlelt, 's mint minden poltron szokott, ha túl esett a' veszély kétségén, egyszerre ki-ki fakadó örven-

dezéssel, 's riadozó szavakkal bíztatta a' csalfa Szováty csüggedő reményét. Ej Vőm Uram! hiszen jó szót kaptunk, így szólla, 's egy hónapra kipakolunk a' kádakból!

Szov. Ki, ha megint valami nem jut Óriás Uramnak az eszébe. Teringettét, mit tartja bolondjának az emberséges embert?

Schl. *(felénken körültekint.)* A' menykőbe ne beszélljen olly hangosan! Nem szeretném, ha el-vesztenénk az Óriás kegyét. Ne búsúljon Vőm Uram! tudjuk mit kell tennünk. Még e' héten megűljük a' lakadalmat, Lencsi pedig oszsza-ki a' pénzemet, mennél többet annál jobb, ha húsra valóm nem marad is a' házamnál. Osztán nem hallotta Vőm Uram, hogy tőlünk várja a' jámbor a' maga nyugodalmát — így beszéllték azt a' Hasznosi parasztok is. Csak lesz esze az Óriásnak, hogy maga alá nem vágja a' fát. De hiszen most már tudom miben vagyunk! Öreg Czinkotai ittze, 's nem keresztelt bor fog ezután járni a' csárdámban, 's köszönök még a' gyermeknek is!

Lassadán, 's mintegy fokonként hagyta magát vígasztaltatni a' ravasz Jegyző. Betértek kiürítni kulacsokat az Almásy Pintérjéhez, 's mind ketten kedvre fortyantak belőlle. A' szürkűlő hajnal, 's ki ürűlt csutora hajtották őket kocsira-fel. Vídám reményekkel álmodozva, 's ollykor ollykor bókolva hajtattak Peszmeg felé.

Nyugtalan várta Lencsi a' kincseseket, szívdobogva várta a' legkedvesebb kincsét e' világon; de a' kis álnok nem-ügyelést tettetett, mint a' kire a' múlt éjjeli expeditio legkissebbé se tartozik. De bámúlás meredezett szép szemein, a' mint vídor attya egyre-másra Vőm Uramnak szóllitá kedvesét. Bámúlhatsz jó Lyány! riadoza a' pohos Pinczemester, a' jövő Szerdán lakadalmadat tartjuk, hogy ruha, konyha, jó karban legyen, azt megmondom, 's enyelgve csipkedé a' fülig

piramlott lyánka arczait. Majd a' ládába nyúla, kiemelé belőlle keze közt lévő készpénzét, melly mintegy háromszáz forintra ména, 's kezébe tolá a' csudálkozást folytató Lencsinek, szabad alamizsnálkodás végett. Ezt tevé másnap száz forintjával a' titkon mosolygó Szováty is, 's egyszerre négyszáz forint kiházasitás üté markát a' Menyaszszonynak, ki naponként néhány krajczárokkal tetteté az adakozást, de pénzét okosan elzárá a' jövendő újgazdaság beszerzésére.

Eljött az óhajtott Szerda, 's házaspárt teve a' két bóldog szerelmesből. Schlauch a' menyegzőben öreg mámort hörpente áradozó vígságában, úgy, hogy Szovátynak rézsen kelle ügyelnie, hogy Ipája valamit éjjeli Leventaságából vendégei előtt ki ne kottyantson.

Vígan élte a' mi párunk világát, a' házasság rózsaszín első napjaiban; ha bár néha a' felénkebb aszszony borongott is, azon pillantatot rettegvén, mellyben majd attya előtt lidérczségek ki sűl. Ne búsúlj angyalom, így nyájaskoda Gábor a' remegő körűl, tettünkre a' természet reá ütötte jóváhagyó pecsétjét; lidérczkedtünk, de nem csaltunk, 's idővel atyád is jót fog kaczagni a' jól kiütött tréfán.

Azomban az egészszen más emberré változott által. A' ki a' régi Schlauchot esmerte, az az újjá szűltre rá nem esmerhetett. Ittzéje majd egy römpöllyel nagyobbra hízott, a' bor a' maga születési erejében gyomrot, szívet, főt, melegített nála, a' zöld sipka pedig mint az örök vándor Sidó le 's fel járt a' nyájas köszöntésekre, koponyáján. Sok szép bora el-fogyott csak azon vendégek közöt: is, kik a' szokatlan dolog csudájára jártak. Maga a' pohos gazda vídám enyelgéssel ödöngött köztök, 's nem tudta senki mit véljen e' csuda változásról.

De közelgetett a' hóldtőlte, 's naponként mind inkább kezde szorongni a' Korcsmáros remegő szíve. Vágy, remény, kétkedés vívtak keblében, 's a' mint a' választó éj földünkre borúlt, ismét e' minapi alélt rettegés fogta-el a' jámbort. Szováty újra elő-vevé batorító bíztatásait, 's a' jó Lencsi szíves kívánásival ültek kocsira. A' kocsit ismét a' Pintérhez küldték, magok pedig a' Körtefa alá jutván, éjfélt várni leheveredtek. E' vólt Schlauchnak a' legkedvetlenebb pauzája a' világon! Mindég inkább remegünk míg várjuk azon pontot, mellytől félünk, mint midőn már benne vagyunk. O is az éjfélt, akár éltet, akár halált hozánd, békételen nyugtalansággal, 's kétes rettegéssel kívánta elő.

Most elébb elérkezett az, mert későbben indúltak-ki otthonról, 's az óra utólsó ütésével lobbantak a' kék lángok a' Vár omladékainál. Az Orias újra meg-jelent a' Vár fala ormán, 's inte feléjek. Itt az idő, menjünk! kiálta Szováty, 's ballagtak egymás mellett a' Vár felé. Az Oriás megújitá elébbeni vallatását, de Vándorink bátor lélekkel feleltek most kérdéseire.

Oriás. Jól van híveim! Keresztűl látok, mint üvegen szíveteken, nem látom a' bűn szennyét rajtok sehol. Meg tettétek rendeléseimet, de még a' főld alatti lelkeknek egy parancsok van hozzátok. A' kincs annak való, a' ki azt bőlcsen tudja használni. Ládára vetve hitvány érczdarab az, fecsérlve szív' 's erkőlcs' mételye. A' lelkek ezért tudni vágynak, ha lesz e' eszetek használni tudni kincseteket, ne hogy áldások átokká váljon kezeitek között. Imé egy találos mese a' lelkektől, látatlan, de a' vakkörmön által látható betűkkel írva. Ha ezt megfejthetitek, fogjátok tudni használni is a' kincset. Fontolgassátok a' jövő hóld-fordúltáig, 's ha titkához juthattok, vigyétek örökségteket!

Eltűnt az Óriás, a' búcsút adó kénkő szag elfutá a' tájat, 's a' két szerencse-várandó titkos méreggel szagúlda-el a' levéllel. Egy pár verbunkos szitok pattant ki, a' mint kiértek a' Jegyző szájából, a' félénkebb Schlauch pedig fojtott epével csóválta fejét, tartván az óláłkodható lelkektől. De annál szabadabb rést engede boszszújának, a' mint a' Pintérhez leértek. Mint gátot tört folyam árja, ömlött szájából a' szitok a' kincsre, 's az azt őrző makacs lelkekre, kik a' becsűletes emberrel csak úgy játszanak, mint Nagy-Urak a' Kontókat utánnok hordogató mester-emberekkel. — Hm! igy dünnyöge Szovátyhoz, ollyat fel is tenni az emberről, hogy a' pénzel ne tudna élni! A' pénzel meg jő az ész, valamint vele el-is ballag a' mái világban. Falukat vennék, Grófságot melléjek, hintóba járnék, még a' szomszéd házhoz is, Kapus ásítozna a' kapumban, 's kamasz-inas az előszobámban, a' kiknek semmi haszontalan embert (azt értem, a' ki kéréssel vagy panaszszal járúlna hozzám) nem lenne szabad beereszteni. Dél előtt a' pénzhozókat fogadnám-el, délben uras ebédet ennék, az az ollyat, mellyen még a' tormának is külső Országinak kellene lenni, 's csupán ollyas gyávákat hívatnék ebédemre, kiket ételemért bízvást csipkedhetnék, hogy a' víg paczkázás az emésztést segítse. A' dél-utánt mulattatásomra fordítnám egész éjfélig, 's aludnék öreg fröstökig, hogy esztendőkig ne látnám a' nap felköltét. A' bajt, pert, panaszt hadd vinnék Fiscálisaim, Praefectusaim, és Hatalmazottjaim. Lennének ők nevemben fizetésemért igérők, halogatók míg a' jámbor peresfelek ügyeikre nem únnának. — Így Vőm Uram lelkem, kiált Urat meredezve a' Korcsmáros, reggel dejeuné; délben diné, estve soupée, 's utánna theátrom, de német Vőm Uram, német! — El mennék a' magyarba is egyszer esztendőben — critizálni. —

Hát nem tudnék élni a' pénzemmel? Ollyast fel is tenni az emberről! Butább pénzes ezer meg ezer van nálam, a' kinek csudálják a' talentomát!

No ki hitte vólna, hogy a' buta Schlauch így esmerje a' Világot!

Szováty még sokáig morgott, 's Schlauch is duzmadttan tért Korcsmájába viszsza, 's mérgében majd elfelejte ismét nyájas lenni vendégei eránt. De meg emberlé még is magát, mert úgymond az örökség, csak ugyan minket illet, 's a' mi haladt még nem múlt-el.

Másnap a' kipihenés után elő vevék a' Pergament, de azon semmi betűt se sejthetett Schlauch; mindazáltal a' csalfa Adeptus, szeme eleibe tévén vakkörmét, azon keresztűl a' következő rejtett mesét olvasá:

Nagy Úr ül az én hátamon,
Én pedig a' Világ nyakán;
Nékem ő szab köntöst, én meg
Szét törvényt mint egy Tatár-Chán.
Születésem meg-mondhatod,
De halálom nem tudhatod,
Századokig élek én!
Kínnal! mert vagy vagyok fogva,
Vagy bújdoklok nyomorogva
A' Világnak öt részén.
Az okos szívesen fogad,
Ah de csak kurta szállást ad!
Csak ostobánál pihenek,
Vagy ha az Anyámhoz menek.

Szov. No Atyám Uram, mit szóll ezekre? érti e?

Schl. *Újját orrára téve 's fontolgatva.*) Nagy Úr űl az én hátamon — A' bizony paripa.

Szov. De hát a' ló, hogy űl a' világ nyakán?

Schl. Igazság! — törvényt szab — Tán betegség?

Szov. De hiszen! azt az okos szívesen nem fogadja ám!

Schl. Az ostobánál pihen-meg — Tudja a' manó! hiszen hogy is tudná azt halandó gyomor megemészteni, a' mit lelkek főzögetnek.

Szováti az álnok magához kéré a' pergament, hogy meghányhassa-vethesse a' foglalatját 's csak egy hétre rukkolt-elő a' mese megfejtésével.

Szov. Tudja e' már Ipam Uram mi a' mese? — Pénz Ipam Uram, Pénz!

Schl. *(szemmeresztve szájtátva.)* Pénz? *(vetegetve.)* Nagy Ur ül a' hátán — Ő a' világ nyakán — törvényt szab — fogva van — bújdoklik — Okosnál kurta szállás — Ostobánál pihen — Ej ej Oriás Uram! — Ostobánál pihen! Ez nem igen üt-be! Okosnál kurta szállás! Más lesz a' fiam Uram!

Alig tudta Szováty vele elhitetni, hogy a' lelkeknek igazok van.

Kiki átlátja, hogy épen olly buta, olly babona-homályozta értelem kellett a' csalás nem sejtésére, mint pohos Schlauchunké vólt. Szovátynak és Csepey barátjának a vala plánjok, hogy vele megúnassák a' járást, várást, 's a' lelkek' paczkázását, vagy végtére is olly akadályt gördíttessenek az Oriással eleibe, melly miá a' kincs felvehető ne lehessen; de szegények nem ismerték ők a' pénz szomja nem fáradható telhetetlenségét, a' minden órán tellyesedést leső remény készségét. Schlauch még éhesebb leve a' kincsre mint eleinte vólt, 's nem hagya a' két barátnak nyugtot.

Ezek ugyan még kétszer hasztalan járatták vele hóldtöltein az Aprillt, minthogy Szováty menett a' szekérről a' vérrel fent hamvasokat lecsúsztatá; másik hó telésére pedig Szováty ágyban fekvő betegséget színlele. De már harmadik hónapra nem telt csalfaság, 's ha telt vólna is, a'

furfang Csépeynek el kelle öröksége végett Szepesbe útaznia; így hát elválasztó fortéllyal kelle a' sarkaló Schlauchot lerázni magokról, 's a' lidérczséget kitálalni, melly kettejek közt főzetett.

Megjelent éjfélre újolag a' két Örökös az Oriás előtt. — Kiálltátok a' próbat, így szóll dörgő hangon kozzájok, megenyhűltek irántatok a' kincs őrző lelkek, 's ím tágas padlót nyitottak néktek, hogy bátran juthassatok a' kincshez, melly alattam a' pinczében van számotokra letéve. Jertek által, 's vegyétek kezetekhez, de meglássátok, hogy okosan használjátok. Köszönöm én is, hogy rablánczom valahára leóldtátok, 's nyugodalomra bocsáttok. Isten hozzátok!

Eltűnt az Oriás, 's nem látták többé, csak a' jó illat ütötte utánna szaglásokat, 's a' húlló lancz zörgését hallották lábok alatt a' mélységben. Kétes reménnyel 's ahétozva dobogó szívvel ment Schlauch Vejével egygyütt a' széles padlón által, 's nem meszsze álmélkodva sejtik egy dülledező pincze ajtaját nyílni feléjek. Égő hárs-fáklya várta, egy talpig fekete öltözetű férjfiú kezében őket, ki szótalan vezeté-be Vándorinkat a' pincze torkalatján. O öröm! ó kény! ó bóldogság! egy szegletben áll, félig földben, félig kivűlötte egy — avúlt láda, ro'sda lepte lakat a' réteszére vetve. A' férjfiú mutató újjával czélza két szerencsés Vitézünknek a' láda felé, 's ezek, főképp Schlauch mohon áhétozással ragadák-meg a' két végin állott vasfogókat. Nehéz vólt, 's szakadt a' testes Korcsmáros homlokáról az izzadság, de emelte teljes erejéből, 's nem bízná másra a' czipekedést, ha megszakadna is belé. Nem csekély munka vólt, míg a' falak közzűl a' szabadra tehették. Kiértek, de még a' kocsi jól tova állott az alyban, kit érte küldeni? Schlauch szintúgy nem mert elmenni, mint a' ládánál maradni. Ujra bele kapaszkodtak tehát, 's többszöri pihenés után, mel-

lyek alatt a' csalfa Szováty csikornyás átkokat szórt a' nehéz teher ellen, leérték hajnal felé at alyba, 's közel a' Píntér házához letették a' ládát. Nem merték azt sok szem eleibe vinni — bement hát a' Jegyző a' kocsiért, Schlauch pedig bár a' szürkűlet már erőt vett az éjen, nem szívdobogás nélkűl maradt a' kinçs őrzetére. Feltették azt a' kocsira győztes elégedéssel; mint Jázon elcsent gyapja mellé, űlt Schlauch fel a' láda tetejére, 's hajtattak Peszmeg felé.

Schl. De ugyan hol állhatnak a' pinczében a' Kádak? sehol sem pillanthattam-meg. A' pincze-gátor is szűk, nem tudom, hogy mehetnének belé?

Szov. O Atyám Uram, lelkeknek e' csak tréfa! Az az Oriás kúlcslyukon is becsúsz a' hová akar. Gondolom, majd rá kerűl a' sor a' kádakra is! Átkozom a' lelke, ez a' láda is nem kis emelet ám!

Schl. Hagyja fiam Uram! ne bánja ha még egyszer olly súllyos lenne is. Elbajlakodik vele az ember a' hasznáért. Nem tudom mi lehet benne? A' mint emelgettük, hallottam a' csörrenését. Bár csak arany lenne! Hanem, notabene fiam Uram! az első hozatalunk az enyím ám! Mert tudja, három száz forintom fekszik benne, osztán én vóltam a' dolog kezdője, azt maga tudhatja fiam Uram! Hiszen idővel is nem viszem-el magammal a' főld alá.

A' fortélyos Jegyző tüzesen vítta a' maga jussát, hogy Cicero se jobban pro aris et focis. Egygyütt szenvedtünk Atyám Uram! úgymond, 's a' directus Successor én vagyok, Atyám Uram csak accessórium. 's osztán nekem is van benne száz forintom, 's a' t. Két fiatal ész-csiklányos Ügyész meg nem dispútálta vólna a' dolgot külömben, mint itt az Ipa és Vő. Hevesen folyt a' per szinte a' Csárda kapujáig.

Szov. Hagyjuk-el Atyám Uram! ne szúrjunk szemet a' Vendégeknél. Nem bánom, legyen az első fúvarunk Atyám Uramé, de a' másodikról nekem ugyan annyi fog kijárni. Kezet adtak egymásnak, 's beemelték a' ládát a' Kamarába, hová azonnal bezárkoztak. Fejsze fokára került az agg retesz, 's könnyen leperdült a' Szováty izmos ütésére. Remény, kincs-éhezés, mohonhétozás közt szívében és tekintetében, reszkető kézzel tartotta Schlauch a' fedelet; lepattanván a' retesz, felrántotta azt, 's Szovátyt terepély tesével félre-tolva, kivántsin kapott belé — 's Egek! egyszerre kőszobrá meredt! halvány tekintetet szegzett a' láda foglalatjára, keze aléltan esett-el, és zsibbadozó agyát a' guta környékezte. Mert Uram fia! a' várt kincs helyett, a' kínnal haza czipelt láda — cserepdarabokkal vólt tele! Feletlek egy öszvehajtott Pergamen-Levél feküdt.

A' vont remény csalatása, fájdalmat, szótalan bút, majd ki-ki fakadó dühöt árasztott a' Schlauch szívére. Hirtelen nem tudta mit véljen, végre még is gyanakodni kezdett Veje csínje iránt. De hogy? kivel? mimódon tehetné ezt öszve nem szerkeszthette. Továbbá számosok vóltak mellette mentségei is: Vele vólt, vele bajlakodott, a' vakkörüm, születése, 's kivált mint küszködött az első hozatalú kincsért. Ezek mind mellette harczoltak. A' Pergamen-írás nyilván nem az övé. Igy a' gyanú, hol meglepte hol foszlott róle,, sőt vóltak olly pillantatjai is, mellyekben az Oriásba való hiedelem újra erőt vett gyenge elméjén. Tán csak megsértettük, úgymond, a' kincs őrző lelkeket. Bújában az nap eszébe sem ötlött megolvasni a' Pergamen foglalatját. Másnap Szováty torok köszörülve e' szókat olvasá néki belőlle:

„Szováty Gábor! te megnyert Hitvesedben olly kincset bírsz, millyet reád nézve többet a'

főld nem rejthet. Elégedj be vele, vagy nem vagy méltó arra is, a' mit bírsz. Szerelem, szorgalom, és takarékosság a' te további kincseid, 's ezeket ön kebeledben keresd!"

„Schlauch Cziriák! te a' Csárdád Udvarán álló kútból régólta meritgeted borod közzé a' kincset, a' főldalatti lelkek kegyéből, 's újra kivánnád sattzolni őket? Jó bor, két meszszelyes öreg ittze, 's nyájasság a' Korcsmáros kincsei! ám próbáld!"

„Az adakozás és alamizsna, ha világi gyáva czélzás a' rúgója, cserеppel kamatoz, 's a' főldalatti lelkek is ezzel fizetnek néktek, azt adván melléjek tanácsúl: hogy a' hová nem tettetek, ne is keressetek ott semmit!"

Most már Schlauch nem kétkede többé elébbeni gyanújában, de mit vólt tenni? A' szégyen kerűlteté véle, hogy nevetség tárgyává ne válljon, 's osztán már Szováty kedves egyetlen egy lyánya férje, az álnok! Elnyelte tehát a' keserű orvosságot, 's mérge néhány napra lágyúlván, meghányáveté a' lelkek' tanácsát, 's úgy találá, hogy elfogadható. Megvallotta e' valaha Szováty a' maga lidérczségét, vagy sem? arról az én öreg Krónikám, mellyet a' Kókai Bíró mestergerendáján találtam, mélyen hallgat; de azt világosan említi, hogy Schlauch mind haláláig jó bort mért, csordúltig tőltötte az ittzét, 's nyájasan nyújtogatta azt Vendégeinek. Mellyből is a' leve, hogy a' mint koporsójának (melly egy Granatéros fakőpenyegnek elégséges lett vólna) gyászos deszkáit terepély tetemeire szegezték, Lencsi a' férjével, alig bírták kocsira tenni a' hátra hagyott kincset.
